

The European Agricultural Fund for Rural Development:
Europe investing in rural areas

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS
Eiropas Lauksaimniecības fonds
lauku attīstībai

Gada īstenošanas ziņojums

Latvia - Rural Development Programme (National)

Gada īstenošanas ziņojums	
Periods	01/01/2018 - 31/12/2018
Versija	2018.1
Statuss — Pašreizējais mezgls	Akceptējusi EK - European Commission
Valsts atsauce	
Uzraudzības komitejas apstiprinājuma datums	13/06/2019

Spēkā esošā programmas versija	
CCI	2014LV06RDNP001
Programmas veids	Lauku attīstības programma
Valsts	Latvija
Reģions	LV - National
Plānošanas periods	2014 - 2020
Versija	6.1
Lēmuma numurs	C(2018)6536
Lēmuma datums	02/10/2018
Vadošā iestāde	Zemkopības ministrija

Gada īstenošanas ziņojuma F tabulu dati un saturs par starpposma mērķu sasniegšanu ir saistīti ar pēdējo Komisijas pieņemto lauku attīstības programmu.

Saturs

1. GALVENĀ INFORMĀCIJA PAR PROGRAMMAS UN TĀS PRIORITĀŠU ĪSTENOŠANU	6
1.a) Finanšu dati	6
1.b) Vispārējie un specifiskie programmas rādītāji un skaitliski izteiktas mērķa vērtības	6
1.b1) Pārskata tabula	6
1.c) Galvenā informācija par LAP īstenošanu, pamatojoties uz datiem no a) un b) apakšpunktā, pa prioritārajām jomām	14
1.d) Galvenā informācija par panākumiem virzībā uz darbības rezultātu satvarā noteiktajiem starposma mērķiem, balstoties uz F tabulu	52
1.e) Citi LAP specifiski elementi [pēc izvēles]	56
1.f) Attiecīgā gadījumā ieguldījums makroreģionālajās un jūras baseinu stratēģijās	58
1.f1) EUSBSR	60
1.g) Valūtas kurss, ko izmanto AIR konvertēšanai (valstis, kur nav EUR)	65
2. NOVĒRTĒŠANAS PLĀNA ĪSTENOŠANAS PROGRESS	66
2.a) Apraksts par visām izmaiņām, kas attiecīgajā gadā izdarītas LAP novērtēšanas plānā, un šo izmaiņu pamatojums.	66
2.b) Gada gaitā veikto novērtēšanas darbību apraksts (saistībā ar novērtēšanas plāna 3. punktu)	66
2.c) Apraksts par darbībām, kas veiktas attiecībā uz datu nodrošināšanu un pārvaldību (saistībā ar novērtēšanas plāna 4. punktu)	67
2.d) Pabeigto novērtējumu saraksts un atsauces uz šo novērtējumu publicēšanas vietu tiešsaistē	68
2.e) Pabeigto novērtējumu kopsavilkums, galveno uzmanību pievēršot novērtējuma konstatējumiem.	70
2.f) Apraksts par komunikācijas darbībām, kas veiktas attiecībā uz novērtējuma konstatējumu publiskošanu (saistībā ar novērtēšanas plāna 6. punktu)	72
2.g) Novērtēšanas rezultātu sakarībā veikto turpmāko pasākumu apraksts (saistībā ar novērtēšanas plāna 6. punktu)	78
3. JAUTĀJUMI, KAS IETEKMĒ PROGRAMMAS DARBĪBAS REZULTĀTUS, UN VEIKTIE PASĀKUMI	80
3.a) Apraksts par pasākumiem, kas veikti, lai nodrošinātu programmas īstenošanas kvalitāti un efektivitāti	80
3.b) Kvalitāte un efektīvi izpildes mehānismi	92
4. PASĀKUMI, KAS VEIKTI, LAI ĪSTENOTU TEHNISKĀS PALĪDZĪBAS UN PROGRAMMAS PUBLICITĀTES PRASĪBAS	94
4.a) Veiktās darbības un pašreizējā situācija attiecībā uz VLT izveidi un tā rīcības plāna īstenošanu	94
4.a1) Veiktās darbības un pašreizējā situācija attiecībā uz VLT izveidi (pārvaldes struktūra un tīkla atbalsta nodaļa)	94
4.a2) Veiktās darbības un pašreizējā situācija attiecībā uz rīcības plāna īstenošanu	94
4.b) Pasākumi, kas veikti, lai nodrošinātu programmas publicitāti (Komisijas Īstenošanas regulas (ES) Nr. 808/2014 13. pants)	97
5. DARBĪBAS, KAS VEIKTAS, LAI IZPILDĪTU EX ANTE NOSACĪJUMUS	101
6. APAKŠPROGRAMMU ĪSTENOŠANAS APRAKSTS	102

7. INFORMĀCIJAS NOVĒRTĒŠANA UN NOVĒRTĒJUMS PAR TUVINĀŠANOS PROGRAMMAS MĒRĶIEM	103
7.a) Novērtējuma jautājumi.....	103
7.a1) CEQ01-1A - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi atbalstīja inovāciju, sadarbību un zināšanu bāzes izveidi lauku apvidos?.....	103
7.a2) CEQ02-1B - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi palīdzēja stiprināt saikni starp lauksaimniecību, pārtikas ražošanu un mežsaimniecību un pētniecību un inovāciju, tostarp lai uzlabotu vides apsaimniekošanu un vides stāvokļa rādītājus?.....	108
7.a3) CEQ03-1C - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi atbalstīja mūžizglītību un profesionālo apmācību lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē?.....	114
7.a4) CEQ04-2A - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi palīdzēja uzlabot ekonomiskos rādītājus, atbalstīto saimniecību pārstrukturēšanu un modernizāciju, jo īpaši palielinot viņu līdzdalību darba tirgū un lauksaimniecības dažādošanu?	118
7.a5) CEQ05-2B - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi palīdzēja atvieglot atbilstīgi kvalificētu lauksaimnieku ienākšanu lauksaimniecības nozarē un jo īpaši paaudžu maiņu?	125
7.a6) CEQ06-3A - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi palīdzēja uzlabot primāro ražotāju konkurētspēju, tos labāk integrējot lauksaimniecības pārtikas aprītē, izmantojot kvalitātes shēmas, piešķirot papildu vērtību lauksaimniecības produktiem, veicinot noietu vietējos tirgos un izmantojot īsas piegādes ķēdes, ražotāju grupas un organizācijas un starpnozaru organizācijas?.....	128
7.a7) CEQ07-3B - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi ir atbalstīja lauku saimniecību riska novēršanu un pārvaldību?	134
7.a8) CEQ08-4A - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi palīdzēja atjaunot, saglabāt un uzlabot bioloģisko daudzveidību (tostarp Natura 2000 teritorijās un apgabalos, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi) un augstas dabas vērtības zemes un Eiropas ainavu stāvokli?.....	138
7.a9) CEQ09-4B - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi palīdzēja uzlabot ūdens apsaimniekošanu, tostarp mēslojuma un pesticīdu pielietošanu?	145
7.a10) CEQ10-4C - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi palīdzēja novērst augsnes eroziju un uzlabot augsnes apsaimniekošanu?.....	150
7.a11) CEQ11-5A - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi palīdzēja palielināt ūdens izmantošanas efektivitāti lauksaimniecībā?.....	156
7.a12) CEQ12-5B - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi palīdzēja palielināt enerģijas izmantošanas efektivitāti lauksaimniecībā un pārtikas pārstrādē?.....	157
7.a13) CEQ13-5C - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi atbalstīja atjaunojamo energoresursu, blakusproduktu, atkritumu, atlieku un citu nepārtikas izejvielu piegādi un izmantošanu bioekonomikas vajadzībām?	160
7.a14) CEQ14-5D - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi palīdzēja samazināt siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisijas lauksaimniecībā?.....	160
7.a15) CEQ15-5E - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi atbalstīja oglekļa uzglabāšanu un piesaisti lauksaimniecībā un mežsaimniecībā?	166
7.a16) CEQ16-6A - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi ir palīdzēja mazo uzņēmumu dažādošanā, izveidē un attīstībā un darbvietu radīšanā?.....	172
7.a17) CEQ17-6B - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi atbalstīja vietējo attīstību lauku apvidos?	178
7.a18) CEQ18-6C - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi uzlaboja informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) pieejamību, izmantošanu un kvalitāti lauku apvidos?.....	185

7.a19) CEQ19-PE - Cik lielā mērā LAP iedarbīgumu ir palielinājusi sinerģija starp prioritātēm un prioritārajām jomām?.....	185
7.a20) CEQ20-TA - Cik lielā mērā tehniskā palīdzība sekmēja sasniegt Regulas (ES) Nr. 1303/2013 59. panta 1. punktā un Regulas (ES) Nr. 1305/2013 51. panta 2. punktā noteiktos mērķus?.....	190
7.a21) CEQ21-RN - Cik lielā mērā valsts lauku tīkls palīdzēja sasniegt Regulas (ES) Nr. 1305/2013 54. panta 2. punktā noteiktos mērķus?.....	195
7.a22) CEQ22-EM - Cik lielā mērā LAP ir palīdzējusi sasniegt stratēģijas “Eiropa 2020” pamatmērķi: paaugstināt iedzīvotāju nodarbinātības līmeni vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem, lai tas sasniegtu vismaz 75 %?.....	201
7.a23) CEQ23-RE - Cik lielā mērā LAP ir palīdzējusi sasniegt stratēģijas “Eiropa 2020” pamatmērķi: 3 % no ES IKP investēt pētniecībā un izstrādē un inovāciju jomā?.....	204
7.a24) CEQ24-CL - Cik lielā mērā LAP ir palīdzējusi veicināt klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos tām, kā arī sasniegt stratēģijas “Eiropa 2020” pamatmērķi: samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas vismaz par 20 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni vai par 30 %, ja tam ir atbilstoši nosacījumi, un palielināt atjaunojamo energoresursu īpatsvaru enerģijas galapatēriņā līdz 20 %, un par 20 % palielināt energoefektivitāti?.....	209
7.a25) CEQ25-PO - Cik lielā mērā LAP ir palīdzējusi sasniegt stratēģijas “Eiropa 2020” pamatmērķi: samazināt to eiropiešu skaitu, kuru dzīves līmenis ir zemāks par valsts noteikto nabadzības sliekšni?.....	214
7.a26) CEQ26-BI - Cik lielā mērā LAP ir palīdzējusi uzlabot vidi un sasniegt ES bioloģiskās daudzveidības stratēģijas mērķi: apturēt bioloģiskās daudzveidības izzušanu un ekosistēmu pakalpojumu degradēšanos un tos atjaunot?.....	219
7.a27) CEQ27-CO - Cik lielā mērā LAP ir palīdzējusi tuvināt KLP mērķi: veicināt lauksaimniecības konkurētspēju?.....	226
7.a28) CEQ28-SU - Cik lielā mērā LAP ir palīdzējusi tuvināt KLP mērķi: nodrošināt dabas resursu ilgtspējīgu pārvaldību un īstenot klimata politiku?.....	230
7.a29) CEQ29-DE - Cik lielā mērā LAP ir palīdzējusi tuvināt KLP mērķi: panākt līdzsvarotu teritoriālo attīstību lauku ekonomikā un lauku kopienās, tostarp darbavietu radīšanu un saglabāšanu?.....	236
7.a30) CEQ30-IN - Cik lielā mērā LAP ir palīdzējusi veicināt inovāciju?.....	240
7.a31) PSEQ01-FA - Īpašais programmas novērtējuma jautājums, kas saistīts ar programmas prioritārajām jomām.....	245
7.a32) PSEQ02-FA - Īpašais programmas novērtējuma jautājums, kas saistīts ar programmas prioritārajām jomām.....	245
7.a33) PSEQ03-FA - Īpašais programmas novērtējuma jautājums, kas saistīts ar programmas prioritārajām jomām.....	245
7.a34) PSEQ04-FA - Īpašais programmas novērtējuma jautājums, kas saistīts ar programmas prioritārajām jomām.....	245
7.a35) PSEQ05-FA - Īpašais programmas novērtējuma jautājums, kas saistīts ar programmas prioritārajām jomām.....	245
7.a36) PSEQ01-TOPIC - Īpašais programmas novērtējuma jautājums, kas saistīts ar programmas konkrēto novērtējuma tematu.....	245
7.a37) PSEQ02-TOPIC - Īpašais programmas novērtējuma jautājums, kas saistīts ar programmas konkrēto novērtējuma tematu.....	246
7.a38) PSEQ03-TOPIC - Īpašais programmas novērtējuma jautājums, kas saistīts ar programmas konkrēto novērtējuma tematu.....	246

7.a39) PSEQ04-TOPIC - Īpašais programmas novērtējuma jautājums, kas saistīts ar programmas konkrēto novērtējuma tematu.....	246
7.a40) PSEQ05-TOPIC - Īpašais programmas novērtējuma jautājums, kas saistīts ar programmas konkrēto novērtējuma tematu.....	246
7.b) Rezultātu rādītāju tabula.....	247
7.c) Tabula ar papildu un specifiskajiem programmas rādītājiem, kas izmantoti, lai pamatotu novērtējuma konstatējumus.....	250
7.d) KLP ietekmes rādītāju tabula.....	251
8. DARBĪBU ĪSTENOŠANA, LAI ŅEMTU VĒRĀ REGULAS (ES) NR. 1303/2013 5., 7. UN 8. PANTĀ NOTEIKTOS PRINCIPUS	254
8.a) Vīriešu un sieviešu līdztiesības veicināšana un nediskriminācija (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 7. pants).....	254
8.b) Ilgtspējīga attīstība (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 8. pants).....	255
8.c) Regulas (ES) Nr. 1303/2013 5. pantā minēto partneru nozīme programmas īstenošanā	257
9. PROGRESS, KAS PANĀKTS, LAI NODROŠINĀTU INTEGRĒTU PIEEJU ELFLA UN CITU SAVIENĪBAS FINANŠU INSTRUMENTU IZMANTOŠANĀ	258
10. ZIŅOJUMS PAR FINANŠU INSTRUMENTU ĪSTENOŠANU (REGULAS (ES) NR. 1303/2013 46. PANTS)	259
11. KODĒŠANAS TABULAS VISPĀRĒJIEM UN SPECIFISKIEM PROGRAMMAS RĀDĪTĀJIEM UN SKAITLISKI IZTEIKTĀM MĒRĶA VĒRTĪBĀM.....	260
II pielikums	261
Dokumenti.....	270

1. GALVENĀ INFORMĀCIJA PAR PROGRAMMAS UN TĀS PRIORITĀŠU ĪSTENOŠANU

1.a) Finanšu dati

Skatīt pievienotos dokumentus

1.b) Vispārējie un specifiskie programmas rādītāji un skaitliski izteiktas mērķa vērtības

1.b1) Pārskata tabula

Prioritārā joma 1A						
Mērķrādītāja nosaukums	Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
T1: Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14., 15. un 35. panta pasākumu ietvaros veikto izdevumu procentuālā daļa no LAP kopējiem izdevumiem (prioritārā joma 1A)	2014-2018			0,24	8,08	2,97
	2014-2017			0,12	4,04	
	2014-2016					
	2014-2015					

Prioritārā joma 1B						
Mērķrādītāja nosaukums	Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
T2: Sadarbības pasākumā atbalstīto sadarbības darbību kopskaits (Regulas (ES) Nr. 1305/2013 35. pants) (grupas, tīkli/klasteri, pilotprojekti u. c.) (prioritārā joma 1B)	2014-2018			16,00	24,62	65,00
	2014-2017					
	2014-2016					
	2014-2015					

Prioritārā joma 1C						
Mērķrādītāja nosaukums	Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
T3: Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14. panta pasākuma ietvaros apmācīto dalībnieku kopskaits (prioritārā joma 1C)	2014-2018			8 103,00	57,88	14 000,00
	2014-2017			4 482,00	32,01	
	2014-2016					
	2014-2015					

Prioritārā joma 2A							
Mērķrādītāja nosaukums		Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
T4: procentuālais daudzums lauku saimniecību ar LAP atbalstītiem ieguldījumiem pārstrukturēšanā vai modernizācijā (prioritārā joma 2A)		2014-2018	5,44	91,18	5,00	83,81	5,97
		2014-2017	4,51	75,60	3,80	63,69	
		2014-2016	2,19	36,71	1,37	22,96	
		2014-2015	1,46	24,47	1,17	19,61	
Pasākums	Iznākuma rādītājs	Laikposms	Pieejamas	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Plānots 2023. gadā
M01	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	8 578 224,08	128,26	2 219 659,49	33,19	6 688 040,00
M02	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	1 722 888,33	54,98	103 662,04	3,31	3 133 557,00
M04	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	321 254 565,87	77,19	214 610 776,92	51,57	416 187 008,00
M06	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	32 143 810,85	75,19	26 797 869,56	62,68	42 752 336,00
M16	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	6 346 359,35	29,30	316 272,37	1,46	21 663 034,00
Kopā	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	370 045 848,48	75,45	244 048 240,38	49,76	490 423 975,00

Prioritārā joma 2B							
Mērķrādītāja nosaukums		Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
T5: procentuālais daudzums lauku saimniecību ar LAP atbalstītu darbūmdarbības attīstības plānu/ieguldījumiem gados jaunajiem lauksaimniekiem (prioritārā joma 2B)		2014-2018	0,37	78,11	0,36	76,00	0,47
		2014-2017	0,37	78,11	0,35	73,89	
		2014-2016	0,32	67,56			
		2014-2015	0,08	16,89			
Pasākums	Iznākuma rādītājs	Laikposms	Pieejamas	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Plānots 2023. gadā
M06	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	12 240 000,00	77,44	9 565 904,95	60,52	15 805 312,00
Kopā	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	12 240 000,00	77,44	9 565 904,95	60,52	15 805 312,00

Prioritārā joma 3A							
Mērķrādītāja nosaukums		Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
T6: procentuālais daudzums lauku saimniecību, ko atbalsta saistībā ar dalību kvalitātes shēmās, vietējos tirgos un īsās piegādes ķēdēs, un ražotāju grupās/organizācijās (prioritārā joma 3A)		2014-2018	0,43	311,81	0,43	311,81	0,14
		2014-2017	0,28	203,04	0,26	188,53	
		2014-2016	0,17	123,27	0,08	58,01	
		2014-2015	0,04	29,01			
Pasākums	Iznākuma rādītājs	Laikposms	Pieejamas	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Plānots 2023. gadā
M04	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	44 380 299,05	58,66	17 273 916,24	22,83	75 651 414,00
M09	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	511 899,78	65,61	250 670,55	32,13	780 187,00
Kopā	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	44 892 198,83	58,74	17 524 586,79	22,93	76 431 601,00

Prioritārā joma 3B							
Mērķrādītāja nosaukums		Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
T7: procentuālais daudzums lauku saimniecību, kas piedalās riska pārvaldības shēmās (prioritārā joma 3B)		2014-2018			3,40	69,15	4,92
		2014-2017			2,82	57,36	
		2014-2016			1,63	33,15	
		2014-2015					
Pasākums	Iznākuma rādītājs	Laikposms	Pieejamas	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Plānots 2023. gadā
M05	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	3 523 963,11	70,48	2 347 759,32	46,96	5 000 000,00
M17	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	9 782 385,77	81,52	8 988 863,39	74,91	12 000 000,00
Kopā	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	13 306 348,88	78,27	11 336 622,71	66,69	17 000 000,00

Prioritāte P4							
Mērķrādītāja nosaukums		Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
T8: procentuālais daudzums meža/citas kokaugiem klātās platības, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai labvēlīgus apsaimniekošanas līgumus (prioritārā joma 4A)		2014-2018			1,20	104,01	1,15
		2014-2017			1,11	96,21	
		2014-2016			1,02	88,41	
		2014-2015			0,99	85,81	
T12: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro uz augsnes apsaimniekošanas uzlabošanu un/vai augsnes erozijas novēršanu orientētus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4C)		2014-2018			19,73	118,93	16,59
		2014-2017			19,10	115,13	
		2014-2016			16,01	96,51	
		2014-2015			12,32	74,26	
T10: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro uz ūdenssaimniecības uzlabošanu orientētus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4B)		2014-2018			19,73	118,93	16,59
		2014-2017			19,10	115,13	
		2014-2016			16,01	96,51	
		2014-2015			12,45	75,05	
T9: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai un/vai ainavām labvēlīgus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4A)		2014-2018			15,83	108,53	14,59
		2014-2017			15,81	108,39	
		2014-2016			13,60	93,24	
		2014-2015			11,40	78,16	
Pasākums	Iznākuma rādītājs	Laikposms	Pieejamas	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Plānots 2023. gadā
M01	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	3 538 861,67	52,91	723 633,47	10,82	6 688 039,00
M02	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	3 555 892,20	48,63	324 705,00	4,44	7 311 632,00
M08	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	3 857 259,23	69,37	2 450 622,27	44,07	5 560 373,00
M10	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	47 634 177,13	56,85	40 338 333,30	48,14	83 789 619,00
M11	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	154 069 299,07	79,30	99 855 447,83	51,40	194 279 325,00
M12	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	12 868 290,65	53,41	12 852 004,04	53,34	24 093 714,00
M13	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	331 906 565,26	128,19	204 468 681,95	78,97	258 922 115,00
Kopā	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	557 430 345,21	96,00	361 013 427,86	62,17	580 644 817,00

Prioritārā joma 5B							
Mērķrādītāja nosaukums		Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
T15: Ieguldījumu kopsumma energoefektivitātes jomā (€) (prioritārā joma 5B)		2014-2018	20 370 311,12	71,86	11 391 301,60	40,19	28 346 212,00
		2014-2017	14 312 787,80	50,49	9 176 892,16	32,37	
		2014-2016	10 259 014,31	36,19	3 188 608,53	11,25	
		2014-2015	5 574 287,82	19,67	384 042,11	1,35	
Pasākums	Iznākuma rādītājs	Laikposms	Pieejamas	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Plānots 2023. gadā
M04	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	9 544 760,34	84,18	5 457 498,75	48,13	11 338 485,00
Kopā	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	9 544 760,34	84,18	5 457 498,75	48,13	11 338 485,00

Prioritārā joma 5C							
Mērķrādītāja nosaukums		Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
T16: Ieguldījumu kopsumma atjaunojamās enerģijas ražošanā (€) (prioritārā joma 5C)		2014-2018					40 000 000,00
		2014-2017					
		2014-2016					
		2014-2015					
Pasākums	Iznākuma rādītājs	Laikposms	Pieejamas	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Plānots 2023. gadā
M04	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018					16 000 000,00
Kopā	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018					16 000 000,00

Prioritārā joma 5D							
Mērķrādītāja nosaukums		Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
T17: procentuālais daudzums LU, uz kurām attiecas ieguldījumi mājlopu turēšanā (audzēšanā), lai mazinātu SEG un/vai amonjaka emisijas (prioritārā joma 5D)		2014-2018			0,67	12,72	5,27
		2014-2017			0,24	4,56	
		2014-2016			0,06	1,14	
		2014-2015					
Pasākums	Iznākuma rādītājs	Laikposms	Pieejamas	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Plānots 2023. gadā
M04	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	8 454 513,28	51,44	6 591 015,95	40,10	16 436 880,00
Kopā	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	8 454 513,28	51,44	6 591 015,95	40,10	16 436 880,00

Prioritārā joma 5E							
Mērķrādītāja nosaukums		Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
T19: procentuālais daudzums lauksaimniecības un meža zemes, kurā piemēro apsaimniekošanas līgumus, kas sekmē oglekļa piesaisti un uzglabāšanu (prioritārā joma 5E)		2014-2018			0,87	123,76	0,70
		2014-2017			0,55	78,24	
		2014-2016			0,11	15,65	
		2014-2015					
Pasākums	Iznākuma rādītājs	Laikposms	Pieejamas	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Plānots 2023. gadā
M08	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	25 927 754,54	82,83	15 654 563,55	50,01	31 303 180,00
Kopā	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	25 927 754,54	82,83	15 654 563,55	50,01	31 303 180,00

Prioritārā joma 6A

Mērķrādītāja nosaukums		Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
T20: Atbalstīto projektu radītās darbvietas (prioritārā joma 6A)		2014-2018			34,00	24,29	140,00
		2014-2017					
		2014-2016					
		2014-2015					
Pasākums	Iznākuma rādītājs	Laikposms	Pieejamas	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Plānots 2023. gadā
M06	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	24 287 713,22	79,55	4 669 922,37	15,30	30 531 599,00
Kopā	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	24 287 713,22	79,55	4 669 922,37	15,30	30 531 599,00

Prioritārā joma 6B							
Mērķrādītāja nosaukums		Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
T23: Atbalstīto projektu radītās darbvietas (LEADER) (prioritārā joma 6B)		2014-2018			105,00	52,50	200,00
		2014-2017					
		2014-2016					
		2014-2015					
T22: procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, kuri gūst labumu no uzlabotiem pakalpojumiem/ infrastruktūras (prioritārā joma 6B)		2014-2018			1,35	68,24	1,98
		2014-2017			0,69	34,88	
		2014-2016			0,53	26,79	
		2014-2015					
T21: procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, uz kuriem attiecas vietējās attīstības stratēģijas (prioritārā joma 6B)		2014-2018			94,31	100,00	94,31
		2014-2017			94,31	100,00	
		2014-2016			94,31	100,00	
		2014-2015			94,31	100,00	
Pasākums	Iznākuma rādītājs	Laikposms	Pieejamas	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Plānots 2023. gadā
M07	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	91 362 113,56	72,15	37 424 726,02	29,55	126 635 591,00
M19	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	50 945 294,23	64,42	29 361 031,51	37,12	79 088 514,00
Kopā	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	142 307 407,79	69,17	66 785 757,53	32,46	205 724 105,00

1.c) Galvenā informācija par LAP īstenošanu, pamatojoties uz datiem no a) un b) apakšpunktā, pa prioritārajām jomām

Lauku attīstības programmas 2014.-2020. gadam (turpmāk – LAP) ietvaros Latvija ir izvēlējusies ieviest 16 atbalsta pasākumus, no kuriem 2014. gadā tika uzsākta tikai atbalsta pasākuma M04 „Ieguldījumi materiālajos aktīvos” īstenošana, kā arī tika uzsākta finansējuma izmaksa platībatkarīgo atbalsta pasākumu ietvaros, savukārt 2015. gadā uzsākta vēl 7 atbalsta pasākumu īstenošana, bet pārējo atbalsta pasākumu īstenošana tika uzsākta 2016. gadā, izņemot atbalsta pasākumu M16 ”Sadarbība”, kura pirmā kārtā tika izsludināta 2017. gadā. Ziņojumā sniegtā informācija par LAP īstenošanas progresu vērtēta pret 2018. gadā spēkā esošo LAP 6.1. redakciju, kuru Eiropas Komisija (turpmāk - EK) apstiprināja 2018. gada 2. oktobrī, savukārt darbības snieguma ietvara starpposma mērķu sasniegšanas progress tika vērtēts pret LAP 7.0 redakciju, kuru EK apstiprināja 2019. gada 8. maijā.

Projektveidīgie pasākumi

Kopumā no LAP īstenošanas sākuma līdz 2018. gada beigām izsludinātas 67 projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas (2018. gadā 14 kārtas), no tām divas nepārtrauktās projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas (atbalsta pasākumos M07 “Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos” un M17 “Ražas, dzīvnieku un augu apdrošināšanas prēmija”), kā arī izsludināti 8 publiskie iepirkumi pasākumā M01 “Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi” un 3 publiskie iepirkumi pasākumā M02 “Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi”, ar kuru uzvarētājiem noslēgti pakalpojumu līgumi. 2018. gadā pakalpojumu sniedzēju izvēlei pasākuma M01 apakšpasākumā 1.1. “Profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumi” tika izsludināts viens jauns publiskais iepirkums, tika vērtēti iesniegtie piedāvājumi, taču līgums par pakalpojuma izpildi 2018. gadā vēl netika noslēgts, tāpat arī apakšpasākumā 1.2. “Atbalsts demonstrējumu pasākumiem un informācijas pasākumiem” tika izsludināti divi jauni publiskie iepirkumi, kuros līgumi ar pakalpojumu sniedzēju 2018. gadā vēl netika noslēgti. No plānošanas perioda sākuma kopā iesniegti 38 478 projektu iesniegumi ar kopējo publisko finansējumu 1 199,7 milj. EUR, no tiem līdz 2018. gada beigām apstiprināti 26 323 projekti ar publisko finansējumu 714,0 milj. EUR apmērā jeb 80,9% no LAP projektveidīgo pasākumu ietvaros pieejamā publiskā finansējuma (LAP 6.1 versija, 1.attēls).

No apstiprinātajiem projektiem līdz 2018. gada beigām atsaukti vai saistības pārtrauktas 1 552 projektiem, ar kopējo publisko finansējumu 76,3 milj. EUR, tātad uz atskaites perioda beigām jau ir īstenoti un vēl tiek īstenots kopumā 24 771 projekts ar kopējo publisko finansējumu 637,7 milj. EUR jeb 72,2% no kopējā projektveidīgo pasākumu finansējuma.

M01 “Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi”

Kārtību, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu M01 “Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi”, nosaka Ministru kabineta 08.12.2015. noteikumi Nr. 705 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākumā “Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi””.

2018. gadā tika veikti grozījumi šajos noteikumos, lai personas datu apstrāde notiktu atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa Regulai (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (turpmāk - Regula 2016/679). Tāpat grozījumos precizēti maksājumu pieprasījumam pievienojamie pavaddokumenti, iekļauta prasība iesniegt apliecinājumu, ka pakalpojuma sniegšanā iesaistītais personāls ir regulāri apmācīts, kā arī ar grozījumiem uzlabota *de minimis* atbalsta uzskaitē. Apakšpasākumā 1.1. “Profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumi” tika palielināts maksimālais atbalsta apmērs vienam atbalsta pretendētājam visā

periodā. Tāpat ar grozījumiem tehniski precizēta mācību dalībnieka reģistrācijas veidlapa un saimniecības vai meža apmeklējuma dalībnieka reģistrācijas veidlapa.

1.1.apakšpasākumā “Profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumi”

2018. gada pirmajā pusē turpinājās 2016. gadā noslēgtā līguma izpilde par mācību īstenošanu (līgumcena 2,59 milj. EUR) ar personu apvienību, ko veido SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” (turpmāk – LLKC) un Latvijas Lauksaimniecības universitāte (turpmāk – LLU). Tā kā minētā līguma izpilde tika pabeigta 2018. gada 2. pusgadā, 2018. gadā tika veikts jauns publiskais iepirkums par pakalpojuma turpmāku nodrošināšanu, kurā par uzvarētāju atkārtoti atzīts LLKC (LLU - apakšuzņēmējs). Līgumcena ir 5,4 milj. EUR.

2018. gada sākumā tika noslēgti līgumi ar 5 nozares nevalstiskajām organizācijām, kas par iepirkuma uzvarētājiem tika atzītas 2017. gadā organizētajā publiskajā iepirkumā. Līgumu kopējā publiskā finansējuma summa ir 185,5 tūkst. EUR, tika uzsākta mācību organizēšana.

2018. gadā pakalpojumu sniedzēju izvēlei tika izsludināts viens jauns publiskais iepirkums 9 lotēs, piedāvājumi saņemti 7 lotēs. Lēmums par uzvarētājiem 2018. gadā vēl netika pieņemts.

Turpinājās 2017. gadā noslēgto līgumu izpilde, turklāt 2018. gadā tika lauhti 2 līgumi ar nozares nevalstiskajām organizācijām par kopējo publisko finansējumu 37 tūkst. EUR apmērā.

Kopumā 2018. gadā apakšpasākuma ietvaros apmācīti 2 914 mācību dalībnieki.

1.2.apakšpasākumā “Atbalsts demonstrējumu pasākumiem un informācijas pasākumiem”

2018. gadā noslēgti līgumi ar 5 juridiskajām personām, kas reģistrētas Zinātnisko institūciju reģistrā vai Izglītības un zinātnes ministrijas izglītības iestāžu reģistrā - atvasināta publiska persona (turpmāk – APP) “Agroresursu un ekonomikas institūts”, APP “Dārzkopības institūts”, LLKC, LLU un APP “Latvijas Augu aizsardzības pētniecības centrs”, kas par iepirkuma uzvarētājiem tika atzītas 2017. gadā organizētajā publiskajā iepirkumā (sarunu procedūrā, kas tika organizēta divās kārtās). Līgumi noslēgti par 27 demonstrējumu īstenošanu augkopības nozarē (kopējais publiskais finansējums 1,65 milj. EUR), tika uzsākta demonstrējumu ierīkošana un īstenošana.

2018. gadā pakalpojuma sniedzēju izvēlei tika izsludināts viens publiskais iepirkums demonstrējuma nodrošināšanai augkopības nozarē (konkursa dialogs), kas noslēdzās bez rezultāta, jo līdz piedāvājuma iesniegšanas termiņa beigām netika iesniegts neviens piedāvājums.

2018. gadā pakalpojumu sniedzēju izvēlei tika izsludināts viens publiskais iepirkums demonstrējumu nodrošināšanai lopkopības nozarē (konkursa dialogs, kas tika organizēts trīs kārtās). Iepirkumā no izsludinātajām 17 lotēm piedāvājumi tika saņemti visās lotēs. Lēmums par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu tika pieņemts tikai par vienu loti, jo pārējās lotēs iepirkums noslēdzās bez rezultāta. Ar uzvarētāju – LLKC – līgums par pakalpojuma izpildi 2018. gadā vēl netika noslēgts. Paredzamā līgumcena, par kādu saņemts piedāvājums, ir 59,8 tūkst. EUR.

Ņemot vērā, ka konkursa dialoga laikā tika veikti precizējumi un uzlabojumi jau sagatavotajās tehniskajās specifikācijās demonstrējumu pasākumu nodrošināšanai lopkopības nozarē, 2018. gada decembrī tika izsludināts jauns publiskais iepirkums (atklāts konkurss) pakalpojuma sniedzēju izvēlei 16 lotēs.

1.3.apakšpasākumā “Atbalsts saimniecību un mežu apmeklējumiem”

2018. gadā pakalpojuma sniedzēja izvēlei tika izsludināts viens publiskais iepirkums. Par uzvarētāju atzīts LLKC (LLU - apakšuzņēmējs). Ar pakalpojuma sniedzēju Lauku atbalsta dienests (turpmāk - LAD) 2018. gada oktobrī ir noslēdzis līgumu par kopējo publiskā finansējuma summu 2,0 milj. EUR, tika uzsākta apmeklējumu organizēšana.

Kopumā 2018. gadā apakšpasākuma ietvaros apmeklējumos piedalījušies 135 cilvēki.

M02 “Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi”

Kārtību, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu M02 “Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi”, nosaka Ministru kabineta 08.12.2015. noteikumi Nr. 695 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākuma “Konsultāciju pakalpojumi, lauku saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi” apakšpasākumā “Atbalsts konsultāciju pakalpojumu izmantošanas veicināšanai””.

2018. gadā veikti grozījumi, lai personas datu apstrāde notiktu atbilstoši Regula 2016/679. Tāpat grozījumos precizēti maksājumu pieprasījumam pievienojamie pavaddokumenti, iekļauta prasība iesniegt apliecinājumu, ka pakalpojuma sniegšanā iesaistītais personāls ir regulāri apmācīts, kā arī tehniski precizēta reģistrācijas veidlapa.

2.1.apakšpasākumā “Atbalsts konsultāciju pakalpojumu izmantošanas veicināšanai” 2018. gadā turpinājās 2016. gadā noslēgto līgumu izpilde par pakalpojuma sniegšanu.

Personu apvienība, ko veido mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības “L.V.Mežs”, “Mežsaimnieks” un “Vidzeme”, nodrošināja individuālu konsultāciju sniegšanu mežsaimniecības nozarē, LLKC - lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē.

Tā kā līguma izpilde ar konsultāciju sniegšanu mežsaimniecības nozarē tika pabeigta 2018. gada 1. pusgadā, 2018. gada sākumā tika izsludināts jauns publiskais iepirkums, lai izvēlētu pakalpojuma sniedzēju turpmākai konsultāciju nodrošināšanai. Par uzvarētāju izvēlēta personu apvienība, ko veido mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības “L.V.Mežs”, “Mežsaimnieks” un “Mūsu mežs”. Noslēgts līgums par kopējo publiskā finansējuma summu 175 tūkst. EUR, tika uzsākta konsultāciju sniegšana.

Kopumā 2018. gadā apakšpasākuma ietvaros tika sniegtas 4 949 konsultācijas, kuras saņēmušas 1 804 personas, kas iesaistītas lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē.

M04 „Ieguldījumi materiālajos aktīvos”

Kārtību, kādā piešķir atbalstu valsts un Eiropas Savienības atbalstu M04 “Ieguldījumi materiālajos aktīvos”, nosaka Ministru kabineta 2014. gada 30. septembra noteikumiem Nr. 600 “Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu atklātu projektu konkursu veidā pasākumam “Ieguldījumi materiālajos aktīvos””.

2018. gadā tika veikti grozījumi šajos noteikumos, nosakot, ka stratēģiskajiem projektiem attiecināmo izmaksu apmērs tiek palielināts līdz 10 milj. EUR, vienlaicīgi paredzot, ka stratēģiskie projekti tiks īstenoti lauksaimniecības produktu pārstrādē pēc vienotas sistēmas, t.i., saliedējot produktu ražošanas un pārstrādes jomu, lai stabilizētu lauksaimniecības un to pārstrādes produktu cenas, kā arī veicinātu konkurētspēju un produktu ražošanu atbilstoši pieprasījumam. Šādu projektu īstenošanai nepieciešams lielākas investīcijas gan kvalitatīvu ražošanas ēku izveidošanai, gan jaudīgu ražošanas līniju iegādei, tādēļ tika noteikts lielāks

attiecināmo izmaksu apmērs nekā pārējiem projektiem.

Lai veicinātu investīciju ieguldīšanu klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumiem, noteikumos tika precizēti atsevišķi nosacījumi, paredzot papildu atbalsta intensitāti kūsmēslu krātuvju izveidei un pārbūvei, kā arī piespiedu ventilācijas sistēmas izveidei vai pārbūvei lauksaimniecības dzīvnieku novietnēs, kā arī tika noteikta papildu punktu piešķiršana atlases kritērijos, ja projektā paredzēta kūsmēslu krātuvju izveide. Savukārt, lai veicinātu investīciju ieguldīšanu kooperatīvu darbības pilnveidošanai, tika precizēti nosacījumi, paredzot priekšroku tieši mazajiem kooperatīviem.

2018. gadā pasākuma M04 "Ieguldījumi materiālajos aktīvos" ietvaros 4.1. apakšpasākumam "Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās", 4.2. apakšpasākumam "Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē" un 4.3. apakšpasākumam "Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā" katram tika izsludināta viena projektu pieteikumu iesniegšanas kārtā (18.10.2018. līdz 22.11.2018).

Ņemot vērā, ka visiem trim apakšpasākumiem projektu iesniegumu iesniegšanas kārtā tika izsludināta gada beigās – oktobrī un novembrī, tad 2018. gadā tika izvērtēti tie projektu iesniegumi, kas tika iesniegti 2017. gada beigās izsludinātās kārtas (07.11.2017. līdz 07.12.2017) ietvaros:

Izvērtējot pieteikto projektu iesniegumus:

- 4.1. apakšpasākuma "Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās" 4. kārtā apstiprināti 916 atbilstoši projekti ar kopējo publisko finansējumu 67,9 milj. EUR;
- 4.2. apakšpasākuma "Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē" 6. kārtā apstiprināti 41 atbilstošs projekts ar kopējo publisko finansējumu 20,5 milj. EUR;
- 4.3. apakšpasākuma "Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā" 4. kārtā apstiprināti 214 atbilstoši projekti ar kopējo publisko finansējumu 17,0 milj. EUR.

4.1. apakšpasākumā 2018. gadā visvairāk apstiprināto projektu 4. kārtā bija laukkopības sektorā – 440 projekti ar kopējo publisko finansējumu 35,5 milj. EUR, piena lopkopības sektorā - 149 projekti, publiskais finansējums 13,8 milj. EUR, kā arī nobarojamo liellopu sektorā – 143 projekti (4,9 milj. EUR), jo Latvijā tieši šie ir galvenie lauksaimniecības sektori, kuros katrā no izsludinātajām kārtām ir arī vislielākais projektu iesniegumu skaits.

Šajā kārtā lielākais publiskais finansējums 38,6 milj. EUR apmērā tika paredzēts jaunu ražošanas pamatlīdzekļu iegādei, kopumā 855 projektos. No tiem visvairāk investīcijas pamatlīdzekļu iegādē ir paredzētas piekabes (puspiekabes) iegādei – 199 projekti, traktortehnikas iegādei – 197 projekti un kombainu iegādei – 142 projekti. Savukārt būvniecība ir paredzēta 216 projektos par kopējo publisko finansējumu 30,4 milj. EUR apmērā, tai skaitā fermu un lauksaimniecības dzīvnieku novietņu izveidošanai – 60 projektos, graudu apstrādes/uzglabāšanas kompleksu, torņu būvniecībai – 33 projektos un tehnikas novietņu izveidošanai – 27 projektos.

Lielajām saimniecībām ar neto apgrozījumu virs 70 000 EUR lielākais apstiprinātais publiskais finansējums 4. kārtā bija Dienvidlatgales reģionā (6,5 milj. EUR) un Ziemeļkurzemes reģionā (5,2 milj. EUR), bet vismazākais - Lielrīgas reģionā (4,2 milj. EUR). Savukārt mazajām saimniecībām (neto apgrozījumu līdz 70 000 EUR) lielākais apstiprinātais publiskais finansējums arī bija Dienvidlatgales reģionā (2,0 milj.), tālāk sekoja Zemgales reģions (2,1 milj.), bet vismazākais – Austrumlatgales reģionā (0,8 milj.).

No kopumā kārtā apstiprinātajiem 916 projektiem 279 projektus jeb 30,5% bija iesniegušas bioloģiskās

lauku saimniecības tādās sektoros kā nobarojamo liellopu audzēšana (115 projekti), piena liellopu audzēšana (46 projekti), laukkopība, augļkopība u.c. Liela aktivitāte bija novērojama arī jauno lauksaimnieku (saimniecības īpašnieks līdz 40 gadu vecumam) vidū, kuriem no kopējā projektu skaita tika apstiprināti 55,9%, kas liecina par gados jaunu cilvēku interesi saistīt sevi ar dzīvi laukos, nodarbojoties ar lauksaimniecisko ražošanu.

4.2. apakšpasākumā “Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē” 2018. gadā 6. kārtā visvairāk apstiprināto projektu bija piena pārstrādes nozarē – 11 projekti, gaļas pārstrādē – 9 projekti, savukārt graudu un dārzeņu pārstrādes nozarēs katrā apstiprināti 8 projekti. Visvairāk atbalstītās aktivitātes šī apakšpasākuma ietvaros ir jaunu ražošanas pamatlīdzekļu iegāde – 38 projekts ar kopējo publisko finansējumu 10,4 milj. EUR, bet jaunu būvju būvniecībai, būvju pārbūvei vai atjaunošanai atbalstīti 17 projekti ar kopējo publisko finansējumu 10,1 milj. EUR.

4.3. apakšpasākumā “Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā” 2018. gadā 4. kārtā lielākais apstiprināto projektu skaits ir aktivitātē, kas paredzēja meliorācijas sistēmu pārbūvi – 134 projekti, savukārt meliorācijas sistēmas atjaunošanai apstiprināti 80 projekti. No visiem 214 apstiprinātajiem projektiem 25 bija kopprojekti, ar kopējo publiskā finansējuma summu 1,8 milj. EUR.

2018. gadā valsts meliorācijas sistēmu sakārtošanai tika izmaksāts atbalsts 8,1 milj. EUR apm.

No perioda sākuma pasākumā M04 “Ieguldījumi materiālajos aktīvos” līdz 2018. gada 31. decembrim kopumā ir iesniegti 12 892 projektu iesniegumi (t.sk. projekti, kas finansēti no valsts papildus finansējuma) ar kopējo publisko finansējumu 744,7 milj. EUR apmērā, no kuriem apstiprināti 6 415 projekti (t.sk. multiprojekti, kuros iesniegumi ir iesniegti 2 vai 3 apakšpasākumos vienlaicīgi, un attiecīgi apakšpasākumos šādi iesniegumi tiek uzskaitīti atsevišķi) šādos apakšpasākumos:

- 4.1. apakšpasākumā “Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās” apstiprināti 4 314 projekti ar publisko finansējumu 255,6 milj. EUR apmērā;

- 4.2. apakšpasākumā “Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē” apstiprināti 229 projekti ar publisko finansējumu 45,0 milj. EUR apmērā;

- 4.3. apakšpasākumā “Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā” apstiprināti 692 projekti ar publisko finansējumu 73,1 milj. EUR apmērā.

Atbalsta pretendentiem šī LAP pasākuma ietvaros ir iespēja pretendēt arī uz valsts finansējumu atbalstam kredītprocentu daļējai dzēšanai, ja tie kvalificējas kā atbalsta saņēmēji, pretendējot uz atbalstu pasākuma „Ieguldījumi materiālajos aktīvos” 4.1.apakšpasākumā „Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās” un 4.2.apakšpasākumā „Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē”. Uz atbalstu kredītprocentu daļējai dzēšanai no plānošanas perioda sākuma ir iesniegti un apstiprināti 3 163 iesniegumi šādos apakšpasākumos:

- 4.1.apakšpasākumā „Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās” 3 122 iesniegumi 9,2 milj. EUR apmērā;
- 4.2.apakšpasākumā „Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē” 41 iesniegums 608,9 tūkst. EUR apmērā.

Izvērtējot no perioda sākuma līdz 2018. gada beigām īstenotos projektus, secināms, ka 4.1. un 4.3. apakšpasākumos ar ieguldījumu mērķa virzienā 2A (ekonomisko rādītāju palielinājums, lauksaimniecības un mežsaimniecības nozares konkurētspējas uzlabošana, ieguldījumi infrastruktūras uzlabošanā) ir īstenoti vai

daļēji īstenoti projekti, kuru kopējais publiskais finansējums ir 214,6 milj. EUR.

Mērķa virzienā 3A (papildu vērtības pievienošana lauksaimniecības produktiem) ieguldījumu dod 4.2. apakšpasākumā īstenotie vai daļēji īstenotie projekti ar publisko finansējumu 17,3 milj. EUR, bet mērķa virzienā 5B (energoefektivitātes palielināšana) 4.1. un 4.2. apakšpasākumos īstenotie vai daļēji īstenotie projekti ar publisko finansējumu 5,5 milj. EUR. Savukārt mērķa virzienā 5D (ieviestas tehnoloģijas SEG un/ vai amonjaka emisiju samazinājumam) ieguldījumu dod 4.1. un 4.2. apakšpasākumos īstenotie vai daļēji īstenotie projekti, kuru publiskais finansējums ir 6,6 milj. EUR.

M05 “Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana”

Atbalsta saņemšanas nosacījumus pasākumam M05 nosaka Ministru kabineta 2015. gada 14. jūlija noteikumi Nr. 401 "Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākumam "Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana".

Pasākuma ietvaros 2018. gadā tika izsludināta viena projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā apakšpasākuma 5.1 “Atbalsts profilaktiskajiem pasākumiem, lai mazinātu epizootiju un epifitotiju iespējamās sekas” ietvaros atbalstam cūkkopības nozarē (11.06.2018. līdz 11.07.2018.) ar kopējo finansējumu 447,4 tūkst EUR. Kārtā tika iesniegti 4 projekti, no kuriem apstiprināti 3 projekti par 225,9 tūkst. EUR, viens projekts par 221,5 tūkst. EUR vēl ir vērtēšanā.

Šajā pasākumā 2018. gadā bija vērojama zemāka aktivitāte, salīdzinot ar iepriekšējo periodu, jo, ņemot vērā Āfrikas cūku mēra izplatību iepriekšējos gados, saimniecības jau ir veikušas lielāko daļu profilakses pasākumu, lai novērstu šīs bīstamās slimības izplatīšanos savās saimniecībās. Tādēļ 2018. gadā atbalstam pieteicās tikai tās saimniecības, kuras profilakses pasākumus vēl nebija veikušas.

No perioda sākuma līdz 2018. gada beigām ir apstiprināti 78 projekti par kopējo summu 3,5 milj. EUR apmērā (tai skaitā 59 cūkkopības nozares un 19 putnkopības nozares projektu īstenošanai) 66 saimniecībām (dažas saimniecības ir iesniegušas vairākus projektus), bet par īstenotajiem vai daļēji īstenotajiem projektiem 58 saimniecībām izmaksāts finansējums 2,3 milj. EUR apmērā.

M06 “Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība”

6.1. apakšpasākumā “Atbalsts jaunajiem lauksaimniekiem uzņēmējdarbības uzsākšanai” 2017. un 2018. gadā jaunas projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas netika izsludinātas, bet turpinājās jau apstiprināto projektu īstenošana. Pasākuma ieviešana ir veiksmīga, atbalsta pretendentu aktivitāte periodā ir bijusi ļoti augsta, jo ir apstiprināti 306 projektu pieteikumi par 12,2 milj. EUR jeb 77,4% no periodā šim apakšpasākumam pieejamā publiskā finansējuma (t.sk. valsts papildus finansējums), no kuriem līdz pārskata perioda beigām daļēji vai pilnīgi īstenoti 297 projekti (2017. gadā 296 projekti) 60,5% apmērā no pieejamā finansējuma (9,6 milj. EUR).

Pasākuma ieviešanā tika piemērots reģionalizācijas princips, lai nodrošinātu līdzvērtīgu reģionu attīstību, kā arī paredzētu vienmērīgu finansējuma sadali Latvijas teritorijā. Pasākuma ieviešanas kārtās visvairāk projektu iesniegumu tika iesniegti Dienvidlatgales (49 projekti), Austrumlatgales (40 projekti), Ziemeļvidzemes (38 projekti), un Viduslatvijas (38 projekti) reģionālajās pārvaldēs.

6.3. apakšpasākumā “Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības” 2018. gadā

netika izsludinātas jaunas kārtas, bet turpinājās iepriekšējās kārtas projektu īstenošana.

Pasākuma ieviešana ir veiksmīga, atbalsta pretendentu aktivitāte un interese par šo pasākumu bija tik augsta, ka ar LAP grozījumiem (6.1. redakcija) pieejamais publiskais finansējums tika palielināts par 8,0 milj. EUR. Projekti tiek veiksmīgi realizēti un kopumā no plānošanas perioda sākuma apstiprinātā 2 121 projekta (publiskais finansējums 31,8 milj. EUR jeb 74,4% no apakšpasākumā pieejamā, neskaitot pārejošas saistības) saistības pārtrauktas ar 17 atbalsta pretendentiem, kas ir 0,8% no visiem apstiprinātajiem projektiem, bet uz pārskata perioda beigām daļēji vai pilnīgi īstenoti 2 104 projekti 26,5 milj. EUR apmērā (61,9% no plānotā).

Šajā apakšpasākumā papildus pārejošo saistību ietvaros no iepriekšējā plānošanas perioda līdz 2018. gada beigām tika īstenoti 137 projekti ar kopējo izmaksāto finansējumu 327,0 tūkst. EUR apmērā.

Pasākuma ieviešanā tika piemērots reģionalizācijas princips, lai nodrošinātu līdzvērtīgu reģionu attīstību, kā arī paredzētu vienmērīgu finansējuma sadali Latvijas teritorijā. Pasākuma ieviešanas kārtās visvairāk projektu iesniegumu tika iesniegti Ziemeļvidzemes, Dienvidlatgales un Dienvidkurzemes reģionālajās pārvaldēs.

6.4.apakšpasākuma „Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstībā”

Kārtību, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu apakšpasākumam 6.4, nosaka Ministru kabineta 2016. gada 24. maija noteikumi Nr. 320 „Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākumā “Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstīšanā” atklātu projektu iesniegumu konkursu veidā””.

Pasākuma administrēšanai 2018. gada 8. maijā tika apstiprināti grozījumi šajos noteikumos, lai precizētu atbalsta saņemšanas nosacījumus, ļaujot atbalsta pretendentiem veikt saimniecisko darbību nozarē, kas nav tieši saistīta ar esošo darbības nozari, kā arī, lai paplašinātu atbalsta saņēmēju loku aktivitātē “Tūrisma aktivitāšu veicināšana”, ļaujot tajā piedalīties arī lauksaimniekiem.

Papildus tika palielinātas maksimālās attiecināmās izmaksas, proti, plānošanas periodā vienai ar atbalsta pretendentu saistīto personu grupai kopējā attiecināmo izmaksu summa nepārsniedz:

1. ieguldījumiem ražošanas un pakalpojumu attīstībā – 700 tūkst. EUR, t. sk. par mobilo tehniku 200 tūkst. EUR;
2. ieguldījumiem ražošanas attīstībā – 500 tūkst. EUR, t.sk. par mobilo tehniku 200 tūkst. EUR;
3. ieguldījumiem pakalpojumu attīstībā – 300 tūkst. EUR, t. sk. par mobilo tehniku 200 tūkst. EUR.

Trešajā projektu pieņemšanas kārtā (18.06.2018. līdz 18.07.2018.) atbalsts tika paredzēts visām trijām apakšpasākuma aktivitātēm - ar lauksaimniecību nesaistītu darbību attīstībai, ar lauksaimniecību nesaistītu saimniecisko darbību dažādošanai, kā arī tūrisma aktivitāšu veicināšanai. Šajā kārtā tika iesniegti 289 projektu iesniegumi, no kuriem tika apstiprināti 193 ar kopējo publisko finansējumu 15,0 milj. EUR, kas ir 49,2% no kopēja apakšpasākuma ietvaros plānotā publiskā finansējuma (EUR 30,5 milj.).

Līdz atskaites perioda beigām apakšpasākumā ir apstiprināti 410 projekti 24,3 milj. EUR apmērā (79,6% no plānotā), no kuriem lauztas saistības par 49 projektiem 2,3 milj. EUR, bet īstenoti vai daļēji īstenoti 152 projekti 4,7 milj. EUR apmērā jeb 15,3% no apakšpasākumā pieejamā publiskā finansējuma.

Analizējot apakšpasākuma īstenošanu detalizētāk, no plānošanas perioda sākuma aktivitātē “Ar

lauksaimniecību nesaistītu darbību attīstība” apstiprināti 296 projekti 20,3 milj. EUR apmērā, bet pilnīgi vai daļēji īstenoti 109 projekti par kopējo summu 4,0 milj. EUR.

Aktivitātē “Ar lauksaimniecību nesaistītu saimniecisko darbību dažādošanai vai tūrisma aktivitāšu veicināšanai (lauksaimniekiem)” apstiprināti 50 projekti 1,9 milj. EUR apmērā, bet pilnīgi vai daļēji īstenots 21 projekts par 366,9 tūkst. EUR, savukārt aktivitātē “Tūrisma aktivitāšu veicināšana” tika apstiprināti 64 projekti 2,1 milj. EUR apmērā, no kuriem pilnīgi vai daļēji īstenoti 22 projekti par kopējo summu 348,6 tūkst. EUR apmērā.

Projektu iesniegumu ceturtnā pieņemšanas kārtā ir plānota no 17.05.2019. līdz 17.06.2019. par atlikušo publisko finansējumu, kuru plānots novirzīt aktivitātēm “Ar lauksaimniecību nesaistītu saimniecisko darbību dažādošana attiecībā uz tūrisma aktivitāšu veicināšanu” un “Tūrisma aktivitāšu veicināšana”.

Veicot ieguldījumus ar lauksaimniecību nesaistītu darbību dažādošanā un attīstībā, galvenās projektos atbalstītās darbības nozares ir mežizstrāde, ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde, koksnes, koka izstrādājumu ražošana, gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošana, nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošana, automobiļu apkope un remonts, mēbeļu un gatavo metālizstrādājumu ražošana. Tūrisma pakalpojumu sniedzēji tūrisma aktivitāšu veicināšanas projektu ietvaros paredzējuši attīstīt viesu izmitināšanu, sporta nodarbtības, izklaides un atpūtas darbības.

Pēdējā laikā nozīmīgs šķērslis uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstībai ir pieeja apgrozāmajam un kapitāla finansējumam. Vislielākās grūtības atbalsta pretendentiem rada kredītiestāžu izvirzītās pārmērīgās prasības uzņēmumu kredīšanai, tādēļ vairākiem uzņēmumiem netiek dota iespēja attīstīt un dažādot saimniecisko darbību. Atteikuma iemesls kredīta saņemšanai bieži vien ir nepietiekami uzņēmuma finanšu līdzekļi un nepietiekams nodrošinājums, tādēļ bankas saskata pārāk lielu risku projektu sekmīgai īstenošanai. Uzņēmumu finansiālais stāvoklis ir samērā būtisks ierobežojošais faktors projektu sekmīgai īstenošanai.

Turklāt vairākos iesniegtajos projektos paredzēti būvniecības darbi, kam projektu īstenošanas laiks ir līdz diviem gadiem no projektu apstiprināšanas. Līdz ar to finansējuma apguvei atbalsta pretendentiem nepieciešami lielāki laika resursi.

Papildus tam, finansējums projektu iesniegumu pieņemšanas kārtām tiek sadalīts pēc reģionalizācijas principa, ņemot vērā zemāko teritorijas attīstības indeksu un lielāko mikrouzņēmumu un mazo uzņēmumu īpatsvaru. Līdz ar to gan pirmajā, gan otrajā kārtā izveidojas situācija, ka vairākiem reģioniem katrā kārtā pietrūka finansējuma, savukārt pārējos reģionos interese pēc atbalsta bija zemāka un šajos reģionos netika pieprasīts viss kārtā pieejamais finansējums.

6.4.1. apakšpasākuma “Biogāzes ražošanas atbalsts” īstenošana netika uzsākta, un apakšpasākums tika izslēgts no LAP ar grozījumiem (LAP 6.1. redakcija), kurus EK apstiprināja 2018. gada 2. oktobrī.

M07 “Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos”

Kārtību, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu pasākumam M07, nosaka Ministru kabineta 2015. gada 18. augusta noteikumi Nr. 475 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākumā “Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos” atklātu projektu iesniegumu konkursu veidā”.

2018. gada 4. septembrī tika apstiprināti grozījumi šajos Ministru kabineta noteikumos, kas precizē maksimālo atbalsta summu vienam atbalsta pretendētā, palielinot to pašvaldībām, kurām bija samazināts

atbalsta apmērs.

No 15.10.2015. līdz 01.12.2019. ir izsludināta nepārtrauktā projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā ar publisko finansējumu 126,6 milj. EUR.

No perioda sākuma līdz 2018. gada 31. decembrim ir apstiprināti 248 projektu iesniegumi ar publisko finansējumu 91,3 milj. EUR apmērā jeb 72,1% no pasākumā pieejamā finansējuma, tai skaitā 2018. gadā apstiprināti - 111 projekti 45,4 milj. EUR apmērā. Pilnībā vai daļēji īstenoti ir 119 projekti par 37,4 milj. EUR jeb 29,5 % no plānotā un tos īstenojušas 53 pašvaldības.

Projektu īstenošanu apgrūtina situācija, ka vienlaikus Latvijā paralēli notiek lielu infrastruktūras objektu būvniecība gan valsts, gan pašvaldību līmenī. Paralēli pasākumam ir atvēri arī Eiropas Reģionālās attīstības fonda pasākumi infrastruktūras izbūvei un ceļu būvniecībai un pārbūvei. Līdz ar to pastāv problēmas saistībā ar vietējo būvniecības uzņēmumu kapacitāti un kvalificēta darbaspēka deficītu būvniecībā, tai skaitā projektēšanas un uzraudzības jomā. Šajā LAP pasākumā vien kā potenciālie atbalsta saņēmēji ir 110 pašvaldības, tātad pieprasījums pēc ceļu būvniecības pakalpojumiem ir ļoti augsts.

Apstiprinātajos projektos paredzēts sakārtot 1 191,1 km pašvaldību grants ceļus, kas jau pārsniedz LAP paredzētos 840 km, jo sākotnēji, plānojot pārbūvēto ceļu km, tika ņemtas vērā maksimālās viena km grants ceļu izmaksas, bet, veicot būvniecības pakalpojumu iepirkumus, reālās izmaksas pārsvarā ir zemākas, līdz ar to pašvaldības var atļauties sakārtot vairāk ceļu km.

Pilnībā vai daļēji īstenotajos projektos sakārtoti pašvaldību grants ceļi 573,8 km garumā, kas ir 68,3% no paredzētā mērķa vērtības. Pasākuma rādītājs "Iedzīvotāju skaits, kuri gūst labumu no uzlabotiem pakalpojumiem" uz pārskata perioda beigām ir izpildīts par 68,5% (13 856 iedzīvotāji) no paredzētā iznākuma rādītāja.

M08 „Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā”

Kārtību, kādā tiek piešķirts Eiropas Savienības un valsts atbalsts pasākumam M08 nosaka 2015. gada 4. augusta noteikumi Nr.455 „Kārtība, kādā piešķir, administrē un uzrauga valsts un Eiropas Savienības atbalstu pasākuma "Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā" īstenošanai” (turpmāk – Ministru kabineta noteikumi Nr. 455)

Ņemot vērā salīdzinoši zemo aktivitāti 8.1.apakšpasākumā, jau 2017. gadā tika uzsākts darbs pie grozījumiem LAP, kā arī attiecīgi Ministru kabineta noteikumos Nr.455 un tā **2018. gada 27. februārī tika apstiprināti Ministru kabineta noteikumi Nr. 126 (turpmāk - Ministru kabineta noteikumi Nr. 126)**, kuros ietvertie precizējumi paredz, ka turpmāk būs iespēja mežu ieaudzēt nelielās platībās līdz 4 ha līdzšinējo 2 ha vietā (lauksaimniecības zemes platībās, uz kurām netiek attiecināts nosacījums par augsnes auglību). Noteikumi papildināti ar jaunu nosacījumu, paredzot, ka mežu atļauts ieaudzēt arī zemēs ar kategoriju “pārējās zemes”, kas ietver dažādas neizmantojamās zemes – piemēram, izstrādātus karjerus, smiltājus u.c., tā nodrošinot ar šo neizmantoto platību racionālu apsaimniekošanu.

Vienlaikus, saglabājot apakšpasākumā iestrādātos augstos kvalitātes kritērijus, līdz 20 ha vienam atbalsta saņēmējam plānošanas periodā tiek palielināts maksimālās platības apjoms, kurā var veikt meža ieaudzēšanu, tā ļaujot vēl efektīvāk izmantot selekcijas pozitīvo efektu, veidojot veselīgas un pret klimata pārmaiņām noturīgas mežaudzes. Šie grozījumi sekmēs efektīvāku zemju apsaimniekošanu un apakšpasākumā izvirzīto mērķu sasniegšanu.

Tāpat, ņemot vērā LAP Uzraudzības komitejā (2017. gada 9. jūnija sēdē) lemto, ar Ministru kabineta

noteikumiem Nr. 126 tika precizēti projektu atlases kritēriji apakšpasākumos 8.1 „Meža ieaudzēšana” un 8.5 „Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai”, dodot iespēju atbalsta pretendenta iegūt papildu punktus projekta vērtēšanas procesā, ja pretendents ir apguvis mežsaimniecības mācību kursu LAP pasākuma M01 “Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi” apakšpasākumā 1.1. “Profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumi”.

8.1 apakšpasākumā „Meža ieaudzēšana, papildinot daļēji aizaugušās lauksaimniecības zemes, un kopšana” 2018. gadā tika izsludināta sestā projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā (19.04.2018. līdz 21.05.2018.) ar kopējo publisko finansējumu 2,0 milj. EUR apmērā, kur tika iesniegti 351 pieteikumi 1,5 milj. EUR apmērā.

8.1 apakšpasākumā „Meža ieaudzēšana” šajā kārtā tika apstiprināti 332 projekti 1,4 milj. EUR apmērā par meža ieaudzēšanu 1 925 ha platībā, bet no plānošanas perioda sākuma kopumā apstiprināti ir 1 329 projekti 4,7 milj. EUR apmērā par 4 032 ha meža ieaudzēšanu, savukārt īstenoti projekti 1,7 milj. apmērā (26,6% apmērā no plānotā), apmežojot 1 925 ha platības.

8.3/ 8.4 apakšpasākums “Atbalsts meža bojājumu profilaksei un atjaunošanai, ko nodarījuši ugunsgrēki, dabas katastrofas, katastrofāli notikumi” un “Meža ugunsgrēkos un dabas katastrofās iznīcinātu mežaudžu atjaunošana”

8.4. apakšpasākumā “Meža ugunsgrēkos un dabas katastrofās iznīcinātu mežaudžu atjaunošana” tika precizēti atbalsta saņemšanas nosacījumi, veicot grozījumus Ministru kabineta noteikumos Nr. 455 (apstiprināti ar 2018. gada 21. augusta Ministru kabineta noteikumiem Nr. 542). Tā kā mežaudzes posta ne vien ugunsgrēki, bet arī abiotiski faktori, piemēram, vēja, sausuma, spēcīgu lietavu, sniega un citu apstākļu ietekme, noteikumos tika veikts grozījums, lai ietvertu visus šādus faktoros un nebūtu jāveic atkārtoti grozījumi noteikumos par katru no iespējamajiem mežaudžu postošajiem apstākļiem. Iepriekšējie atbalsta nosacījumi neparedzēja iespēju meža īpašniekiem, kuru audzes ir iznīcinātas šādu dabas katastrofu dēļ, saņemt atbalstu šo audžu atjaunošanai.

8.3. apakšpasākumā 2018. gadā tika izsludināta otrā kārtā (25.09.2018. līdz 04.10.2018.) ar kopējo publisko finansējumu 1,5 milj. EUR, kurā tika iesniegti 2 projekti kopsummā par visu izsludināto finansējuma apjomu, kuri uz pārskata perioda beigām vēl bija izvērtēšanā.

2018. gadā 8.4.apakšpasākumā tika izsludināta piektā projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā (01.10.2018. līdz 31.10.2018) ar kopējo publisko finansējumu 600,0 tūkst. EUR, kurā tika apstiprināti 38 projekti 352,5 tūkst. EUR apmērā meža atjaunošanai pēc katastrofām 234 ha platībā.

8.5 apakšpasākumā “Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai”

2018. gadā 8.5 apakšpasākumā tika izsludināta piektā projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā (01.03.2018. līdz 05.04.2018.) ar kopējo publisko finansējumu 2,0 milj. EUR, kurā tika iesniegti 1 837 projekti 4,5 milj. EUR apmērā. Tā kā bija vērojama ļoti augsta atbalsta pretendenta aktivitāte, šajā kārtā pieejamā finansējuma iztrūkums bija 2,5 milj. EUR, salīdzinot ar pieprasījumu.

Šajā kārtā tika apstiprināti 885 projekti par visu kārtai pieejamo finansējumu 2,0 milj. EUR apmērā.

No perioda sākuma pasākumā M08 „Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā” apstiprināti projekti par kopējo publisko finansējumu 29,8 milj. EUR apmērā (88,8% no pasākumā pieejamā publiskā finansējuma), bet īstenoti projekti 18,1 milj. EUR apmērā (49,1% no pasākumā

plānotā) tai skaitā:

8.1 apakšpasākumā „Meža ieaudzēšana, papildinot daļēji aizaugušās lauksaimniecības zemes, un to kopšana” apstiprināti projekti 4,7 milj. EUR apmērā, bet atbalstu saņēmuši mežu īpašnieki 1,7 milj. EUR apmērā par 1925 ha ieaudzētajām platībām;

8.3/8.4 apakšpasākumā “Atbalsts meža bojājumu profilaksei un atjaunošanai, ko nodarījuši ugunsgrēki, dabas katastrofas, katastrofāli notikumi” apstiprināti 156 projekti par kopējo publisko finansējumu 3,9 milj. EUR apmērā, savukārt īstenoti 97 projekti 2,5 milj. EUR apmērā;

8.5. apakšpasākumā “Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai” apstiprināti 8 026 projekti 21,3 milj. EUR apmērā 60 404 ha platību kopšanai, bet jau īstenoti 5 910 projekti, izkopjot mežus 43 857 ha platībā un saņemot atbalstu 13,9 milj. EUR apmērā.

M09 “Ražotāju grupu un organizāciju izveide”

Atbalsta saņemšanas kārtību pasākumā M09 nosaka Ministru kabineta 2015. gada 3. februāra noteikumi Nr. 60 “Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu pasākumam “Ražotāju grupu un organizāciju izveidei””.

2018. gadā šajos noteikumos tika veikti divi grozījumi, kas apstiprināti ar Ministru kabineta 2018. gada 24. aprīļa noteikumiem Nr. 241 un 2018. gada 14. jūnija noteikumiem Nr. 330, lai harmonizētu normas ar Padomes 2013. gada 17. decembra Regulas (EK) Nr. 1305/2013 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un ar ko atceļ Padomes regulu (EK) Nr. 1698/2005 27. panta 3.punktu. Grozījumi nosaka precīzāku priekšapmaksas izmaksas kārtību, precīzē normu attiecībā uz biznesa plāna grozījumiem, svītro normu, kas paredzēja, ka pretendents LAD jāiesniedz pēdējā noslēgtā gada pārskata kopija, kā arī uzlaboti *de minimis* atbalsta uzskaites nosacījumi.

Šī pasākuma ietvaros atbalsts ir pieejams ražotāju organizāciju izveidei, kuras atbilstības statusu saņēmušas pēc 2014. gada 1. janvāra un atbalsts tiek piešķirts ik gadu piecu gadu periodā.

Ievērojot pretendentu zemo aktivitāti iepriekšējās projektu pieņemšanas kārtās, kā arī apstākļus, ka jauni kooperatīvi, kas būtu ieguvuši atbilstības statusu un varētu pretendēt uz pasākuma atbalstu, neveidojas, ar LAP grozījumiem (6.1. redakcija) kopējie publiskā sektora izdevumi pasākumam tika samazināti no 2,8 milj. EUR uz 780,2 tūkst. EUR un finansējuma samazinājums tika novirzīts Eiropas Inovāciju partnerības (turpmāk – EIP) darba grupu projektu īstenošanai pasākumā M16 “Sadarbība”.

2018. gadā jaunas projektu pieteikumu pieņemšanas kārtas netika izsludinātas, turpinājās 2015. līdz 2017. gadā apstiprināto projektu īstenošana, bet šajā gadā pasākuma ietvaros ir izmaksāts finansējums 122,1 tūkst. EUR apmērā.

Kopš plānošanas perioda sākuma pasākumā izsludinātas trīs projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas, un ir apstiprināti 3 projekti mežsaimniecības kooperatīviem par kopējo publisko finansējumu 485,5 tūkst. EUR - no 2015. gada līdz 2017. gadam ik gadu pa vienam projektam, kā arī LAP 2007-2013 uzņemto saistību izpildei rezervēts finansējums 26,4 tūkst. EUR apmērā (kopā pasākumā 511,9 tūkst. EUR), bet izmaksāts finansējums 250,7 tūkst. EUR apmērā jeb 32,1% no pasākumā pieejamā publiskā finansējuma (LAP 6.1. redakcija).

Kopumā trijos mežsaimniecības kooperatīvos, kas saņem atbalstu šī pasākuma ietvaros, ir palielinājies biedru skaits – no vidēji 65 biedriem 2017. gadā līdz 121 biedram 2018. gadā, sasniedzot kopējo biedru

skaitu 362, kā arī par 22% ir palielinājies kopējais šo 3 kooperatīvu apgrozījums no 3,72 milj. EUR 2017. gadā līdz 4,54 EUR 2018. gadā.

M16 "Sadarbība"

Kārtību, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu pasākumam M16 nosaka 2017. gada 25. aprīļa Ministru kabineta noteikumi Nr. 222 "Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība 16. pasākuma "Sadarbība" 16.1. apakšpasākumam "Atbalsts Eiropas Inovāciju partnerības lauksaimniecības ražīgumam un ilgtspējai lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas darba grupu projektu īstenošanai" un 16.2. apakšpasākumam "Atbalsts jaunu produktu, metožu, procesu un tehnoloģiju izstrādei" atklātu projektu iesniegumu konkursu veidā" (turpmāk - MK noteikumi nr. 222).

16.1 apakšpasākuma "Atbalsts Eiropas Inovāciju partnerības lauksaimniecības ražīgumam un ilgtspējai lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas darba grupu projektu īstenošanai" un 16.2 apakšpasākuma "Atbalsts jaunu produktu, metožu, procesu un tehnoloģiju izstrādei" atklātu projektu iesniegumu konkursu veidā" administrēšanai 2018. gada 1. martā tika apstiprināts grozījums MK noteikumos Nr. 222, lai precizētu un atvieglotu atbalsta saņemšanas nosacījumus zinātniskajām institūcijām.

Papildus pasākuma īstenošanai 2018. gada 20. septembrī tika apstiprināti grozījumi MK noteikumos Nr. 222, lai precizētu un atvieglotu atbalsta saņemšanas nosacījumus atbalsta pretendentiem attiecībā uz iepirkuma dokumentācijas saskaņošanu ar LAD, precizētas prasības attiecībā uz attiecināmajām projekta koordinācijas izmaksām un atlīdzību par darbu Darba likuma 59. panta izpratnē projekta mērķu sasniegšanai, kā arī nodokļiem, kas saistīti ar darba samaksu.

16.1 apakšpasākums "Atbalsts Eiropas Inovāciju partnerības lauksaimniecības ražīgumam un ilgtspējai lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas darba grupu projektu īstenošanai"

Atbalsts šajā apakšpasākumā ir paredzēts EIP darba grupām (apvieno lauksaimniekus, mežsaimniekus, lauksaimniecības produktu pārstrādātājus, lauksaimniecības, mežsaimniecības vai lauksaimniecības produktu pārstrādes nozares nevalstisko organizāciju vai kooperatīvu pārstāvjus, konsultantus, pētniekus, tai skaitā studentus, vai citas jaunradē ieinteresētās puses), kas izstrādā nacionāli nozīmīgu, uz jaunradi vērstu EIP projekta ideju saistītu ar lauksaimniecību, mežsaimniecību vai lauksaimniecības produktu pārstrādi. EIP darba grupu projektu idejas ir inovatīvas, risina nozarē aktuālas nepieciešamības un paredz nozīmīgu, būtisku ieguvumu nozarei.

No 01.07.2017. līdz 26.01.2018. apakšpasākumā tika izsludināta pirmā projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā ar publisko finansējumu 3,0 milj. EUR jeb 21,3% no apakšpasākumā plānotā kopējā publiskā finansējuma visam plānošanas periodam (LAP 6.1 redakcija).

Pirmajā kārtā projektu idejas atlases posmā (1.posms) tika iesniegti 35 projektu ideju iesniegumi, no kuriem tika apstiprināti 14, bet 21 projektu ideju iesniegums tika noraidīts. Savukārt projektu iesniegumu atlases posmā (2.posms) apstiprināti 7 projektu iesniegumi ar kopējo finansējumu 3,0 milj. EUR un 7 noraidīti. Visiem otrā posmā apstiprinātajiem projektiem īstenošana uzsākta 2018. gadā.

No 01.03.2018. līdz 23.07.2018. apakšpasākumā tika izsludināta otrā projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā ar publisko finansējumu 3,7 milj. EUR jeb 26,2% no apakšpasākumā plānotā kopējā publiskā finansējuma.

Otrajā kārtā projektu idejas atlases posmā (1.posms) tika iesniegti 16 projektu ideju iesniegumi, no kuriem tika apstiprināti 11, bet 5 projektu ideju iesniegumi tika noraidīti. Savukārt projektu iesniegumu atlases

posmā (2.posms) apstiprināts viens projekta iesniegums par 0,4 milj. EUR un 10 projekti ir vērtēšanā.

Apstiprinātajiem projektiem populārākās tēmas ir jauni risinājumi pārtikas ražošanas blakusproduktu izmantošanā, pārtikas produktu kvalitātes uzlabošanā un ārstnieciskās pārtikas ražošanā, jaunas tehnoloģijas un ekonomiski pamatoti risinājumi vietējās lopbarības ražošanai, uz sapropeļa bāzes veidotu produktu izmantošanā, inovatīvi risinājumi lauksaimniecības dzīvnieku slimību profilaksei, agrīnai diagnostikai un ārstniecībai, kā arī augu slimību ierobežošanai.

No 02.11.2018. līdz 10.06.2019. šajā apakšpasākumā tika izsludināta trešā projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā ar publisko finansējumu 6,3 milj. EUR jeb 44,6% no apakšpasākumā plānotā kopējā publiskā finansējuma visam plānošanas periodam.

Trešajā kārtā projektu idejas atlases posmā (1.posms) tika iesniegti 24 projektu ideju iesniegumi, no kuriem tika apstiprināti 13, bet 9 projektu ideju iesniegumi tika noraidīti. Projektu iesniegumu atlases otrais posms tiks atvērts līdz 2019. gada 10. jūnijam.

Kopumā apakšpasākumā līdz atskaites perioda beigām daļēji īstenoti ir 5 projekti, kuriem izmaksāts finansējums 316,3 tūkst. EUR apmērā.

Apakšpasākums 16.2 "Atbalsts jaunu produktu, metožu, procesu un tehnoloģiju izstrādei"

No 01.03.2018. līdz 05.04.2018. apakšpasākumā tika izsludināta otrā projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā ar publisko finansējumu 5,0 milj. EUR jeb 81,0% no apakšpasākumā plānotā kopējā publiskā finansējuma visam plānošanas periodam. Otrajā kārtā bija salīdzinoši zema pretendentu aktivitāte un tika iesniegti 27 projektu iesniegumi, no kuriem tika apstiprināti 14 projektu iesniegumu ar kopējo publisko finansējumu 1,1 milj. EUR kas ir 17,6% no kopēja apakšpasākuma ietvaros plānotā publiskā finansējuma 6,2 milj. EUR (LAP 6.1. redakcija), un noraidīti 13 projektu iesniegumu, ar kopējo publisko finansējumu 1,0 milj. EUR.

No 02.11.2018. līdz 03.12.2018. apakšpasākumā tika izsludināta trešā projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā ar publisko finansējumu 3,9 milj. EUR jeb 63,2% no apakšpasākumā plānotā kopējā publiskā finansējuma. Trešajā kārtā tika iesniegti 26 projektu iesniegumi ar kopējo publisko finansējumu 2,1 milj. EUR kas ir 34,0% no kopēja apakšpasākuma pieejamā publiskā finansējuma, no kuriem tika apstiprināti 14 projekti ar kopējo finansējumu 1,0 milj. EUR.

Līdz atskaites perioda beigām apakšpasākumā daļēji īstenoti ir 11 projekti, kuriem kopumā izmaksāts finansējums 172,1 tūkst. EUR apmērā.

16.2.apakšpasākuma ietvaros liela daļa no projektu iesniegumiem ir saistīti ar dažādu lauksaimniecības produktu audzēšanu un zemes ielabošanas veidiem, kā arī projektu iesniegumu tēmas ir saistītas ar augļkopības nozares attīstīšanu un lauksaimniecības produktu pārstrādi, tai skaitā ievērojamā daļā apstiprinātajos projektos paredzētas videi draudzīgas (bioloģiskas un integrētas) inovatīvas metodes, tehnoloģijas, kā arī lauksaimniecības un pārstrādes produktu ražošana.

Apakšpasākumā 16.3 "Atbalsts lauku tūrisma attīstības veicināšanai"

Apakšpasākuma administrēšanai 2017. gada 28. novembrī Ministru kabinetā tika apstiprināti noteikumi Nr. 703 "Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākuma "Sadarbība" 16.3. apakšpasākumā "Atbalsts lauku tūrisma attīstības veicināšanai" atklātu projektu iesniegumu konkursu veidā".

No 20.01.2018. līdz 20.02.2018. apakšpasākumā tika izsludināta pirmā projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā ar publisko finansējumu 1,0 milj. EUR jeb 72,6% no apakšpasākumā paredzētā kopējā publiskā finansējuma plānošanas periodam.

Pirmajā kārtā tika iesniegti 13 projektu iesniegumi, no kuriem tika apstiprināti 11 projektu iesniegumi ar kopējo publisko finansējumu 763,9 tūkst. EUR kas ir 55,5% no kopēja apakšpasākuma ietvaros plānotā publiskā finansējuma (1,4 milj. EUR), un noraidīti 2 projektu iesniegumi, ar kopējo publisko finansējumu 43 tūkst. EUR.

Projektu iesniegumu otrā pieņemšanas kārtā tika izsludināta no 04.02.2019. līdz 04.03.2019.

M17 “Ražas, dzīvnieku un augu apdrošināšanas prēmija”

Kārtību, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu pasākumam M17, nosaka Ministru kabineta noteikumi Nr.492 “Noteikumi par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanu ražas, dzīvnieku un augu apdrošināšanai 2014.–2020. gada plānošanas periodā” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 492).

Ņemot vērā Regulas Nr. 2017/2393[1] ietvaros veiktos grozījumus attiecībā uz riska pārvaldības pasākumu nosacījumiem, 18.09.2018. tika apstiprināti grozījumi MK noteikumos Nr. 492. Grozījumi rada labvēlīgākus nosacījumus lauksaimniekiem šī atbalsta saņemšanai, jo apdrošināšanas līgumā var paredzēt zaudējumu kompensēšanu, ja tie pārsniedz 20% no produkcijas apmēra, kas iepriekš bija noteikti 30% apmērā. Tāpat ir palielināta maksimālā atbalsta intensitāte no 65% līdz 70% no polises iegādes izmaksām.

No 15.10.2015 līdz 01.12.2019 ir izsludināta nepārtrauktā projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā, un 2018. gadā pasākuma ietvaros tika izmaksāts atbalsts 2 384 saimniecībām ar kopējo publisko finansējumu EUR 4,96 milj. apmērā. Tas ir ievērojams lauksaimnieku intereses pieaugums apdrošināšanas pakalpojumu izmantošanā, ņemot vērā, ka 2017. gadā pasākuma ietvaros tika izmaksāts atbalsts 1 974 saimniecībām ar kopējo publisko finansējumu EUR 2,9 milj. apmērā.

Ņemot vērā lauksaimnieku pieaugošo aktivitāti, LAP Uzraudzības komiteja 2018. gada 14. jūnija sēdē apstiprināja papildu finansējuma 2,0 milj. EUR apmērā novirzīšanu minētajam pasākumam no pasākuma “Biogāzes ražošanas atbalsts”. Finansējuma palielinājums tika apstiprināts ar grozījumiem LAP 6.1. redakcijā, kurus EK apstiprināja 2018. gada 2. oktobrī. Savukārt ar LAP grozījumiem 7.0 redakcijā, kurus EK apstiprināja 2019. gada 8. maijā, pasākumā pieejamais finansējums tika palielināts vēl par 10,0 milj. EUR, kopumā sasniedzot 22,0 milj. EUR.

Tā no perioda sākuma līdz 2018. gada beigām atbalsts kopumā ir izmaksāts 2 781 saimniecībām 9,0 milj. EUR apmērā jeb 74,9% no plānotā (LAP 6.1. redakcija).

M19 “Atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA - sabiedrības virzīta vietējā attīstība)”

Kārtību, kādā tiek administrēts valsts un Eiropas savienības atbalsts pasākumā M19 nosaka:

- Ministru kabineta 2015. gada 13. oktobra noteikumi Nr. 590 „Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība lauku attīstībai apakšpasākumā “Darbību īstenošana saskaņā ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju”” (turpmāk – Ministru kabineta noteikumi Nr. 590);
- Ministru kabineta 2015. gada 10. marta noteikumi Nr.125 „Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju sagatavošanai un īstenošanai

(turpmāk – Ministru kabineta noteikumi Nr. 125);

- Ministru kabineta 2015. gada 22. decembra noteikumi Nr. 769 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība vietējo rīcības grupu darbības nodrošināšanai un teritorijas aktivizēšanai 2014.-2020. gada plānošanas periodā” (turpmāk – Ministru kabineta noteikumi Nr. 769);
- Ministru kabineta 2017. gada 3. maija noteikumi Nr. 238 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība vietējām rīcības grupām starpterritoriālai un starpvalstu sadarbībai” (turpmāk – Ministru kabineta noteikumi Nr. 238).

05.06.2018. tika apstiprināti grozījumi Ministru kabineta noteikumos Nr. 590, kas precizē projektu vērtēšanas un lēmumu pieņemšanas kārtību vietējām rīcības grupām (turpmāk – VRG), paredzot VRG lēmumu par projektu noraidīšanu pieņemšanu divu mēnešu laikā (ir nepieciešams ilgāks laiks noraidīšanas pamatojumu sagatavošanai), garāku ar vērtēšanu saistīto dokumentu iesniegšanas termiņu LAD Elektroniskajā pieteikšanās sistēmā (EPS), papildu pienākumu VRG informēt LAD par valsts amatpersonām, lai LAD varētu informēt Valsts ieņēmumu dienestu. Lai mazinātu administratīvo slogu, tika paredzēta pāreja uz projektu iesniegšanu tikai LAD EPS.

05.06.2018. tika apstiprināti grozījumi Ministru kabineta noteikumos Nr.125 ar mērķi ļaut VRG ātrāk iesniegt starpposma novērtējumu un saņemt papildu atbalstu SVVA stratēģijas īstenošanai, ja VRG ir izpildījusi papildu finansējuma saņemšanas nosacījumus. Tika precizēti arī papildus finansējuma saņemšanas nosacījumi, nosakot, ka publiskā finansējuma apguves rādītājs un rīcību rezultātu rādītājs ietver arī projektiem apstiprināto publisko finansējumu un apstiprinātos projektos plānotās rādītāju vērtības, ņemot vērā, ka VRG nevar ietekmēt apstiprināto projektu īstenošanu un būvniecības projekts var ilgt divus gadus.

05.06.2008. un 31.11.2018. tika apstiprināti grozījumi Ministru kabineta noteikumos Nr. 769, paredzot atlīdzību VRG lēmumu pieņemšanā iesaistītiem pārstāvjiem, ņemot vērā, ka, sākot no 2018. gada 1. augusta, VRG tiek palielināta kompetence un atbildība lēmumu pieņemšanā par projekta atbilstību SVVA stratēģijai. Izmaiņas tika veiktas arī VRG darbinieku darba algas apmēra ierobežojuma noteikšanā, ņemot vērā, ka līdz ar jaunas kārtības stāšanos spēkā palielinās darba apjoms.

11.12.2018. tika apstiprināti grozījumi Ministru kabineta noteikumos Nr. 238, kas precizē atbalsta saņemšanas nosacījumus, pamatojoties uz konstatētajām nepilnībām.

2018. gadā visas 35 VRG turpināja projektu iesniegumu pieņemšanu, kopumā tika izsludinātas 40 projektu pieņemšanas kārtas. Tika apstiprināti projektu iesniegumi par kopējo publisko finansējumu 6,2 milj. EUR, kas ir 9,9% no **19.2. apakšpasākumam “Darbību īstenošana saskaņā ar SVVA stratēģiju”** plānotā publiskā finansējuma, savukārt izmaksāts publiskais finansējums ir 6,9 milj. EUR, kas ir 11,1% no šim apakšpasākumam paredzētā publiskā finansējuma.

Projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas tika sludinātas tikai uz publiskā finansējuma atlikumiem, atsevišķas VRG neizsludināja nevienu projektu pieņemšanas kārtu, ņemot vērā, ka 2016. gadā SVVA stratēģiju īstenošanai tika piešķirta daļa no plānotā publiskā finansējuma, ar nosacījumu, ka VRG līdz 2019. gada 1. februārim LAD iesniedz starpposma novērtējumu un papildu atbalstu tā saņem, ja:

- ir sasniegti vietējās attīstības stratēģijā noteiktie rīcību rezultātu rādītāji vismaz 85% apmērā, ietverot apstiprinātajos projektos plānoto rīcību rezultātu rādītāju vērtības, vai ir pamatots iemesls, kādēļ rīcību rezultātu rādītāji nav izpildīti noteiktajā apjomā (attiecināms, ja rīcību rezultātu rādītāji

izpildīti vismaz 65% apmērā),

- ir izlietoti vismaz 85% no vietējās attīstības stratēģijas īstenošanai piešķirtā atbalsta (neietverot VRG darbības nodrošināšanai un teritorijas aktivizēšanai apstiprināto publisko finansējumu) – projekti ir apstiprināti vai pabeigti un ir sākti uzraudzība – vai ir pamatots iemesls, kādēļ vietējās attīstības stratēģijas īstenošanai piešķirtais atbalsts nav izlietots noteiktajā apmērā (attiecināms, ja vietējās attīstības stratēģijas īstenošanai piešķirtais atbalsts ir izlietots vismaz 65% apmērā).

2018. gada beigās 6 VRG, pamatojoties uz iesniegto starpposma novērtējumu, kas apliecināja minēto nosacījumu izpildi, tika piešķirts papildu atbalsts SVVA stratēģijas īstenošanai.

Projektu iesniedzēju aktivitāte un interese par atbalsta saņemšanu arī 2018. gadā bija augsta, kopumā 2018. gadā tika iesniegti 520 projekti, no kuriem apstiprināts tika 291 projekts. Galvenokārt projekti tika noraidīti nepietiekamā publiskā finansējuma dēļ attiecīgajā projektu pieņemšanas kārtā.

Visā periodā līdz 2018. gada beigām ir apstiprināti projektu iesniegumi ar kopējo publisko finansējumu 40,4 milj. EUR, kas ir 70,0% no 19.2. apakšpasākumam “Darbību īstenošana saskaņā ar SVVA stratēģiju” plānotā publiskā finansējuma, savukārt izmaksāts publiskais finansējums šajā apakšpasākumā ir 25,1 milj. EUR, kas ir 43,4% no plānotā (LAP 6.1 versija).

19.2. apakšpasākumā “Darbību īstenošana saskaņā ar SVVA stratēģiju” apstiprināts ir 2 151 projekts, no kuriem pilnībā vai daļēji realizēti ir 1 567 projekti. 6B mērķa virzienā ieguldījumu devis 981 projekts (par kopējo publisko finansējumu 14,6 milj. EUR), 6A mērķa virzienā - 445 projekti (par kopējo publisko finansējumu 8,3 milj. EUR), 1A mērķa virzienā - 95 projekti (par kopējo publisko finansējumu 1,5 milj. EUR) un 46 projekti (par kopējo publisko finansējumu 667,3 tūkst. EUR) – 3A mērķa virzienā.

No visiem pilnībā vai daļēji īstenotajiem projektiem trešdaļu jeb 568 projektus īstenojuši mazie un vidējie uzņēmumi, 499 projektus īstenojušas valsts iestādes (t.sk. vietējās pašvaldības), 498 projektus – NVO un 2 projektus – citi atbalsta pretendenti.

3A mērķa virzienā realizēti projekti, kas ir saistīti ar lauksaimniecības produktu pārstrādi (t.sk. bioloģisko lauksaimniecības produktu pārstrādi). Ieguldījumi veikti, piemēram, tādās saimnieciskās darbības uzsākšanai vai attīstībai kā maizes un konditorejas produktu ražošana, augļu un dārzeņu pārstrāde, gaļas pārstrāde, siera un saldējuma ražošana, vīna darītavas un alus ražotnes attīstība u.c.

6A mērķa virzienā projekti īstenoti tādās jomās kā tūrisms un tūrisma pakalpojumi, amatniecība, koku izstrādājumu ražošana, mēbeļu ražošana un restaurācija, ēdināšanas pakalpojumi, tirdzniecības vietas, sporta nodarbību, izklaides un atpūtas darbības, veterinārie pakalpojumi, autoservisa pakalpojumi, foto pakalpojumi, šūšanas pakalpojumi u.c. Realizēti arī vietējo pašvaldību kopprojekti ar uzņēmējiem, kuros vietējā pašvaldība savā īpašumā ir izveidojusi infrastruktūru uzņēmējiem saimnieciskās darbības veikšanai.

6B mērķa virzienā realizēti galvenokārt sabiedriskā labuma projekti, kuros tiek sakārtota teritorija pakalpojumu sniegšanai, t.sk., dabas un kultūras objekti, un tiek dažādotas sabiedriskās aktivitātes. Projekti īstenoti tādās jomās kā sporta, izklaides un atpūtas darbības, sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšana, apdzīvotās vietās publiskās ārtelpas labiekārtošana un teritorijas funkciju uzlabošana (piemēram, ielu apgaismojums, autobusa pieturas, videonovērošana u.c.), kā arī kultūras (t.sk. kultūras centri, muzeji, baznīcas, kultūrvēsturiskās vietas) un dabas objektu sakārtošana u.c. kopumā

no izveidotajiem/uzlabotajiem pakalpojumiem un infrastruktūras labumu gūs 799 270 iedzīvotāju.

Projekta ietvaros plānotās darba vietas ir jārada ne vēlāk kā trešajā noslēgtajā gadā pēc projekta īstenošanas. Līdz 2018. gada beigām īstenoto projektu ietvaros radītas 105 darba vietas, kas ir 52,5% no paredzētā mērķa rādītāja “T23 - atbalstīto projektu radītās darbvietas (LEADER) (6B)” vērtības. Kopš 2016. gada apstiprināto projektu ietvaros kopā plānots radīt 850 jaunas darba vietas, līdz ar to nākamajos gados sagaidāms ievērojams rezultāta rādītāja progress.

19.3.apakšpasākuma “Starpteritoriālā un starpvalstu sadarbība”

2018. gadā tika izsludinātas četras projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas ar publisko finansējumu 800,0 tūkst. EUR apmērā katrā kārtā, nodrošinot nepārtrauktās pieteikšanās sistēmu. Šajās kārtās atbalsts tika paredzēts starpteritoriālai sadarbībai starp VRG nacionālajā līmenī un starpvalstu sadarbībai starp VRG un līdzīgām organizācijām Eiropas Savienības (ES) dalībvalstīs un teritorijās, kurās darbojas organizācijas, kas īsteno LEADER pieejai līdzīgas aktivitātes. Savukārt tehniskais sagatavošanās atbalsts starpteritoriālās un starpvalstu sadarbības projektiem tika nodrošināts tikai gada sākumā pirmajā izsludinātajā projektu pieņemšanas kārtā.

2018. gadā izsludinātajās projektu iesniegumu pieņemšanas kārtās tika iesniegti 35 sadarbības projektu iesniegumi, t.sk. 7 iesniegumi atbalsta saņemšanai sadarbības projekta tehniskai sagatavošanai, ar kopējo publisko finansējumu 2,2 milj. EUR apmērā. Lielākā aktivitāte bija vērojama 2018. gada pirmajā projektu pieņemšanas kārtā, kad projektu iesniegumi tika rindoti arī pēc projektu atlases kritērijiem un viens projekts tika noraidīts nepietekama publiskā finansējuma dēļ.

2018. gadā kopumā tika apstiprināti 5 iesniegumi atbalsta saņemšanai sadarbības projekta tehniskai sagatavošanai, 17 starpvalstu sadarbības projekti un 3 starpteritoriālās sadarbības projekti ar kopējo publisko finansējumu 1,76 milj. EUR (18% no kopējā 19.3. “Starpteritoriālā un starpvalstu sadarbība” pieejamā publiskā finansējuma). Daļa projektu iesniegumu uz 2018. gada beigām bija vērtēšanas procesā.

Līdz 2018. gada beigām pilnībā vai daļēji īstenoti 12 sadarbības projekti, no tiem 5 ir starpteritoriālās sadarbības projekti un 7 starpvalstu sadarbības projekti ar kopējo publisko finansējumu 370,8 tūkst. EUR (4% no kopējā 19.3. “Starpteritoriālā un starpvalstu sadarbība” pieejamā publiskā finansējuma). Tajos iesaistījušās 21 no 35 VRG, t.sk. 11 VRG piedalās starpvalstu sadarbības projektos un 18 VRG – starpteritoriālās sadarbības projektos.

VRG lielāka interese ir par starpvalstu sadarbības projektu īstenošanu. Galvenokārt sadarbība ir izveidojusies ar VRG no Igaunijas un Somijas, šīs valstis tiek pārstāvētas gandrīz visos pilnībā vai daļēji īstenotajos starpvalstu sadarbības projektos. Kā sadarbības partneri piedalās arī VRG no Lietuvas, Portugāles, Slovēnijas, Lielbritānijas, Zviedrijas un arī no Moldovas Republikas.

Visi pilnībā vai daļēji īstenotie starpvalstu un starpteritoriālās sadarbības projekti dod ieguldījumu 6B mērķa virzienā un sekmē kāda no VRG SVVA stratēģijā noteiktā mērķa sasniegšanu. Galvenās tēmas sadarbības projektos ir tūrisms, amatniecība, uzņēmējdarbība, mājažošana, biškopība, nacionālo parku un aizsargājamo teritoriju ilgtspējīga izmantošana, kā arī piekrastes kāpu apsaimniekošana.

Visas 35 VRG saņem atbalstu darbības nodrošināšanai un teritorijas aktivizēšanai **19.4. apakšpasākumā “Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, teritorijas aktivizēšana”**. Tā kā ELFLA ir noteikts kā vadošais fonds, sešas multifondu VRG piešķirto atbalstu izmanto arī darbībām,

kas saistītas ar ZRP atbalstu.

Visā periodā līdz 2018. gada beigām ir apstiprināti VRG projektu iesniegumi ar kopējo publisko finansējumu 7,7 milj. EUR, kas ir 65,4% no 19.4. apakšpasākumam “Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, teritorijas aktivizēšana” plānotā publiskā finansējuma, savukārt apakšpasākumā izmaksāts publiskais finansējums 3,6 milj. EUR apmērā, kas ir 30,3% no plānotā.

Lielāko piešķirtā atbalsta daļu VRG ir novirzījušas darbības nodrošināšanai. Aktivitātei “VRG darbības nodrošināšana” izmaksāts publiskais finansējums 3,4 milj. EUR apmērā (93,6% no kopējā izmaksātā publiskā finansējuma) un aktivitātei “Aktivizēšana” – 228,8 tūkst. EUR apmērā (6,4% no kopējā izmaksātā publiskā finansējuma). Programmēšanas perioda sākumā, uzsākot VRG darbību, tika veikti lielāki ieguldījumi biroja aprīkojuma un tehnikas iegādei, bet galvenokārt atbalsts tiek novirzīts kārtējām izmaksām – darbības nodrošināšanai (birojs), darbinieku atalgojumam, projektu vērtēšanas nodrošināšanai, kā arī VRG pārstāvju dalībai dažādās sadarbības (tīklošanās) aktivitātēs. Savukārt informēšanas pasākumi bieži vien tiek veikti, sadarbojoties ar vietējām pašvaldībām, vietējiem medijiem un izmantojot VRG darbinieku kapacitāti. Visām VRG ir izveidotas un tiek uzturētas mājaslapas, kurās ir pieejama aktuālā informācija par VRG veiktajām darbībām, kā arī aktivizēšanai VRG izmanto sociālo tīklu (*facebook, twitter* u.c.) piedāvātās iespējas.

M20 “Tehniskā palīdzība”

Pasākuma mērķis ir atbalstīt efektīvu un atbilstošu LAP sagatavošanu, pārvaldību, uzraudzību, novērtēšanu, kā arī informācijas, saziņas, tīklu (Valsts lauku tīkls - VLT) uzturēšanas, sūdzību izskatīšanas, kontroles un revīzijas pasākumus, lai sasniegtu plānotos rezultātus.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2014. gada 30. septembra noteikumu Nr. 599 26. punktu Tehniskās palīdzības atbalsta saņēmēji ir Zemkopības ministrija (ZM) un LAD.

2017. gada beigās un 2018. gada sākumā pasākuma “Tehniskā palīdzība” ietvaros tika iesniegti un apstiprināti kopumā 12 ZM un LAD projektu iesniegumi par pasākumā paredzētajām darbībām no 2018. līdz 2020. gadam (par pieejamā finansējamu atlikušo summu), kā arī 2018. gadā tika uzsākta šo projektu īstenošana. Īstenotie projekti sniedz atbalstu atbildīgajām institūcijām LAP ieviešanai un pasākumu administrēšanai, tāpat tiek nodrošināta VLT aktivitāšu īstenošana un informācijas un publicitātes pasākumi atbalsta saņēmējiem un plašākai sabiedrībai par LAP sniegto ieguldījumu lauku attīstībā un atbalsta saņēmēju labo pieredzi un praksi, kā arī tiek veikti izvērtējumi LAP nepārtrauktās novērtēšanas sistēmas ietvaros tās īstenošanas uzlabošanas nolūkā, tiek nodrošināta LAP Uzraudzības komitejas darbība u.c. ar LAP efektīvu ieviešanu un pārvaldību saistītas darbības, kā arī tiek nodrošināta situācijas analīze un izvērtējumi Kopējās lauksaimniecības politikas (turpmāk – KLP) Stratēģiskā plāna sagatavošanai jaunajam LAP plānošanas periodam 2021.-2027. gadam.

Līdz 2018. gada beigām pasākumā kopumā tika izmaksāts finansējums 38,6 milj. EUR apmērā jeb 61,0% no plānošanas periodā plānotā finansējuma apjoma, tai skaitā 2018. gadā - 11,4 milj. EUR.

20.1.apakšpasākumā “Atbalsts tehniskajai palīdzībai (izņemot valstu lauku tīklus jeb VLT)” 2017. gada beigās un 2018. gadā iesniegti un apstiprināti 11 projektu iesniegumi laika periodam no 2018. gada līdz 2020. gadam. Līdz atskaites perioda beigām tika izmaksāts finansējums EUR 26,2 milj. EUR apmērā jeb 61,2% no plānošanas periodā plānotā finansējuma apjoma.

20.2.apakšpasākumā “Atbalsts valstu lauku tīklu jeb VLT izveidei un darbībai” 2017. gada beigās iesniegts un apstiprināts viens projekta iesniegums par kopējo publisko finansējumu 9,6 milj. EUR laika

periodam no 2018. gada līdz 2020. gadam un 2018. gadā uzsākta šī projekta īstenošana, bet no perioda sākuma izmaksāti 12,4 milj. EUR jeb 60,5% no plānotā finansējuma šajā apakšpasākumā. Apakšpasākuma ietvaros atbalsts tiek paredzēts VLT sekretariāta darbības nodrošināšanai un VLT darba plānā paredzēto aktivitāšu īstenošanai visā Latvijas teritorijā, tai skaitā, nodrošinot arī novadu lauku attīstības speciālistu darbību reģionos, kas sniedz iespēju īstenot informēšanas pasākumus pēc iespējas tuvāk interesentu dzīvesvietai.

Platībatkarīgie atbalsta pasākumi lauku attīstībai – vides un lauku ainavas uzlabošanai (M10, M11, M12, M13)

Kārtību, kādā tiek piešķirts valsts un Eiropas Savienības atbalsts platībatkarīgajiem LAP pasākumiem, nosaka 2015. gada 7. aprīļa Ministru kabineta noteikumi Nr.171 “Noteikumi par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanu, administrēšanu un uzraudzību vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanai 2014.–2020. gada plānošanas periodā” (turpmāk - MK noteikumi Nr.171).

2018. gadā 4. janvārī tika apstiprināti grozījumi MK noteikumos Nr.171, galvenokārt, lai aktualizētu pasākumu administrēšanu, pamatojoties uz apstiprinātajiem LAP grozījumiem, kā arī, lai veiktu atsevišķus tehniskus precizējumus, kuru nepieciešamība tika konstatēta atbalsta iesniegumu administrēšanas gaitā.

Līdz ar jaunā plānošanas perioda uzsākšanu, 2015. gadā visos platībatkarīgajos atbalsta pasākumos lauku attīstībai – vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanai juridiski tika uzņemtas jaunas saistības.

No 2015. gada līdz 2018. gadam atbalsta pretendenti varēja pieteikties atbalstam sekojošos atbalsta pasākumos un to apakšpasākumos/ aktivitātēs:

- M10 “Agrovide un klimats”:
 - aktivitāte 10.1.1. “Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos” (BDUZ);
 - aktivitāte 10.1.2. “Vidi saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā” (VSMD);
 - aktivitāte 10.1.3. “Rugāju lauks ziemas periodā” (RLZP);
 - aktivitāte 10.1.4. “Saudzējošas vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei” (SVIN).
- M11 “Bioloģiskā lauksaimniecība” (BLA):
 - apakšpasākums 11.1. “Maksājums, lai pārietu uz bioloģiskās lauksaimniecības praksi un metodēm” (BLA-1);
 - apakšpasākums 11.2. “Maksājums, lai saglabātu bioloģiskās lauksaimniecības praksi un metodes” (BLA-2).
- M13 “Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi” (ADSI)
 - apakšpasākums 13.2. “Kompensācijas maksājums par citiem apgabaliem, kuros ir ievērojami dabas ierobežojumi” (ADI);
 - apakšpasākums 13.3. “Kompensācijas maksājums par citiem apgabaliem, kurus ietekmē specifiski ierobežojumi” (ASI).

- M12 “Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi”:
 - apakšpasākums 12.2. “Kompensācijas maksājums par Natura 2000 meža teritorijām” (NIM).

Informācija par LAP platībatkarīgo pasākumu iesniegumu skaitu un apstiprinātajām platībām 2017. un 2018. gadā ir atspoguļota 1.tabulā.

Pasākuma M10 “Agrovide un klimats” mērķis ir saglabāt bioloģisko daudzveidību, nepieļaut lauku ainavas degradāciju, nodrošināt vides resursu ilgtspējīgu izmantošanu, izmantojot vidi saudzējošas lauksaimniecības metodes, vienlaikus samazinot piesārņojumu virszemes un pazemes ūdeņos un gaisā, kā arī saglabājot augsnē augu barības vielas un samazinot erozijas procesus lauksaimniecībā izmantojamās zemēs.

Aktivitātes 10.1.1. „Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos” mērķteritorija ir tādi ilggadīgie zālāji, kas atzīti par bioloģiski vērtīgu zālāju (BVZ) vai ES nozīmes zālāju biotopu, kuri atrodas gan Natura 2000 teritorijās, gan ārpus tām.

2018. gadā aktivitātes M 10.1.1. „Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos” (BDUZ) īstenošanai savās saimniecībās pieteicās 4 671 pretendenti, deklarējot atbalstam 36 830 ha dažāda veida bioloģiski vērtīgus zālājus. (2.attēls un 1.tabula).

ES nozīmes zālāju biotopu kartēšana tika uzsākta 2016. gadā, līdz ar to plānošanas perioda beigās ir sagaidāms deklarēto platību pieaugums. 2018. gadā tika apsekoti un vērtēti atbilstība ES nozīmes biotopu kritērijiem 83 227 ha, no kuriem 16,79 % (13 970 ha) gadījumu tika konstatēts bioloģiski vērtīgs zālājs. Tādēļ kopumā 2018. gadā BDUZ atbalstam tika deklarēti par 8,6% vairāk platību nekā 2017. gadā apstiprinātā platība (33 916 ha). Līdzīgas tendences BDUZ atbalsttiesīgās platības pieauguma ziņā tiek paredzētas arī nākamajos divos gados.

Aktivitātes **10.1.2. „Vidi saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā”** (VSMD) atbalstam, kurās tiek audzēti dažādi atbalsttiesīgie kultūraugi - augļu koki, ogulāji un dārzeni (3.attēls), 2018. gadā pieteicās 425 pretendenti, deklarējot atbalstam 6 390 ha dārzu platības. Arī šajā apakšpasākumā platību ziņā ir vērojams saistību platību pieaugums par 10,0% salīdzinot ar iepriekšējo gada apstiprināto platību (5 811 ha).

Aktivitātes **10.1.3. „Rugāju lauks ziemas periodā”** (RLZP) atbalstam 2018. gadā pieteicās 2 024 pretendenti, piesakot atbalstam 108 898 ha (4.attēls), kas salīdzinot ar 2017. gadu (98 879 ha) ir par 10,1% jeb 10 019 ha vairāk.

Savukārt **aktivitātē 10.1.4. “Saudzējošas vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei”** (SVIN) 2018. gadā pieteicās 139 pretendenti, deklarējot atbalstam 928 ha (5. attēls), kas ir par 28,4% ha vairāk nekā apstiprinātā platība 2017. gadā, kas skaidrojams ar to, ka daudzās saimniecībās bija stacionārās dravu novietnes, kas atradās tuvu saimniecībai un 2016. gadā, kad bija noteikti vienādi standarti gan pārvietojamajām dravām, gan stacionārajām – pēdējās nevarēja pretendēt uz atbalstu. Pateicoties LAP precizējumiem, vēlamā pretendentu aktivitāte palielinājās gan 2017.gadā, gan 2018. gadā.

Pasākums M11 “Bioloģiskā lauksaimniecība”

2018. gadā Latvijā kopumā, kā atbilstoši bioloģiskās lauksaimniecības praksei un metodēm bija sertificēti 473 639 ha (t.sk. savvaļas platības 190 453 ha), no kuriem 283 185 ha bija LIZ, un 2018. gadā attiecīgi 83,6% (261 000 ha) no šīm LIZ platībām tika apstiprināti atbalstam pasākuma M11 „Bioloģiskā lauksaimniecība” (BLA) ietvaros (6.attēls).

No tiem 2018. gadā **11.1. apakšpasākumā “Maksājums, lai pārietu uz bioloģiskās lauksaimniecības praksi un metodēm”** atbalstam deklarēti 5 351 ha platību, ko apsaimnieko 211 pretendents, savukārt **11.2. apakšpasākumā “Maksājums, lai saglabātu bioloģiskās lauksaimniecības praksi un metodes”** – 255 649 ha dažādu atbalsttiesīgo kultūraugu platības, ko apsaimnieko 3 798 pretendentu.

Līdz ar to secināms, ka apakšpasākumā 11.1 ir ievērojams deklarēto platību kritums, jau sākot no 2016. gada, bet 2018. gadā apstiprinātās platības attiecīgi bija tikai 21,3% apmērā no 2017. gadā apstiprinātajām platībām (25 085 ha). Šāds samazinājums pamatā saistīts ar diviem faktoriem, proti, tika ierobežotas pilnīgi jaunu daudzgadu saistību uzņemšanas iespējas, kā arī fakts, ka daļa pretendentu 2016. un 2017. gadā pabeidza savas saistības šajā aktivitātē un 2017. un 2018. gadā uzņēmas jaunas saistības apakšpasākumā 11.2.

Šāda pat likumsakarīga tendence pasākumā M11 tiek prognozēta arī turpmākajos plānošanas perioda gados. Tieši iepriekšminēto iemeslu dēļ arī apakšpasākumā 11.2 kārtējā gadā ir vērojams platību pieaugums par 13,8%, salīdzinot ar 2017. gada apstiprināto platību (224 571 ha).

Pasākums M12 “Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi” nodrošina, ka mežsaimnieciskās darbības ierobežojumu dēļ tiek kompensēti neiegūtie ieņēmumi teritorijās, kas sekmē direktīvu 92/43/EEK un 2009/147/EK prasību īstenošanu, veicina meža īpašnieku un apsaimniekotāju interesi par dabas vērtību saglabāšanu, sekmē labvēlīgus nosacījumus īpaši aizsargājamo biotopu un sugu attīstībai.

12.2. apakšpasākumā “Kompensācijas maksājums par Natura 2000 meža teritorijām” (NIM) paredzēts maksāt kompensāciju ne tikai par atbalsttiesīgajām platībām Natura 2000 tīklā, bet arī par citām norobežotām dabas aizsardzības teritorijām ar vides radītiem ierobežojumiem ārpus Natura 2000 platībām, saskaņā ar Regulas 1305/2013 30 (6).panta b) apakšpunktu. Līdz ar to šobrīd par potenciāli atbalsttiesīgu platību ir noteikti 67 702 ha, kuros ir dažāda veida mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi.

2018. gadā 12.2. apakšpasākuma “Kompensācijas maksājums par Natura 2000 meža teritorijām” ietvaros tika atbalstīti 2 906 pretendenti, apstiprinot 44 360 ha lielu meža zemes platību (7. attēls), kas ir par 6,8% vairāk nekā 2017. gadā.

Pasākuma M13 “Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi” (ADSI) kā kopējā mērķteritorija īstenošanai tika identificēti 2,22 milj. ha LIZ (pēc Valsts zemes dienesta datiem), no tās 2018. gadā apstiprinātā platība bija 1 563 266 ha jeb 70,4% (8.attēls), kas ir par 14,1% vairāk nekā 2017. gadā apstiprinātā platība (1 369 896 ha).

13.2.apakšpasākumā 2018. gadā deklarēti 1 503 925 ha, kas salīdzinoši ar 2017. gada apstiprināto platību (1317 793 ha) ir vairāk par 14,1%. Līdzīgas platību pieaugumu tendences (13,9%) ir vērojamas arī 13.3.apakšpasākumā, kur 2018. gadā deklarēti 59 342 ha, bet 2017. gadā apstiprināti 52 099 ha.

Katru gadu uz ADSI atbalstu piesakās salīdzinoši liels skaits pretendentu, bet, ņemot vērā ADSI maksājuma saņemšanas specifiskos nosacījumus attiecībā uz nepieciešamību zālāju platībās nodrošināt konkrētu dzīvnieku blīvumu, iesniegumu administrēšanas gaitā seko būtisks noraidīto pieteikumu skaits un apmaksāto ha apjoms pasākumā ievērojami samazinās, jo daudzas saimniecības šo nosacījumu nav izpildījušas. Tādēļ arī no perioda sākuma pasākumā M13 ir apstiprināti iesniegumi par kopumā lielāku summu, nekā pasākumā pieejamais publiskais finansējums visā periodā, prognozējot, ka pasākuma administrēšanas gaitā ievērojama daļa sākotnēji apstiprinātā finansējuma tiek atcelta.

LAP 2014-2020 prioritāšu un mērķa virzienu progress

LAP ieviešana tika uzsākta tikai 2015. gadā, daļai pasākumu 2017. gadā tika izsludinātas tikai pirmās projekta iesniegumu pieņemšanas kārtas (piemēram, pasākumam M16), turklāt vairākos pasākumos projektu īstenošana paredzēta no diviem līdz pat četriem gadiem, tādējādi atsevišķu iznākuma rādītāju izpilde vēl joprojām ir salīdzinoši zema, bet lielākajai daļai rādītāju izpildes progress ir apmierinošs un pat augsts.

P1 - Veicināt zināšanu pārnesi lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauku apvidos

Šajā prioritātē ieguldījumu sniedz atbalsta pasākumi M01, M02 un M16.

Pasākumu M01 un M02 īstenošana tika uzsākta tikai 2016. gadā, turklāt apakšpasākumā 1.3 "Atbalsts saimniecību un mežu apmeklējumiem" līgums ar pakalpojuma sniedzēju tika noslēgts tikai 2018. gada oktobrī, savukārt pasākuma M16 īstenošana uzsākta tikai 2017. gadā, tādēļ izpildes progress mērķa rādītājam T1 "Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14., 15. un 35. panta pasākumu ietvaros veikto izdevumu procentuālā daļa no LAP kopējiem izdevumiem", uz 2018. gada beigām ir tikai 8,1% no plānotās vērtības jeb 0,24, savukārt mērķa rādītājam T2 "Sadarbības pasākumā atbalstīto sadarbības darbību kopskaits (Regulas (ES) Nr. 1305/2013 35. pants) (grupas, tīkli/klasteri, pilotprojekti u. c.)" vērtība ir 16 jeb 24,6% no plānotās vērtības. Mērķa rādītāja T3 "Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14. panta pasākuma ietvaros apmācīto dalībnieku kopskaits" ir 57,9% no plānotās vērtības jeb 8 103 apmācīto dalībnieku.

1A – sekmēt inovācijas, sadarbību un zināšanu bāzes attīstību lauku teritorijās

Līdz pārskata perioda beigām ir uzsākta un sekmīgi noris M01, M02 un M16 pasākumu īstenošana. Realizējot publisko iepirkumu procedūras, to rezultātā ir izvēlēti apmācību un konsultāciju pakalpojumu sniedzēji un noslēgti līgumi, kā arī uzsāktas mācības un konsultācijas vairākās lauksaimniecības un mežsaimniecības jomās, kā arī 1.3. apakšpasākumā "Atbalsts saimniecību un mežu apmeklējumiem" līgums ar pakalpojuma sniedzēju tika noslēgts 2018. gada oktobrī. Tāpat ir izstrādāti un apstiprināti nacionālie normatīvie akti pasākumam M16 "Sadarbība" un sekmīgi notiek projektu iesniegumu pieņemšanas kārtās apstiprināto projektu īstenošana. Līdz 2018. gada beigām pasākumā M01 tika apstiprināts publiskais finansējums 12,1 milj. EUR apmērā, kas ir jau 90,6% no kopējā pasākumā pieejamā publiskā finansējuma, bet realizēti projekti 2,9 milj. EUR apmērā jeb 22,0% no pasākumā pieejamā finansējuma. Savukārt pasākumā M02 ir apstiprināts publiskais finansējums 5,3 milj. EUR apmērā jeb 50,5% no pasākumā pieejamā publiskā finansējuma, bet izmaksātais finansējums ir 428,4 tūkst. EUR jeb 4,1% no pasākumā pieejamā finansējuma, tā sniedzot ieguldījumu zināšanu bāzes attīstībai lauku teritorijās un lauku uzņēmēju zināšanu un praktisko iemaņu paaugstināšanā. Pasākuma M16 īstenošana tika uzsākta tikai 2017. gadā, bet tā īstenošanā vērojams ievērojams progress un apstiprinātais finansējums tā visos apakšpasākumos kopā veido jau 6,3 milj. EUR jeb 29,3% no pasākumā pieejamā publiskā finansējuma, bet 2018. gadā un kopā periodā izmaksātais finansējums ir 316,3 tūkst. EUR jeb 1,5% no pasākumā plānotā.

1B - Stiprināt saikni starp lauksaimniecību, pārtikas ražošanu un mežsaimniecību un pētniecību un inovāciju, tostarp lai uzlabotu vides apsaimniekošanu un vides stāvokļa rādītājus

Pasākuma M16 īstenošana tika uzsākta tikai 2017. gadā, un šajā mērķa virzienā sasniegtais iznākumu rādītājs ir M16 pasākumā atbalstītās sadarbības darbības, veidojot izpildes progresu 24,6% no plānotās vērtības. Virzība uz plānotā mērķa rādītāja sasniegšanu ir vērtējama kā apmierinoša.

1C – rosināt mūžizglītību un apmācību lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarēs

2018. gadā sekmīgi tika turpināta vairāku apmācības bloku apguve un līdz pārskata perioda beigām kopumā apmācīti 8 103 dalībnieki, kas ir 57,9 % no plānotā apmācāmo skaita plānošanas periodā - mērķa rādītāja T3 "Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14. panta pasākuma ietvaros apmācīto dalībnieku kopskaits" paredzētās

vērtības. Virzība uz plānotā mērķa rādītāja sasniegšanu ir sekmīga.

P2 - Uzlabot visu veidu lauksaimniecības uzņēmumu rentabilitāti un konkurētspēju visos reģionos un sekmēt inovatīvas lauksaimniecības tehnoloģijas un meža ilgtspējīgu apsaimniekošanu

Šajā prioritātē ieguldījumu sniedz atbalsta pasākumi M01, M02, M04, M06 un M16.

2A – uzlabot saimniecību ekonomiskos rādītājus un veicināt to restrukturizāciju un modernizāciju, jo īpaši ar mērķi iesaistīt saimniecības tirgū un dažādot lauksaimniecisko darbību

Pasākumā M01 šajā mērķa virzienā apstiprināti projekti par kopējo finansējumu 8,6 milj. EUR jeb 128,3% no pieejamā finansējuma apjoma, bet realizēti projekti par 2,2 milj. EUR, kas ir 33,2% no pieejamā finansējuma. Lielākā daļa šo projektu (par 2,1 milj. EUR) ir īstenoti apakšpasākuma 1.1. “Profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumi” ietvaros. Perioda sākumā, plānojot pasākuma M01 sadalījumu pa mērķa virzieniem, bija grūti prognozēt, kādas tēmas potenciālajiem gala labuma guvējiem interesēs visvairāk, un mērķa virzienam 2A tika paredzēti tikai 50% no pasākumam pieejamajiem finanšu līdzekļiem, bet pasākuma īstenošanas gaitā tika konstatēts, ka mācību kursi, demonstrējumi un saimniecību un mežu apmeklējumi, kas vērsti uz konkurētspējas palielināšanu lauku uzņēmumos, ir izraisījuši lielāku interesi nekā tēmas par vides un klimata pārmaiņām. Tādēļ šajā pasākumā apstiprināto projektu finansējums 70,8% apmērā no kopējā M01 finansējuma dod ieguldījumu tieši mērķa virzienā 2A un attiecīgi proporcionāli mazāk ieguldījumu P4. Tiek prognozēts, ka finansējuma sadalījuma proporcija šajā pasākumā starp 2A un P4 arī turpmāk atšķirsies no LAP plānotā.

Savukārt pasākums M02 dod ieguldījumu mērķa virziena 2A sasniegšanā ar apstiprinātiem projektiem 1,7 milj. EUR apmērā (55,0% no plānotā finansējuma), bet uz atskaites brīdi tika realizēti projekti tikai par 103,7 tūkst. EUR, kas ir 3,3% no plānotā. Zemais izpildes progress ir skaidrojams ar to, ka konsultāciju sniegšana saskaņā ar publiskā iepirkuma rezultātā noslēgto līgumu ar izvēlēto pakalpojuma sniedzēju tika uzsākta tikai 2016. gada nogalē.

Līdzīgi arī pasākumā M02, īstenojot noslēgtos līgumus par pakalpojumu sniegšanu, mainījās plānotā finansējuma apguve starp 2A un P4, ņemot vērā konsultāciju saņēmēju faktiski izvēlētas konsultāciju jomas.

Pasākums M16 2018. gadā deva savu pirmo ieguldījumu mērķa sasniegšanā – ir apstiprināti projekti par 6,3 milj. EUR jeb 29,3% no pieejamā finansējuma, bet pilnīgi vai daļēji īstenoti projekti 316,3 tūkst. EUR jeb 1,5% apmērā no plānotā.

Lielāko ieguldījumu mērķa virziena rezultatīvo rādītāju izpildē dod atbalsta pasākums M04. No plānošanas perioda sākuma M04 pasākumā kopā šajā mērķa virzienā apstiprināti projekti par 321,3 milj. EUR, tai skaitā 2018. gadā 84,6 milj. EUR apmērā (ieskaitot arī projektus, kas finansēti no papildu valsts finansējuma).

4.1. apakšpasākumā “Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās” ietvaros līdz 2018. gada beigām:

- apstiprināti kopumā 6 599 projekta iesniegumi 4 359 saimniecībām par kopējo publisko finansējumu 248,2 milj. EUR jeb 75,1% no apakšpasākumam plānotā publiskā finansējuma apjoma mērķa virzienā;
- īstenoti un pilnībā vai daļēji apmaksāti projekti 4 173 saimniecībām par 175,8 milj. EUR, kas ir 53,2% no plānotā publiskā finansējuma apjoma.

4.3. apakšpasākumā “Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā”

ietvaros līdz 2018. gada beigām:

- apstiprināti projekta iesniegumi par 73,1 milj. EUR jeb 85,3% no apakšpasākumam plānotā publiskā finansējuma apjoma;
- īstenoti un pilnībā vai daļēji apmaksāti projekti par EUR 38,8 milj., kas ir 45,3% no apakšpasākumam plānotā publiskā finansējuma apjoma.

Lauku saimniecību konkurētspējas palielināšanā ieguldījumu ir devis arī atbalsta pasākums M06:

6.3. apakšpasākuma “Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības” ietvaros no perioda sākuma līdz 2018. gada beigām kopā apstiprināti 2 121 projekta iesniegumi par 31,8 milj. EUR jeb 75,2% no apakšpasākumam plānotā publiskā finansējuma apjoma, un, tā kā apakšpasākuma ietvaros projektu īstenošanas termiņš ir no diviem līdz četriem gadiem, daļēji īstenoti tika 2 104 projekti (jeb 77,2% no plānotā skaita) ar kopējo finansējumu 26,5 milj. EUR jeb 62,7% no plānotā finansējuma apakšpasākuma ietvaros;

6.3. apakšpasākuma “Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības” ietvaros tiek segtas arī pārejošās saistības no iepriekšējā plānošanas perioda (LAP 2007.-2013. atbalsta pasākuma “Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturēšanai” ietvaros uzņemtās saistības) – kopumā 137 projektiem ar kopējo publisko finansējumu 327,4 tūkst. EUR, no kuriem visi projekti tika īstenoti jau 2017. gadā.

Mērķa rādītāja T4 “LAP atbalstīto saimniecību ieguldījumiem pārstrukturēšanā un modernizācijā procentuālais daudzums no visām lauku saimniecībām” (plānotā vērtība 5,97%) sasniegto vērtību - 5,0% (jeb 83,9% no plānotās rādītāja vērtības) veido apakšpasākuma 4.1. ietvaros projektus īstenojušās 4 173 lauku saimniecības.

Līdz ar to ir secināms, ka virzība uz sasniedzamajiem rezultātiem šajā mērķa virzienā ir salīdzinoši augsta, lai gan dažos atbalsta pasākumos, kas dod ieguldījumu mērķa virzienā, iznākumu rādītāji vēl ir diezgan zemi, kas skaidrojams ar vēlo pasākumu īstenošanas uzsākšanu pēc perioda sākuma (M02, M16)

2B – atvieglot ienākšanu lauksaimniecības nozarē, it īpaši paaudžu maiņu

Šī mērķa sasniegšanai ieguldījumu sniedz LAP atbalsta pasākuma M06 6.1. apakšpasākums “Atbalsts jauniekiem lauksaimniekiem uzņēmējdarbības uzsākšanai”, kurā no perioda sākuma līdz 2018. gada beigām kopā apstiprināti 306 projekta iesniegumi par 12,2 milj. EUR jeb 77,4% no apakšpasākumam plānotā publiskā finansējuma apjoma (ieskaitot arī papildus valsts finansējumu). Ņemot vērā to, ka apakšpasākuma ietvaros projektu īstenošanas termiņš ir divi vai vairāk gadu, daļēji īstenoti ir 297 projekti par kopējo finansējumu 9,6 milj. EUR jeb 60,5% no pasākumā plānotā finansējuma.

6.1. apakšpasākums “Atbalsts jauniekiem lauksaimniekiem uzņēmējdarbības uzsākšanai” dod ieguldījumu mērķa rādītāja T5 “Procentuālais daudzums lauku saimniecību ar LAP atbalstītu darījumdarbības attīstības plānu/ieguldījumiem gados jauniekiem lauksaimniekiem” mērķa sasniegšanā un uz atskaites perioda beigām tā vērtība bija 0,36 jeb 75,8% no plānotās rādītāja vērtības, ko veido 297 lauku saimniecības, kurās sniegts atbalsts gados jauniekiem lauksaimniekiem.

P3 - Veicināt pārtikas piegādes ķēdes organizāciju, tostarp lauksaimniecības produktu pārstrādi un tirdzniecību, dzīvnieku labturību un riska pārvaldību lauksaimniecībā

Šajā prioritātē ieguldījumu sniedz atbalsta pasākumi M04, M05, M09 un M17.

3A – primāro ražotāju konkurētspējas uzlabošana, tos labāk integrējot lauksaimniecības pārtikas aprītē, izmantojot kvalitātes shēmas, piešķirot papildu vērtību lauksaimniecības produktiem, veicinot noietu vietējos tirgos un izmantojot īsas piegādes ķēdes, ražotāju grupas un organizācijas un starpnozaru organizācijas.

Vislielāko ieguldījumu šī mērķa sasniegšanā dod atbalsta pasākuma M04 apakšpasākums 4.2. “Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē”, kurā no perioda sākuma līdz 2018. gada beigām (ieskaitot arī projektus, kas tiek finansēti no papildu valsts finansējuma):

- apstiprināti 269 projekta iesniegumi par 44,4 milj. EUR jeb 58,7%, no apakšpasākumam plānotā publiskā finansējuma apjoma;
- īstenoti vai daļēji īstenoti 208 projekti par kopējo publisko finansējumu 17,3 milj. EUR jeb 22,9% no apakšpasākumam plānotā publiskā finansējuma.

Otrs atbalsta pasākums, kas dod ieguldījumu mērķa virziena sasniegšanā, ir atbalsta pasākums M09 “Ražotāju grupu un organizāciju izveide”:

- atbalsta pasākuma ietvaros līdz 2018. gada beigām apstiprināti 3 projekta iesniegumi par 485,5 tūkst. EUR jeb 65,6% no atbalsta pasākumam pieejamā publiskā finansējuma.. Atbalsta pasākuma ietvaros izmaksāts finansējums par 3 daļēji īstenotiem projektiem ar kopējo publisko finansējumu 224,3 tūkst. EUR.

atbalsta pasākuma ietvaros tiek segtas arī pārejošās saistības no iepriekšējā plānošanas perioda (LAP 2007.-2013 atbalsta pasākuma “Ražotāju grupas” ietvaros uzņemtās saistības) par 2 projektiem 26,4 tūkst. EUR apmērā (kopā ar pārejošajām saistībām izmaksātais finansējums ir 32,1% no pieejamā finansējuma).

Mērķa rādītāja T6 “Procentuālais daudzums lauku saimniecību, ko atbalsta saistībā ar dalību kvalitātes shēmās, vietējos tirgos un īsās piegādes ķēdēs, un ražotāju grupās/organizācijās” sasniegtā vērtība ir 0,43% (sasniedzamā vērtība 0,14%), ko veido atbalstītajās ražotāju grupās iesaistītās 362 lauku saimniecības, un tas ir jau ievērojami pārsniegts.

3B – Lauku saimniecību riska novēršanas un pārvaldības atbalsts

Atbalsta pasākuma M05 ietvaros, abos apakšpasākumos no perioda sākuma līdz 2018. gada beigām tika apstiprināti 79 projekta iesniegumi 66 atbalsta saņēmējiem par 3,5 milj. EUR jeb 70,5% no atbalsta pasākumam pieejamā publiskā finansējuma, bet projektus pilnīgi vai daļēji īstenojušas 58 saimniecības ar kopējo publisko finansējumu 2,3 milj. EUR, kas ir 46,9% no plānotā finansējuma.

Savukārt atbalsta pasākuma M17, kas dod ieguldījumu šajā mērķa virzienā, kopējais apstiprinātais publiskais finansējums no perioda sākuma līdz 2018. gada beigām bija 9,8 milj. EUR 2 786 atbalsta pretendentiem jeb 81,5% no pasākuma M17 plānotā mērķa finansējuma (LAP 6.1 redakcija), bet šajā pasākumā kopējais publiskais finansējums 9,0 milj. EUR apmērā jeb 74,9% no pasākumā pieejamā finansējuma jau ir izmaksāts 2 781 pretendentiem. Tā kā pēdējos gados atbalsta pretendentu interese par šo pasākumu nelabvēlīgo klimatisko apstākļu ietekmē ir ievērojami augusi, ar LAP grozījumiem 6.1 un 7.0 redakcijā pasākumā pieejamā sākotnējā finansējuma summa 10,0 milj. EUR ir palielināta līdz 22,0 milj. EUR un tā īstenošana

norit sekmīgi.

Mērķa rādītāja T7 "Procentuālais daudzums lauku saimniecību, kas piedalās riska pārvaldības shēmās" sasniegtā vērtība ir 3,4% (sasniežamā vērtība 4,92%) jeb 69,2% no plānotās vērtības, ko veido 2 839 saimniecības, kas īstenojušas projektus abu iepriekš minēto mērķa virziena pasākumu ietvaros.

Izvērtējot sasniegto, secināms, ka virzība uz sasniežamajiem rezultātiem šajā mērķa virzienā ir sekmīga.

P4 - Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību

Šajā prioritātē ieguldījumu sniedz atbalsta pasākumi M01, M02, M08, M10, M11, M12 un M13.

Pasākumā M01 šajā mērķa virzienā apstiprināti projekti par kopējo finansējumu 3,5 milj. EUR jeb 52,9% no pieejamā finansējuma apjoma, bet realizēti projekti par 723,6 tūkst. EUR, kas ir 10,8% no pieejamā finansējuma. Šie projekti ir īstenoti 1.1. apakšpasākuma "Profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumi" un 1.2 apakšpasākuma "Atbalsts demonstrējumu pasākumiem un informācijas pasākumiem" ietvaros.

Savukārt pasākums M02 dod ieguldījumu 4. prioritātes mērķu sasniegšanā ar apstiprinātiem projektiem 3,6 milj. EUR apmērā (48,6% no plānotā finansējuma), bet uz atskaites brīdi tika realizēti projekti tikai par 324,7 tūkst. EUR, kas 4,4% no plānotā. Šo abu pasākumu īstenošana tika uzsākta tikai 2016. gadā un tie vēl nav devuši lielu ieguldījumu 4. prioritātes mērķa sasniegšanā. (skat. arī skaidrojumu mērķa virzienā 2A).

4A – bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, atjaunošana un palielināšana, ietverot NATURA 2000 teritorijas, teritorijas ar dabas u.c. ierobežojumiem, bioloģiski vērtīgas lauksaimniecības sistēmas, un Eiropas nozīmes ainavu statusa saglabāšana.

Ieguldījums šajā mērķa virzienā, tiek nodrošināts, īstenojot atbalsta pasākuma M10 10.1.1 aktivitāti „Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos”, kas pamatā sekmēs direktīvas 92/43/EEK un 2009/147/EK prasību īstenošanu, vienlaikus nodrošinot bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos no lauksaimnieciskās darbības atkarīgos Eiropas Savienības nozīmes daļēji dabīgos zālāju biotopos vai putnu dzīvotnēs (ES nozīmes zālāju biotops), kā arī nepieļaus tipiskās Latvijas lauku ainavas izzušanu, kā arī īstenojot 10.1.4. aktivitāti "Saudzējošas vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei".

Šī mērķa sasniegšanu veicina arī atbalsta pasākums M11 "Bioloģiskā lauksaimniecība".

Nodrošinot nevienlīdzīgu klimatisko un dabas apstākļu izraisīto seku novēršanu lauksaimnieciskajā ražošanā, veicinot zemes apsaimniekošanu, savu ieguldījumu tipiskas Latvijas lauku ainavu saglabāšanā un tās bioloģiskajā daudzveidībā dod pasākums M13, īstenojot apakšpasākumu 13.2. "Kompensācijas maksājums par citiem apgabaliem, kuros ir ievērojami dabas ierobežojumi" un apakšpasākumu 13.3. "Kompensācijas maksājums par citiem apgabaliem, kurus ietekmē specifiski ierobežojumi".

Kopumā gandrīz visos atbalsta pasākumos, apakšpasākumos un aktivitātēs, kas dod ieguldījumu šī mērķa sasniegšanā lauksaimniecības zemēs, arī 2018. gadā, līdzīgi kā iepriekšējos gados, bija vērojama liela aktivitāte, un tika iesniegti pieteikumi par platībām, kas nedaudz pārsniedz LAP ietvaros plānoto. Izņēmums ir aktivitāte 10.1.1. „Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos”, kurā pieteikumi tika iesniegti par 78,6% no plānotajām platībām. Kopumā līdz 2018. gada beigām atbalsts tika izmaksāts par 284 295 ha lauksaimniecības zemes, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai un/vai ainavām labvēlīgus apsaimniekošanas līgumus, jeb 108,5% no mērķa virzienā plānotajām lauksaimniecības zemju platībām –

262 000 ha.

Mērķa rādītājam T9 “Procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai un/vai ainavām labvēlīgus pārvaldības līgumus” sasniegtā vērtība ir 15,8% (plānotā vērtība 14,59 %), ko veido iepriekš minētie atbalstītie 284 295 ha šajā mērķa virzienā.

Arī atbalsta pasākuma M12 apakšpasākums 12.2. “Kompensācijas maksājums par Natura 2000 meža teritorijām” (NIM) veicina bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, atjaunošanu un palielināšanu *Natura 2000* teritorijās un mikroliegumos meža zemēs, vienlaikus saglabājot tradicionālo Latvijas lauku ainavu. Līdz 2018. gada beigām šajā atbalsta pasākumā, un līdz ar to arī mērķa virzienā ir atbalstītas meža platības 41 533 ha apmērā, kurās piemēro bioloģiskajai daudzveidībai labvēlīgus apsaimniekošanas līgumus, un kas ir 103,8% no mērķa virzienā atbalstīt plānotās meža platības - 40 000 ha.

Ieguldījumu mērķa virzienā dod arī pasākums 8.3/8.4 “Atbalsts meža bojājumu profilaksei un atjaunošanai, ko nodarījuši ugunsgrēki, dabas katastrofas, katastrofāli notikumi”, kurā no perioda sākuma līdz 2018. gada beigām tika apstiprināti 98 projekti par kopējo publisko finansējumu 3,9 milj. EUR jeb 69,3% no apakšpasākumā plānotā finansējuma, bet īstenoti projekti par 2,5 milj. EUR jeb 44,0% no plānotā finansējuma.

Savukārt mērķa rādītāja T8 “Procentuālais daudzums meža/citas kokaugiem klātās platības, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai labvēlīgus apsaimniekošanas līgumus” sasniegtā vērtība līdz 2018. gada beigām bija 1,2% (sasniežamā vērtība 1,15%), kura tiek sasniegta ar atbalstītajiem 41 533 ha meža zemes, un jau nedaudz pārsniedz plānoto mērķa rādītāju.

4B – uzlabot ūdens resursu apsaimniekošanu, ietverot minerālmēsli un augu aizsardzības līdzekļu pielietošanu.

4C – uzlabot augsnes apsaimniekošanu un novērst augsnes eroziju.

Šo abu 4B un 4C mērķu sasniegšanu veicina atbalsta pasākuma M10 aktivitātes 10.1.2. „Vides saudzējošu metožu pielietošanai dārzkopībā” (2018. gadā tika izmaksāts atbalsts par 59 tūkst. ha), kas pamatā veicinās apkārtējās vides saglabāšanu un uzlabošanu, pēc iespējas mazāk un kontrolēti izmantojot augu aizsardzības līdzekļus un minerālmēslojumu, un aktivitāte 10.1.3. „Rugāju lauks ziemas periodā” (2018. gadā tika izmaksāts atbalsts par 100,3 tūkst. ha), kas nodrošina lauksaimniecībā izmantojamās zemēs augsnes virskārtas aizsardzību pret augsnes degradācijas procesiem, saglabājot augsnēs organiskās vielas un samazinot barības vielu noteci.

Ieguldījumu mērķa virzienā dod arī atbalsta pasākums M11, kurā bija vērojama augsta aktivitāte, jo atbalsts 2018. gadā abos apakšpasākumos tika izmaksāts par platībām 249,7 tūkst. ha apjomā jeb 121,8% no šajā aktivitātē plānotajām platībām periodā.

Līdz ar to līdz 2018. gada beigām katrā no šiem mērķa virzieniem atbalsts tika izmaksāts par 354 346 ha lauksaimniecības zemes, kurā tiek gan uzlabota ūdens resursu apsaimniekošana, ietverot minerālmēsli un augu aizsardzības līdzekļu pielietošanu, gan arī tiek veikti pasākumi, lai uzlabotu augsnes apsaimniekošanu un novērstu augsnes eroziju. Sasniegtais rādītājs par 19,7% pārsniedz katrā no mērķa virzienā atbalstīt plānotajām lauksaimniecības zemju platībām – 298 000 ha.

Abu mērķa rādītāju T10 “Procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro uz ūdenssaimniecības uzlabošanu orientētus pārvaldības līgumus” un T12 “Procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro uz augsnes apsaimniekošanas uzlabošanu un/vai augsnes erozijas

novēršanu orientētus pārvaldības līgumus” sasniegtās vērtības bija 19,7% (plānotā vērtība 16,59%), kas tika sasniegts, ar iepriekš minētajiem atbalstītajiem 354 346 ha lauksaimniecības zemes katrā no mērķa virzieniem, un jau pārsniedz plānoto mērķa rādītāja izpildi.

P5 - Veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalstīt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarē

Šajā prioritātē ieguldījumu sniedz atbalsta pasākums M04 un M08.

5B – palielināt enerģijas izmantošanas efektivitāti lauksaimniecībā un pārtikas pārstrādē

Ieguldījumu mērķa virziena rezultātu sasniegšanā sniedz atbalsta pasākums M04, kurā no perioda sākuma līdz 2018. gada beigām šī mērķa sasniegšanai tika apstiprināti 41 projekts ar publisko finansējumu 9,5 milj. EUR apmērā jeb 84,2% no mērķim paredzētā finansējuma. Papildus tam jāmin, ka 88,8% no šī apstiprinātā finansējuma veidoja 4.1.apakšpasākuma “Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās” īstenošanas rezultāti. Savukārt pilnībā vai daļēji īstenoti līdz 2018. gada beigām tika 25 projekti par 5,5 milj. EUR (48,1% no plānotā), un arī no īstenotajiem projektiem 97,3% publiskais finansējums tika izmaksāts 4.1. apakšpasākuma “Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās” ietvaros.

Mērķa virziena T15 “Ieguldījumu kopsumma energoefektivitātes jomā” izpildes vērtība bija 11 391 302 EUR, bet sasniedzamā vērtība 28 346 212 EUR, nodrošinot izpildes progresu uz atskaites perioda beigām 40,2% apmērā.

Izvērtējot sasniegto, secināms, ka virzība uz sasniedzamajiem rādītājiem šajā mērķa virzienā ir apmierinoša, ņemot vērā to, ka projektu īstenošanas termiņi pārsvarā ir līdz diviem gadiem.

5C - Sekmēt atjaunojamo energoresursu, blakusproduktu, atkritumu, atlieku un citu nepārtikas izejvielu piegādi un izmantošanu bioekonomikas vajadzībām.

Ieguldījumu šajā mērķa virzienā paredzēts sniegt ar atbalsta pasākuma M04 apakšpasākumu 4.1. “Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās” (LAP grozījumi 6.1 redakcijā, kas tika apstiprināti 2018. gada 2. oktobrī), paredzot mērķa sasniegšanai 16,0 milj. EUR no šī apakšpasākuma finanšu līdzekļiem. Tomēr līdz 2018. gada beigām šajā mērķa virzienā vēl netika apstiprināts neviens projekta iesniegums, tādēļ mērķa rādītājam T16 “Ieguldījumu kopsumma atjaunojamās enerģijas ražošanā” nav iznākumu progresā, jo iznākuma rādītājiem nav izpildes.

5D – samazināt siltumnīcu gāzu un amonjaka emisijas no lauksaimniecības.

Ieguldījumu mērķa sasniegšanā sniedz atbalsta pasākums M04, kurā no perioda sākuma līdz 2018. gada beigām šī mērķa sasniegšanai tika apstiprināti 268 projekta iesniegumi par 8,5 milj. EUR jeb 51,4% no mērķa virzienam paredzētā finansējuma pasākumā. Savukārt pilnībā vai daļēji īstenoti tika 209 projekti par kopējo publisko finansējumu 6,6 milj. EUR jeb 40,1% no mērķa virziena plānotā publiskā finansējuma. Papildus tam jāmin, ka no īstenotajiem projektiem lielākā daļa jeb 205 projekti tika īstenoti 4.1. apakšpasākuma “Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās” ietvaros.

Mērķa rādītāja T17 “Procentuālais daudzums LU, uz kurām attiecas ieguldījumi mājlopu turēšanā (audzēšanā), lai mazinātu SEG un/vai amonjaka emisijas” sasniegtā vērtība ir 0,67% jeb 3 179 LU vienības (sasniedzamā vērtība 5,27% jeb 25 000 LU vienības), kas ir tikai 12,7% no plānotā un izskaidrojams ar to, ka lauku saimniecībās ir būtiski samazinājies cūku un piena liellopu skaits, kā arī daudzas lauku saimniecības bija spiestas pārorientēties uz citu lauksaimniecisko ražošanu Āfrikas cūku mēra (ĀCM)

uzliesmojuma, gan arī Krievijas Federācijas lēmuma Nr. 560 par aizliegumu importēt noteiktus lauksaimniecības produktus no Latvijas (importa embargo) rezultātā. Esošajā situācijā, lauksaimnieki pēc iespējas vairāk plānoja veikt ieguldījumus peļņu nesošās investīcijās, lai segtu radušās izmaksas, nevis investīcijās, kas nenes peļņu un veido tikai amortizāciju un uzturēšanas izmaksas, kā piemēram, kūtsmēslu krātuvju būvniecība.

Izvērtējot sasniegto, secināms, ka virzība šajā mērķa virzienā uz sasniedzamajiem rādītājiem ir apmierinoša, jo pēdējā gada laikā ir ievērojami pieaudzis gan apstiprināto, gan īstenoto projekta iesniegumu finansējums, jo tika veikti grozījumi pasākuma M04 nosacījumos, lai veicinātu investīciju ieguldīšanu siltumnīcu gāzu un amonjaka emisijas samazināšanas pasākumos.

5E – veicināt oglekļa uzglabāšanu un piesaisti lauksaimniecībā un mežsaimniecībā.

Ieguldījumu šī mērķa sasniegšanā sniedz atbalsta pasākums M08 “Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā”. Šī atbalsta pasākuma 8.1.apakšpasākuma “Meža ieaudzēšana un kopšana” un 8.5.apakšpasākuma “Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai” ietvaros no perioda sākuma līdz 2018. gada beigām tika apstiprināti 9 355 projektu iesniegumi par 25,9 milj. EUR jeb 82,8% no mērķa virzienā paredzētā publiskā finansējuma. Savukārt līdz 2018. gada beigām tika pilnībā vai daļēji īstenoti projekti par kopējo publisko finansējumu 15,7 milj. EUR apmērā jeb 50,1% no mērķa virziena plānotā finansējuma.

Mērķa rādītāja T19 “Procentuālais daudzums lauksaimniecības un meža zemes, kurā piemēro apsaimniekošanas līgumus, kas sekmē oglekļa piesaisti un uzglabāšanu, sasniegtā vērtība ir 0,87%, kas jau pārsniedz sasniedzamo vērtību 0,70% par 23,8% no plānotās vērtības, ko veido atbalstītie 45 782 ha meža zemes.

Izvērtējot sasniegto, secināms, ka virzība uz sasniedzamajiem rādītājiem šajā mērķa virzienā ir uzskatāma par atbilstošu, ir īstenoti projekti par pusi no pieejamā finansējuma, bet atbalstītā meža zeme, kurā tiek piemēroti apsaimniekošanas līgumi, kas sekmē oglekļa piesaisti, jau pārsniedz plānoto platību.

P6 - Veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos

Šajā prioritātē ieguldījumu sniedz atbalsta pasākumi M06, M07 un M19.

6A – veicināt dažādošanu, mazu uzņēmumu izveidi un attīstīšanu un darbavietu radīšanu.

Šī mērķa sasniegšanai ieguldījumu sniedz LAP atbalsta pasākuma M06 apakšpasākums 6.4. “Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstībā”, kura īstenošana tika uzsākta 2016. gadā. Apakšpasākuma ietvaros līdz 2018. gada beigām tika apstiprināti 410 projekta iesniegumi ar kopējo publisko finansējumu 24,3 milj. EUR jeb 79,5% no mērķa virzienā pieejamā finansējuma, bet pilnībā vai daļēji īstenoti tika 152 projekti par 4,7 milj. EUR jeb 15,3% no pieejamā finansējuma 144 atbalsta saņēmējiem (36,0% no plānotā skaita). Projektu īstenošanu kavē grūtības kredītu piesaistē, kā arī lielai daļai apstiprinātajos projektos paredzēti būvniecības darbi, kas paildina projektu īstenošanas laiku saistībā ar ekonomisko situāciju būvniecības nozarē (būvniecības izmaksu pieaugums, ierobežots pakalpojuma sniedzēju skaits un kvalificēta darba spēka trūkums) un izskaidro zemo iznākuma rādītāju progresu.

Arī mērķa rādītājam T20 “Atbalstīto projektu radītās darbavietas” izpildes progress vēl joprojām ir salīdzinoši zems - 24,3% no plānotā, ko nodrošina 34 radītās darba vietas, jo lielākā daļa projektu vēl ir īstenošanā.

6B Sekmēt vietējo attīstību lauku apvidos.

Ieguldījumu šī mērķa sasniegšanā nodrošina atbalsta pasākums M19. Plānošanas periodā atbalstu SVVA stratēģijas īstenošanai ir saņēmušas 35 VRG plānoto 32 VRG vietā un iznākuma rādītājs ir izpildīts par 109%. Savukārt VRG darbības teritoriju aptvertais iedzīvotāju skaits ir 964 909 (100% no plānotā), kas aptver gan LAP definēto lauku teritoriju, kā arī ietver pilsētas ar iedzīvotāju skaitu līdz 15 tūkstošiem.

Šajā pasākuma 19.1. apakšpasākums "Sagatavošanās atbalsts" ir pilnīgi īstenots, bet 19.2 apakšpasākumā "Atbalsts darbību īstenošanai saskaņā ar SVVA stratēģiju" līdz 2018. gada beigām kopumā ir atbalstīti 2 151 projekti par 40,4 milj. EUR, kas ir 70,0% no pasākuma ietvaros pieejamā publiskā finansējuma, apakšpasākuma 19.2 ietvaros tika pilnībā vai daļēji īstenoti jau 1 567 projekti, un apakšpasākumā kopumā izmaksāts publiskais finansējums ir 25,1 milj. EUR jeb 43,4% no apakšpasākumam pieejamā publiskā finansējuma.

19.3. apakšpasākuma "Starpterritoriālā un starpvalstu sadarbība" īstenošana tika uzsākta tikai 2017. gadā ar apstiprināto publisko finansējumu 2,5 milj. EUR apmērā līdz pārskata perioda beigām 45 projektiem jeb 26,7% no plānotā finansējuma, bet īstenoto projektu finansējums šajā apakšpasākumā vēl joprojām ir neliels – 370,8 tūkst. EUR jeb 4,0% no apakšpasākumā pieejamā.

19.4. apakšpasākumā "Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, teritorijas aktivizēšana" uzņemtās saistības līdz 2018. gada beigām bija tādas pašas kā 2017. gada beigās - 7,7 milj. EUR jeb 65,4% no plānotā finansējuma, bet savukārt vērojams pieaugums pilnīgi vai daļēji ir īstenotajiem projektiem - 3,6 milj. EUR, kas ir 30,3% no apakšpasākumam pieejamā publiskā finansējuma.

Arī atbalsta pasākums M07 dod ieguldījumu šī mērķa virziena rezultātu sasniegšanā. 2018. gadā tā īstenošanā ir bijis ievērojams progress. Tā no perioda sākuma līdz 2018. gada beigām apstiprināti 248 projekta iesniegumi par 91,4 milj. EUR jeb 72,1% no pasākumam pieejamā publiskā finansējuma. Atbalsta pasākuma īstenošana tika uzsākta tikai 2016. gadā un lielākajai daļai projektu īstenošanas laiks ir divi gadi, tādēļ pilnībā vai daļēji īstenoti ir 119 projekti par 37,4 milj. EUR, kas ir 29,6% no pasākumam pieejamā publiskā finansējuma.

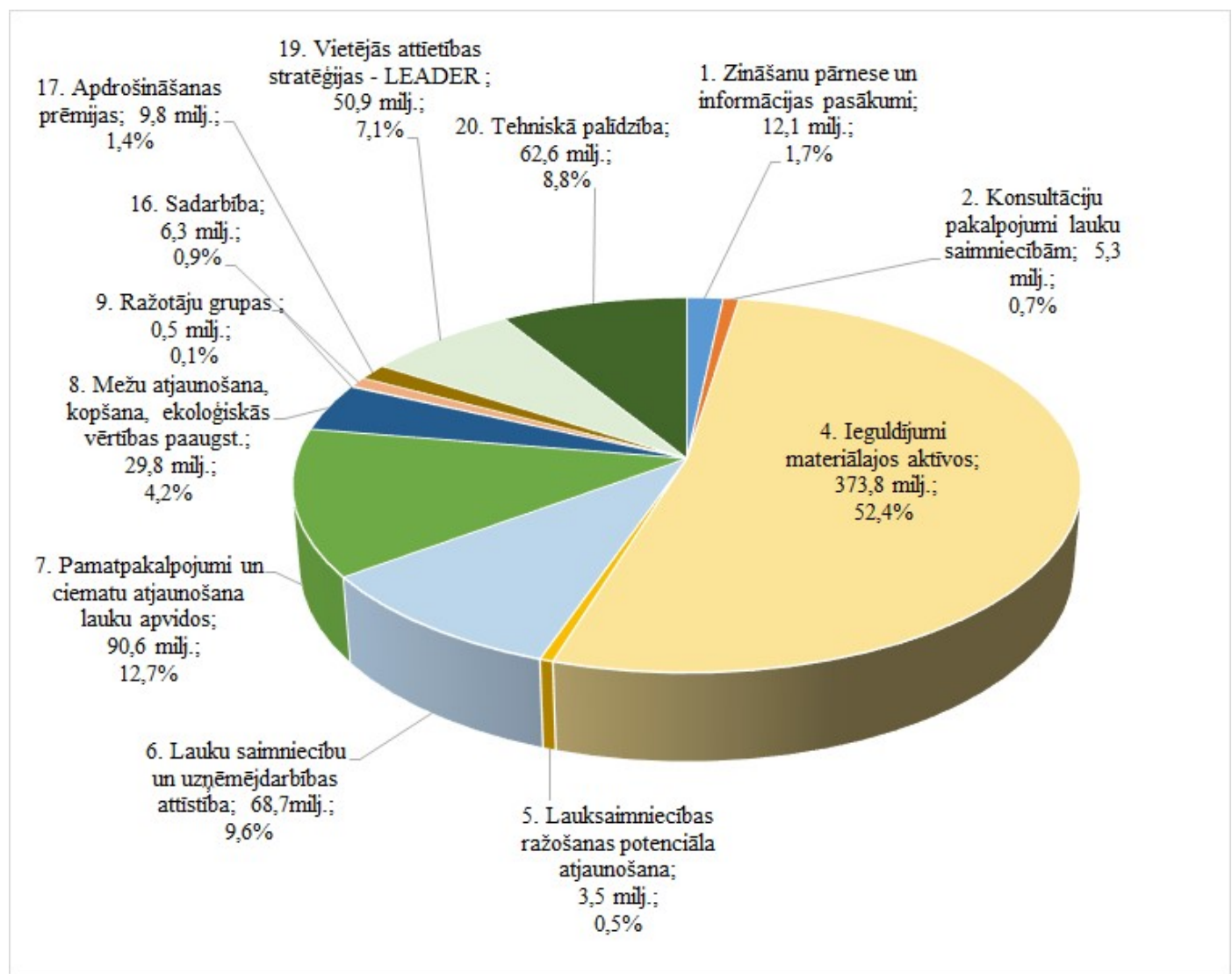
Mērķa rādītāja T21 "Procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, uz kuriem attiecas vietējās attīstības stratēģijas" (plānotā mērķa vērtība 64,51%) sasniegtā vērtība bija 94,3%.

Mērķa rādītāja T22 "Procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, kuri gūst labumu no uzlabotiem pakalpojumiem/ infrastruktūras" sasniegtā vērtība uz atskaites perioda beigām bija 1,4% (sasniegtā vērtība 1,98%), kas ir 68,4% no plānotās rādītāja vērtības un kuru veido 13 856 iedzīvotāji, kuri gūst labumu no uzlabotās infrastruktūras - lauku ceļiem.

Savukārt mērķa rādītājam T23 "Atbalstīto projektu radītās darbvietas (LEADER)" mērķa izpildes rādītāja progress ir 52,5% no plānotās vērtības (105 projektu īstenošanas gaitā radītās darba vietas), un uzņēmumu plānotais jaunradīto darba vietu skaits apstiprinātajos projektos liecina, ka šī mērķa rādītāja sasniegšana būs sekmīga un rādītājs var pat tikt pārsniegts.

Izvērtējot sasniegto, secināms, ka virzība uz sasniegtajiem rezultātiem šajā mērķa virzienā ir uzskatāma par apmierinošu, jo pasākumā M07 tieši 2018. gadā bija vērojama straujāka virzība uz sasniegtajiem mērķiem, un arī LEADER pieejas pasākumu gadījumā pēdējā atskaites gadā ir ievērojams īstenoto projektu un apgūtā finansējuma pieaugums.

[1] Eiropas Parlamenta un Padomes 2017. gada 13. decembra (ES) Regula Nr. 2017/2393, ar ko groza Regulas (ES) Nr. 1305/2013 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA), (ES) Nr. 1306/2013 par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu, pārvaldību un uzraudzību, (ES) Nr. 1307/2013, ar ko izveido noteikumus par lauksaimniekiem paredzētiem tiešajiem maksājumiem, kurus veic saskaņā ar kopējās lauksaimniecības politikas atbalsta shēmām, (ES) Nr. 1308/2013, ar ko izveido lauksaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju un (ES) Nr. 652/2014, ar ko paredz noteikumus tādu izdevumu pārvaldībai, kuri attiecas uz pārtikas apriti, dzīvnieku veselību un dzīvnieku labturību, augu veselību un augu reprodiktīvo materiālu (Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 2017.gada 29.decembris, Nr.L350).

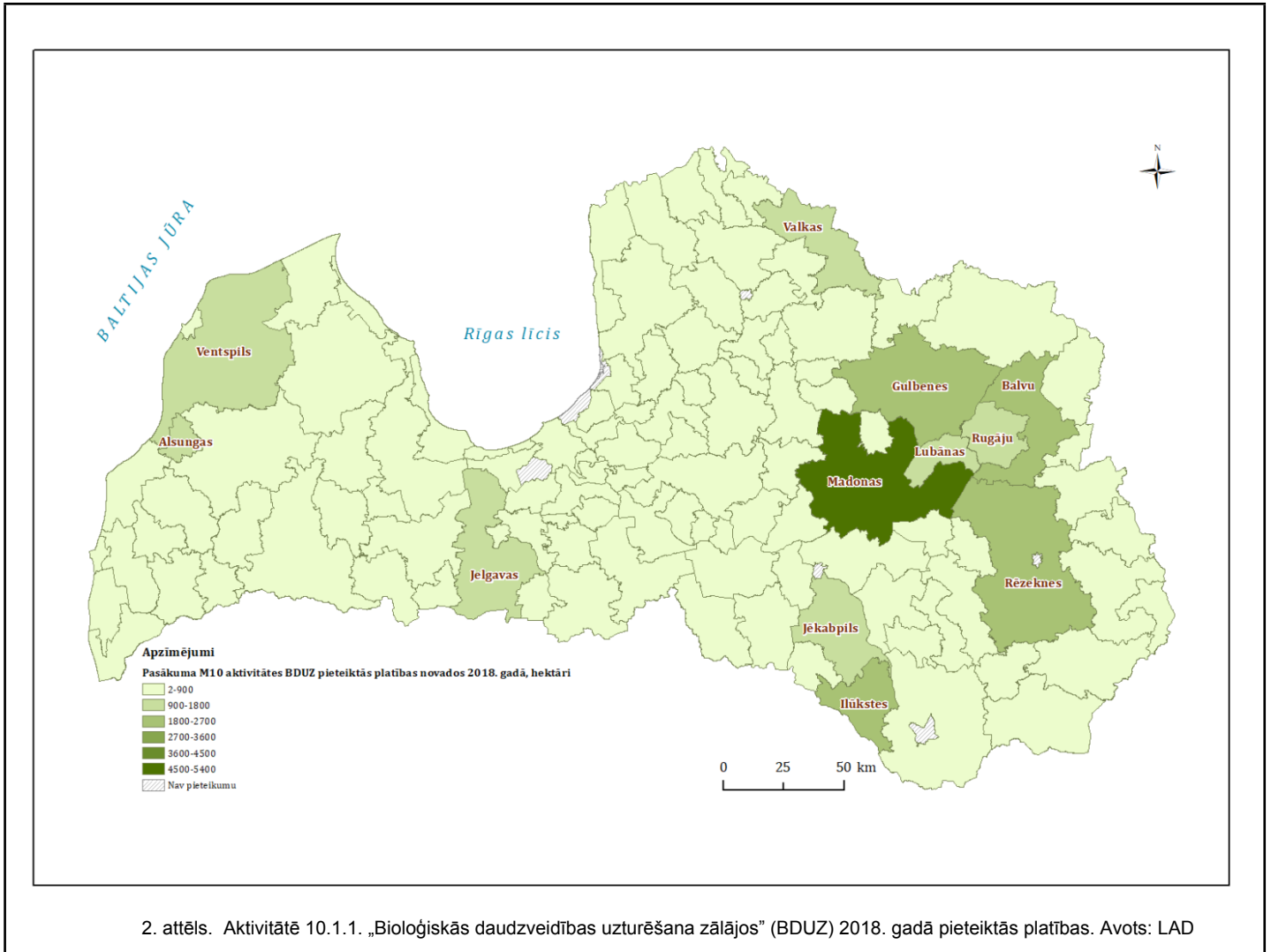
1.attēls. 2014.-2018. gadā apstiprinātais (īstenoto un īstenošanā esošo projektu) finansējums LAP sadalījumā pa projektveidīgajiem pasākumiem. A ZM pēc LAD datiem

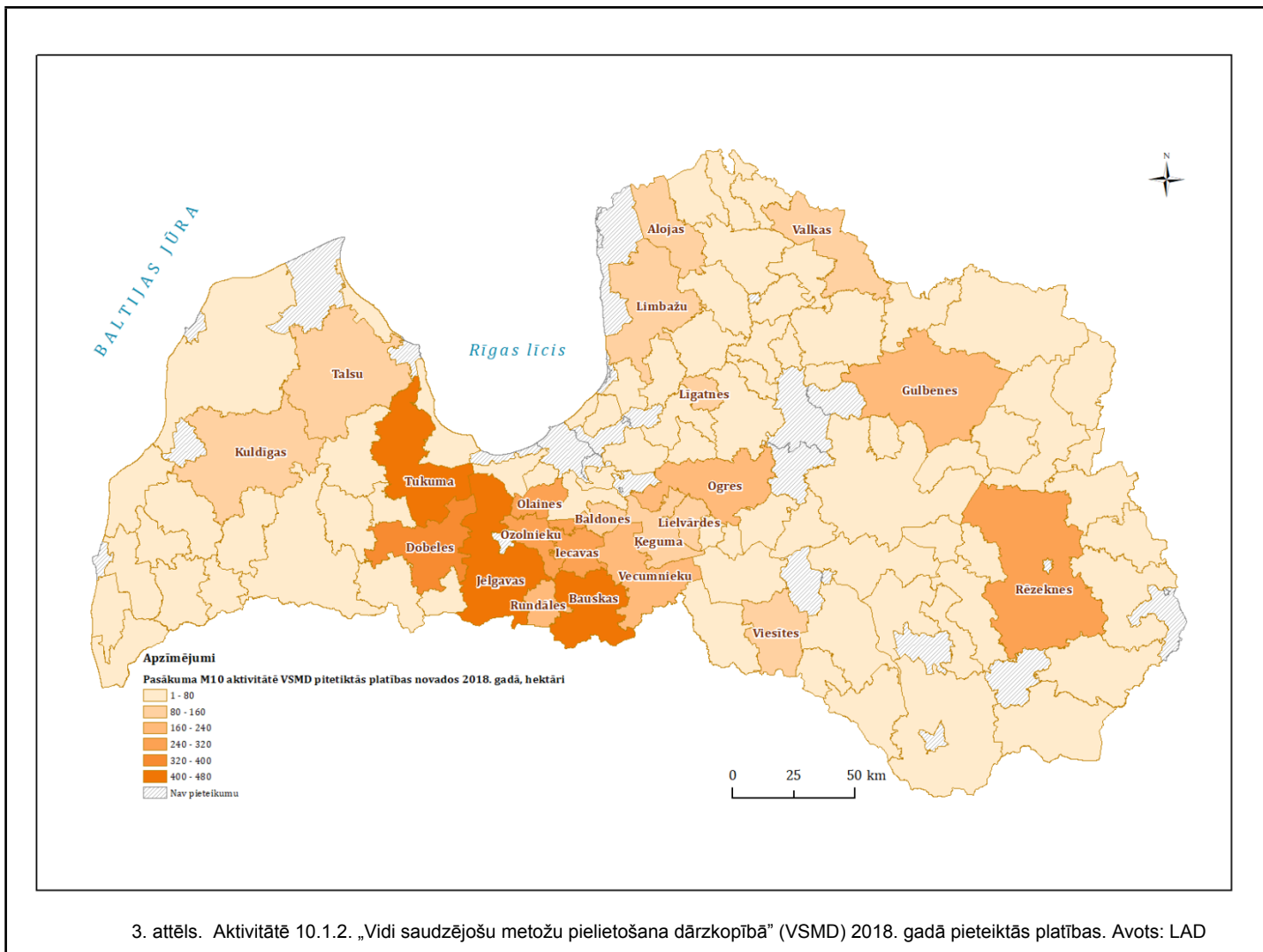
Pasākuma kods	LAP pasākums	Iesniegumu skaits	Apstiprinātā ha	Iesniegumu skaits	Deklarētā ha	
		2017. gadā		2018. gadā*		
M10	10	Agrovide**	6 265	139 329	6 952	153 046
	10.1.1.	Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos	4 009	33 916	4 671	36 830
	10.1.2.	Vides saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā	381	5 811	425	6 390
	10.1.3.	Rugāju lauks ziemas periodā	1 921	98 879	2 024	108 898
	10.1.4.	Saudzējoša vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei	121	723	139	928
M11	11	Bioloģiskā lauksaimniecība	4 087	249 689	4 009	261 000
	11.1.	Pāreja uz bioloģisko lauksaimniecību	740	25 085	211	5 351
	11.2.	Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība	3 346	224 571	3 798	255 649
M12	12.2.	Kompensācijas maksājums par NATURA2000 mežu teritorijām	2 688	41 533	2 906	44 360
M13	13	Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi**	40 020	1 369 896	55 376	1 563 266
	13.2.	Kompensācijas maksājums par citiem apgabaliem, kuros ir ievērojami dabas ierobežojumi	38 786	1 317 793	53 469	1 503 925
	13.3.	Kompensācijas maksājums par citiem apgabaliem, kurus ietekmē specifiski ierobežojumi	1 296	52 099	2 021	59 342

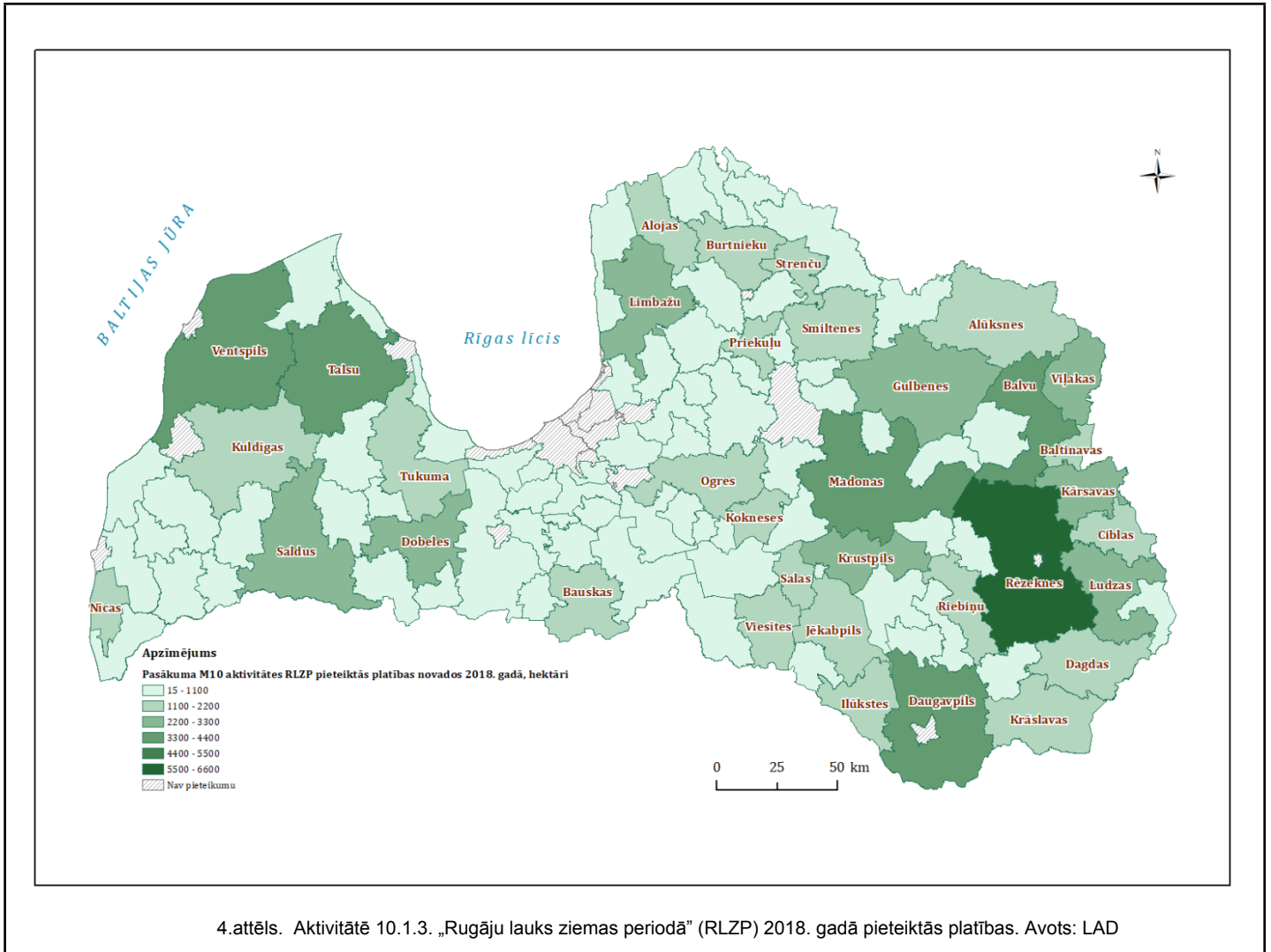
* deklarētās platības un iesniegumu skaits ir provizorisks dati, kas tiks precizēti atbilstoši apstiprinātajām platībām (pēc 01.07.2019.)

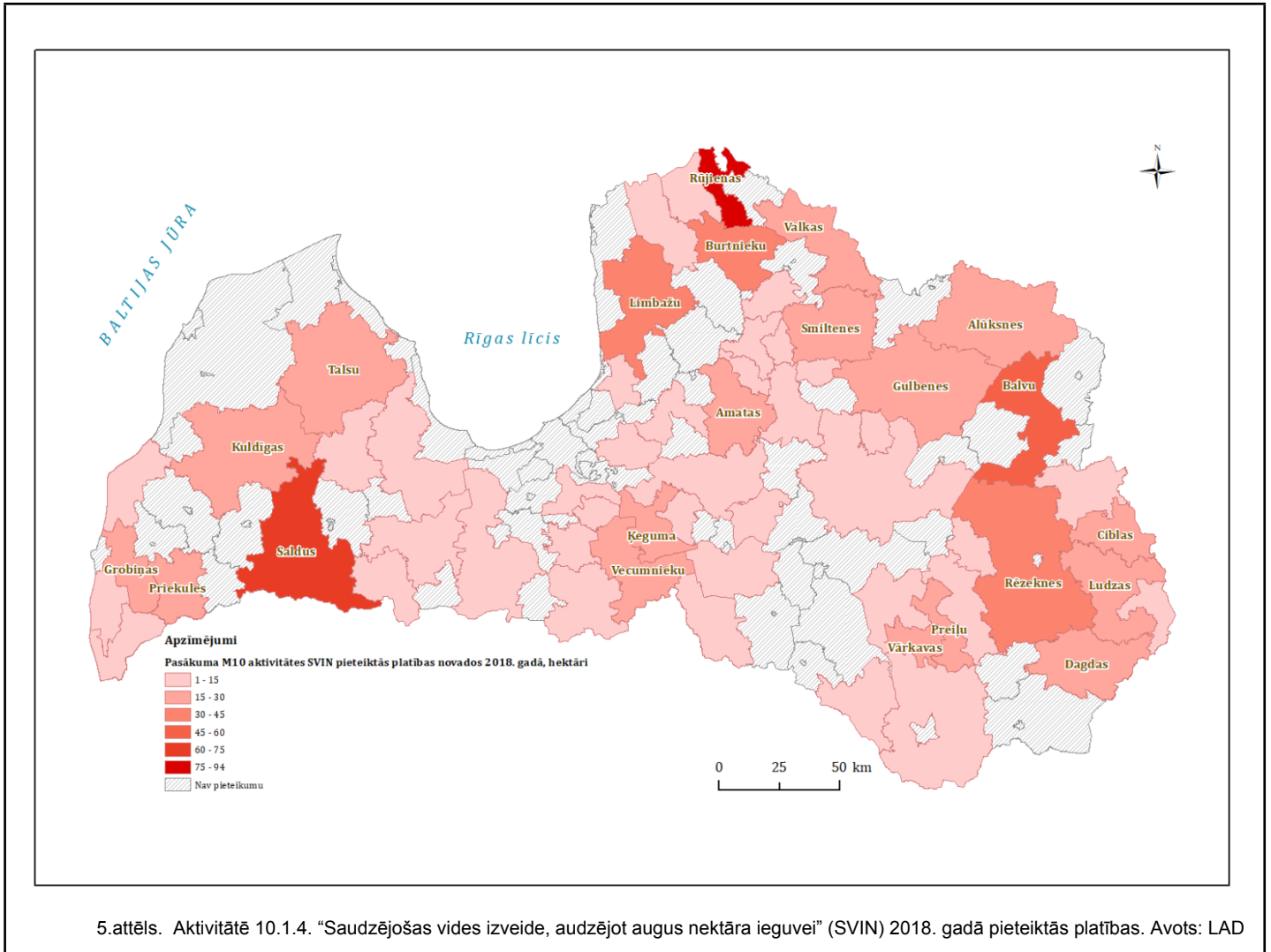
** pasākumos M10 un M13 uzrādītais unikālais iesniegumu skaits atšķiras no šo pasākumu apakšpasākumu iesniegumu skaita kopsummas, jo viena pasākuma ietvaros pretendenti varēja pieteikties uz vairākiem apakšpasākumiem

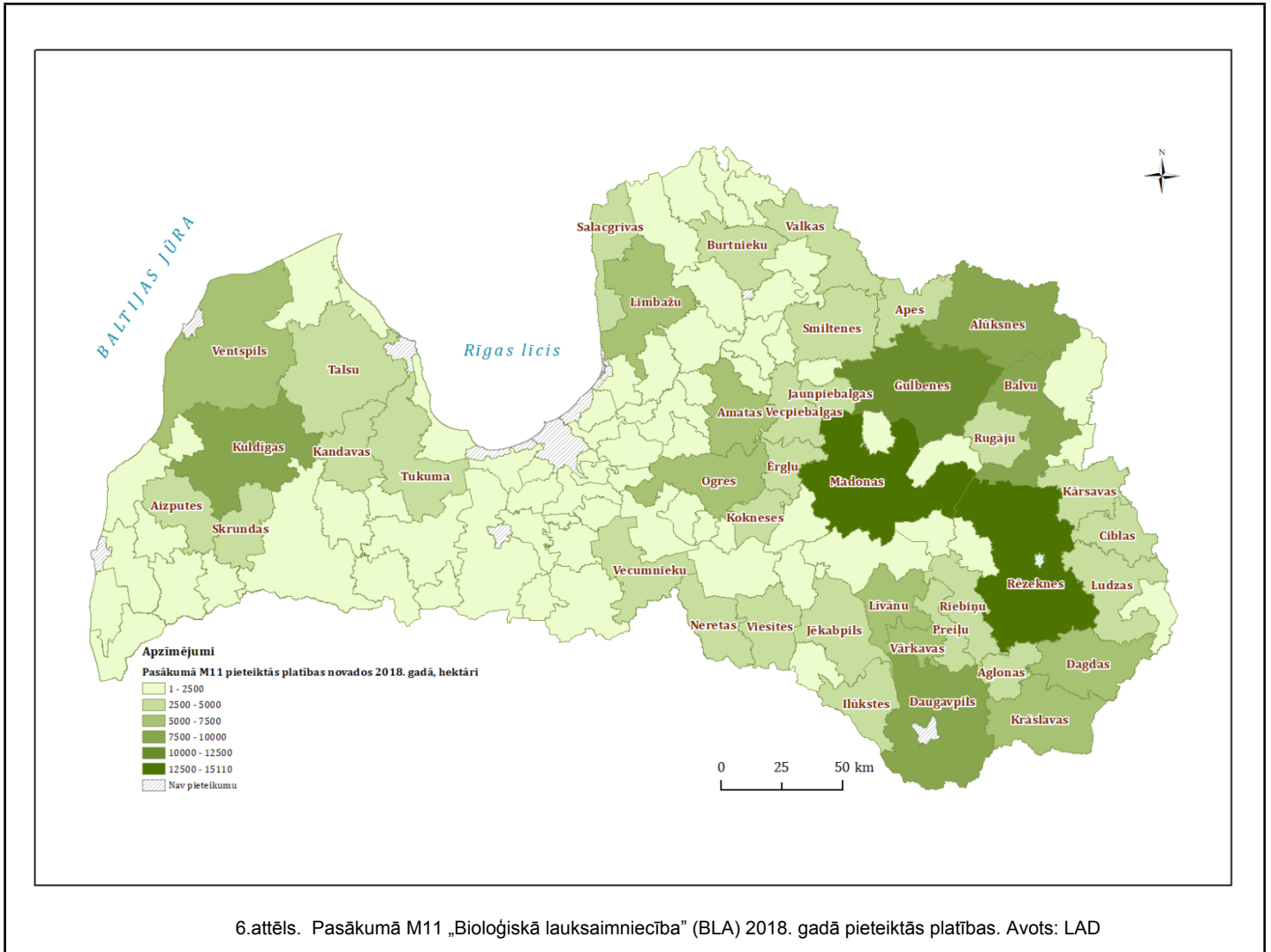
1.tabula. LAP platībatkarīgo pasākumu iesniegumi. Avots: LAD

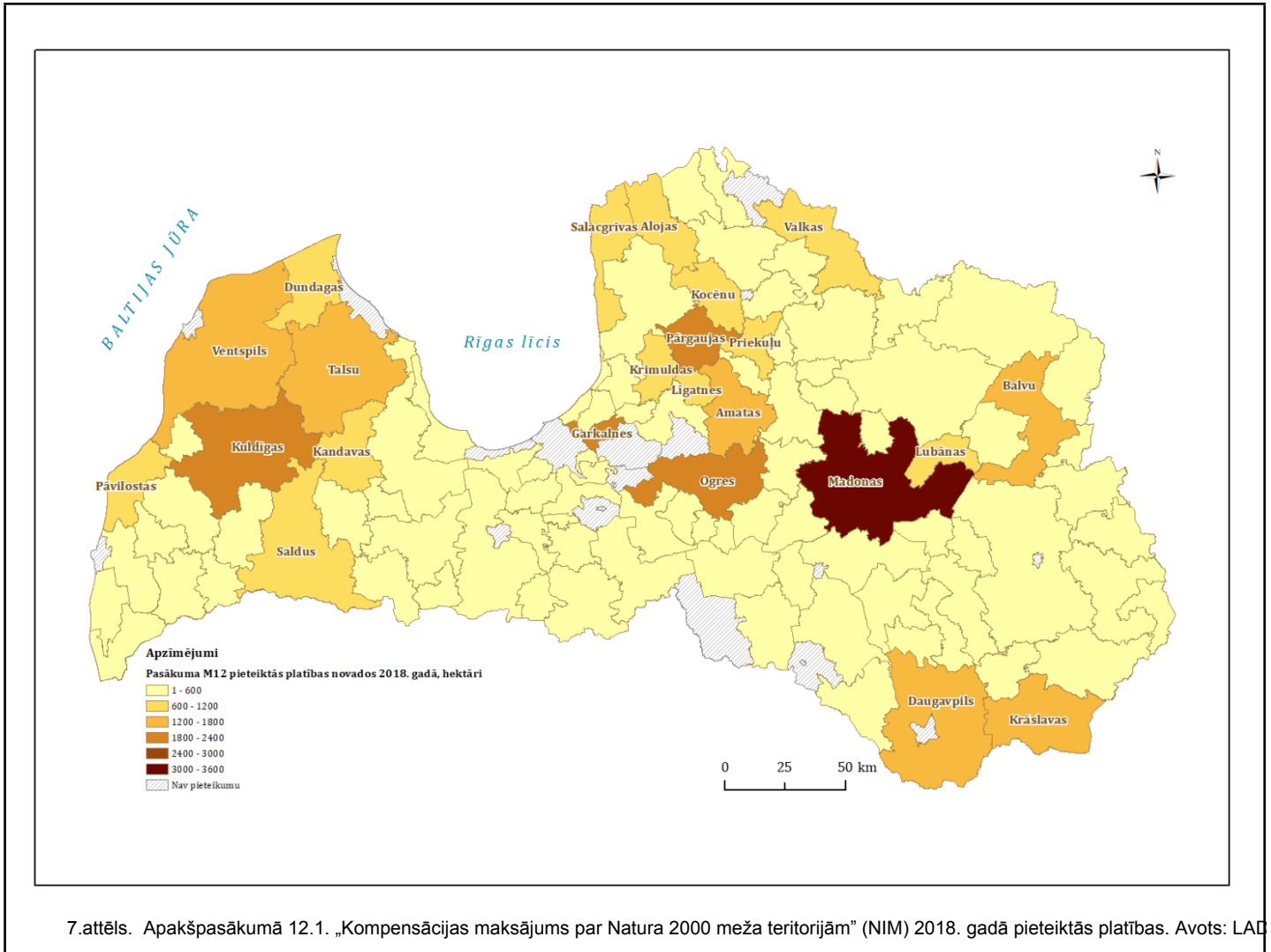

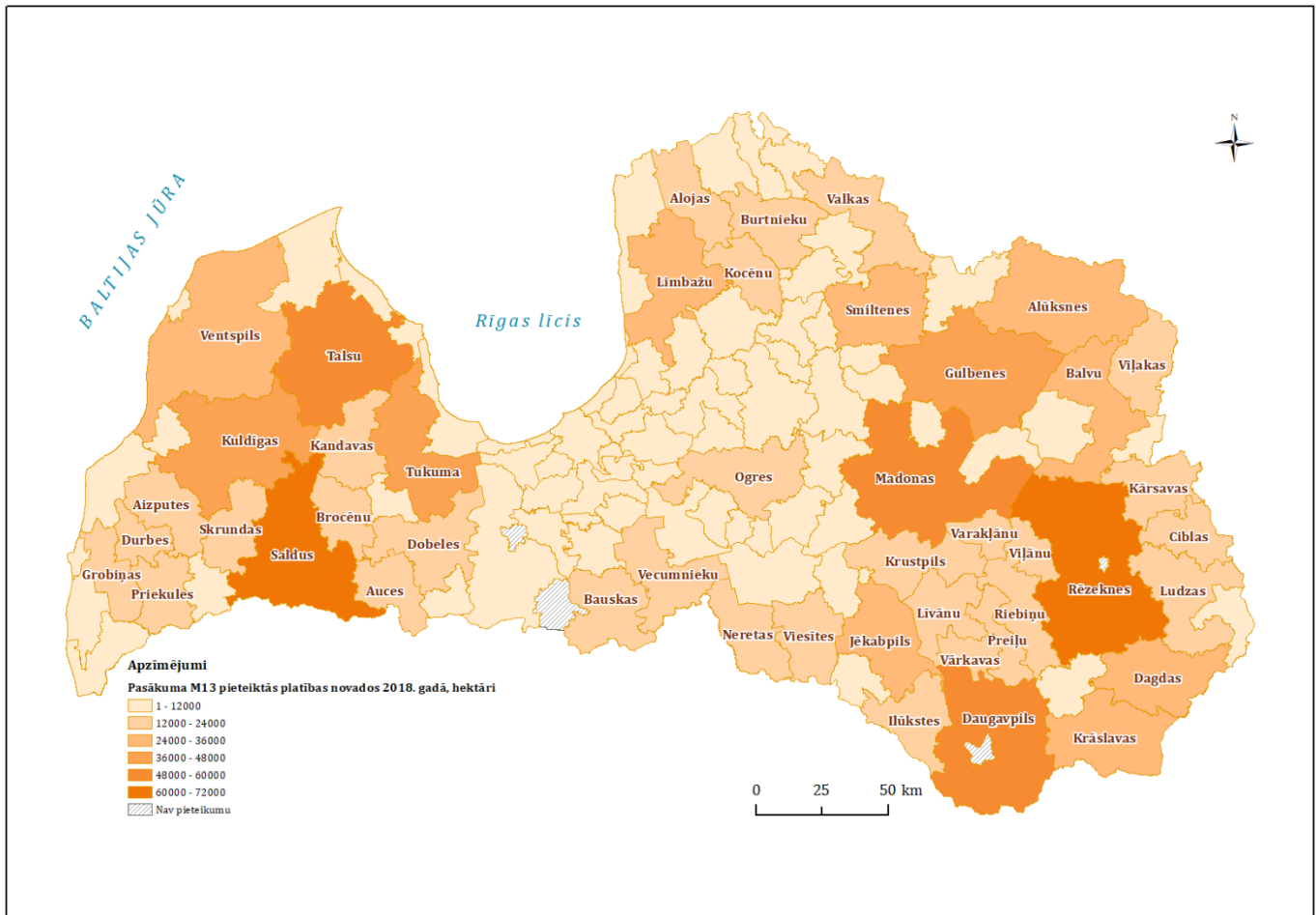

8.attēls. Pasākumā M13 "Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi" (ADSI) 2018. gadā pieteiktās platības. Avots: LA

1.d) Galvenā informācija par panākumiem virzībā uz darbības rezultātu satvarā noteiktajiem starpposma mērķiem, balstoties uz F tabulu

P2 - Uzlabot visu veidu lauksaimniecības uzņēmumu rentabilitāti un konkurētspēju visos reģionos un sekmēt inovatīvas lauksaimniecības tehnoloģijas un meža ilgtspējīgu apsaimniekošanu

Šajā prioritātē ieguldījumu sniedz atbalsta pasākumi M01, M02, M04, M06 un M16.

Prioritātes ietvaros darbības rezultātu satvaram noteikti sekojoši rezultatīvie rādītāji un nodrošināta virzība uz prognozētajiem starpposma mērķiem (2018. gads) un galamērķiem (2023. gads):

1. rezultatīvajam rādītājam "Publiskā sektora izdevumi kopā" uz 2018. gada beigām nodrošināta izpilde par 244,52 milj. EUR jeb 52,0% no 2023. gada galamērķa vērtības. LAP prognozētā 2018. gada starpposma mērķa rādītāja vērtība 141,04 milj. EUR jeb 30% no gala mērķa vērtības ir izpildīta un pārsniegta, tātad starpposma mērķa rādītājs ir sasniegts;
2. atbalstīto saimniecību skaits uz 2018. gada beigām sasniedza 2 885 jeb 71,7% no 2023. gadam prognozētās galamērķa vērtības (vairāk nekā divas reizes pārsniedzot 2018. gadam prognozēto

starpposma mērķa vērtību - LAP prognozētais skaits 1 207,5 saimniecības).

P2 prioritātes abu snieguma rādītāju plānotās starpposma vērtības ir sasniegtas un pat pārsniegtas. Prioritātes mērķu īstenošana ir uzskatāma par sekmīgu.

P3 - Veicināt pārtikas piegādes ķēdes organizāciju, tostarp lauksaimniecības produktu pārstrādi un tirdzniecību, dzīvnieku labturību un riska pārvaldību lauksaimniecībā

Šajā prioritātē ieguldījumu sniedz atbalsta pasākumi M05, M04, M09 un M17.

Prioritātes ietvaros darbības rezultātu satvaram noteikti sekojoši rezultatīvie rādītāji un nodrošināta virzība uz prognozētajiem starpposma mērķiem (2018. gads) un galamērķiem (2023. gads):

1. rezultatīvajam rādītājam “Publiskā sektora izdevumi kopā” uz 2018. gada beigām nodrošināta izpilde par 28,23 milj. EUR jeb 30,7% no 2023. gada galamērķa vērtības (LAP prognozētais apjoms 20,5 milj. EUR), tātad attiecīgais starpposma mērķa rādītājs ir sasniegts un pat nedaudz pārsniegts;
2. atbalstīto pasākumu skaits, kas veicina lauksaimniecības produktu pārstrādi uz 2018. gada beigām sasniedza 167 jeb 39,3% no 2023. gadam prognozētās galamērķa vērtības 425 pasākumi (LAP prognozētais skaits 127,5).

P3 prioritātes abu snieguma rādītāju plānotās starpposma vērtības ir sasniegtas un pat nedaudz pārsniegtas. Prioritātes mērķu īstenošana ir uzskatāma par sekmīgu.

P4 - Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību

Šajā prioritātē ieguldījumu sniedz atbalsta pasākumi M01, M02, M08, M10, M11, M12 un M13.

Prioritātes ietvaros darbības rezultātu satvaram noteikti sekojoši rezultatīvie rādītāji un nodrošināta virzība uz prognozētajiem starpposma mērķiem (2018. gads) un galamērķiem (2023. gads):

1. rezultatīvajam rādītājam “Publiskā sektora izdevumi kopā” uz 2018. gada beigām nodrošināta izpilde par 361,0 milj. EUR jeb 62,1% no 2023. gada galamērķa vērtības (LAP prognozētā 2018. gada starpposma mērķa rādītāja vērtība 290,38 milj. EUR) un attiecīgais starpposma mērķa rādītājs ir sekmīgi sasniegts;
2. atbalstītā lauksaimniecības un mežsaimniecības zemes platība, kurā tiek īstenoti vidi saudzējoši un bioloģiskās daudzveidību saglabājoši pasākumi, uz 2018. gada beigām sasniedza 1 411 425 ha jeb 105,5% no 2023. gadam prognozētās galamērķa vērtības 1 337 500 ha (prognozētā 2018. gada starpposma mērķa vērtība tika pārsniegta – bija paredzēts atbalstīt 1 070 000 ha.).

P4 prioritātes abu snieguma rādītāju plānotās starpposma vērtības ir sasniegtas un pat pārsniegtas. Prioritātes mērķu īstenošana ir uzskatāma par sekmīgu.

P5 - Veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalstīt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarē

Šajā prioritātē ieguldījumu sniedz atbalsta pasākumi M04, M06 un M08.

Prioritātes ietvaros darbības rezultātu satvaram noteikti sekojoši rezultatīvie rādītāji un nodrošināta virzība

uz prognozētajiem starpposma mērķiem (2018. gads) un galamērķiem (2023. gads):

1. rezultatīvajam rādītājam “Publiskā sektora izdevumi kopā” uz 2018. gada beigām nodrošināta izpilde par EUR 27,7 milj. jeb 36,9% no 2023. gada galamērķa vērtības (2018. gadam prognozētā starpposma mērķa rādītāja vērtība 15,0 milj. EUR ir pārsniegta), attiecīgais starpposma mērķa rādītājs ir sasniegts un pat pārsniegts;
2. līdz 2018. gada beigām tika pilnīgi vai daļēji īstenoti 25 projekti ar ieguldījumiem energotaupības un energoefektivitātes jomā, kas veido 25,0% no 2023. gada galamērķa vērtības (120% no 2018. gadam prognozētās LAP starpposma mērķa vērtības, kas ir 20 projekti), tā attiecīgais starpposma mērķa rādītājs ir sekmīgi sasniegts;
3. līdz 2018. gada beigām pilnīgi vai daļēji īstenoti 5 910 projekti ar ieguldījumiem meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai īstenoti, kas veido 66,8% no 2023. gada galamērķa vērtības - 8 850 projekti (2018. gadam prognozētā LAP starpposma mērķa vērtība 3 097,5 projekti ir pārsniegta). Arī šī prognozētā starpposma mērķa vērtība ir sasniegta un pat pārsniegta;
4. līdz 2018. gada beigām atbalsta saņēmēji saņēmuši atbalstu par 1 925 ha apmežotās zemes, kas veicina oglekļa piesaisti un uzglabāšanu jeb 48,1% no 2023. gada galamērķa vērtības - 4 000 ha. Savukārt 2018. gada plānotā starpposma mērķa vērtība ir izpildīta (LAP tā tika prognozēta 1 200 ha platībā).

Kopumā visu P5 prioritātes četru snieguma rādītāju plānotās starpposma vērtības ir sekmīgi sasniegtas un pat ievērojami pārsniegtas attiecīgajiem rādītājiem. Tādēļ prioritātes mērķu īstenošana uz starpposma pārskata periodu ir uzskatāma par ļoti sekmīgu.

P6 - Veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos

Šajā prioritātē ieguldījumu sniedz atbalsta pasākumi M06, M07 un M19.

Prioritātes ietvaros darbības rezultātu satvaram noteikti sekojoši rezultatīvie rādītāji un nodrošināta virzība uz prognozētajiem starpposma mērķiem (2018. gads) un galamērķiem (2023. gads):

1. rezultatīvajam rādītājam “Publiskā sektora izdevumi kopā” uz 2018. gada beigām nodrošināta izpilde par 71,46 milj. EUR jeb 30,3% no 2023. gada galamērķa vērtības un pārsniedz 2018. gada starpposma mērķa rādītāja vērtību, kura LAP prognozētais apjoms ir 47,3 milj. EUR, un attiecīgā starpposma mērķa rādītāja izpilde ir vērtējama kā sekmīga;
2. līdz 2018. gada beigām atbalsta pasākuma M07 ietvaros tika pilnībā vai daļēji īstenoti 119 projekti, kuru rezultātā tika uzlabota infrastruktūra - ceļu garums lauku teritorijās 573,82 km jeb 68,3% no 2023. gada galamērķa vērtības - 840 km. 2018. gadam prognozētā LAP starpposma mērķa vērtība 168 km ir pārsniegta vairākas reizes un lielākais progress virzībai uz šo mērķi tika panākts tieši 2018. gadā;
3. rezultatīvā rādītāja “VRG darbības aptverto iedzīvotāju skaits” vērtība uz atskaites perioda beigām ir vienāda (100%) ar 2018. gada starpposma mērķa rādītāja vērtību, kā arī 2023. gada galamērķa vērtību - 964 909 iedzīvotāji.

P6 prioritātes visu trīs snieguma rādītāju plānotās starpposma vērtības ir sekmīgi sasniegtas vai pat ievērojami pārsniegtas (uzlabotās infrastruktūras apjoms – ceļu garums) un šīs prioritātes starpposma mērķu

īstenošana ir uzskatāma par sekmīgu.

Kopumā apskatot un analizējot visu LAP prioritāšu rezultatīvo rādītāju virzību uz darbības rezultātu satvarā noteiktajiem starpposma mērķiem, varam secināt, ka LAP īstenošana līdz šim noris sekmīgi, jo visas prognozētās rādītāju starpposma mērķu vērtības ir sasniegtas un gandrīz visas mazāk vai vairāk pat pārsniegtas.

Sekmīgā rādītāju sasniegšana saistīta ar savlaicīgu grūtību konstatēšanu atsevišķu LAP pasākumu ieviešanā un ZM attiecīgi pieņemtajiem lēmumiem šo problēmu risināšanā, precizējot atbalsta saņemšanas nosacījumus, veicinot atbalsta saņēmēju izpratni, tā kopumā uzlabojot pasākumu ieviešanu, lai sasniegtu paredzētos starpposma mērķus.

1.e) Citi LAP specifiski elementi [pēc izvēles]

Lielākos sarežģījumus 2018. gadā lauksaimniecības nozarē radīja īpaši nelabvēlīgi laika apstākļi. Kopš aprīļa beigām gandrīz visā Latvijas teritorijā tika novērota paaugstināta gaisa temperatūra un sausums.

Ņemot vērā to, ka ilgstošais sausums ir radījis neatgriezeniskas un nopietnas sekas visā lauksaimniecības nozarē, negatīvi ietekmējot kultūraugu sēju, dīgšanu un attīstību, sausuma dēļ būtiski samazinājās kultūraugu raža, kā arī saimniecības saskārās ar būtiskām problēmām lopbarības sagatavošanā, tai skaitā lopkopības saimniecībām bija grūtības nodrošināt lopbarību ziemeļiem.

Pēc 2017. gada pavasara salnām un rudens lielajām lietavām, Latvijas augļkopji cieta ievērojamus zaudējumus, kas vairākkārtīgi samazināja plānoto ražu, aukstā un slapjā 2017. gada vasara traucēja normālu ziedpumpuru ieriešanos nākamā gada ražai. Sākot ar 2018. gada maija mēnesi, šos iepriekšējā gadā bojātos augus, turpināja iznīcināt Latvijā lielākais maija mēneša sausums pēdējo 40 gadu laikā un sausais, karstais laiks aktivizēja arī dažādu insektu savairošanos. Tādējādi nozare cieta ievērojamus ražas zudumus - 40% apmērā, atsevišķām kultūrām pat 90% apmērā jau otro gadu pēc kārtas.

Šie faktori negatīvi ietekmēja saimniecību ieņēmumus un spēju segt saimniekošanas un saistību izdevumus, tādēļ 2018. gada 26. jūnijā Latvijā tika atzīts, ka pavasara ilgstošā sausuma izraisītās sekas lauksaimniecībā ir definējamas kā valsts mēroga dabas katastrofa, pamatojoties uz Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma tiesisko regulējumu.

Ilgstoši valdošais stihiskais sausums Latvijā izraisīja arī mežu ugunsgrēkus, kā arī bojā gājušas jaunaudzis, radot kaitējumu videi un zaudējumus mežsaimniecībā gandrīz 100 miljonu EUR apmērā.

2018. gadā turpinājās Āfrikas cūku mēra izplatīšanās visā Eiropā, kā rezultātā tika veikti dažādi pasākumi, lai ražotājiem kompensētu gan ganāmpulku, gan ienākumu zudumus, tas tika darīts papildus pasākumiem iegrožot tālāku slimības izplatīšanos. Latvija 2018. gadā ir izmaksājusi vairāk nekā 1,7 miljonus EUR gan slimības skartajām saimniecībām, gan arī preventīviem pasākumiem slimības iegrožošanai. Latvijā šajā gadā arī enzootiskās liellopu leikozes skarto liellopu audzētāji un salmonellas skartās putnu fermas saņēma kompensāciju par zaudētajiem ienākumiem.

Piena nozare:

Pēdējo gadu lielākais trieciens nozarei bija Krievijas Federācijas 2014. gada 7. augustā noteiktais importa embargo, kad tika zaudēts lielākais trešo valstu eksporta tirgus un īsā laikā izveidojās ievērojama pārprodukcija ne tikai Latvijas, bet arī visas ES iekšējā tirgū, kas savukārt izraisīja dramatisku iepirkuma cenas lejupslīdi (vairāk nekā par 30%). Embargo noteikšanai sekoja arī citi pasaules piena tirgus satricinājumi, jo īpaši pieprasījuma samazinājums no Ķīnas puses, kas vēl vairāk apgrūtināja Latvijas piena ražotāju finansiālo situāciju un pazemināja saimniecību rentabilitāti.

Šobrīd var teikt, ka nozare atgūstas pēc piedzīvotajām grūtībām. Krievijas tirgus ir aizstāts ar vairākiem jauniem tirgiem, kā arī palielināts eksports uz esošajiem tirgiem.

Piena iepirkuma cena Latvijā pieaug kopš 2018. gada jūnija, savukārt pēdējo piecu (5) gadu laikā augstākais cenas rādītājs bija sasniegts 2017. gada novembrī (327,3 EUR/tonnu), kas vienlaikus bija arī viens no augstākajiem cenas punktiem Latvijā kopš iestāšanās ES. Tikmēr Latvijā piena iepirkuma cenas joprojām ir vienas no zemākajām ES.

Vienlaikus Latvijā jau divus gadus samazinās pārstrādei iepirktā svaigpiena apjoms - 2017. gadā tika

iepirkts par 0,1% mazāk piena nekā pirms gada, savukārt 2018. gadā par 4% mazāk nekā 2017. gadā.

Piena un piena produktu (t. sk. saldējuma) TOP 5 eksporta galamērķi Latvijai 2018. gadā bija – Lietuva (45%), Vācija (18%), Igaunija (10%), Nīderlande (10%), Polija 4%. Krievija joprojām ir starp 10 lielākajiem piena produktu eksporta galamērķiem Latvijai, pateicoties saldējuma eksportam.

Piena un piena produktu (t. sk. saldējuma) TOP 5 importētāji uz Latviju 2018. gadā bija – Lietuva (34%), Igaunija (27%), Polija (24%), Vācija (5%), Nīderlande (4%).

Vērtējot eksporta attīstību Krievijas Federācijas importa embargo kontekstā, tad 2018. gadā, salīdzinot ar 2013. gadu, piena un piena produktu eksporta vērtība (iesk. saldējumu) 2018. gadā bija par 19,5 milj. EUR lielāka, un eksporta galamērķu skaits paplašinājies par 18 valstīm.

Cūkgaļas nozare:

2018. gadā ES cūkgaļas tirgū izveidojās pārprodukcija, ko izraisīja gaļas ražošanas pieaugums un, vienlaikus, eksporta samazinājums uz Ķīnu, kas ir lielākais ES cūkgaļas eksporta galamērķis. Arī kopumā pasaulē bija vērojamas zemas cūkgaļas cenas (gan Amerikā, gan Brazīlijā, gan Kanādā), ar kurām ES bija grūti konkurēt. Rezultātā Latvijā un arī visā ES samazinājās cūkgaļas iepirkuma cena. Latvijā cūkgaļas iepirkuma cena būtiski nokritās zem pašizmaksas līmeņa. Laikā no 2017. gada jūnija, kad sākās cūkgaļas cenu lejupslīde, līdz 2018. gada beigām Latvijā cūkgaļas cena bija pazeminājusies par 29%.

Papildus cenu lejupslīdei ražotāju finansiālo situāciju pasliktināja augstās lopbarības graudu cenas, ko savukārt izraisīja nelabvēlīgie laika apstākļi iepriekšējā sezonā. Latvijā vidējā lopbarības kviešu cena 2018. gadā, salīdzinot ar 2017. gadu, pieauga par 9,5%, bet ES par 10,3%.

Gada laikā Latvijā samazinājās gan ganāmpulku skaits, gan cūku (t.sk. sivēnmāšu) skaits, tādējādi veicinot nokauto cūku skaita palielināšanos. Nokauto cūku skaita relatīvajā pieaugumā (%) Latvijai 2018. gadā bija viens no augstākajiem rādītājiem starp ES dalībvalstīm.

Latvijas cūkgaļas nozari ietekmē situācija ES kopumā, jo īpaši cenas attīstība ir cieši saistīta ar tendencēm Vācijā, Dānijā un Polijā. Turklāt cenu Latvijā papildus negatīvi ietekmē arī Krievijas importa embargo piemērošana uz dzīvām cūkām un atsevišķiem subproduktiem, kā arī Āfrikas cūku mēra izplatība valsts teritorijā.

Latvijai ir negatīva bilance tirdzniecībā ar cūkgaļu. Galvenie un teju vienīgie cūkgaļas eksporta galamērķi ir Lietuva un Igaunija.

2018. gada laikā gan nozares eksports, gan imports samazinājās - tirdzniecību, jo īpaši eksportu, būtiski ierobežo Āfrikas cūku mēris un tā ierobežošanai ieviestie pasākumi.

Putnkopības nozare:

2017. gada nogalē Latvijā ES-Ukrainas Asociācijas nolīguma preferenciālo nosacījumu ietvaros aizsākās pārtikas olu imports no Ukrainas, kas turpinājās arī 2018. gadā. Pavisam 2018. gadā Latvijā no Ukrainas tika importēti 46 milj. gab. olu kopējā 2,53 milj. EUR vērtībā. Olu importa ievērojamie apjomi radīja problēmas Latvijas olu ražotājiem, ņemot vērā, ka vidējā Ukrainas olu importa cena ir vidēji par 20% zemāka nekā olu ražotāja cena Latvijā.

1.f) Attiecīgā gadījumā ieguldījums makroreģionālajās un jūras baseinu stratēģijās

Kā noteikts Regulas (ES) Nr. 1303/2013 27. panta "Programmu saturs" 3. punktā, 96. panta "Mērķa "Investīcijas izaugsmei un nodarbinātībai"" 3. punkta e) apakšpunktā, 111. panta "Īstenošanas ziņojumi attiecībā uz mērķi "Investīcijas izaugsmei un nodarbinātībai"" 3. punktā, 4. punkta d) apakšpunktā un I pielikuma 7.3 sadaļā "Galveno programmu ieguldījums makroreģionālajās un jūras baseinu stratēģijās", šī programma sniedz ieguldījumu makroreģionālajās un/vai jūras baseina stratēģijās:

ES Stratēģija Baltijas jūras reģionam (turpmāk – Stratēģija) ir viena no tām ES iniciatīvām, kuru izstrādāšanā Latvija ir iesaistījies kopš idejas rašanās brīža. Stratēģijai tika izvirzīti trīs pamatmērķi: "Glābt jūru", "Apvienot reģionu" un "Celt labklājību". Stratēģijas īstenošana balstās uz Rīcības plānu, kurš tiek regulāri atjaunots.

2018. gada 4. - 5. jūnijā Igaunijā, Tallinā notika Stratēģijas 9. ikgadējais forums, kurā tikās reģiona politiķi, eksperti, akadēmiskās vides, reģionālo organizāciju, valsts, pašvaldību un NVO pārstāvji, kā arī citas Stratēģijas īstenošanā iesaistītās puses, tai skaitā arī pārstāvji no Latvijas ZM.

LAP atbalsts sniedz ieguldījumu divu Stratēģijas mērķu sasniegšanā – "Glābt jūru" un "Celt labklājību".

Kā vieni no prioritārajiem pasākumiem, kas tiek īstenoti LAP 4. prioritātes ietvaros, ir M10 „Agrovide un klimats” un M11 “Bioloģiskā lauksaimniecība”, atbalstot bioloģiskās lauksaimniecības un integrētās dārzkopības attīstību, kas būtiski samazina ķīmisko vielu slodzi vidē, salīdzinot ar intensīvo lauksaimniecību, kā arī uzturot rugāju lauku ziemas periodā, tā kopumā veicinot intensīvās lauksaimniecības radītā piesārņojuma samazināšanu īpaši jutīgajā teritorijā un līdztekus mazinot piesārņojuma nonākšanu jūrā no pielietotajiem minerālmēsliem, organiskajiem mēsliem un augu aizsardzības līdzekļiem. Atbalsts agrovides pasākumiem turpina arī ekstensīvu bioloģiski vērtīgo zālāju apsaimniekošanu, palielinot augu barības vielu saturu augsnē un mazinot erozijas ietekmi, tādējādi veicinot bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, klimata pārmaiņu samazināšanu un ūdens kvalitātes uzlabošanu.

Savukārt labklājības celšanu Baltijas jūras reģionā veicina tādi LAP pasākumi kā M04 „Ieguldījumi materiālajos aktīvos”, M06 “Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība”, M16 “Sadarbība”, atbalsta pasākumi M19 LEADER pieejas ietvaros u.c.

Stratēģijas mērķu “Celt labklājību” un “Glābt jūru” sasniegšanu nodrošina arī LAP pasākums M01 “Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi” un pasākums M02 “Atbalsts konsultāciju pakalpojumu izmantošanas veicināšanai”. Šo pasākumu ietvaros iegūtās zināšanas nodrošina lauku uzņēmumu darbības efektivitātes celšanu un dažādošanu, tā sekmējot labklājības pieaugumu lauku teritorijās, un kā viens no mērķiem ir arī uzlabot zināšanas vides aizsardzības un klimata pārmaiņu jomā, kas pastarpināti veicina laba jūras vides stāvokļa saglabāšanu.

Tādējādi izmantojot jau esošos pasākumus LAP ietvaros, netieši tiek īstenota arī Stratēģija, kuras īstenošanai atsevišķi finanšu resursi nav pieejami, tomēr pasākumu līmenī dažādu ES programmu un finansējuma instrumentu ietvaros ir iespējams saņemt nozīmīgu atbalstu un tā sniegt ieguldījumu Stratēģijas mērķu īstenošanā.

- ES stratēģija Baltijas jūras reģionam (EUSBSR)
- ES stratēģija Donavas reģionam (EUSDR)
- ES stratēģija Adrijas un Jonijas jūras reģionam (EUSAIR)
- ES stratēģija Alpu reģionam (EUSALP)
- Atlantijas jūras baseina stratēģija (ATLSBS)

1.f1) EUSBSR

Mērķis(-i), politikas joma(-as) un horizontālās darbība(-as), uz ko attiecas programma:

	Mērķi
☒	1 - glābt jūru
☐	2 - nodrošināt reģiona pieejamība
☒	3 - palielināt labklājību
	Politikas jomas
☒	4.1 - Bioekonomika
☐	4.2 - Kultūra
☐	4.3 - Izglītība
☐	4.4 - Enerģētika
☐	4.5 - Apdraudējumi
☐	4.6 - Veselība
☒	4.7 - Inovācija
☒	4.8 - Barības vielas
☐	4.9 - Drošs
☐	4.10 - Drošs
☐	4.11 - Kuģis
☒	4.12 - Tūrisms
☐	4.13 - Transports
	Horizontālās rīcības
☐	5.1 - Spēja
☒	5.2 - Klimats
☐	5.3 - Kaimiņi

5.4 - Teritoriālā plānošana

Darbības vai mehānismi, kas izmantoti, lai programmu labāk saistītu ar EUSBSR

A. Vai programmas uzraudzības komitejā piedalās makroreģionālie koordinatori (galvenokārt valsts koordinatori, politikas jomas koordinatori, horizontālo pasākumu koordinatori vai vadības komiteju/koordinācijas grupu locekļi)?

Jā Nē

B. Vai atlases kritērijos ir piešķirti papildu punkti īpašiem pasākumiem, kas atbalsta EUSBSR?

Jā Nē

C. Vai programma ieguldījusi EUSBSR ES fondus?

Jā Nē

Vai jūsu programma turpmāk plāno ieguldīt EUSBSR? Paskaidrojiet (1 konkrēts teikums)

Ar LAP īstenošanu arī turpmāk plānots sekmēt EUSBSR īstenošanu atbilstoši mērķiem un politikas jomām, kas norādītas f) sadaļā ietvertajā tabulā.

D. Iegūtie rezultāti saistībā ar EUSBSR (nepiemēro 2016. gadam)

neattiecas

E. Vai programma pievēršas EUSBSR apakšmērķiem (kas atbilst konkrētiem mērķiem un rādītājiem), kā tas norādīts "EUSBSR rīcības plānā"? (Norādiet mērķi un rādītāju)

neattiecas

1.g) Valūtas kurss, ko izmanto AIR konvertēšanai (valstis, kur nav EUR)

Neattiecas

2. NOVĒRTĒŠANAS PLĀNA ĪSTENOŠANAS PROGRESS.

2.a) Apraksts par visām izmaiņām, kas attiecīgajā gadā izdarītas LAP novērtēšanas plānā, un šo izmaiņu pamatojums.

Pārskata gadā nav bijusi nepieciešamība veikt izmaiņas novērtēšanas plānā.

2.b) Gada gaitā veikto novērtēšanas darbību apraksts (saistībā ar novērtēšanas plāna 3. punktu).

Novērtēšanas sistēma sastāv no sekojošām sadaļām, un pastāvīgi tiek veikti darbi to ieviešanai:

Datu uzkrāšana un apstrāde. Tiek risināti novērtēšanas procesa metodoloģiskie jautājumi, pilnveidojot intervences loģiku pasākumu griezumā un datu uzkrāšanu. Lai kopīgi izprastu un nodrošinātu, ka rādītāju aprēķināšanai nepieciešamie dati ir atbilstoši un kvalitatīvi, tika organizētas tikšanās starp novērtētājiem un LAD, Centrālās Statistikas Pārvaldes (CSP), LLKC, VLT, LLU, Daugavpils Universitātes, Valsts augu aizsardzības dienesta (turpmāk - VAAD), Valsts meža dienesta, Valsts zemes dienesta pārstāvjiem.

Tematisko novērtējumu, kas izriet no aktuālām lauku attīstības vajadzībām, izstrāde. Pārskata gadā galvenā uzmanība tika veltīta tematiskajiem vērtējumiem un rādītāju sagatavošanai, lai nodrošinātu pamatu padziļinātai atbalsta ietekmes novērtēšanai 2019. gadā. Tika sagatavoti vairāki novērtējumi vides jomā un secīgi iepriekšējā gadā veiktajam mazo saimniecību novērtējumam, veikts novērtējums par atbalsta ietekmi uz lielajām saimniecībām, kā arī novērtējums par LEADER/SVVA pieejas ieguldījumu LAP mērķu sasniegšanu.

Vides novērtējuma par skrejvaboļu un īsspārņu sabiedrībām konvenciāli un bioloģiski apsaimniekotās agrocenozēs galvenais uzdevums bija iegūt statistiski ticamus pierādījumus lauku apsaimniekošanas veida ietekmei uz skrejvaboļu un īsspārņu sugu sastāvu, veicot augsnes lamatu eksponēšanu piecos konvenciāli un piecos bioloģiski apsaimniekotos laukos. Šis novērtējums tika turpināts no 2017. gada.

Vides novērtējuma par LAP 2014-2020 pasākumu, kas saistīti ar mežsaimniecību, īstenošanas rādītājiem un to ieguldījumu LAP mērķu sasniegšanā, mērķis bija sagatavot atbildes uz LAP gada īstenošanas ziņojuma par 2018. gadu novērtēšanas jautājumiem.

Konkurētspējas novērtējumā par lielo saimniecību ekonomiskajiem rādītājiem LAP atbalsta ietekmē tika vērtēti, cik lielā mērā atbalsts ir uzlabojis lielo saimniecību konkurētspēju, visa lauksaimniecības sektora konkurētspēju, kā arī lielo saimniecību atbalsta ietekme uz nodarbinātību laukos. Turklāt tika sniegti priekšlikumi arī atbalsta plānošanai turpmākajam periodam - KLP pēc 2020. gada.

Savukārt novērtējums par LEADER/SVVA pieejas ieguldījumu LAP mērķu, kas virzīti uz vietējās attīstības lauku apvidos, sasniegšanu veikts, analizējot sabiedrības virzītas vietējās attīstības (SVVA) stratēģijās iekļautos mērķus un rādītājus un līdzšinējos stratēģiju ieviešanas rezultātus. Tika vērtēti arī konteksta rādītāji un to dinamika. Turklāt SVVA stratēģiju ieviešanas aspekti ir vērtēti, ņemot vērā gan stratēģiju SVID analīzi, izvirzītās vajadzības un mērķus, gan VRG redzējumu, kas balsfīts uz aptauju, fokusgrupu un atsevišķu VRG pārstāvju intervijām. Novērtējums liecina, ka atbalsts, kas tiek sniegts izmantojot LEADER/SVVA pieeju, veiksmīgi sasniedz tam paredzēto mērķi – veicināt teritoriālo attīstību un kohēziju,

tai skaitā sekmē arī LAP 2014-2020 ietvaros izvirzītos mērķus.

Vispusīga LAP pasākumu novērtēšana. Tika veikti sagatavošanas darbi 2018. gada īstenošanas ziņojuma (GĪZ) 7. sadaļas „Informācijas novērtēšana un novērtējums par tuvināšanos programmas mērķiem” sagatavošanai: tika izskatītas EK Vadlīnijas par šī ziņojuma sagatavošanu, sniegti komentāri un atbildes Eiropas lauku attīstības novērtēšanas palīdzības dienestam (ENDP). Novērtētāji aktīvi piedalījās visos ENPD rīkotajos labas prakses darba semināros, gan prezentējot savu pieredzi tematiskajos novērtējumos, gan diskutējot ar citiem, semināru dalībniekiem. Pārskata gadā labas prakses semināri tika organizēti tā, lai saturiski palīdzētu gatavoties padziļinātai novērtēšanai 2019. gadā. Novērtētāji piedalījās seminārā par sociāli ekonomisko faktoru novērtēšanu (2018. gada 24. – 25. oktobris, Polija), kā arī seminārā par LAP atbalsta ietekmi vides jomā (2018. gada 12. – 13. decembris, Slovākija).

Lai nodrošinātu nepieciešamos datus padziļinātajam novērtējumam un atbildētu uz novērtēšanas jautājumiem, tika veidots rādītāju saraksts, pārbaudīts vai ir pieejami atbilstoši dati. Īpaša uzmanība tika pievērsta ietekmes uz vidi novērtēšanas pieejai, datiem un metodēm.

Tika veiktas gadījumu izpētes, lai savlaicīgi iegūtu ietekmes novērtēšanai nepieciešamos datus un pārbaudītu rezultātu derīgumu un ticamību. Lai novērtētu ar mežsaimniecību saistīto LAP pasākumu ieguldījumu mērķu sasniegšanā, tika noteikti rādītāji un to vērtības, kā arī veikta rezultātu analīze.

Līdzīga pieeja tika izmantota, lai sagatavotu un aprobētu metodoloģiskos risinājumus LAP pasākumu ieguldījuma novērtēšanai klimata prioritātē (P5).

Pārskata gadā uzsāktas arī gadījuma izpētes par augsnes kvalitātes rādītājiem, turpinot šo datu apkopošanu laikrindā no 2017. gada, kā arī turpinājās informācijas ieguve par LAP atbalstīto zālāju botānisko daudzveidību. Iespēju robežās šie aktuālie pieejamie dati tika izmantoti GĪZ 2018 novērtēšanas sadaļas sagatavošanā.

2.c) Apraksts par darbībām, kas veiktas attiecībā uz datu nodrošināšanu un pārvaldību (saistībā ar novērtēšanas plāna 4. punktu).

Novērtēšanas vajadzībām tiek uzturēta nepieciešamo rādītāju sistēma, pastāvīgi atjaunojot un uzkrājot aktualizētus datus no dažādu institūciju datubāzēm. Pamatā novērtēšanai tiek izmantoti atbalsta pieteikumu dati no LAD, uzņēmējdarbības rādītāji no VID, statistikas dati no SUDAT, CSP, *Farm Accountancy Data network* (FADN), EUROSTAT u.c. Papildu, datu iegūšanai tika sagatavotas anketas un veiktas aptaujas atbalsta saņēmējiem un atbalsta nesaņēmējiem.

2.d) Pabeigto novērtējumu saraksts un atsauces uz šo novērtējumu publicēšanas vietu tiešsaistē.

Izdevējs/redaktors	AREI
Autors(-i)	AREI Lauku attīstības novērtēšanas nodaļa
Nosaukums	Ar mežsaimniecību saistīto LAP pasākumu īstenošanas rādītāji
Kopsavilkums	LAP pasākumu rezultātu rādītāju iegūšana un pārbaude, gatavojoties padziļinātai LAP ietekmes novērtēšanai
URL	http://www.arei.lv/

Izdevējs/redaktors	AREI
Autors(-i)	AREI Lauku attīstības novērtēšanas nodaļa, Balalaikins M.
Nosaukums	Skrejvaboļu un īsspārņu sabiedrības konvenciāli un bioloģiski apsaimniekotās agrocenozēs
Kopsavilkums	Pētījums tika veikts LAP novērtēšanas ietvaros kā gadījumu izpēte (case study). Trīs gadu novērtējums laikrindai, turpinājums no 2017. gada. Pētījuma mērķis saistīts ar LAP 2014-2020 pasākuma Bioloģiskā lauksaimniecība (M11) ieguldījuma novērtēšanu mērķa virzienā 4A
URL	http://www.arei.lv/sites/arei/files/files/lapas/Skrejvabolu_monitorings_LAP_pasakumi.pdf

Izdevējs/redaktors	AREI
Autors(-i)	Dr.oec.A.Vēveris, Dr.geog.A.Pužulis, Dr.geog.P.Lakovskis, Mg.ing.E.Benga., MBA J.Hazners, Mg.Z.Miķelsone
Nosaukums	Lielo saimniecību ieguldījums lauksaimniecības attīstībā, ņemot vērā LAP atbalsta ietekmi
Kopsavilkums	Novērtējums veikts ar mērķi iegūt ekonomisko novērtējumu par lielo lauku saimniecību darbību un LAP atbalsta ietekmi uz šo saimniecību attīstību

URL	http://www.arei.lv/2018-gads
Izdevējs/redaktors	AREI
Autors(-i)	AREI Lauku attīstības novērtēšanas nodaļa
Nosaukums	Metodoloģiskie risinājumi LAP pasākumu ieguldījuma novērtēšanai klimata prioritātē (P5)
Kopsavilkums	Sagatavoti, aprobēti metodoloģiskie risinājumi MV 5B, 5D un 5E pasākumu ieguldījuma novērtēšanai, gatavojoties GĪZ 2018
URL	http://www.arei.lv/

2.e) Pabeigto novērtējumu kopsavilkums, galveno uzmanību pievēršot novērtējuma konstatējumiem.

Pārskata gadā veikto novērtējumu galvenie konstatējumi pa novērtējumu tēmām:

Vides kontekstā tika veikti divi novērtējumi.

- Novērtējums **“Skrejvaboļu un īsspārņu sabiedrības konvenciāli un bioloģiski apsaimniekotās agroceņozēs”**. Realizējot vairākus pētījuma posmus, kas norisinājās 2014. – 2015. gadā un 2017. - 2018. gadā, tika iegūta plaša datu kopa. Tā atspoguļo skrejvaboļu faunu vairāku saimniecību laukos Austrumlatvijas reģionā. Salīdzinot ar 2017. gada novērtējumu, tika ievākts būtiski lielāks vaboļu sugu un īpatņu skaits.

Iegūtie dati norāda uz skrejvaboļu sabiedrību atšķirībām dažādās lauku apsaimniekošanas sistēmās, kas tiek apstiprinātas ar statistiskām datu apstrādes metodēm: Šēnona-Vīnera sugu daudzveidības indeksu. Pētījuma divu gadu rezultātā tika konstatēta skrejvaboles *Pseudophonus rufipes* īpatņu skaita statistiski ticama, pozitīva saistība ar bioloģiski apsaimniekotiem laukiem. 2018. gadā līdzīga, cieša saistība ar lauka apsaimniekošanas veidu, tika konstatēta arī īsspārņu sugai *Aleochara bilineata*.

Salīdzinot skrejvaboļu kvalitatīvo sastāvu un konstatēto sugu skaitu LAP pasākuma M11 “Bioloģiskā lauksaimniecība” un konvenciālās lauku apsaimniekošanas sistēmās, šis indekss uzrāda lielāku sugu daudzveidību pasākuma M11 “Bioloģiskā lauksaimniecība” apsaimniekotos laukos. Novērtējums tiks turpināts arī nākamajā gadā, nodrošinot trīs gadu laika rindu un iespēju vispārināt pamatotus novērojumu secinājumus par skrejvaboļu sugu atšķirībām bioloģiski un konvencionāli apsaimniekotos laukos.

- Novērtējums **“Ar mežsaimniecību saistīto LAP 2014-2020 pasākumu īstenošanas un novērtēšanas rādītāji un to ieguldījums LAP 2014-2020 prioritāšu un mērķu sasniegšanā”**. Novērtējumā tika analizēta ar mežsaimniecību saistīto pasākumu tiešā un netiešā ietekme uz LAP un meža un saistīto nozaru pamatnostādņēs formulētajiem mērķiem.

Secināts, ka apakšpasākuma M1.1 “Profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumi” ietvaros piedāvātās tēmas ir aktuālas mežsaimniecības nozarei un atbilst izvirzītajam mērķa virzienam. Klausītāju lielā interese par šīm izglītības programmām saistīta ar nozares aktualitātēm, kas liecina par interesi apmeklēt tieši tādus kursus, kuros gūtās zināšanas var noderēt piesaistot finansējumu, kā arī mazināt ar meža apsaimniekošanu saistītos riskus. Savukārt pasākuma M2.1 “Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi” tiešajā ietekmē pieaudzis apsaimniekoto privāto mežu īpatsvars, nodrošināta meža īpašnieku informētība par sev piederošā meža stāvokli un veicamajiem mežsaimnieciskajiem pasākumiem. Attiecībā par apakšpasākumu M8.1 “Meža ieaudzēšana, papildinot daļēji aizaugušās lauksaimniecības zemes, un to kopšanu” konstatēts, ka tā ietvaros veicināta meža resursu pieejamība, uzlabots meža ilgtermiņa ieguldījums globālajā oglekļa apritē un ir sasniegts jau ievērojams progress plānoto mērķu izpildē. Apakšpasākuma M8.5 “Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai” rezultāti liecina, ka īstenoto jaunaudzū kopšanas pasākumu rezultātā izveidoto audžu tīrā tagadnes vērtība 61 650 ha ir 166,5 milj. EUR. Tas apliecina to, ka noteiktie mērķi ir sasniegti.

Kopumā secināts, ka atbalsta pasākumi ir devuši pozitīvu ietekmi uz mežsaimniecības nozares attīstību nākotnē gan no ekonomiskā, ekoloģiskā un sociālā viedokļa. Pasākumi tiek īstenoti vairāk kā 70 tūkst. ha kopplatībā (aptuveni 5 % no privāto mežu kopplatības) un to izmaksas ir bijušas atbilstošas, radot pozitīvu meža tīrās tagadnes vērtības pieaugumu. Pasākumu ietvaros radītas darba vietas reģionos, kas veicina reģionu attīstību.

- Novērtējumā **“Lielo saimniecību ieguldījums lauksaimniecības attīstībā, ņemot vērā LAP atbalsta ietekmi”** tika vērtēta LAP sniegtā atbalsta ietekme uz lielo saimniecību (standarta izlaide pārsniedz 50 tūkst. EUR) konkurētspēju. Novērtējuma rezultātā secināts, ka lielo saimniecību konkurētspēja ir palielinājusies, tomēr to atbalsta ietekme uz visa lauksaimniecības sektora konkurētspējas paaugstināšanu ir bijusi ierobežota, ņemot vērā šajās saimniecībās nodarbināto nelielo īpatsvaru lauksaimniecībā nodarbināto kopskaitā. Atbalsts nav būtiski paaugstinājis lielo saimniecību zemo ekonomisko efektivitāti, salīdzinot ar ES valstu vidējo līmeni, arī salīdzinot ar Igauniju un Lietuvu. Joprojām resursu (enerģija, mēslojums, lopbarība) izmaksas uz produkcijas vienību ir būtiski augstākas nekā vidēji ES valstīs.

Novērtējumā tika secināts, ka lielo saimniecību atbalsta ietekme uz nodarbinātību laukos ir neviennozīmīga. Kaut arī lielo saimniecību grupā palielinās nodarbināto kopskaits, tas tiek nodrošināts tikai ar jaunu saimniecību ienākšanu šajā grupā, taču vidēji katrā saimniecībā nodarbinātība samazinās. Atbalsta koncentrēšanās lielo saimniecību grupā pastiprinājusi mazo un vidējo saimniecību skaita būtisku samazināšanos, kā rezultātā savukārt strauji samazinājies nodarbināto skaits lauksaimniecībā kopumā. Specializācijas grupās ar augstāku nodarbinātību lielo saimniecību īpatsvars ir samazinājies (dārzenkopība, kartupeļu, augļu un ogu audzēšana u.tml.), palielinoties to specializāciju saimniecību skaitam, kur nodarbinātība ir zemāka.

Tika sniegti arī priekšlikumi turpmākai atbalsta plānošanai pēc 2020. gada, kā, piemēram, turpmāk atbalstu sniegt pievienotās vērtības palielināšanai no zemes platības vienības, radot labi apmaksātas darba vietas, kā arī mērķēt atbalstu konkrētām aktuālām vajadzībām saskaņā ar LAP mērķiem (vides aizsardzībai, SEG emisiju mazināšanai uz saražotās produkcijas vienību, darbietilpīgo nozaru attīstībā). Balstoties uz novērtējumā iegūtajiem datiem, plānojot turpmāko atbalstu, ir rekomendēts veicināt pasākumus risku mazināšanai, tajā skaitā sekmējot ražošanas struktūras diversifikāciju.

- Savukārt **novērtējums “Par LEADER/SVVA pieejas ieguldījumu LAP mērķu, kas virzīti uz vietējās attīstības lauku apvidos, sasniegšanā”** veikts analizējot sabiedrības virzītas vietējās attīstības (SVVA) stratēģijās iekļautos mērķus un rādītājus un līdzšinējos SVVA stratēģiju ieviešanas rezultātus. SVVA stratēģiju analīze ir veikta, veidojot intervences loģiku – analizēta vajadzību, mērķu un rādītāju sasaiste, un apzinot VRG redzējumu, kas balstīts uz aptauju, fokuss grupu un atsevišķu VRG pārstāvju intervijām.

Novērtējums liecina, ka atbalsts, kas tiek sniegts, izmantojot LEADER/SVVA pieeju, veiksmīgi sasniedz tam paredzēto mērķi – veicināt teritoriālo attīstību un kohēziju, tai skaitā sekmē arī LAP ietvaros izvirzītos mērķus. SVVA stratēģijas ir veidotas, orientējoties uz ELFLA un EJZF (piekrastes teritorijās) fondu finansējumu, līdz ar to izvirzītās prioritātes ir saskaņā ar vietējām vajadzībām, bet tomēr nepietiekoši, lai risinātu kompleksi vietējās attīstības jautājumus, kā arī maz tiek pievērsta uzmanība vietējās teritorijas sociālām un ekonomiskām īpatnībām. SVVA stratēģijās rādītāji nav unificēti, līdz ar to ir problemātiski veidot kopējo nacionālo skatījumu par SVVA stratēģiju īstenošanā sasniegtajiem rezultātiem. Īstenoto projektu rādītāji liecina par nozīmīgu ieguldījumu teritoriju ekonomiskajā attīstībā, nozīmīgi paaugstinot uzņēmumu neto apgrozījumu attiecībā pret veiktajām investīcijām, un radot nozīmīgu skaitu jaunu darba vietu (ņemot vērā projektos plānoto darba vietu skaitu).

2.f) Apraksts par komunikācijas darbībām, kas veiktas attiecībā uz novērtējuma konstatējumu publiskošanu (saistībā ar novērtēšanas plāna 6. punktu).

Atsaucas uz novērtēšanas plānu, apraksta visas tā īstenošanas grūtības un norāda pieņemtos vai ierosinātos risinājumus.

Datums/laikposms	09/04/2018
Komunikācijas darbības/ pasākuma nosaukums un apspriesto/ izplatīto novērtējuma konstatējumu temats	COPA/COGECA seminārs „The future of food and farming: the Role of the areas facing natural or other specific constraints”
Darbības/pasākuma vispārīgais organizētājs	COPA/COGECA
Izmantotie informācijas kanāli/ formāts	Prezentācija
Mērķauditorijas veids	lauksaimnieki, NVO
Aptuvenais sasniegto ieinteresēto personu skaits	70
URL	https://copa-cogeca.eu

Datums/laikposms	24/10/2018 - 25/10/2018
Komunikācijas darbības/ pasākuma nosaukums un apspriesto/ izplatīto novērtējuma konstatējumu temats	Eiropas lauku attīstības novērtēšanas palīdzības dienesta (ENPD) darba seminārs par sociāli ekonomisko faktoru novērtēšanu, Polija
Darbības/pasākuma vispārīgais organizētājs	ENPD, Polijas lauksaimniecības un lauku attīstības ministrija
Izmantotie informācijas	Prezentācija „Assessment of Latvian RDP 2014 – 2020” impacts in fostering the

kanāli/ formāts	competitiveness in agriculture with PSM – DiD method”
Mērķauditorijas veids	novērtētāji, Vadošās iestādes un maksājumu aģentūras pārstāvji
Aptuvenais sasniegto ieinteresēto personu skaits	70
URL	https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/gpw8_4_2_sectoral_impacts_latvia_hazners_0.pdf

Datums/laikposms	17/05/2018 - 18/05/2018
Komunikācijas darbības/ pasākuma nosaukums un apspriesto/ izplatīto novērtējuma konstatējumu temats	Eiropas lauku attīstības novērtēšanas palīdzības dienesta (ENPD) darba seminārs, Somija
Darbības/pasākuma vispārīgais organizētājs	Somijas lauku tīkls, Somijas lauksaimniecības un mežsaimniecības ministrija
Izmantotie informācijas kanāli/ formāts	Prezentācija „LEADER pievienotās vērtības novērtēšanu”
Mērķauditorijas veids	Vadošās iestādes darbinieki, novērtētāji VRG
Aptuvenais sasniegto ieinteresēto personu skaits	70
URL	https://enrd.ec.europa.eu/news-events/events/good-practice-workshop-showing-added-value-leaderclld-through-evaluation_en

Datums/laikposms	10/05/2018 - 11/05/2018
Komunikācijas darbības/ pasākuma nosaukums un apspriesto/ izplatīto novērtējuma	Konference „Economic science for rural development”

konstatējumu temats	
Darbības/pasākuma vispārīgais organizētājs	LLU
Izmantotie informācijas kanāli/formāts	Prezentācija „Small agricultural farms in Latvia and Baltic sea countries and their possibilities”
Mērķauditorijas veids	lauksaimniecības zinātnisko iestāžu darbinieki, ZM speciālisti, konsultāciju dienesta darbinieki, lauksaimnieku NVO, uzņēmēji un topošie lauksaimniecības speciālisti
Aptuvenais sasniegto ieinteresēto personu skaits	70
URL	http://www.esaf.llu.lv/sites/esaf/files/files/lapas/Krajums_Nr_49_01.05.2018.pdf

Datums/laikposms	06/04/2018
Komunikācijas darbības/pasākuma nosaukums un apspriesto/izplatīto novērtējuma konstatējumu temats	Latvijas Pašvaldību izpilddirektoru asociācijas sanāksme
Darbības/pasākuma vispārīgais organizētājs	LPIA
Izmantotie informācijas kanāli/formāts	Prezentācija „Situācija Latvijas laukos saistībā ar lauku attīstības programmu novērtēšanu, dati novadu griezumā”
Mērķauditorijas veids	pašvaldību pārstāvji
Aptuvenais sasniegto ieinteresēto personu skaits	50
URL	https://www.lps.lv/lv/apvienibas/izpilddirektoru-asociacija/

Datums/laikposms	22/03/2018
-------------------------	------------

Komunikācijas darbības/ pasākuma nosaukums un apspriesto/ izplatīto novērtējuma konstatējumu temats	Latvijas Zemnieku federācijas kopsapulce
Darbības/pasākuma vispārīgais organizētājs	LZF
Izmantotie informācijas kanāli/ formāts	Ziņojums par lauku attīstības atbalsta iepriekšējā plānošanas perioda rezultātiem un priekšlikumiem Latvijas lauku prioritātēm
Mērķauditorijas veids	lauksaimnieki
Aptuvenais sasniegto ieinteresēto personu skaits	50
URL	https://www.arei.lv

Datums/laikposms	24/08/2018 - 02/09/2018
Komunikācijas darbības/ pasākuma nosaukums un apspriesto/ izplatīto novērtējuma konstatējumu temats	Starptautiskā multidisciplinārā zinātniskā konference „Social sciences and arts SGEM 2018”, Bulgārija
Darbības/pasākuma vispārīgais organizētājs	SGEM Confernces
Izmantotie informācijas kanāli/ formāts	Zinātniska publikācija „Lielo lauku saimniecību attīstība Centrālās un Austrumeiropas valstīs”
Mērķauditorijas veids	zinātnieki, pētnieki, novērtētāji
Aptuvenais sasniegto ieinteresēto personu skaits	200
URL	https://www.sgemsocial.org/index.php/call-for-papers/impact-factor-2

Datums/laikposms	07/12/2018
Komunikācijas darbības/ pasākuma nosaukums un apspriesto/ izplatīto novērtējuma konstatējumu temats	VRG seminārs „Sabiedrības virzīta vietējā attīstība – LEADER domubiedru, darītāju un partneru forums par mūsu rīcību šodien labākai rītdienai”, Krimulda, Latvija
Darbības/pasākuma vispārīgais organizētājs	VLT
Izmantotie informācijas kanāli/ formāts	Prezentācija par pētījumu rezultātiem par LEADER/SVVA ieviešanu
Mērķauditorijas veids	VRG, VLT, novērtētāji
Aptuvenais sasniegto ieinteresēto personu skaits	150
URL	www.laukutikls.lv

Datums/laikposms	05/12/2018
Komunikācijas darbības/ pasākuma nosaukums un apspriesto/ izplatīto novērtējuma konstatējumu temats	Zemnieku saeima atvērtā padomes sēde
Darbības/pasākuma vispārīgais organizētājs	ZS
Izmantotie informācijas kanāli/ formāts	Prezentācija par novērtējumu „Lielo saimniecību ieguldījums lauksaimniecības attīstībā, ņemot vērā LAP atbalsta ietekmi”
Mērķauditorijas veids	lauksaimnieki, NVO
Aptuvenais sasniegto ieinteresēto personu skaits	20

URL	www.zemniekusaeima.lv
Datums/laikposms	02/02/2018
Komunikācijas darbības/ pasākuma nosaukums un apspriesto/ izplatīto novērtējuma konstatējumu temats	Zinātniski praktiskā konference „Līdzsvarota lauksaimniecība”
Darbības/pasākuma vispārīgais organizētājs	LLU
Izmantotie informācijas kanāli/ formāts	Prezentācija „Augsnes agroķīmisko īpašību rādītāji dažādos LAP 2014-2020 pasākumos atbalstītajās platībās”
Mērķauditorijas veids	lauksaimniecības zinātnisko iestāžu darbinieki, ZM speciālisti, konsultāciju dienesta darbinieki, lauksaimnieku biedrības, uzņēmumu vadītāji, pakalpojumu sniedzēji un topošie lauksaimniecības speciālisti
Aptuvenais sasniegto ieinteresēto personu skaits	200
URL	http://www.lf.llu.lv/

2.g) Novērtēšanas rezultātu sakarībā veikto turpmāko pasākumu apraksts (saistībā ar novērtēšanas plāna 6. punktu).

Atsaucas uz novērtēšanas plānu, apraksta visas tā īstenošanas grūtības un norāda pieņemtos vai ierosinātos risinājumus.

Turpmākajiem pasākumiem būtisks novērtēšanas rezultāts (aprakstīt konstatējumu un norādīt avotu iekavās)	LEADER/SVVA pieejas kontekstā: Novērtējuma par LEADER/SVVA pieeju ieteikumi galvenokārt ir saistīti ar SVVA stratēģiju metodikas jautājumiem nākamā plānošanas periodā – akcentējot nepieciešamību īstenot plašāku multifondu pieeju (ne tikai ELFLA un EJZF), kas veicinātu SVVA stratēģiju izstrādi, ietverot kompleksu, vietējām kopienām svarīgu jautājumu risināšanu, nepieciešamību organizēt VRG apmācības par SVID analīzes veidošanu, mērķiem atbilstošu rādītāju izvēli un stratēģisko projektu nozīmi.
Īstenotie turpmākie pasākumi	ZM ir uzsākusi sadarbību ar VARAM par ERAF atbalsta mehānisma izstrādi, kas varētu tikt ieviests ar SVVA pieeju, tāpat plānots ar LM pārrunāt sadarbības iespējas. Novērtējuma secinājumi un ieteikumi ir pārrunāti ar VRG un VLT plāno sniegt tehnisko atbalstu mācību organizēšanā.
Par turpmākajiem pasākumiem atbildīgā iestāde	Vadošā iestāde

Turpmākajiem pasākumiem būtisks novērtēšanas rezultāts (aprakstīt konstatējumu un norādīt avotu iekavās)	Konkurētspējas kontekstā: Novērtējumā par lielo saimniecību konkurētspēju secināts, ka nākamajā plānošanas periodā atbalsts mērķtiecīgi būtu jāvirza tādiem prioritāriem mērķiem, kā energoefektivitātes pasākumu veikšana, ieguldījumiem klimata un vides, gaisa politikas mērķu īstenošanai, kā arī jāveicina pasākumu īstenošana dažādu risku mazināšanai lauksaimniecības nozarē.
Īstenotie turpmākie pasākumi	Izvērtējot lielo saimniecību konkurētspējas novērtējuma secinājumus, plānojot atbalsta pasākumus nākamajā periodā pēc 2020. gada, ZM, sagatavojot Startēģisko plānu, paredzēs atbalstu mērķtiecīgi novirzīt tādiem prioritāriem mērķiem, kā energoefektivitātes pasākumu veikšana, ieguldījumiem klimata un vides, gaisa politikas mērķu īstenošanai, kā arī veicinās pasākumu īstenošanu dažādu risku mazināšanai lauksaimniecības nozarē.
Par turpmākajiem pasākumiem atbildīgā iestāde	Vadošā iestāde

Turpmākajiem pasākumiem būtisks novērtēšanas rezultāts (aprakstīt)	Vides kontekstā: - Novērtējums “Skrejvaboļu un īsspārņu sabiedrības konvenciāli un bioloģiski apsaimniekotās agrocenozēs”: kopumā tendence LAP atbalstītajās saimniecībās bioloģiski apsaimniekotās agrocenozēs ir pozitīva, taču nepieciešami ilglaicīgāki novērojumi.
---	---

konstatējumu un norādīt avotu iekavās)	
Īstenotie turpmākie pasākumi	<p>Ir uzsākts darbs pie LAP esošo pasākumu nosacījumu nepilnību novēršanas scenārija, ko būtu iespējams īstenot nākamajā plānošanas periodā, kā arī pie jaunu mērķorientētu pasākumu un to īstenošanas aktivitāšu izstrādes vides, klimata un bioloģiskās daudzveidības jomā. Darba procesā tiek ņemti vērā novērtēšanas procesā gūtie secinājumi un priekšlikumi, kā, piemēram, plānojot jaunās aktivitātes, tiks noteikti ne tikai atšķirīgi sniedzamie mērķi, bet arī mērķtiecīgāk definētas specifiskās aktivitāšu īstenošanas vietas. Viens no risinājumiem, lai iegūtu statistiski ticamus pierādījumus konstatēto faktoru tiešai ietekmei uz sugu daudzveidību dažādās lauku apsaimniekošanas sistēmās, nepieciešams turpināt iesāktos pētījumus. Secinājumu statistiskās ticamības rādītājs būs iespējami augstāks tikai ilglaicīgu novērojumu rezultātā, nekā tas atspoguļots pēc 2 gadu novērojumiem. Iegūstot lielāku datu kopu paraugus turpmākajos gados, veicot to analīzi, būs iespējams nostiprināt jau iegūtos secinājumus</p>
Par turpmākajiem pasākumiem atbildīgā iestāde	Vadošā iestāde

3. JAUTĀJUMI, KAS IETEKMĒ PROGRAMMAS DARBĪBAS REZULTĀTUS, UN VEIKTIE PASĀKUMI

3.a) Apraksts par pasākumiem, kas veikti, lai nodrošinātu programmas īstenošanas kvalitāti un efektivitāti

2014-2020 plānošanas periodā ir saglabāta ELFLA pārvaldības un kontroles sistēmas darbības pēctecība, kā tas bija iepriekšējā plānošanas periodā, un šīs sistēmas ietvaros pēc nepieciešamības ir aktualizēti LAP kvalitatīvai un efektīvai ieviešanai nepieciešamie:

- ārējie un iekšējie normatīvie akti, kas nosaka atbildīgo iestāžu pienākumus, atbildību, funkciju un uzdevumu nošķiršanu, kā arī noteikumus, kārtības, kādā tiek veikta ELFLA atbalsta piešķiršana, administrēšana, uzraudzība un ELFLA pārvaldība, kontrole un īstenošanas uzraudzība;
- iekšējie normatīvie akti un dokumenti efektīvai projekta iesniegumu administrēšanai, kontrolei un uzraudzībai (administrēšanas procedūras, metodiskie norādījumi, vadlīnijas u.tml.).

Saskaņā ar iekšējos normatīvajos aktos noteikto kārtību, arī 2018. gadā ir aktualizēti un pārskatīti risku reģistri, nodrošinot priekšnosacījumus efektīvai krāpšanas un korupcijas risku mazināšanai un apkarošanai.

2018. gada 27. martā tika apstiprināti grozījumi Ministru kabineta noteikumos Nr. 598 “Noteikumi par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanu, administrēšanu un uzraudzību lauku un zivsaimniecības attīstībai 2014.–2020. gada plānošanas periodā” (turpmāk - Ministru kabineta noteikumi Nr. 598), atceļot nosacījumu, ka LAD iesniegtos projektus nosūta VRG, lai novērtētu projekta iesnieguma atbilstību vietējai attīstības stratēģijai, jo visi projektu pieteikumi tiek jau sākotnēji ievadīti Elektroniskās pieteikšanās sistēmā (EPS).

Tāpat ar šiem grozījumiem tika noteikts, ka nosacījums par vispārējo izmaksu iekļaušanu pēdējā maksājuma pieprasījumā, kas līdz šim neattiecās tikai uz valsts nozīmes meliorācijas sistēmu tiesisko valdītāju, turpmāk netiek attiecināts arī uz valsts budžeta iestādēm.

Savukārt 2018. gada 18. septembrī apstiprinātie Ministru kabineta noteikumu Nr. 598 grozījumi paredz izmaiņas par maksimālo attiecināmo izmaksu apmēru vienam pretendētājam visā plānošanas periodā. Iepriekš maksimālo attiecināmo izmaksu apmērs 10,0 milj. EUR pasākumā “Ieguldījumi materiālajos aktīvos” tika noteikts atbilstīgām lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvajām sabiedrībām, bet ar šiem grozījumiem tiek noteikts pretendētājam stratēģisku projektu īstenošanai. Tāpat grozījumi paredz, ka nosacījumu par maksimāli attiecināmajām izmaksām nepiemēro, ja atbalsta pretendents ir atbilstīga lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība, kura pretendē uz atbalstu pasākumā “Ieguldījumi materiālajos aktīvos”.

Ar grozījumiem tika papildināta arī informācija par LAD tiesībām apstrādāt personas datus, lai identificētu personu, administrējot pasākumu, kā arī to, ka Fiziskās personas dati tiek uzglabāti līdz 2028. gada 31. decembrim un pēc tam iznīcināti saskaņā ar Arhīvu likumā noteiktajām prasībām. Kā arī tika precizēts Ministru kabineta noteikumu Nr.598 1. pielikuma 11.punkts nosakot, ka atbalsta pretendents un iepirkuma procedūras dalībnieki nav savstarpēji saistītas personas 2017. gada 28. februāra Ministru kabineta noteikumu Nr. 104 izpratnē.

Lai nodrošinātu e-pārvaldību LAP ietvaros, pārskata periodā turpināts darbs pie vienotās informācijas sistēmas atbalsta pasākumu administrēšanai – Lauku attīstības programmas informācijas sistēmas (LAPSA) ieviešana un pilnveidošana, Elektroniskās pieteikšanās sistēmas (EPS)

attīstīšana/pilnveidošana, Integrētās administrēšanas un kontroles sistēmas (IAKS) papildināšana, kartogrāfiskā materiāla digitalizācija lauku līmenī (izmantojot aplikāciju VECTORIZER) un pilnveidota esošā funkcionalitāte ērtākai datu apstrādei.

Papildus jau iepriekš minētajam, lai nodrošinātu kvalitatīvu un efektīvu LAP sagatavošanu, ieviešanu un uzraudzību:

- sekmīgi nodrošināta vadošās iestādes komitejas darbība, kuras uzdevums ir veikt vadošās iestādes funkciju ieviešanas efektivitātes uzraudzību, t.sk. nodrošinot sadarbību ar ELFLA Kompetento iestādi, Maksājumu aģentūru;
- nodrošināta Uzraudzības komitejas darbība, kura darbojas atbilstoši tās apstiprinātam reglamentam un Regulas Nr. 1303/2013 47., 48. un 49. panta, kā arī Regulas Nr. 1305/2013 72. un 74. panta nosacījumiem;
- ZM speciālisti regulāri piedalījās Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.-2020. gadam uzraudzības komitejā un apakškomitejās un Partnerības līguma vadības grupā.

2018. gadā tika sasaukta viena uzraudzības komitejas sēde (2018. gada 14. jūnijā), kuras darba kārtībā bija jautājumi par LAP grozījumiem, LAP ikgadējā īstenošanas ziņojuma apstiprināšana par 2017. gadu, grozījumi LAP pasākumu projektu atlases kritērijos pasākumā M04 "Ieguldījumi materiālajos aktīvos", kā arī noorganizētas divas lēmumu pieņemšanas rakstiskās procedūras veidā (attiecināmie lēmumi tika pieņemti 2018. gada 11. janvārī un 19. aprīlī saistībā ar grozījumiem LAP un projektu atlases kritērijiem pasākuma M06 "Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība" apakšpasākumā 6.4. "Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstīšanā"). Detalizēta informācija par uzraudzības komitejas lēmumiem atrodama ZM tīmekļa vietnes sadaļā: https://www.zm.gov.lv/statiskas-lapas/uraudzibas-komiteja?id=6486#jump_

Pamatojoties uz sociālo un sadarbības partneru ierosinājumiem, kā arī konstatējot un izvērtējot LAP īstenošanas gaitā radušās vajadzību izmaiņas sociālekonomisko un citu ārējo apstākļu rezultātā, tika sagatavoti, un Eiropas Komisijai (EK) iesniegti grozījumi LAP.

Pirmie Latvijas ierosinātie grozījumi LAP tika sagatavoti un iesniegti EK 2015. gada 8. jūlijā, savukārt no EK puses tie tika apstiprināti 2015. gada 30. novembrī.

Otrie Latvijas ierosinātie grozījumi LAP tika sagatavoti, un iesniegti EK 2016. gada 8. jūlijā un tos apstiprināja 2016. gada 2. septembrī.

Savukārt trešie Latvijas ierosinātie grozījumi LAP gala redakcijā tika iesniegti EK 2017. gada 23. maijā un apstiprināti 2017. gada 4. jūlijā (4.1. redakcija). Šie grozījumi paredzēja izmaiņas LAP atbalsta pasākumā M16 "Sadarbība":

- tika ieviestas vienkāršotās izmaksas netiešām izmaksām vienotas likmes veidā atbilstoši Regulas Nr. 1303/2013 67. panta 5.punkta b) apakšpunktam un Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 11. decembra Regulas Nr. 1290/2013, ar ko nosaka pētniecības un inovācijas pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" (2014.–2020. gads) dalības un rezultātu izplatīšanas noteikumus un atceļ Eiropas Komisijas Regulu Nr.1906/2006 29. pantam, tādējādi paredzot iespēju piemērot projekta netiešajām izmaksām (piemēram, komunālie maksājumi, elektrības un sakaru pakalpojumi) vienoto likmi 25 % apmērā;

- no pasākuma nosacījumiem tika svītrotā maksimālā atbalsta likme vienam projektam projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas ietvaros, sekmējot pasākuma ieviešanu un tā ietvaros noteikto mērķu un

rezultatīvo rādītāju sasniegšanu.

2018. gada 9. februārī EK apstiprināja LAP grozījumus (5.1. redakcija) (2.tabula).

Savukārt 2018. gada tika sagatavoti un EK iesniegti nākamie LAP grozījumi (3.tabula), kuri tika apstiprināti 2018. gada 2. oktobrī (6.1. redakcija)

Tāpat 2018. gadā tika sagatavoti un EK 2018. gada 5. aprīlī iesniegti nākamie LAP grozījumi (4.tabula), kurus EK apstiprināja 2019. gada 8. maijā (LAP 7.0 redakcija).

Secinājumi un problēmas, izvērtējot LAP atbalsta pasākumu ieviešanu pārskata periodā

Lielākās administrēšanas problēmas, ar ko LAD saskāries saistībā ar LAP atbalsta pasākumu ieviešanu (izņemot platībatkarīgos atbalsta pasākumus):

- kopumā iesniegts liels apjoms (>38 000) LAP projektu iesniegumu;
- biežas atbalsta saņemšanas nosacījumu maiņas, t.i., katrai izsludinātajai projektu pieņemšanas kārtai ir jaunas izmaiņas, kas paredzētas, lai sekmētu LAP īstenošanu, vienlaikus sarežģījot pasākumu administrēšanu;

Galvenie projektu noraidīšanas iemesli:

- finansējuma trūkums (projektu iesniegumi iesniegti par lielāku publisko finansējumu, kā kārtā izsludināts);
- grūtībās nonākuša uzņēmuma pazīmes;
- atbalsta pretendents neatbilst pasākumu nosacījumiem;
- uzņēmumam ir atkārtoti vides pārkāpumi;
- nav veiktas atbilstošas iepirkuma procedūras;
- netiek sasniegts atlases kritēriju minimālais punktu skaits;

Galvenie saistību pārtraukšanas iemesli:

- finansējuma saņēmējam tiek atteikts bankas finansējums projekta realizācijai;
- finansējuma saņēmēju maksātspējas gadījumi;
- būvniecības izmaksu sadārdzinājums.

Pie atbalsta saņēmējiem 2018. gadā kopā ir veiktas 3 571 pārbaudes. Veikto pārbaudu rezultātā ir konstatētas 55 atkāpes (31 “Pārbaudēs projekta īstenošanas laikā” un 24 “Pārbaudēs uz vietas”).

Būtiskākās konstatētās atkāpes “Pārbaudēs projekta īstenošanas laikā” un “Pārbaudēs uz vietas”:

- projekta ietvaros iegādātie pamatlīdzekļi neatbilst projektā norādītajai tehniskajai specifikācijai un/vai būvniecības darbi nav veikti kā projektā/būvprojektā paredzēts;

- projekta ietvaros iegādātie pamatlīdzekļi nav uzstādīti un nav darba kārtībā;
- projekta ietvaros nav iegādāts/iestādīts viss projekta pieteikumā norādītais stādu skaits.

LAD veiktie pasākumi projektveidīgo pasākumu uzlabošanai:

- LAD Elektroniskajā pieteikšanās sistēmā (EPS) ir iesniegti vairāk nekā 90% projektu iesniegumu. EPS sistēmā iestrādātas dažādas loģiskās kontroles un brīdinājumi klientam, kas ļauj precīzāk ievadīt datus, tā samazinot kļūdas;
- LAD organizē seminārus potenciālajiem atbalsta pretendentiem, kā arī regulāri piedalās citu institūciju organizētos semināros un konferencēs, lai informētu potenciālos atbalsta saņēmējus par pasākumu prasībām;
- LAD tīmekļa vietnē (www.lad.gov.lv) regulāri tiek papildinātas vadlīnijas un rokasgrāmatas atbalsta pretendentiem.
- Papildinātas un pilnveidotas vairākas atbalsta pretendentu rokasgrāmatas;

Lielākās administrēšanas problēmas, ar ko saskārās LAD saistībā ar LEADER pieejas pasākumu ieviešanu:

- liela aktivitāte LEADER pieejas/SVVA pasākuma ietvaros, bet iesniegto projektu pieteikumu skaits apakšpasākumā 19.2. “Atbalsts darbību īstenošanai saskaņā ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju” bija ievērojami mazāks kā 2017. gadā (~580 projekti), jo projektu kārtas tika sludinātas tikai uz finansējuma atlikumiem, atsevišķām VRG projektu kārtas nebija vispār, jo VRG bija apguvušas līdz 2018.gada 31.decembrim piešķirto finansējumu;
- 2018. gada 1. augustā stājās spēkā grozījumi LEADER pasākuma normatīvajos aktos, kas noteica būtiskas izmaiņas turpmākā lēmumu pieņemšanas kārtībā. Grozījumi normatīvajos aktos nosaka, ka sākotnējo lēmumu par projektu pieņem VRG, tādējādi VRG bija jāveic grozījumi savās stratēģijās, izmaiņas biedrību statūtos, un vērtēšanas nolikumos, kā arī lēmumu pieņēmējiem bija jāklūst par amatpersonām. Tika gatavoti metodiskie skaidrojumi par nepieciešamām izmaiņām VRG darbības struktūrā, VRG lēmumu paraugi, skaidrots par amatpersonu atbildību un interešu konfliktu.

Galvenie projektu noraidīšanas iemesli:

- neatbilst VRG stratēģijai;
- finansējuma trūkums (projektu iesniegumi iesniegti par lielāku publisko finansējumu, kā kārtā izsludināts);
- grūtībās nonākuša uzņēmuma pazīmes;
- neatbilstošas iegādes un īstenojamās aktivitātes;
- lietderība;
- dzīvotspēja;

- apgrozījums uzņēmumiem pārsniedz 70 000 EUR gadā.

Galvenie projektu līgumu laušanas iemesli:

- finansējuma saņēmējam tiek atteikts bankas finansējums projekta realizācijai;
- problēmas ar būvniecības dokumentiem;
- būvniecības izmaksu sadārdzinājums;
- atbalsta pretendenta dzīvesvietas maiņa.

Veiktie risinājumi un uzlabojumi saistībā ar LEADER pieejas /SVVA īstenošanu:

- sniegts metodisks atbalsts VRG saistībā ar lēmumu pieņemšanas kārtību pēc 2018. gada 1.augusta;
- stratēģiju īstenošanai ar 2019. gadā tika piedalīts atlikušais finansējums 20,5 miljonu EUR apmērā, ņemot vērā lielo interesi no atbalsta pretendentiem apakšpasākumam 19.2. “Atbalsts darbību īstenošanai saskaņā ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju” papildus tika piešķirts finansējums 5 miljonu apmērā no apakšpasākuma 19.3. “Starpteritoriālā un starpvalstu sadarbība”, kā arī aktivitātei “Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas” papildus tika piešķirts finansējums 3,1 miljons EUR apmērā, tādējādi nodrošinot iespēju izsludināt jaunas projektu pieņemšanas kārtas;
- LAD aktīvi piedalās, Latvijas lauku foruma, LLKC, VRG un citu organizāciju rīkotajos pasākumos potenciālajiem projektu iesniedzējiem, lai informētu potenciālos atbalsta saņēmējus par LEADER pasākuma atbalsta saņemšanas nosacījumiem.
- LAD mājaslapā regulāri tiek papildināti skaidrojumi par dažādām ar pasākumu saistītām normām.

Lielākās administrēšanas problēmas, ar ko LAD saskāries saistībā ar LAP platībatkarīgo atbalsta pasākumu ieviešanu :

Platību maksājumu iesniegumu galvenie noraidīšanas iemesli:

- lauksaimnieks piesaka mazāku platību par 1 ha vai uz M10.1.3.“Rugāju lauks ziemas periodā” atbalstu kopējo platību piesaka mazāku par 10 ha;
- pretendents ar vēstuli pats atsauc iesniegumu par kādu no M10“Agrovide un klimats” vai M11“Bioloģiskā lauksaimniecība” atbalsta veidiem;
- pretendents neatbilst M11“Bioloģiskā lauksaimniecība” saņemšanas nosacījumiem (MK noteikumu Nr.171 95.punkts);
- pretendents nav ieguvis sertifikātu kādā no Bioloģiskās lauksaimniecības kontroles institūcijām, t.i. nav sertificēta saimniecība, līdz ar to arī saimniecība nav iekļauta bioloģiskās lauksaimniecības kontroles institūcijas shēmā;
- lauksaimniekam nav tiesību uzņemties jaunas saistības, jo tas neatbilst kādam no MK Noteikumu

Nr.171 95.punkta prasībām;

- Lauksaimniekam nav tiesību saņemt VSMD atbalstu, jo pretendents nav reģistrējies VAAD Lauksaimniecības produktu integrētās audzēšanas reģistrā.

Platību maksājumu pasākumu pārbaudes laikā biežāk konstatētas neatbilstības:

- pasākumā M11“Bioloģiskā lauksaimniecība” klienti deklarējuši kultūras kodu, kas netika konstatēts pārbaudes uz vietas laikā, līdz ar to veidojās pārdeklārācijas kultūrgrupās;
- aktivitātē M10.1.4.“Saudzējošas vides izveide, audzējot nektāra augus” (SVIN) klientiem pārbaudē uz vietas nav konstatētas kultūras, par ko var saņemt SVIN atbalstu;
- nav ievēroti lauksaimnieciskās zemes noteikšanas kritēriji, jo atbalstam deklarētie zālāji nav noganīti vai nopļauti, vai nopļautā zāle nav novākta. Tāpat atbalstam deklarētajās papuvēs nezāles nav apkarotas un augi, vai to atliekas, nav iestrādātas augsnē līdz 15. septembrim.

Veiktie risinājumi un uzlabojumi:

- platību maksājumu iesniegumu pieņemšanas laikā tika organizētas klātienēs konsultācijas daudzos pagastu centros, lai palīdzētu klientiem aizpildīt pieteikumus elektroniski. Lauksaimniekiem bez maksas bija iespēja iesniegt pieteikumus gan minēto konsultāciju laikā, gan arī apmeklējot LAD klientu apkalpošanas centrus. Visa informācija par klātienēs konsultāciju laikiem un norises vietām bija pieejama LAD mājaslapā;
- lauksaimniekiem bija būtiski ieguvumi, piesakoties platību maksājumiem elektroniski. Viens no tiem – iespēja saņemt maksājumus ātrāk. Būtiski, ka EPS kļūdas bija iespējams novērst jau pieteikuma iesniegšanas brīdī;
- uzlaboti un izstrādāti atbalsta pasākumu administrēšanai nepieciešamie dokumenti (procedūras, instrukcijas, iesniegumu veidlapas u.c.);
- papildināta EPS sistēma ar informācijas ikonām “i,, kurās lauksaimnieks var iegūt plašāku informāciju par interesējošo atbalsta veidu;
- EPS tika iestrādāts un uzturēts algoritms, kas lauksaimniekiem ļauj izvēlēties LAP pasākumu M10“Agrovide un klimats” un M11“Bioloģiskā lauksaimniecība” aktivitāšu atbalsta veidus: Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos (BDUZ), Vidi saudzējošo metožu pielietošana dārzkopībā (VSMD), Rugāju lauks ziemas periodā (RLZP), Saudzējošas vides izveide, audzējot nektāra augus (SVIN), Bioloģiskā lauksaimniecība (BLA) uz kuriem iespējams pieteikties. Elektroniskajā pieteikumā tika piedāvāts izvēlēties tikai tos atbalsta veidus (AV), kas atbilst norādītajam AV. Tādējādi lauksaimniekiem bija iespēja mazāk kļūdīties, t.i. ierobežota iespēja pieteikt vairākus AV vienlaicīgi, kas nav atļauts;
- 2018. gadā tika ieviestas elektroniskās pretendenta lietas un kontroles lapas;
- 2018. gada beigās tika uzsākts darbs pie elektronisko bioloģisko lauksaimniecības atzinumu izveides un apmaiņas procesa ar sertificējošajām organizācijām;
- lai atvieglotu un paātrinātu administrēšanas procesu, tika ieviesta automātiskā labojumu akceptēšana – klientu iesūtītie labojumi, kas iesniegti līdz katra gada 15. jūnijam sistēmā tika

akceptēti bez administratora iesaistīšanas;

- EPS tika uzturēta pārbaude, ka pēc 15. jūnija “nedrīkst palielināt platības uz pasākumu “Agrovide un klimats” aktivitātēm, izņemot BDUZ un “Bioloģiskās lauksaimniecības” aktivitāšu atbalsta veidiem”;
- tika aktualizēta LAD un Bioloģiskās lauksaimniecības kontroles institūciju atzinumu aprites kārtība un metodiskais materiāls pasākuma “Bioloģiskā lauksaimniecība” administrēšanas principi;
- organizētas LAD CS un Bioloģiskās lauksaimniecības kontroles institūciju kopīgās sanāksmes, lai nodrošinātu efektīvu atzinumu aprites kārtības ievērošanu, atbilstoši “Vienošanās par sadarbību Lauku attīstības programmas 2014.-2020. gadam pasākuma “Bioloģiskā lauksaimniecība” administrēšanā”;
- veikta atbalsta pretendentu, kuriem viņu īpašumā vai apsaimniekošanā esošās BVZ platības Dabas aizsardzības pārvalde ir pārkartējusi par Eiropas Savienības nozīmes zālāju biotopu, informēšana par to, ka atbalsta saņēmējam ne vēlāk kā saistību perioda otrajā gadā ir jāapgūst pamatiemaņas zālāju biotopu vai sugu dzīvotņu apsaimniekošanā un jāiesniedz atbilstošs dokuments LAD;
- lai papildus informētu VSMD atbalsta pretendētus, EPS tiek uzturēts brīdinājums par to, ka pretendentam jābūt reģistrētam VAAD lauksaimniecības produktu integrētās audzēšanas reģistrā;
- IAKS tiek uzturēts “Dzeltenās kartiņas princips” (NIM, Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi (ADSI));
- tiek uzturēta saistību veidošanas funkcionalitāte pasākumam “Agrovide un klimats” un “Bioloģiskā lauksaimniecība” aktivitātēm;
- potenciālajiem platību maksājumu atbalsta saņēmējiem pirms pieteikšanās termiņa sagatavota un nosūtīta informatīva vēstule par pasākuma “Agrovide un klimats” un/vai “Bioloģiskā lauksaimniecība” aktivitāšu aktuālajām saistību platībām un saistību periodu.

LAD pārējie veiktie pasākumi LAP īstenošanas uzlabošanai:

- turpināts darbs pie īstenoto projektu atskaišu izvērtēšanas pilnveidošanas un riskanto projektu atlases kontroļu uz vietas veikšanas;
- darbs pie plānošanas perioda ieviešanas, piedaloties Eiropas Padomes darba grupās, iesaistīšanās maksājuma aģentūru Mācību tīkla darbībā, dalība ZM izstrādāto Latvijas pozīciju sagatavošanā un saskaņošanā ZM, sadarbība ar ZM Ministru kabineta noteikumu izstrādē un saskaņošanā;
- darbs pie procedūru izstrādes, kārtu izsludināšanas, projektu pieņemšanas un izvērtēšanas plānošanas perioda pasākumiem;
- uzlaboti kontroles mehānismi publiskā finansējuma, iepirkuma un būvniecības procedūru atbilstības vērtēšanai;
- darbs pie LAD informācijas sistēmas t.sk. EPS attīstības papildināšanas un pilnveidošanas, pēc iespējas vairāk iestrādājot loģiskās kontroles un pārbaudes, lai pretendents pieļautu pēc iespējas

mazāk kļūdu;

LAD Centrālās struktūras un reģionālo lauksaimniecības pārvalžu darbinieku apmācības par meliorācijas un iepirkumu procedūru vērtēšanu, par risku samazināšanu, vērtējot iepirkumus un maksājumu dokumentus.

<i>LAP sadaļa</i>	<i>Galveno grozījuma būtība</i>
Programmas vienkāršošana	<ul style="list-style-type: none"> - dzēstas atsauces uz maksimālo atbalsta apjomu, ņemot vērā, ka atbilstoši EK skaidrojumam, tas nav obligāts elements, kas jāietver LAP tekstā; - atbalsta intensitātes investīciju pasākumos paredzētas noteiktā intervālā, atbilstoši EK skaidrojumam; - precizēti nosacījumi par reģionalizācijas principa piemērošanu; - precizēti nosacījumi attiecībā uz projektu sasniedzamo mērķu noteikšanu
8. sadaļa Vispārīgie nosacījumi	<ul style="list-style-type: none"> - papildināta ar nosacījumu: Lai nodrošinātu LAP mērķu sekmīgu sasniegšanu un drošu finanšu vadību, Vadošā iestāde pirms projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas uzsaukšanas nacionālos normatīvos aktos noteiktā kārtībā nosaka maksimālo atbalsta apjomu, atbalsta intensitātes un nosacījumus, kas jāievēro, lai nodrošinātu drošu finanšu vadību; - dzēsts nosacījums par maksimālo attiecināmo izmaksu summu vienam atbalsta pretendētā visā plānošanas periodā
M01 Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi un M02 Konsultāciju pakalpojumi	veikti tehniski precizējumi atbilstoši pasākumu īstenošanas specifikai (publiskais iepirkums) apakšpasākumu sadaļās: <ul style="list-style-type: none"> - atbalsta veids; - pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība
M05 5.1.apakšpasākums Atbalsts profilaktiskajiem pasākumiem	palielināts finansējums 1 498 724 EUR apmērā 5.1.apakšpasākumam “Atbalsts profilaktiskajiem pasākumiem, lai mazinātu epizootiju un epifitotiju iespējamās sekas”, ņemot vērā bīstamās infekcijas slimības – putnu gripas straujo izplatību Eiropā, un Āfrikas cūku mēra straujo izplatību gan Latvijā, gan Eiropā
M08 8.1.apakšpasākums Meža ieaudzēšana	<ul style="list-style-type: none"> - palielināta maksimālā platība, kurā var veikt meža ieaudzēšanu, līdz 20 ha (iepriekš 10 ha) vienam atbalsta saņēmējam plānošanas periodā; - paredzēts apmežot nelielas platības līdz 4 ha, atsevišķi no lauksaimniecības zemēm esošas platības, uz kurām netiek attiecināts nosacījums par augsnes auglību (iepriekš 2 ha); - paredzēta meža ieaudzēšanu arī zemēs ar kategoriju “pārējās zemes”, kas ietver dažādas neizmantojamās zemes – piemēram, izstrādātus karjerus, smiltājus u.c., tā nodrošinot ar šo neizmantojamo platību racionālu apsaimniekošanu
Kredītфона īstenošana	paredzēts dzēst atsauci par finanšu instrumenta īstenošanu LAP ietvaros 8.1.2.sadaļā un daļu no atgrieztā finansējuma novirzīt konkrētu LAP pasākumu īstenošanai kā papildu valsts finansējumu - 6.1.apakšpasākumam “Atbalsts jaunuzņēmumiem lauksaimniecībā” – 1 904 378 EUR apmērā
M10 10.1.4 aktivitāte Saudzējošas vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei	precizēta saistību prasība par attālumu starp bišu stropu un nektāraugu lauka robežu, nosakot to līdz 200 m attālumā pārvietojamām novietnēm un līdz 1000 m stacionārām novietnēm

2. tabula. LAP grozījumi (5.1. redakcija) (1)

M16 Sadarbība	precizēta atsauce uz valsts atbalsta regulējumu apakšpasākumos M16.1. un M16.2. nosakot, ka atbalsts tiek sniegts saskaņā ar Komisijas paziņojumu <i>Nostādnes par valsts atbalstu pētniecībai, attīstībai un inovācijai (2014/C198/01)</i>
M19 19.2. apakšpasākums Darbību īstenošana saskaņā ar SVVA stratēģiju	aktivitātei "Vietas potenciāla attīstības iniciatīvas" attiecināmās izmaksas ar grozījumiem tiek papildinātas ar nemateriāliem ieguldījumiem, kas ir attiecināmas saskaņā ar Regulas Nr.1305/2013 45. (d) punktu, ņemot vērā vietējās vajadzības veidot dažādus interaktīvus izglītojošus un informatīvus risinājumus izglītības, kultūras un tūrisma jomā, piemēram, interaktīvas muzeja ekspozīcijas, ekspozīciju digitalizācija, mobīlas aplikācijas, interaktīvas tūrisma objektu kartes
M19 19.3 apakšpasākums Starpterritoriālā un starpvalstu sadarbība	dzēsts nosacījums par projektu iesniegumu rindošanu tikai pēc projektu iesniegumu iesniegšanas par finansējumu 80% apmērā no konkrētajā kārtā pieejamā publiskā finansējuma, lai nodrošinātu atbalsta piešķiršanu kvalitatīviem projektiem, kas saņēmuši augstāku punktu skaitu rindošanā
Rādītāji	lai precīzāk atspoguļotu esošo situāciju Latvijas lauksaimniecībā un lauku attīstībā, tiek aktualizēti kopējie konteksta rādītāji sadaļā 4.1.6. izmantojot EUROSTAT datus, kā arī atbilstoši piešķirtajam papildu valsts finansējumam apakšpasākuma 6.1. "Atbalsts jaunajiem lauksaimniekiem uzņēmējdarbības uzsākšanai" precizētas rādītāju vērtības Snieguma rezervei 7.sadaļā, kā arī veikti tehniski precizējumi saistībā ar papildu valsts maksājuma (B kolonna) piešķiršanu pasākuma M4 "Ieguldījumi materiālajos aktīvos", kas apstiprināti ar LAP 3. grozījumiem (kreditprocentu daļēja dzēšana)

2. tabula. LAP grozījumi (5.1. redakcija) (2)

<i>LAP sadaļa</i>	<i>Galveno grozījuma būtība</i>
M.6.4.1. Biogāzes ražošanas atbalsts	<ul style="list-style-type: none"> - apakšpasākums 6.4.1. "Biogāzes ražošanas atbalsts" tika svītrots no LAP, vienlaikus ar grozījumiem paredzot, ka mērķa virzienā 5C paredzēto mērķu sasniegšanu īsteno ar M04 "Ieguldījumi materiālajos aktīvos" apakšpasākumu 4.1. "Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās"; - apakšpasākumā 6.4.1. paredzētais finansējums tika pārdalīts uz: <ul style="list-style-type: none"> • apakšpasākumu 6.3. "Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās saimniecība" - 8 milj. EUR; • pasākumu M11 "Bioloģiskā lauksaimniecība" - 6 milj. EUR; • pasākumu M17 "Apdrošināšanas prēmijas" - 2 milj. EUR
6.3. Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās saimniecības	<ul style="list-style-type: none"> - Apakšpasākumam 6.3. "Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās saimniecības" palielināts finansējums 8 milj. EUR apmērā, ņemot vērā atbalsta pretendenta lielo aktivitāti. Papildu finansējums ļaus īstenot vēl vienu pieteikšanās kārtu, sniedzot atbalstu papildus ~500 saimniecībām
M19.2. Darbību īstenošanā saskaņā ar SVVA stratēģiju	<ul style="list-style-type: none"> - precizēti atbilstības nosacījumi, paredzot iespēju pašvaldībām reģionālās nozīmes pilsētās izveidot vai labiekārtot tirdzniecības vietas vietējās produkcijas realizēšanai; izmaiņas tiek veiktas, ņemot vērā, ka tiešās tirdzniecības vietas pilsētās, kas ir reģionālās nozīmes centri, ir nozīmīgas vietējās produkcijas realizācijas vietas, īpaši, mazajām zemnieku saimniecībām un mājražotājiem
M17. Ražas, dzīvnieku, augu apdrošināšanas prēmija	<ul style="list-style-type: none"> - palielināts pasākuma finansējums par 2 milj. EUR (pārdaļa no M.6.4.1. "Biogāzes ražošanas atbalsts"), ņemot vērā izmaiņas Omnibuss regulējumā, lai palielinātu atbalsta intensitāti un samazinātu zaudējumu sliekšni, - samazināts zaudējumu sliekšnis no 30% uz 20% (atbilstoši Omnibuss regulējumam); - palielināta atbalsta intensitāte no 65% uz 70%
M11 "Bioloģiskā lauksaimniecība"	<ul style="list-style-type: none"> - palielināts pasākuma finansējums par 42,4 milj. EUR, ņemot vērā nepieciešamo finansējumu uzņemto saistību segšanai un pasākuma īstenošanai 2020. gadā, t.sk. pagarinot 2015.-2019. gada saistību periodu par 1 gadu (pārdaļa no M10 "Agrovide un klimats" – 27,8 milj. EUR; M13 "Maksājums teritorijās ar dabas un citiem specifiskiem ierobežojumiem" – 8,6 milj. EUR; 6.4.1. "Biogāzes ražošanas atbalsts" 6,0 milj. EUR)
M10 "Agrovide un klimats"	<ul style="list-style-type: none"> - samazināts finansējums pasākumā M10 "Agrovide un klimats" par 27,8 milj. EUR, jo veidojas finansējuma atlikums pēc uzņemto saistību segšanas aktivitātēs: <ul style="list-style-type: none"> • M10.1.1. "Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos" – 12,6 milj. EUR, • M10.1.3. "Rugāju lauks ziemas periodā" – 9,7 milj. EUR, • M10.1.4. "Saudzējošas vides izveide, audzējot nektāraugus" – 5,5 milj. EUR

3. tabula. LAP grozījumi (6.1. redakcija) (1)

M9 Ražotāju grupas	Ņemot vērā, ka neveidojas jauni kooperatīvi, kas varētu pretendēt uz atbalstu, finansējums 2 milj. EUR pārdalīts kopdarbību/sadarbības īstenošanai pasākuma M16 "Sadarbība" apakšpasākumam M16.1. "EIP darba grupu sadarbības projektu īstenošanai"
M8.1. Meža ieaudzēšana	Finansējuma pārdale 3,5 milj. EUR uz apakšpasākumu 8.5. "Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai"
LAP 13. sadaļa Valsts atbalsta novērtējumam nepieciešamie elementi	<ul style="list-style-type: none"> - Precizētas atsauces attiecībā uz atbalsta shēmu likumību pasākumos M01 "Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi", M02 "Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi", M06 "Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība", M08 "Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā", - svītrots atbalsta pasākuma 6.4. "Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstīšanā" apakšpasākumā 6.4.1. "Biogāzes ražošanas atbalsts", jo šāda veida atbalsts LAP turpmāk netiek paredzēts
Darbības rezultātu satvars	Tika precizētas Darbības satvara mērķa rādītāju 2023. gadam un starposma mērķa rādītāju 2018. gadam vērtības LAP 7.sadaļā, ņemot vērā finansējuma pārdali starp pasākumiem, kā arī tika precizēts rādītājs "VRG darbības aptverto iedzīvotāju skaits", izmainot tā ieguves metodoloģiju attiecībā uz datu avotu.
Rādītāji	Tika precizēti iznākuma un rezultatīvie rādītāji atbilstoši finansējuma pārdalei starp pasākumiem.

3. tabula. LAP grozījumi (6.1. redakcija) (2)

<i>LAP sadaļa</i>	<i>Galveno grozījuma būtība</i>
M113 Priekšlaicīga pensionēšanās	Samazināts pasākuma M113 finansējumu no 16 448 399 EUR uz 9 413 799 EUR, ņemot vērā faktiski nepieciešamo finansējuma apjomu uzņemto saistību segšanai turpmākajos gados pasākumā, atbrīvoto finansējumu pārdalot uz pasākumu M17.1 "Ražas, dzīvnieku un augu apdrošināšanas prēmija" - 10 milj. EUR un pasākumu M13 "Maksājums teritorijās ar dabas un citiem specifiskiem ierobežojumiem" - 0,345 milj. EUR
M13 Maksājums teritorijās ar dabas un citiem specifiskiem ierobežojumiem	Palielināts pasākuma M13 "Maksājums teritorijās ar dabas un citiem specifiskiem ierobežojumiem" finansējums par 0,345 milj. EUR, ņemot vērā 2018. gadā uzņemtās saistības
M17 Ražas, dzīvnieku un augu apdrošināšanas prēmija	Palielināts pasākuma M17 "Ražas, dzīvnieku un augu apdrošināšanas prēmija" par 10 milj. EUR, ņemot vērā pieaugošu lauksaimnieku interesi par apdrošināšanas polisi iegādes izdevumu daļēju segšanu un atbalsta pieprasījuma straujo kāpumu 2018. gadā, kā arī lai veicinātu lauksaimnieku iesaistīšanos riska mazināšanas pasākumos - apdrošināšanā un nodrošinātu šī atbalsta pasākuma īstenošanu arī turpmākajos gados
M10 "Agrovide un klimats"	Tika paredzēts valsts papildu finansējumu 2,5 milj. EUR apmērā pasākuma aktivitātē M.10.1.1."Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos", kas indikatīvi varētu veidoties kā iztrūkums, ievērojot pašreizējo aktivitātes īstenošanas tendenci un no jauna noteikto platību īpatsvaru DAP platību skaitīšanas ietvaros. Pašreiz pasākumā paredzētais finansējums ir pietiekams, lai finansētu uzņemtās saistības, bet nepietiekams, lai nodrošinātu, ka atbalstam var pieteikt jaunas identificētās atbalsttiesīgās platības
M12 "Kompensācijas maksājums NATURA2000 meža teritorijām"	Paredzēts valsts papildu finansējums pasākumā M12 "Kompensācijas maksājums NATURA2000 meža teritorijām" 2,0 milj. EUR apmērā. Pasākumā paredzētais finansējums ir pietiekams, lai finansētu uzņemtās saistības, bet tas nav pietiekams, lai apmaksātu platību pieaugumu šajā pasākumā līdz perioda beigām, kas katru gadu ir ar tendenci ~6,5%
M19 "Atbalsts LEADER vietējai attīstībai -(SVVA – sabiedrības virzīta vietēja attīstība)	Pasākuma M19 "Atbalsts LEADER vietējai attīstībai - (SVVA – sabiedrības virzīta vietēja attīstība)" ietvaros veikta finansējuma pārdale starp apakšpasākumiem 19.2 un 19.3, ņemot vērā pēdējā laika samazināto aktivitāti apakšpasākumā 19.3 un apakšpasākuma 19.2 paredzēto darbību nozīmīgo ieguldījumu teritorijas ekonomiskajā attīstībā, kā arī nodarbinātības veicināšanā
Darbības rezultātu satvars	Tika precizēts Darbības rezultātu satvara plānotās vērtības, precizējot 2018. gada starpposma mērķu vērtību P3 un P4, ņemot vērā finansējuma pārdali starp pasākumiem.

4. tabula. LAP grozījumi (7.0. redakcija)

3.b) Kvalitāte un efektīvi izpildes mehānismi

Vienkāršoto izmaksu risinājumi (VIR) ¹, vērtība aprēķināta automātiski

	Kopējais LAP finanšu piešķirums [ELFLA]	[%] plānotais VIR pārklājums no kopējā LAP piešķiruma ²	[%] sasniegtie izdevumi, izmantojot VIR no kopējiem LAP piešķirumiem (kopā) ³
Fondam specifiskas metodes KNR 67. panta 5. punkta e) apakšpunkts	1 075 603 782,00	43,12	32,59

¹ Vienkāršoto izmaksu risinājumi ir paredzēti kā vienības izmaksas/ vienotas likmes/ vienreizēji maksājumi saskaņā ar KNR 67. panta 5. punktu, tostarp ELFLA īpašas metodes saskaņā ar minētā punkta e) apakšpunktu, piemēram, uzņēmējdarbības sākšanas vienreizējie maksājumi, vienotas likmes maksājumi ražotāju organizācijām un platībatkarīgas un ar dzīvniekiem saistītas vienības izmaksas.

² Aprēķina automātiski no programmas versiju pasākumiem 06., 09., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 18.

³ Aprēķina automātiski no izdevumu deklarācijas pasākumiem 06., 09., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 18.

E-pārvalde saņēmējiem [pēc izvēles]

	[%] ELFLA finansējums	[%] attiecīgās darbības
Atbalsta pieteikums		
Maksājuma pieprasījumi		
Kontrole un noteikumu izpilde		
Uzraudzība un ziņošana VI/MA		

Vidējais termiņš, kurā saņēmēji saņem maksājumus [pēc izvēles]

[Dienas] Attiecīgos gadījumos, dalībvalstu maksājumu termiņš saņēmējiem	[Dienas] Vidējais termiņš, kurā saņēmēji saņem maksājumus	Piezīmes

4. PASĀKUMI, KAS VEIKTI, LAI ĪSTENOTU TEHNISKĀS PALĪDZĪBAS UN PROGRAMMAS PUBLICITĀTES PRASĪBAS

4.a) Veiktās darbības un pašreizējā situācija attiecībā uz VLT izveidi un tā rīcības plāna īstenošanu

4.a1) Veiktās darbības un pašreizējā situācija attiecībā uz VLT izveidi (pārvaldes struktūra un tīkla atbalsta nodaļa)

Ievērojot Regulas Nr.1305/2013 54. panta 1.punktu, Ministru kabineta 2014. gada 30. septembra noteikumu Nr. 599 20. punktā noteikts, ka VLT sekretariāta pienākumus pilda LLKC, ar kuru ZM ik gadu slēdz līgumus. Arī 2018. gadā noslēgti 2 līgumi starp ZM un LLKC, pamatojoties uz tiem LLKC turpināja pildīt VLT sekretariāta funkcijas un īstenoja VLT darba plāna aktivitātes.

Efektīvai informācijas apmaiņai un ikgadējā darba plāna pasākumu īstenošanai reģionos VLT darbību nodrošina VLT sekretariāts ar centrālo biroju un 26 reģionālās struktūrvienības visā Latvijā. Lai nodrošinātu informācijas pieejamību pēc iespējas tuvāk lauku teritoriju iedzīvotājiem, uzņēmējiem un organizācijām, gandrīz visos Latvijas novados darbojas VLT novadu lauku attīstības speciālisti, kas administratīvi piesaistīti VLT 26 reģionālajām struktūrvienībām.

4.a2) Veiktās darbības un pašreizējā situācija attiecībā uz rīcības plāna īstenošanu

2018. gadā **VLT Sekretariāta darbības ietvaros** VLT tīmekļa vietnē www.laukutikls.lv tika ievietoti dažādi raksti un papildināta informācija par notikumiem un aktualitātēm lauku attīstības jomā. Tīmekļa vietnē regulāri tiek papildināts notikumu kalendārs ar aktuālajiem notikumiem pašvaldībās un VRG, kā arī tiek ievietoti materiāli par notikumiem, saistītiem ar lauku attīstību.

Gada laikā VLT sekretariāta darbības ietvaros rīkotas vairākas diskusijas un darba grupas par lauku attīstībai būtiskiem jautājumiem, nozares politiku, labajiem projektu piemēriem un kooperāciju, kā arī vietējiem iepirkumiem.

LAP publicitātes nolūkā VLT Sekretariāta darbības ietvaros 2018. gadā Rīgā tika rīkota preses diena “Aktualitātes Latvijas lauksaimniecībā, zivsaimniecībā un mežsaimniecībā 2018. gadā. Sekmīga informācijas apmaiņa starp ZM un tās institūcijām ar Latvijas reģionālo presi”, kurā piedalījās 16 dalībnieki.

VLT 2018. gadā rīkojis vairākus pieredzes apmaiņas braucienus uz ārvalstīm (Norvēģija, Vācija, Beļģija, Somija) nozaru speciālistiem par jauniem izaicinājumiem lauksaimniecības nozarē, lauksaimnieciskām tradīcijām, viedo ciemu attīstību, kā arī citiem labas un pārņemamas prakses piemēriem Eiropā.

Tāpat VLT pārstāvji piedalījušies dažādos starptautiskos Lauku tīkla un tā darbību veicinošos pasākumos (Eiropas Tīkla lauku attīstībai (ENRD) rīkoti pasākumi), kā arī vairākos citu dalībvalstu rīkotos pasākumos (semināros un konferencēs) lauku attīstības jomā par lauku teritoriju ilgtspējīgu attīstību, uzņēmējdarbību laukos, inovācijām un zinātni (t.sk., sociālajām inovācijām), jaunatni un darbu ar jauniešiem laukos u.c.

Kopumā 2018. gadā VLT sekretariāta darbībā sasniegti šādi rādītāji (5.tabula).

VLT Rīcības programmas 2015.-2020. gadam darba plāna 2018. gadam ietvaros tika noorganizēti 260 informatīvie un 52 izglītojoši semināri. Pasākumi tika organizēti visās reģionālajās nodaļās, un galvenās

semināru tēmas bija:

- finansējuma piesaistes iespējas lauku iedzīvotājiem;
- LAP aktualitātes un pasākumi;
- ES un Valsts likumdošanas izmaiņas, kas attiecas uz lauku un mežu apsaimniekošanu;
- uzņēmējdarbības uzsākšana un ražošanas efektivitātes celšana;
- efektivitātes paaugstināšana lauku saimniecībās.

VLT aktivitātes „Informatīvie pasākumi jauniešiem un skolēniem” mērķis ir vispārīzglītojošo skolu skolēnu informētības un intereses līmeņa celšana par dažādām uzņēmējdarbības attīstības iespējām lauku teritorijās un par lauksaimniecības izglītības piedāvājuma dažādību un nākotnes perspektīvām. Pasākuma dalībnieki ir skolēni no vispārīzglītojošām iestādēm 6.-12. klašu grupā. 2018. gadā pasākuma ietvaros LLKC konsultanti apmeklēja izglītības iestādes un iepazīstināja skolēnus ar uzņēmējdarbības iespējām laukos, t.sk. lauksaimniecības nozarēm, informēja par izglītības iestādēm un tajās esošajām ar lauksaimniecību saistītajām programmām. Kopumā tika noorganizētas 56 informatīvās dienas, kurās tika uzrunāti 1 223 skolēni. Informācijas pasniegšanai tika izmantotas izglītojošas spēles, uzdoti jautājumi, mīklas, uzdevumu izpildei veidotas grupu sacensības, rādītas prezentācijas un rīkoti mini konkursi. Papildus aktivitātēm skolām tika noorganizēti 28 pieredzes braucieni uz saimniecībām pie lauku uzņēmējiem, amatniekiem un izglītības iestādēm, kuros piedalījās 772 skolēni.

Arī 2018. gadā tika īstenota interaktīvā akcija skolēniem “Šodien laukos”. Pasākuma mērķis ir ar sociālo tīklu starpniecību radīt jauniešiem izpratni par dzīvi un darbu laukos un popularizēt laukus kā lielisku vietu, kur veidot savu nākotni. Akcija norisinās sociālajos tīklos facebook.com un draugiem.lv, kuros visa gada garumā tika publicēta aktuāla ar lauksaimniecību, mezsaimniecību un zivsaimniecību saistīta informācija infografiku, plakātu, mīklu, konkursu, videomateriālu un uzdevumu formās. Kopējais sekotāju skaits ir 2 673, un kopumā tika sagatavoti 92 materiāli.

Mezsaimniecības nozares popularizēšanas ietvaros notikušas 100 nodarbības un pasākumi skolēniem un jauniešiem, kuros piedalījušies 2 329 dalībnieki. Pasākumi īstenoti sadarbībā ar skolām, meža īpašniekiem un citu institūciju (VMD, A/s “Latvijas Valsts meži” u.c.) meža speciālistiem.

Lai sekmētu jauniešu palikšanu lauku teritorijās, mazinātu to pārcelšanos uz lielajām pilsētām, VLT darbības ietvaros 26 reģionālajās nodaļās tiek sniegts atbalsts lauku jauniešiem uzņēmējdarbības veicināšanai. 2018. gadā katra no nodaļām organizējusi informatīvās dienas, kurās piedalījušies 257 jaunieši, no tiem pēc tam mācības aktivitātes ietvaros uzsāka 233 jaunieši, no kuriem 189 pabeidza mācības un ieguva sertifikātu. Mācībās jaunieši apguva dažādas ar uzņēmējdarbību saistītas tēmas, kā, piemēram, idejas ģenerēšana, definēšana un attīstība, tirgus analīze, uzņēmējdarbības pamati, mārketinga un reklāma, resursu analīze, finanšu plānošana un grāmatvedības pamati, aktuālie finansējuma piesaistīšanas instrumenti laukos u.c.

Sabiedrības informēšanas nolūkā VLT regulāri sagatavo ziņu lapas par aktualitātēm lauku attīstībā un lauksaimniecībā, kā arī informē lauku iedzīvotājus par jaunumiem likumdošanā. 2018. gadā tika publicēti 12 informatīvā izdevuma “Lauku Lapa” izdevumi par aktualitātēm lauku attīstības jomā, kas pavairoti 67 620 eksemplāros un izplatīti visā Latvijā. Katru nedēļu tiek publicēta arī elektroniskā izdevuma versija “Lauku e-Lapa”, kas tiek izsūtīta elektroniski vairāk nekā 14 000 “Lauku e-Lapas” abonentiem – lauksaimniekiem, lauku uzņēmējiem, konsultantiem, komercuzņēmumu pārstāvjiem, valsts un pašvaldību darbiniekiem, kā arī dažādām citām iestādēm. “Lauku e-Lapa” pieejama arī VLT tīmekļa vietnē.

2018. gadā pasākuma “Vietējo lauksaimniecības produkcijas ražotāju un mājražotāju atbalsta programma” ietvaros, VLT īstenojis 30 pieredzes apmaiņas braucienus nozares uzņēmējiem, nevalstisko organizāciju pārstāvjiem un citiem lauku attīstībā aktīviem dalībniekiem uz dažādiem Latvijas novadiem ar mērķi veicināt labās prakses un pieredzes apmaiņu par LAP sasniegumiem un ieguldījumiem, ko iespējams pārņemt un piemērot arī citos uzņēmumos, saimniecībās vai organizācijās. Pieredzes apmaiņas braucieni to dalībniekus iedrošina rīkoties pašiem, jo ir vērsti uz profesionālo pilnveidošanos. Braucienu laikā to dalībniekiem ir iespēja iegūt jaunus sadarbības partnerus un kontaktus, gūt jaunas zināšanas, idejas un iedvesmu, lai attīstītu vai dažādotu savu saimniecisko darbību.

Informēšanas un publicitātes pasākumu ietvaros VLT 2018. gadā ir noorganizējis Trešo Starptautisko Latgales reģiona biškopju konferenci, kurā piedalījās vairāk nekā 125 dalībnieku, biškopji no Latvijas, Baltkrievijas un Lietuvas. Konferencē tika pārrunātas tēmas par bioloģiskās biškopības nākotni, apiterapijas attīstību Latvijā, netradicionālajām ārstniecības metodēm dermatoloģijā, apiterapijas produktu kvalitāti, kā arī vairāki biškopji dalījās pieredzē darbā ar “bišu gultu”, biškopības produktu pielietošanu apiterapijā un vaska kodes kāpuru produktu izmantošanu.

Starptautisku pasākumu organizēšana Latvijā dod iespēju starptautiskajiem kolēģiem uzzināt par Latvijā īstenojamajām aktivitātēm, kā arī plašākam skaitam Latvijas pārstāvju iepazīties ar starptautisko pieredzi. Tāpat, lai sekmētu ELFLA un LAP atpazīstamību un plašākas sabiedrības informēšanu par piedāvātajām iespējām un sasniegumiem. 2018. gadā VLT piedalījās vienā no lielākajiem nozares pasākumiem “Traktordienas 2018”. Pasākuma gaitā norisinājās dažādi demonstrējumi un pašmāju un ārzemju lektori sniedza prezentācijas par dažādām lauksaimniekiem aktuālām tēmām. Tāpat ar interaktīviem un izklaidējošiem elementiem ("Laimes rats", "Govs slaukšana" u.c.) interesenti tika iepazīstināti ar VLT un LLKC struktūrvienībām un to sniegtajiem pakalpojumiem. Traktordienas apmeklēja apmēram 9 000 interesenti, un piedalījās apmēram 1 000 dalībnieki.

2018. gadā veiksmīgi realizēts pasākums - Mājražotāju stendi izstādes “Rīga FOOD 2018” laikā Ķīpsalā. Latvijas novadu stendos kopumā savu produkciju prezentēja 120 mājražotāji. Pasākuma ietvaros realizēts konkurss “Tautas Garša” un 6 nominācijās jeb pārtikas grupās apbalvoti izstādes apmeklētāju atzīti produkti. Pasākuma laikā stendu centrā notika mājražotāju produkcijas prezentācijas un tajās ar saviem stāstiem dalījās ap 20 mājražotāji, kā arī papildu informāciju visu izstādes laiku sniedza projekta moderators. Kopumā četrus dienu laikā izstādi apmeklēja 39 100 dalībnieki.

Papildus iepriekš minētajam VLT piedalījies arī Saksijas – Anhaltes Zemkopības ministrijas un apkārtējās vides ministrijas rīkotajā ikgadējā pasākumā “Zemes ražas pētniecības svētki”, un nacionāla mēroga ikgadējā pasākumā “Sējējs 2018”, lai noteiktu labāko ieguldījumu Latvijas lauku attīstībā un lauksaimniecībā un popularizēt sasniegto (kopumā konkursam tika iesniegti 45 pieteikumi 7 nominācijās).

Tāpat 2018. gadā VLT pasākumu ietvaros organizēta konkursa "Zelta čiekurs 2018" laureātu godināšanas ceremonija. Tās ietvaros konkursa 4 nominācijās pasniegti 7 “lielie čiekuri” un 5 “mazie čiekuri”, kā arī diplomu, atzinības raksti, u.c. piemiņas veltes. Par visiem 1.vietas ieguvējiem veidots videosižets. Atzinība laureātiem izteikta arī “Laureātu kalendārā 2019”.

		KOPĀ	No tiem vērsti uz uzraudzības un novērtēšanas rezultātu apkopošanu un izplatīšanu	No tiem vērsti uz konsultācijām un/vai inovāciju atbalsta punktu	No tiem vērsti uz VRG, t.sk. starpteritoriālo un starptautisko sadarbību
VLT komunikāciju rīku skaits (pēc veida)	VLT rīkoto pasākumu (semināri, konferences, pieredzes apmaiņa u.c.) skaits	307	6	1	5
	Publikāciju, reklāmlapu, laikrakstu, žurnālu, ieskaitot e-publikācijas, skaits	2816	2	22	4
	Citi rīki, skaits (mājas lapa, sociālie mediji)	1	1	1	1
	Apkopotie un izplatītie projektu piemēri, skaits	72	0	21	1
VLT aktivitāšu ietvaros īstenotā tematiskās un analītiskās informācijas apmaiņa, skaits	Tematiskās darba grupas	0	0	0	0
	Konsultācijas ar dalībniekiem	4	0	4	0
	Citi (izglītojošie semināri, apmācības jauniešiem un skolēniem, web-forumi, tīmekļa vietnē ievietotie interneta rīki (piemēram, ES atbalsta pieejamības noteikšanas programma u.c.), kapacitātes celšanas pasākumi VLT aktivitāšu īstenošanā iesaistītajiem, u.tml.)	319	0	1	3
ENRD aktivitāšu skaits, kurās piedalījies VLT		10	1	1	1
no tām VLT aktīvi līdzdarbojies (prezentācija, darba grupas vadīšana, plakātu izgatavošana u.tml.)		2	0	1	1

5. tabula. VLT sekretariāta darbības sasniegti rādītāji 2018. gadā

4.b) Pasākumi, kas veikti, lai nodrošinātu programmas publicitāti (Komisijas Īstenošanas regulas (ES) Nr. 808/2014 13. pants)

Informācija par vadošās iestādes veiktajiem informācijas un publicitātes pasākumiem

Lai sekmīgi nodrošinātu ELFLA informācijas un publicitātes pasākumus, ZM kā ELFLA vadošā iestāde darbojas saskaņā ar ELFLA, Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda informācijas un publicitātes stratēģiju, kas nosaka iepriekš minēto fondu informācijas un publicitātes kopīgos mērķus un uzdevumus 2014.-2020. gada plānošanas periodam, kā arī informācijas un publicitātes pasākumu kopumu, kādus paredzēts ieviest no iestāžu un organizāciju puses. Lai savlaikus sniegtu skaidru un saprotamu informāciju par iespējām pieteikties ELFLA atbalstam, informētu sabiedrību par ieguldījuma virzieniem un ieguvumiem, kā arī veicinātu sabiedrības izpratni par ES atbalstu Latvijas reģionu attīstībā, regulāri aktualizēta informācija par pasākumiem, semināriem, apmācībām, pieteikšanās termiņiem un citām ar ELFLA saistītām norisēm ZM, padotības iestāžu un LLKC interneta vietnēs un sociālajos tīklos. Daļa informācijas publicēta arī angļu valodā. ZM 2018. gadā izplatījusi 93 preses paziņojumus par ELFLA, kas publicēti plašsaziņas līdzekļos un tīmekļvietnēs, veikta LAP popularizēšana sociālajos tīklos “Facebook” un “Twitter”. Septiņi preses paziņojumi publicēti arī angļu valodā.

ZM sagatavotā informācija par ELFLA un LAP regulāri ievietota Latvijas medijos latviešu un krievu valodā. Zemkopības ministrs un ZM eksperti vairākkārt piedalījušies televīziju - LTV 1, LTV 7, LNT, TV3, radio - LR 1, LR 4, EHR ierakstos un tiešraidēs („Krustpunkti”, “Pēcpusdiena”, “Labrīt”, “Doma

Laukums”), kurās notikušas diskusijas par LAP un ELFLA sniegtajām iespējām. Informācija publicēta oficiālā izdevēja uzturētajā tīmekļvietnē „LV portāls”, aģentūras LETA ziņu lentē, portālos “laukos.lv”, “LSM”, “Delfi”, “TVNet”, “FinanceNet”, žurnālos „Saimnieks”, „AgroTops”, „Praktiskais Latvietis”, „Kapitāls”, „Ir”, „Sestdiena”, “Baltijas Koks”, “Dārzs un Drava”, laikrakstos „Latvijas Avīze”, „Dienas Bizness”, „Neatkarīgā Rīta Avīze”, „Diena”, specializētajos medijos („Lauku Lapa”, “Latvijas Lopkopis”) un reģionālajos medijos un tīmekļvietnēs.

Sagatavoti un LTV 1. programmā par LAP pārraidīti 8 sižeti “Eiropas Savienības atbalsts lauku attīstībai” TV raidījumā „Es – savai zemītei”.

Sagatavoti un pārraidīti 10 televīzijas sižeti “Labā prakse LEADER pasākumu īstenošanai Latvijā”. Ar šiem raidījumiem sasniegts plašs reģionos dzīvojošo lauksaimnieku loks, kuri uzzināja par iespējām iesaistīties LEADER/SVVA (sabiedrības virzītas vietējās stratēģijas) aktivitātēs. Vienlaikus popularizēti labās prakses piemēri un veiksmes stāsti vietējai attīstībai LAP pasākumā “Atbalsts LEADER”, kā arī sniegta plaša informācija par vietējo rīcības grupu lomu un darbību, atbalsta izmantošanas iespējām. Raidījumi arī atspoguļo LEADER/SVVA pieejas pozitīvo ietekmi uz lauku teritorijas attīstību, tostarp arī sociāli ekonomiskos ieguvumus.

Informācija par LAP ieņēmumi pamanāmu vietu krieviski rakstošajos un raidošajos Latvijas plašsaziņas līdzekļos - televīzijās LTV 7 (krievu redakcija) un “Pirmais Baltijas kanāls” (PBK 1), radio LR 4 (“Doma Laukums”), laikrakstos un portālos “Telegraf” un “Vesti.lv”, “Rezeknenskije Vesti”, “Million”, “Naš Gorod”, “Subbota”, “Novaja.lv”, portālu “LSM”, “TVNet” un “Delfi” krievu valodas versijās u.c.

ZM ir ļoti cieša un labvēlīga sadarbība ar Latvijas reģionālajiem medijiem. Tā kā reģionālos medijus galvenokārt interesē konkrēta un lauksaimniecībā noderīga informācija, tad novadu pašvaldībās bāzētie plašsaziņas līdzekļi labprāt publicē informāciju par projektu iesniegšanu, semināriem un konsultācijām, un arī paši veido stāstus par savu novadu veiksmīgajām saimniecībām un to pieredzi. Arī 2018. gadā tika sarīkots preses seminārs reģionu žurnālistiem, kurā zemkopības ministrs un ZM iestāžu vadošie eksperti stāstīja par aktualitātēm lauksaimniecībā, lielu uzsvāru liekot uz projektu iespējām un līdzmaksājumu, ko nodrošina ELFLA. Žurnālistiem nodrošināts arī seminārā sniegtās informācijas elektronisks apkopojums, ko viņi parasti izmanto visu gadu - līdz nākamajam semināram.

Tāpat ZM speciālisti regulāri piedalījušies VLT un NVO rīkotajos semināros, konferencēs, sanāksmēs un snieguši aktuālo informāciju par LAP ieviešanas progresu un aktualitātēm normatīvo aktu jomā, ir uzklauti NVO priekšlikumi, diskutēti par LAP īstenošanas uzlabošanu un efektīva finansējuma apguves veicināšanu, kā arī sniegtas atbildes un skaidrojumi uz nozares pārstāvju jautājumiem.

Atzīmējams ir zemkopības ministra ieguldījums, sniedzot aktuālu informāciju ražotājiem, tādējādi veicinot iedzīvotāju aktīvu līdzdalību ELFLA līdzekļu izmantošanā. Ministrs vairāk nekā 50 darba vizītēs 2018. gadā apmeklēja Latvijas novadus un pagastus Kurzemē, Vidzemē, Zemgalē, Latgalē un Sēlijā - Burtņiekus, Ilūkstei, Siguldu, Balvus, Jēkabpili, Tērveti, Valku, Vecpiebalgu, Kandavu, Talsus, Mērsragu, Rēzekni, Sabili, Kabili, Alsungu, Vārmi, Ziras, Pūri, Viļānus, Čornaju, Rēzekni, Gaigalavu, Ciblu, Vārkavu, Ikšķili, Saldu, Durbī, Aglonu, Viļaku, Susēju, Rūjienu, Ādažus, Ogri, Jelgavu, Siguldu, Dobeli, Jelgavu, Bausku, Valmieru, Madonu, Auci, Ozolniekus, Saulaini, Lubānu, un vairākas no šīm vietām apmeklētas vairākkārt. Ministrs darba vizītēs novados un pagastos tikās ar ražotājiem un žurnālistiem, informējot par pasākumiem un atbalsta iespējām.

Latvijas medijos publicēti gan augstākā līmeņa ekspertu un nozares vadības viedoklis, gan arī lauku konsultantu skaidrojumi un komentāri par LAP.

ZM sadarbībā ar VLT 2018. gada novembrī Jelgavā rīkoja konferenci mežsaimniekiem, kurā amatpersonas

informēja ražotājus par fondu aktualitātēm, ar mežsaimniekiem diskutēja par meža politikas dokumentiem, pieejamo atbalstu meža īpašniekiem un atbildēja uz meža īpašnieku, komersantu un žurnālistu jautājumiem.

Informācija par LAD veiktajiem informācijas un publicitātes pasākumiem

LAD 2018. gadā aktīvi turpināja īstenot informācijas un publicitātes pasākumus, lai informētu LAD klientus un plašāku sabiedrību par LAP pasākumu aktualitātēm un plānošanas perioda pieejamā ELFLA finansējuma apguvi, kā arī skaidrotu ELFLA ieguldījumu lauksaimniecības un mežsaimniecības Latvijā attīstībā.

Regulāri LAD tīmekļa vietnē www.lad.gov.lv tika aktualizēta informācija, skaidrojot atbalsta saņemšanas nosacījumus, pieteikšanās laikus, sniedzot operatīvo informāciju un citas aktualitātes. Ir sagatavotas un publicētas vadlīnijas, rokasgrāmatas un citi skaidrojumi klientiem, lai veiksmīgāk skaidrotu atbalsta saņemšanas iespējas un novērstu kļūdas pieteikumos. Ir izveidota apjomīga izvēlne, kas ļauj klientiem uzzināt gaidāmās atbalsta pasākuma kārtas, iepriekšējo kārtu rezultātus un citu informāciju:

<http://www.lad.gov.lv/lv/atbalsta-veidi/projekti-un-investicijas/lap-investiciju-pasakumi/>.

LAD katru gadu veic klientu aptauju ar mērķi noskaidrot, kā klienti vērtē LAD darbu. Iegūtie rezultāti tiek analizēti un veiktas attiecīgas izmaiņas, lai klientiem pēc iespējas ērtāk būtu pieejama visa aktuālā informācija. Aptaujas rezultāti pieejami LAD tīmekļa vietnē sadaļā “Klientu aptauja”.

Liela uzmanība LAD pievēršis tam, lai arī atbalsta saņēmēji nodrošinātu nepieciešamās publicitātes prasības, īstenojot projektus. Klientiem ir pieejama apjomīga skaidrojoša informācija par prasībām, kas jāievēro, lai tiktu ievēroti publicitātes pasākumu īstenošanas nosacījumi. Klientiem elektroniski ir pieejams informatīvā publicitātes plakāta un plāksnes ērti elektroniski aizpildāms un izdrukājams paraugs, kuru klients var aizpildīt un izmantot savam projektam, lai informētu sabiedrību par ELFLA ieguldījumu. Klientiem tiek sniegtas individuālas konsultācijas un skaidrotas publicitātes nodrošināšanas prasības.

Saskaņā ar ES un nacionālos tiesību aktos noteikto, LAD nodrošināja atbalsta saņēmēju saraksta publicēšanu savā tīmekļa vietnē: https://eps.lad.gov.lv/payment_recipients.

Liels darba apjoms ir veltīts tam, lai informētu plašsaziņas līdzekļus par LAP aktualitātēm. Šī darba ietvaros sagatavotas un nosūtītas vairāk kā 10 preses relīzes, uzraudzīta to publicēšana plašsaziņas līdzekļos, sniegta informācija pēc mediju pieprasījuma. Liela uzmanība pievērsta tam, lai aktuālo informāciju saņemtu arī tie klienti, kuri informāciju neiegūst no nacionālajiem plašsaziņas līdzekļiem un maksas reģionālajiem izdevumiem, tādēļ tiek veikta aktīva sadarbība ar bezmaksas pašvaldību portāliem un izdevumiem.

Katru nedēļu abonentiem tiek sagatavots un izsūtīts iknedēļas LAD elektroniskais Ziņnesis par LAD darba aktualitātēm, tajā skaitā par LAP pasākumiem. Tiek sagatavotas atbildes uz LAD klientu uzdotajiem jautājumiem, tās tiek publicētas LAD tīmekļa vietnē: <http://www.lad.gov.lv/lv/kontakti/jautajumi-un-atbildes/projekti-un-investicijas-3>, kā arī nosūtītas klientiem individuāli.

Lai informētu lauksaimniekus par aktuālajiem atbalsta pasākumiem, ir sagatavoti video un animācijas, kas tiek translēti klientu centros.

LAD aktīvi publicē informāciju sociālajos tīklos. Twitter kontā LAD_Latvija, Facebook kontā un Vimeo kontā aktīvi tiek publicēta aktuālā informācija par administrētajiem pasākumiem un jaunumiem saistībā ar LAD.

Informācijas sniegšanai gan sociālajos tīklos, gan mājaslapā, gan plašsaziņas līdzekļos dienests izmanto mūsdienīgu pieeju, gatavojot dažādas infografikas, prezentācijas un citus vizuālus materiālus, kā arī liela uzmanība tiek pievērsta tam, lai informācija tiktu sniegta klientiem pēc iespējas saprotamākā valodā. Dienests gatavo arī veiksmes stāstus par veiksmīgi īstenotajiem projektiem LAP ietvaros un publicē to video

un infografikas par sasniegtajiem rezultātiem LAD tīmekļa vietnē.

2018. gadā tika nodrošināta dienesta speciālistu dalība, kā arī sagatavota informācija daudzos semināros pašvaldībās un citos pasākumos, piemēram, izstādē “Pavasaris 2018”, izstādē “Lauksaimniecības un meža tehnika. Lauku sēta 2018”, “Lauki ienāk pilsētā” un citos. Visos pasākumos sniegtas dienesta prezentācijas par LAP aktualitātēm.

Organizētas regulāras tikšanās ar lauksaimnieku organizācijām - LOŠP, “Zemnieku saeima” u.c., kur apspriesti jautājumi saistībā ar atbalsta maksājumu administrēšanu, atbalsta pasākumu nosacījumiem un citiem jautājumiem.

5. DARBĪBAS, KAS VEIKTAS, LAI IZPILDĪTU EX ANTE NOSACĪJUMUS

Šī iedaļa attiecas tikai uz GĪZ 2015, 2016

6. APAKŠPROGRAMMU ĪSTENOŠANAS APRAKSTS

Neattiecas

7. INFORMĀCIJAS NOVĒRTĒŠANA UN NOVĒRTĒJUMS PAR TUVINĀŠANOS PROGRAMMAS MĒRĶIEM

7.a) Novērtējuma jautājumi

7.a1) CEQ01-1A - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi atbalstīja inovāciju, sadarbību un zināšanu bāzes izveidi lauku apvidos?

7.a1.a) Atbilde uz novērtējuma jautājumu

1. Pasākumu saraksts ar ieguldījumu MV 1A

Primāri programmētie pasākumi un apakšpasākumi:

Pasākums	Apakšpasākums	Projektu skaits (2014-2018)
M01	M01.1	11
	M01.2	27
	M01.3	0
M02	M02.1	3
M16	M16.1	5
	M16.2	11
	M16.3	0
Kopā		57

Citos MV programmētie pasākumi ar sekundārajiem ieguldījumiem MV 1A

MV 6B apakšpasākums M19.21 – 95 atbalstītajiem projektiem 1A atzīmēts kā galvenais sekundārā ieguldījuma MV.

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritēriji	Kopējie rezultāta rādītāji
Tika atbalstīti projekti, kas sekmē inovācijas, sadarbību un zināšanu bāzi lauku apvidos	T1: Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14., 15. un 35. panta pasākumu ietvaros veikto izdevumu procentuālā daļa no LAP 2014-2020 kopējiem izdevumiem (prioritārā joma 1A)
Saimniecību vadītāji/ uzņēmēji ir saņēmuši konsultācijas lauksaimniecībā, mezsaimniecībā un pārtikas ražošanā.	O13 - Konsultēto atbalsta saņēmēju skaits

3. Pielietotās metodes

Kvantitatīvās metodes:

Dati par īstenotajiem/ apstiprinātajiem projektiem apkopoti no LAD.

Kvalitatīvās metodes:

Lai novērtētu pasākumos M01, M02 un M16 pieejamā mērķvērtību veidojošā publiskā finansējuma apguves iespējas, novērtējumā tika izmantotas daļēji strukturētās intervijas ar Programmas īstenošanā iesaistītajām pusēm ZM, LAD, LLKC.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītājs		Absolūtā vērtība	Relatīvā vērtība	Datun informācijas avots
Kopējie iznākuma rādītāji	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi - M01, M02, M16, EUR	3 687 932		LAD
	O13 - Konsultēto atbalsta saņēmēju skaits	4 574		LAD
Kopējie rezultāta rādītāji	T1: Regulas (ES) Nr. 13/05/2013 14., 15. un 35. pa		0,24% Kopā ar sekundāro ieguldījumu 0,34%	LAD

nta pasākumu ietvaros veikto izdevumu procentuālā daļa no LAP kopējiem izdevumiem (prioritārā joma 1A)			
--	--	--	--

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

MV 1A mērķa rādītājā tiek uzskaitīts finansējums, kas atvēlēts horizontālās prioritātes P1 pasākumiem un tiek ieguldīts MV 2A (M01, M02, M16) un P4 (M01, M02) jomās. Savukārt MV 2A un P4 vajadzību rosināto zināšanu pārneses darbību rezultāti – MV 1A (konsultāciju saņēmēju skaits), MV 1B (sadarbības grupu skaits) un MV 1C (mācību dalībnieku skaits).

P1 pasākumos pabeigti ir tikai 2 mācību un 1 konsultāciju projekts, tomēr 2017. un 2018. gadā sekmīgi uzsāktie projekti rāda progresu uzraudzības un novērtēšanas rādītājos. Ievērojot prioritātes projektos noslēgto līgumu daudzgadu raksturu un līdzšinējo īstenošanas gaitu, var novērtēt projektos vēl neīstenoto potenciālu.

Atbalstītajos M01, M02 un M16 projektos par mācībām, demonstrējumiem un lauka dienām, konsultācijām, kā arī sadarbības aktivitātēm izmaksātais publiskais finansējums 3,69 milj. EUR apmērā (no kuriem 75% veido M01.1 izmaksātais) veido mērķvērtības rādītāja *TI: Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14., 15. un 35. panta pasākumu ietvaros veikto izdevumu procentuālā daļa no LAP kopējiem izdevumiem (prioritārā joma 1A)* vērtību 0,24%, kas ir tikai 8,1% no plānotās.

Kopā ar sekundāro ieguldījumu no M19.21 apakšpasākuma 95 projektiem MV 1A procentuālā daļa no programmas kopējiem izdevumiem ir 0,34%.

Mērķvērtību var palielināt ar šādu potenciālo ieguldījumu: 0,61% dotu šajā novērtējumā jau iekļauto projektu apstiprinātā, bet vēl neizmaksātā publiskā finansējuma daļa; 0,68% - apstiprināto vēl neuzsāktu projektu publiskais finansējums, kā arī pozitīva lēmuma gadījumā vērtēšanā esošo sadarbības projektu potenciāls – 0,42%. Tomēr arī ar šiem projektiem tiešajā intervencē mērķvērtība būtu tikai 66% no sagaidāmās vērtības, un mērķi var sasniegt, ja sekmīgi īsteno uzsāktu un izsludina jaunas projektu pieņemšanas kārtas.

M01 pasākumam paredzētais finansējums ir 0,8% no kopējā Programmas publiskā finansējuma. Pasākumā kopumā ir izmaksāti 22% no plānotā publiskā finansējuma, bet atsevišķie apakšpasākumi tiek īstenoti atšķirīgā pakāpē. Apakšpasākums M01.1 ir agrāk uzsākts un norit sekmīgi – ar 39% no plānotā finansējuma ir sasniegti 58% no plānotā mācību dalībnieku skaita. Apakšpasākums M01.2 uzsākts tikai 2018. gadā, un ir noslēgti 3-5 gadu projekti ar 5 demonstrējumu rīkotājiem un pirmajā gadā šajos 27 projektos ir izmaksāts finansējums par 9%, tomēr atsevišķos projektos sasniegta apguve arī līdz 20%. Apakšpasākumā M01.3. nav izmaksāto summu, bet ir apstiprināts liels divu gadu projekts par saimniecību un meža apmeklējumu nodrošināšanu. Pasākumā kopā apstiprinātais publiskais finansējums sasniedz 91% no plānotā apjoma, bet apakšpasākumā M01.1 plānotais apjoms ir pārsniegts par 21%. Apakšpasākumā M01.2 ir apstiprināti projekti par 83%, bet apakšpasākumā M01.3 – par 46% no plānotā finansējuma. Ir iespējams finanšu izlīdzinājums pasākuma ietvaros un 10% plānotā finansējuma atlikums jauniem projektiem.

M02 pasākumā ir izmaksāti tikai 4% no plānotā publiskā finansējuma, sniedzot 44% no plānotā konsultāciju saņēmēju skaita. Apstiprinātais finansējums ir puse no plānotā. Lielākais projekts, kas ir 96% no visa apstiprinātā publiskā finansējuma, lielā mērā noteiks pasākuma progresu. Līdz šim visbiežāk konsultācijas notikušas par savstarpējās atbilstības (SA) prasību ievērošanu lauksaimniecībā ūdens resursu jomā, dzīvnieku labturībā un par normatīvo regulējumu attiecībā uz augu aizsardzības līdzekļu lietošanu, bet meža zemes īpašniekiem un tiesiskajiem valdītājiem – par normatīvo regulējumu dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzībā. Šajos 3ursos katrā atsevišķi konsultāciju ilgums, saņēmēju skaits un publiskais finansējums ir 13-27% intervālā no kopējā rādītāja, bet 8 pārējos katrā atsevišķi - nepārsniedz 7%. Konsultāciju pakalpojumu sniedzēji (LLKC) intervijā izteica viedokli, ka pakalpojuma attīstību kavē ierobežojums, ka tēmas ārpus normatīvajos aktos paredzētajiem jautājumiem, piemēram, par uzņēmuma ekonomisko un vides rādītāju jautājumiem, var sniegt konsultāciju saņēmējiem, kuru saimnieciskās darbības apgrozījums pēdējā noslēgtajā gadā nepārsniedz 15 000 EUR. Konsultāciju kursu tēmas nav veidotas pēc aktuālā pieprasījuma izpētes, piemēram, ir interese par konsultācijām bioloģiskajā lauksaimniecībā, kas nav iekļauta tēmu sarakstā.

Administratīvais slogs saistībā ar konsultāciju pieteikšanu un uzraudzību no LAD puses, pakalpojuma sniedzēja uzskatā būtu mazināms. Ja sistēma būtu vienkāršāka, varētu piesaistīt un iesaistīt vairāk ekspertu konsultāciju sniegšanai. Otra liela problēma ir atbilstošas kvalifikācijas un pieredzes konsultantu trūkums. Trūkst speciālistu ar atbilstošu izglītību un pieredzi tieši lauksaimniecībā.

Īpaša nozīme sekmīgas pasākuma gaitas nodrošināšanai ir EIP grupu sadarbības apakšpasākumam M16.1, kur nosacījumi ir stingri, pieredzes maz un inovācija kā tāda ir liels izaicinājums. Ar inovāciju M16 pasākuma ietvaros apzīmē procesu vai darbību, kura rezultātā tiek radīts jauns produkts vai pakalpojums, tehnoloģija, metode un, kurā tiek iesaistīts pamatā valsts intelektuālais potenciāls, nodrošinot nepārtrauktu mijiedarbību visā procesa garumā, t.i., zinātne-pētniecība-ražošana-tirgus izpēte un gatavās produkcijas ražošana[1].

Apakšpasākumam raksturīga 2 posmu vērtēšana – pirmajā posmā vērtē sadarbības ideju, otrajā – sadarbības projektu. No pirmajās divās kārtās pieteiktajām idejām puse tika apstiprinātas un iesniegtas otrajā posmā kā 25 inovāciju projekti. No tiem 7 tika noraidīti finansējuma trūkuma dēļ (vēlāk 4 tika iesniegti atkārtoti), 10 vēl tiek vērtēti un 8 projekti tika apstiprināti. Darbības ir uzsāktas 5 projektos jeb EIP grupās, un sadarbība galvenokārt vērsta uz lauksaimniecības produktu ražošanu, mazāk uz pārstrādi.

Projektu ideju kvalitāti nosaka pieteicēju kapacitāte, kurā lielu lomu spēlē zināšanas un pieredze. Zinātnieku kapacitāte un zināšanas par nozares problēmām, kā arī uzņēmēju izpratne par risinājuma būtību ir svarīgs nosacījums projektu veiksmīgai ieviešanai. Intervijās ar EIP darba grupu projektu vērtēšanas komisijas locekļiem un ekspertiem tika uzsverts, ka ideju apraksts ne vienmēr dod priekšstatu par projekta

idejas novitāti un nozīmi nozares skatījumā. Idejas vairāk saistītas ar lokālu problēmu risināšanu. Apmēram 30% no ideju pieteikumiem, tiek vērtēti kā nozīmīgi nozarei. Zinātnieku kapacitāti ievērojami mazina pašreizējais valsts politika attiecībā pret pētniecību, un ņemot vērā lauksaimniecības specifiku un nepieciešamo pieredzes uzkrāšanas periodu. Birokrātiskais slogs projektu pieteicējiem, kas līdzīgs investīciju projektiem, neveicina iesaistīšanos un pagarina lēmuma pieņemšanu un projektu uzsākšanu. Vienkāršoto izmaksu piemērošana projektā var atvieglot procesu un veicināt projektu ieviešanu. Jāņem vērā, ka projekti, kas saistīti ar laukkopību jāuzsāk laicīgi, agrotehniskā procesa dēļ un kavēšanās var radīt negatīvas sekas (projektu vairs nevar uzsākt, ideja netiek ieviesta vispār). Neviennozīmīgi ir vērtējams kritērijs par sadarbības partnera skaitu projektā (jo lielāks skaits, jo vairāk punktu), jo katrā sektorā iesaistīto dalībnieku skaits nav vienāds. Līdz ar to kāds no sektoriem ar savu ideju var arī netikt atbalstīts.

Ar esošo potenciālu M16.1 apakšpasākumam atvēlētais finansējums var tikt pārsniegts, bet M16.2 apakšpasākumā sasniedz 35% un vēl tikai uzsāktajā M16.3 apakšpasākumā - 55%. Sadarbības grupu plānotais skaits var tikt sasniegts (par sadarbības grupām vairāk skat. 2.KNJ).

LEADER/SVVA apakšpasākumā M19.2 inovācijas tiek definētas katras VRG stratēģijā, piemērojot stratēģiju izstrādes metodisko vadlīniju ieteikumus savas teritorijas situācijai un nosakot arī inovatīvu projektu kritērijus. Projektu vērtēšanas laikā tiek piešķirti papildu punkti inovatīviem projektiem, ja tie tiek par tādiem atzīti vērtēšanas procesā. Kritēriju pakāpes visbiežāk veido teritorijas aspekts – vai projekta rezultāts būs inovatīvs pagasta vai novada, vai varbūt lielākā mērogā. Vērtēšanu par atbilstību stratēģijai veic katra VRG atšķirīgi.

Sekundārais ieguldījums MV 1A tiek gūts no 95 apakšpasākuma M19.2 uzņēmējdarbības projektiem jeb 16,2%, kuriem šis bija norādīts kā galvenais sekundārā ieguldījuma MV, bet vēl 165 inovatīvi projekti tika uzskaitīti ar galveno sekundāro ieguldījumu MV 6A un 6B. Projektu pieteikumu analīze rāda, ka inovācijas norit galvenokārt vietējā līmenī, tomēr ir projekti, kas uzskatāmi par inovatīviem arī reģiona līmenī. Inovācijas galvenokārt orientētas uz jaunu produktu un pakalpojumu īstenošanu vai jaunām metodēm, lai sasniegtu augstāku ražošanas vai pakalpojumu efektivitāti. Potenciāli inovatīvi ir arī daļa no projektiem, kas nav iesniegumos to atzīmējuši. Vairāk par to skat. 17.KNJ.

No citiem Programmas pasākumiem inovāciju projekti sagaidāmi tikai M04.2, kur tiem paredzēta papildu atbalsta intensitāte 10%, dota inovācijas definīcija un paredzēta kārtība, kādā tiek atzīta inovācijas atbilstība definīcijai. Šī pasākuma MK noteikumu izpratnē inovācija ir jauna produkta ieviešana ražošanā, kas veicina jaunas tirgus nišas izveidošanos, Latvijā līdz šim neražotu produktu ražošanas uzsākšana, zinātniskās, tehniskās vai citas jomas idejas izstrādes un tehnoloģijas ieviešana ražošanas procesā tirgū pieprasīta konkurētspējīga produkta ražošanai. Pašlaik īstenots viens tāds projekts griķu pārstrādē.

Atbalstītie projekti sniedz ieguldījumu Programmā noteiktās vajadzības par zināšanu līmeņa paaugstināšanu risināšanā.

6. Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi

Kopumā prioritātes īstenošana norit samērā sekmīgi, ievērojot apstiprināto projektu kopējo finansējumu un pasākuma M16 vērtēšanā esošo projektu potenciālu.

Pasākumos atbalstītie projekti sekmē inovācijas, sadarbību un zināšanu bāzi lauku apvidos, lai gan ieguldījums sasniedz tikai 0,34% no LAP 2014-2020 plānotā publiskā finansējuma.

Saimniecību vadītāji/ uzņēmēji ir saņēmuši konsultācijas lauksaimniecībā un mežsaimniecībā (konsultēti

ir 44% no paredzētā). Mācību dalībnieku skaits lauksaimniecībā, mežsaimniecībā, pārtikas ražošanā un kooperācijā sasniedz 58% no paredzētā.

M02 pasākuma ieviešanai noteiktās administratīvās procedūras projektu ieviešējiem būtu vienkāršojamas. Trūkst atbilstoši kvalificētu konsultantu ar praktisko pieredzi, kas varētu sniegt vajadzīgās konsultācijas. Konsultāciju pakalpojuma attīstīšanu kavē ierobežotais tēmu loks, kā arī uzņēmējdarbības tēmai noteiktais atbalsta saņēmēja saimnieciskās darbības apgrozījuma sliekšnis.

Sadarbību sākušas 5 EIP grupas (M16.1) un 11 citas sadarbības grupas (M16.2). Interese no iesniedzēju puses ir, bet ideju projektos trūkst nozarei nozīmīgu problēmu risinājumu. Arī M16.1.un M16.2.pasākumos noteiktās administratīvās prasības, lai uzsāktu un ieviestu projektu, atbilst investīciju projektu nosacījumiem, ne inovatīvu projektu ieviešanai.

Ieteikumi

Turpmāk izvēlēties paredzēto konsultantu apmācības pasākumu, lai uzlabotu konsultāciju kvalitāti. (Pašlaik Regulas (ES) Nr. 1306/2013 15. panta 1. (c) punkts).

Projektiem, kas vērsti uz zināšanu attīstību, sadarbības un inovāciju jautājumiem, būtu jāpārdomā iespējas mazināt administratīvo slogu (zinot iepirkuma likuma ieviešanas procedūras ilgumu), inovatīvo projektu pieteicējiem piemērojot vienkāršotās izmaksas, lai nezaudētu laiku projektu uzsākšanai un piesaistītu vairāk interesentu.

M16.1 apakšpasākumā izvērtēt kārtā izsludinātā finansējuma apjomu, lai projekti netiktu noraidīti finanšu nepietiekamības dēļ, kas var atlikt projekta īstenošanu uz pārāk ilgu laiku.

Izskatīt iespēju M02 pasākumā paplašināt konsultāciju tēmu sarakstu un atbalsta saņēmēju loku, piem., saimniecības ar apgrozījumu līdz 70 000 EUR, piemērojot diferencētu atbalsta intensitāti.

Pārdomāt LAD izvirzītās administratīvās prasības projektu ieviešējiem M02 un M16 pasākumos (auditējamo vērtību pārbaudei), lai veicinātu mērķu sasniegšanu projektos, nepieciešamības gadījumā veicot grozījumus Ministru kabineta noteikumos.

[1] <https://www.zm.gov.lv/lauku-attistiba/statiskas-lapas/2014-2020-gada-planosanas-periods-/latvijas-lauku-attistibas-programma-2014-2020-gadam-?nid=2191#jump>

7.a2) CEQ02-1B - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi palīdzēja stiprināt saikni starp lauksaimniecību, pārtikas ražošanu un mežsaimniecību un pētniecību un inovāciju, tostarp lai uzlabotu vides apsaimniekošanu un vides stāvokļa rādītājus?

7.a2.a) *Atbilde uz novērtējuma jautājumu*

Pasākumu saraksts ar ieguldījumu MV 1B

Primāri programmētie pasākumi un apakšpasākumi:

Pasākums	Apakšpasākums	2014-2018 projektu skaits
-----------------	----------------------	--

M16	M16.1	5
	M16.2	11
	M16.3	0
Kopā		16

Citos MV programmētie pasākumi ar sekundārajiem ieguldījumiem MV 1B

Nav paredzēti.

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritēriji	Kopējie rezultāta rādītāji	Papildu rezultāta rādītāji
Izveidota ilgtermiņa sadarbība starp lauksaimniecības, pārtikas ražošanas un mežsaimniecības uzņēmumiem un pētniecības un inovāciju institūtiem	T2: Sadarbības pasākumā atbalstīto sadarbības darbību kopskaits (Regulas (ES) Nr. 1305/2013 35. pants) (grupas, tīkli/klasteri, pilotprojekti u. c.) (prioritārā joma 1B)	
Izveidotas EIP grupas	O16 - Atbalstīto EIP grupu skaits, atbalstīto EIP darbību skaits un partneru skaits un tips EIP grupās (grupu un darbību skaits)	

EIP grupās tikuši iesaistīti daudzveidīgi partneri	O16 - Atbalstīto EIP grupu skaits, atbalstīto EIP darbību skaits un partneru skaits un tips EIP grupās (partneru skaits un veids)	
EIP grupas uzsākušas inovatīvas darbības		Inovatīvo darbību sadalījums pēc veida un nozares atbalstītajos EIP grupu projektos
Radītas sadarbības grupas	O17 - Atbalstīto sadarbības darbību skaits (izņemot EIP)	
Uzsākta sadarbība dažādās nozarēs		Sadarbības darbību sadalījums pa nozarēm (izņemot EIP)
Sadarbības projekti dod ieguldījumu vides un klimata mērķos		Projektu skaits, kas paredz ieguldījumu vides un klimata mērķos

3. Pielietotās metodes

Kvantitatīvās metodes:

Mērķvērtības T2 sasniegšanas potenciāla novērtēšanai tika iegūti un apkopoti dati par visiem M16 pieteikumiem, kas ir apstiprināti (publiskais finansējums, projektu skaits) vai ir vērtēšanā (projektu skaits).

Kvalitatīvās metodes:

Lai novērtētu pasākumos pieejamā publiskā finansējuma apguves prognozes, novērtējumā tika izmantotas intervijas ar Programmas īstenošanā iesaistītajām pusēm ZM, LAD, LLKC.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītājs		Absolūtā vērtība	Datu un informācijas avots
Kopējie iznākuma rādītāji	O16 - Atbalstīto EIP darba grupu, darbību un grupās iesaistīto partneru skaits (grupu un darbību skaits)	5	LAD
	O16 - Atbalstīto EIP darba grupu, darbību un grupās iesaistīto partneru skaits (partneru skaits un veids):		LAD
	Lauksaimnieki	21	
	NVO	2	
	MVU	3	
	Konsultanti	9	
	Pētniecības iestādes	12	
	Citi	1	
	O17 - Atbalstīto sadarbības darbību skaits (izņemot EIP)	11	
Kopējie rezultāta rādītāji	T2: Sadarbības pasākumā atbalstīto sadarbības darbību kopskaits (Regulas (ES) Nr. 1305/2013 35. pants) (grupas, tīkli/klasteri, pilotprojekti u. c.) (prioritārā joma 1B)	16	LAD
Papildu rezultāta rādītāji	Inovatīvo darbību sadalījums pēc veida un nozares atbalstītajos EIP grupu projektos:		LAD
	Lauksaimniecības	5	

produktu primārā ražošana		
Lauksaimniecības produktu pārstrāde	3	
Sadarbības darbību sadalījums pēc nozares (izņemot EIP)		
Lauksaimniecības produktu primārā ražošana	11	LAD
Lauksaimniecības produktu pārstrāde	9	
Mežsaimniecība	1	
Meža produktu pārstrāde	2	
Projektu skaits, kas paredz ieguldījumu vides un klimata mērķos	15	LAD

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Sadarbības pasākumam (M16.) ir atvēlēti 1,5% no LAP 2014-2020 kopējā publiskā finansējuma. Pasākums ir salīdzinoši nesen uzsākts (2017. gada vidū), un izmaksātais publiskais finansējums veido vien 1,46% no paredzētā. Ir uzsākti projekti visos apakšpasākumos. Pašlaik pasākuma aktivitātes ir īstenošanas procesā un pabeigto projektu nav. Par pieteicēju pieaugušo aktivitāti liecina pieteikto projektu skaits apakšpasākumos M16.1 un M16.2, kur izmaksātais publiskais finansējums veido 1% un 2.8% no tiem paredzētā publiskā finansējuma. Apakšpasākumā M16.3, kas vērsts uz tūrisma pakalpojumu attīstību, vēl nav veiktas izmaksas, jo projekti tikai apstiprināti.

MV 1B sasniegtā mērķvērtība T2 - 16 sadarbības grupas - ir 25% no plānotās rādītāja vērtības. Apstiprināti ir vēl 27 grupu projekti, bet 37 grupu projekti vēl ir vērtēšanā. Tas rāda, ka ir potenciāls mērķa sasniegšanai.

M16 Pasākuma mērķis ir veicināt sadarbību lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauksaimniecības produktu pārstrādē, lai risinātu šo nozaru praktiskās vajadzības, dodot iespēju izstrādāt jaunus produktus, procesus, tehnoloģijas un metodes un ieviešot tās praksē. Kopumā M16.01 projekti ir vairāk vērsti uz zinātnes un prakses sasaisti (EIP grupas), M16.2 ir vērsts uz sadarbības sekmēšanu, kas var nebūt tieši saistībā ar zinātni, tomēr atbalsta pieredzes un jaunu risinājumu meklēšanu. Abi apakšpasākumi vērsti galvenokārt uz lauksaimniecības produktu ražošanu un pārstrādi, M16.2 - arī uz mežsaimniecību un pārstrādi. M16.3 ir vērsts uz sadarbību starp mazajiem komersantiem tūrisma jomā, veidojot kopējus projektus un mārketingu. EIP grupas iesaista lielu partneru skaitu - vidēji 10, citas sadarbības grupas - vidēji 5. EIP grupās sadarbojas zinātniskās institūcijas, saimniecības un konsultanti, kas var veidot perspektīvā ciešāku saikni starp partneriem. EIP grupu partneri projektos pārstāv gan NVO (2), gan pētniecības iestādes (12), bet visvairāk ir lauku saimniecības (21). Partneru sastāvs vērtējams kā augsti profesionāls. To nodrošina gan iesaistītās pētniecības un konsultāciju institūcijas, gan projektu atlases 2 posmi, kas ļauj realizēt inovatīvas idejas. Lauku saimniecību pārstāvniecība liecina par iespējām realizēt zināšanu pārnesi. Ārpus EIP grupām apstiprinātie projekti attiecas uz lauksaimniecības produktu primāro

ražošanu.

Intervijās ar ZM tika pausts viedoklis, ka projektu tehniskā un zinātniskā inovāciju kvalitāte nav pietiekoša. Nenotiek nozares vajadzību izvērtēšana, bieži trūkst jaunu ideju, projekti ir vairāk orientēti uz zinātnisko institūciju iestrādēm. Minētie apstākļi var ietekmēt ilglaicīgu sadarbības modeļu izveidi starp partneriem. Par to liecina arī noraidīto projektu lielais skaits. Arī izvērtēšanas laiks LAD ir ļoti ilgs, kas, ņemot vērā lauksaimniecības specifiku, rada problēmas pieteicējiem uzsākt darbu pie projekta īstenošanas. LAD skaidro to ar MK noteikumos noteiktajām vērtēšanas prasībām, lielo dalībnieku skaitu vienā projektā un datu pieprasījumiem no citām institūcijām.

Gandrīz visiem (15 no 16) sadarbības projektiem atzīmēts ieguldījums ar lauksaimniecību un mežsaimniecību saistītas ekosistēmas uzturēšanā vai kādā no klimata mērķu virzieniem, tomēr to sekundāro ieguldījumu šajās jomās vēl pāragri noteikt.

Atbalstītie projekti šajā MV sniedz ieguldījumu arī Programmā identificētās vajadzības risināšanā saistībā ar inovatīvo produktu izstrādi.

6. Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi

Pašlaik nav iespējams novērtēt kvalitatīvi ieguldījumu lauksaimniecības, pārtikas ražošanas, mežsaimniecības un pētniecību un inovāciju jomās, jo nav pabeigtu projektu pasākumā M16.1. Īstenoto projektu rezultātu nozīmība būs vērtējuma pēc projektu pabeigšanas. Indikatīvi, ņemot vērā dalībnieku skaitu sadarbības projektos un interesi par pasākumu, var pieņemt, ka projektu sekmīgas īstenošanas rezultātā veidosies ilgtermiņa sadarbība. Sadarbības projekti ir vērsti arī uz vides apsaimniekošanu un vides stāvokļa uzlabošanu.

Saiknes veidošana starp uzņēmējiem, kas pārstāv lauksaimniekus, pārtikas ražotājus, mežsaimniekus un pētniekus, lai izstrādātu inovatīvus produktus un tehnoloģiskos risinājumus, tostarp lai uzlabotu vides apsaimniekošanu un vides stāvokļa rādītājus, norit samērā sekmīgi.

Ieteikumi

Pievērst uzmanību M16.1 un M16.2 apakšpasākumiem, kur sniegums ir salīdzinoši neliels. Pasākums jāturpina, izsludinot jaunas projektu pieņemšanas kārtas.

Aicināt nozares pārstāvjus uz diskusiju par problēmu identificēšanu un prioritizēšanu katrā sektorā, lai M16.1. pasākuma ietvaros risinātu nozarei nozīmīgas problēmas.

Būtu vienkāršojami projektu vērtēšanas kritēriji zinātniskajiem un praktiskajiem projektiem, kas nav tieši attiecināmi uz investīciju projektu vērtēšanas procedūru. Rast iespēju piemērot vienkāršotās izmaksas.

7.a3) CEQ03-1C - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi atbalstīja mūžizglītību un profesionālo apmācību lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē?

7.a3.a) Atbilde uz novērtējuma jautājumu

Pasākumu saraksts ar ieguldījumu MV 1C

Primāri programmētie pasākumi un apakšpasākumi:

Apakšpasākums M01.1. – 11 projekti.

Pasākumi, kas programmēti citos MV un rada papildu ieguldījumu MV 1C

Nav paredzēti.

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritēriji	Kopējie rezultāta rādītāji	Papildu rezultāta rādītāji
Palielinājies to lauku iedzīvotāju skaits, kas ir beiguši mūžizglītības un profesionālo mācību kursu lauksaimniecībā un mežsaimniecībā	T3: Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14. panta pasākuma ietvaros apmācīto dalībnieku kopskaits (prioritārā joma 1C)	
Pieaugušas zināšanas lauksaimniecības, mežsaimniecības un pārstrādes jomās	O12 - Mācībās iesaistīto dalībnieku skaits (sadalījumā pēc mērķa)	Mācību dalībnieku skaita īpatsvars sadalījumā pa MV mācību blokiem
		Mācību kursu skaits sadalījumā pa blokiem
Lauku saimniecību vadītāju skaits ar izglītību lauksaimniecībā pieaudzis	CCI 24 Lauku saimniecības vadītāju skaits ar izglītību lauksaimniecībā (%)	

3. Pielietotās metodes

Kvantitatīvās metodes:

Kopējais mērķa rādītājs T3 tiek iegūts no uzraudzības datubāzes, summējot iznākuma rādītāju O12 par visiem atbalstītajiem M01.1 mācību projektiem.

Papildu rezultāta rādītājs *Mācību dalībnieku skaita īpatsvars sadalījumā pa MV un mācību blokiem* tiek aprēķināts kā rādītāja O12 sadalījums: atbilstošos kursus beigušo dalībnieku skaita attiecība pret kopējo mācību dalībnieku skaitu. Iznākuma rādītāji un dati to sadalījumam tiek iegūti no LAD IS.

Kvalitatīvās metodes:

Lai novērtētu pasākumos pieejamā publiskā finansējuma apguves prognozes, novērtējumā tika izmantotas daļēji strukturētas intervijas ar Programmas īstenošanā iesaistītajām pusēm ZM, LAD, LLKC

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītājs		Abso lūtā vērtī ba	Rela tīvā vērtī ba	Datu un inform ācijas avots
Kopē jie iznāk uma rādīt āji	O12 - Mācībās iesaistīto dalībnieku skaits (sadalījumā pēc mērķa):			LAD
	2A	5749		
	P4	2354		
	O3 - Atbalstīto rīcību/darbīb u skaits	97		LAD
Kopē jie rezul tāta rādīt āji	T3: Regulas (ES) Nr. 1305/20 13 14. panta pasākuma ietvaros apmācīto dalībnieku kopskaits (prioritārā joma 1C)	8103		LAD
Papil du	Mācību dalībnieku			LAD

rezultāta rādītāji	skaita īpatsvars sadalījumā pa MV, mācību blokiem %			
	Lauksaimniecība		71	
	Pārtikas ražošana		10	
	Kooperācija		5	
	Mežsaimniecība		14	
Mācību kursu skaits sadalījumā pēc mācību blokiem		461		
	Kooperācija	21		
	Lauksaimniecība	324		LAD
	Mežsaimniecība	68		
	Pārtikas ražošana	48		
Kopējais konte rādītājs	CCI 24 Lauksaimniecības vadītāju skaits ar izglītību lauksaimniecībā (%)	32 715	47%	CSP

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Programmā izvirzītā vajadzība paaugstināt zināšanu līmeni lauksaimniecībā, mežsaimniecībā, pārtikas ražošanā nodarbinātajiem un citiem lauku uzņēmējiem tiek īstenota ar apakšpasākumā M01.1 veiktajām

darbībām, kurām paredzēti 0,4% no Programmas kopējā finansējuma.

MV 1C mērķa rādītāja T3: Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14. panta pasākuma ietvaros apmācīto dalībnieku kopskaits (prioritārā joma 1C) vērtība ir 8108 mācību dalībnieki, kas ir 58% no sasniedzamās vērtības.

Par zināšanu pieaugumu lauksaimniecības, mežsaimniecība un pārstrādes jomās liecina *mācībās iesaistīto skaits*, kas pārsniedz 8000 un tematiski mācības ietver 4 galvenos blokus. Vislielākais kursu skaits ir lauksaimniecībā 70% un mežsaimniecībā 14%. Visrezultatīvākās kursu jomas ir tās, kas paredzētas divu Agrovīdes apakšpasākumu atbalsta nosacījumos: Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos (BDUZ) un Bioloģiskā lauksaimniecība (BLS) (zemes apsaimniekošanas kursi bija obligāts nosacījums, tikpat daudz apmeklēti bija arī uz tirgu vērsta bioloģiskās lauksaimniecības ražošanas kursi). Abās šajās jomās kopā ir notikuši 139 kursi, kurus sekmīgi nokārtojuši 2641 mācību dalībnieki. Tas attiecīgi veido 30% no kursu skaita un 33% no apmācīto skaita. Lopkopības tematika veido 17% no kursu skaita un 17% apmācīto skaita, dažādas meža tematikas attiecīgi 15% kursi un 13% apmācītie; augkopības, augļkopības tematika attiecīgi 13% un 12%.

Mācību kursu klāsts ir daudzveidīgs, ir rīkoti 97 dažādi kursi. Kursu tematu un jomu izvēle ir vērtējama kā atbilstoša aktuālajām vajadzībām.

Lauku saimniecību vadītāju īpatsvars ar izglītību lauksaimniecībā (CCI 24) pastāvīgi palielinās un 2013.–2016. gadā pieaudzis no 42% līdz 47%, tas ir par 5 procentpunktiem. Tas gan notiek vienlaicīgi ar lauku saimniecību skaita samazinājumu šajā periodā par 15%, bet saimniecību vadītāju skaits ar izglītību lauksaimniecībā ir samazinājies tikai par 4%. Tas nozīmē, ka laukos paliek aizvien vairāk saimniekot tie, kam ir profesionālā izglītība lauksaimniecībā, kas ir pozitīvs efekts nozares attīstībai.

Pēc LLKC vērtējuma 2017. gadā bija jūtams pieprasījums īpaši pēc tiem mācību kursiem, kuru apguve nodrošina atbalsta maksājumu saņemšanu, piem., *Bioloģiskā lauksaimniecība* (pasākumam M11), kas pašlaik veido gandrīz trešdaļu no kursu un apmācīto skaita. Aptaujājot kursu apmeklētājus, secināms, ka tie ir vērtīgi, lai gan sākotnēji bijusi skepse par to nepieciešamību. Mācību kursu apmeklēšana sniedz ieguldījumu tālākā zināšanu pārnesē un piemērošanā praksē.

Mācību kursa *Eiropas Savienības nozīmes zālāju biotopu vai sugu dzīvotņu apsaimniekošana* praktisko nodarbību laikā tiek sagatavots individuāls *Ilgtermiņa saimniecības zālāju apsaimniekošanas plāns*. Tas ietver ieteamos un pieļaujamus apsaimniekošanas nosacījumus, saskaņā ar Dabas aizsardzības pārvaldes (DAP) ar Eiropas Savienības LIFE+ programmas atbalstu projekta Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma ietvaros izstrādātajām Vadlīnijām Eiropas Savienības aizsargājamo zālāju biotopu kopšanai un atjaunošanai „Dabisko pļavu un ganību apsaimniekošana un atjaunošana”. Vides apsaimniekošanas plāni saimniecību līmenī būtu tas, kas motivē izvērst obligāto apmācību ne tikai tiem, kas uzsākuši saimniekot, bet arī tiem, kas saimnieko ilgstoši.

LLKC, balstoties uz klientu aptaujām, atzīmē iespēju izvēlēties kursus un pieskaņot klienta vajadzībām, kur bija iekļauts liels praktisko nodarbību īpatsvars, iespējas pieredzes iegūšanai ārzemēs un kontaktiem starp kursu dalībniekiem. Šāds piedāvājums tika novērtēts atzinīgi no apmācīto puses.

6. Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi

Programmas īstenošana sekmē mūžizglītību un profesionālo apmācību lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē, jo palielinājies to lauku iedzīvotāju skaits, kas ir beiguši mūžizglītības un

profesionālo mācību kursu lauksaimniecībā un mežsaimniecībā.

Mācības notiek visos mācību blokos un 97 dažādosursos. Mācību kursu dalībnieki atzinīgi vērtēursos piedāvātās iespējas un organizatorisko pusi.

Mācību tematika ir balstīta uz sākotnējo vajadzību novērtējumu, un Programmas īstenošanas laikā radušās vajadzības var netikt apmierinātas pilnā apjomā, ņemot vērā iepirkuma procedūras ieviešanas ilgumu.

Daļa mācību kursu tiek apmeklēta kā obligātie atbilstoši pasākuma nosacījumiem, un tie sniedz pozitīvu ieguldījumu zināšanu pārnēsē, paaugstinot to dalībnieku izpratni par nepieciešamajām darbībām, un tā rezultātā ir ieguvums gan saimniecībai, gan videi.

Ieteikumi

Apsvērt iespēju palielināt pasākumu skaitu, kuros dalība iespējama tikai saistībā ar atbilstošu mācību kursu nokārtošanu.

Vides un klimata prioritātēs ieteicams palielināt obligātās mācības, kuras tieši saistītas ar pasākuma aktivitātēm.

Paplašināt iespējas mācībās ieviest dažādu līmeņu kursus – iesācējiem, profesionāļiem u.tml.

Rast iespēju pēc vajadzību apzināšanas plašāk definēt mācību tematiku.

7.a4) CEQ04-2A - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi palīdzēja uzlabot ekonomiskos rādītājus, atbalstīto saimniecību pārstrukturēšanu un modernizāciju, jo īpaši palielinot viņu līdzdalību darba tirgū un lauksaimniecības dažādošanu?

7.a4.a) *Atbilde uz novērtējuma jautājumu*

Pasākumu saraksts ar ieguldījumu MV 2A

Primāri programmētie pasākumi un apakšpasākumi:

Pasākums	Apakšpasākums	2014-2018 projektu skaits
M01	M01.1	11
	M01.2	13
M02	M02.1	1
M04	M04.1	3494
	M04.3	458
M06	M06.3	2104
M16	M16.1	5
	M16.2	11
Kopā		6097

Citos MV programmētie pasākumi ar sekundārajiem ieguldījumiem MV 2A

MV 3A: M04.2., M09.1.

MV 3B: M05., M17.

MV 4A: M13.

MV 5B: M04.1.

MV 5D: M04.1.

MV 6B: M07.2.

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritērijs	Kopējie rezultāta rādītāji	Papildu rezultāta rādītāji
Lauksaimnieciskā izlaide uz GDV atbalstītajās lauku saimniecībās ir palielinājusies	R2-Izmaiņas lauksaimnieciskajā izlaidē uz GDV atbalstītajos projektos	
Saimniecības ir tikušas modernizētas un restrukturizētas	R1/T4 - lauku saimniecību % ar LAP atbalstu investīcijām restrukturizācijā un modernizācijā	Atbalstīto saimniecību ekonomiskā lieluma struktūra
Saimniecību ekonomiskais sniegums ir uzlabojies		Bruto saimniecību ienākumu izmaiņas Neto saimniecību ienākumu izmaiņas Bruto investīcijas pret lauksaimniecisko izlaidi
Saimniecību dalība tirgū ir palielinājusies		Neto apgrozījuma izmaiņas pret kopējo izlaidi

3. Pielietotās metodes

Kvantitatīvās metodes:

Atbildes sagatavošanai uz novērtēšanas jautājumu mikro līmenī tiek izmantota Tiecības Indeksa Pielīdzināšana kombinācijā ar Starpību Starpības metodi (PSM-DiD). Aprēķinu rezultāti apkopoti pielikuma 2.-5. un 8. tabulā.

Atbalsta ietekmi sektora līmenī aprēķina, koriģējot aprēķināto mikro līmeņa ietekmi ar vidējo saņemto publisko finansējumu uz vienu atbalsta saņēmēju (visi atbalsta saņēmēji / SUDAT pārstāvētās saimniecības) un pareizinot ar atbalsta saņēmēju kopskaitu (izņemot ietekmi uz darba ražīgumu, kur pārrēķins tiek veikts ņemot vērā GDV skaitu saņēmēju saimniecībās un visā lauksaimniecības sektorā).

Atbalstīto saimniecību ekonomiskā lieluma struktūra novērtēta, novērtējot katras atbalstu saņēmušās saimniecības orientējošo SI (sējumi, dzīvnieku skaits) 2016.gadā no LAD IS datiem. Kā salīdzinājuma mērs izmantots attiecīgās lieluma grupas īpatsvars kopējā LIZ platībā (CSP, 2016.g.).

Rādītājs *neto apgrozījuma izmaiņas pret kopējo izlaidi* ir aprēķināts, pārdošanas vērtību izsakot ar neto apgrozījumu un to attiecinot pret kopējo produkcijas vērtību. Tiek noteikta tīrā ietekme ar PSM-DiD (skat. pielikuma 6. tabula).

Rādītājs *bruto investīcijas pret lauksaimniecisko izlaidi* ir aprēķināts, attiecinot bruto investīciju kopsummu saimniecībās pret lauksaimniecisko izlaidi un salīdzinot šīs attiecības dinamiku pirms un pēc atbalsta. Tiek noteikta tīrā ietekme ar PSM-DiD (skat. pielikuma 7. tabula). Aprēķinot bruto investīciju attiecību pret lauksaimniecisko izlaidi, no SUDAT izlases iegūtais rādītājs (attiecība) tiek izmantots tiešā veidā.

Ņemot vērā atbalsta saņēmēju kopas atšķirības ar SUDAT datu paneļa saimniecībām (SUDAT pārstāvētas saimniecības sākot ar SI 4000 EUR un ir atšķirīgas proporcijas), ir izmantoti specifiski svāri (nodarbināto skaits un publiskā finansējuma summa). Tādējādi ir izdarīts pieņēmums, ka publiskā finansējuma atdeve visā atbalsta saņēmēju kopā ir bijusi līdzīga kā SUDAT izlasē.

Pieejamie SUDAT dati aptver periodu līdz 2017. gadam. Tādējādi par perioda beigu gadu tiek izvēlēts 2017. gads. Šī iemesla dēļ hipotētiski analizē atbalsta grupā tiek iekļautas tikai tās saimniecības, kuras atbalstu attiecīgajos mērķa virzienu pasākumos ir saņēmušas līdz 2017. gada beigām. Savukārt, lai atbalsta rezultātu un ietekmes novērtējumā ietvertu arī to atbalstu, kas izmaksāts 2018. gadā, makro līmeņa aprēķiniem tiek izmantots atbalsta saņēmēju kopskaits līdz 2018. g. beigām.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītājs		Absolūtā vērtība	Īpatsvara vērtība	Aprēķinātā bruto vērtība	Aprēķinātā neto vērtība	Datu un informācijas avoti
Kopējie rezultāta rādītāji	R1/T4 - saimniecību procents ar LAP atbalstu investīcijām restrukturizācijā un modernizācijā (O4/CCI 17)		5.7%			LAD IS
	R2 - Lauksaimnieciskās izlaides izmaiņas atbalstītajās saimniecībās (skaitītājs) tūkst. EUR			163 314	167 592	SUDAT
	R2 – gada darba vienība GDV (saucējs)			-84	553	SUDAT
	R2 - Lauksaimnieciskās izlaides izmaiņas atbalstītajās saimniecībās/ GDV (skaitītājs / saucējs) EUR/GDV			406	70	SUDAT
Papildu rezultāta rādītāji	Bruto saimniecību ienākumu izmaiņas tūkst. EUR			135 005	135 878	SUDAT
	Neto saimniecību ienākumu izmaiņas tūkst. EUR			108 493	119 881	SUDAT

	Bruto investīcijas pret lauksaimniecisko izlaidi			1.44%	16.8%	SUDAT
	Neto apgrozījuma izmaiņas pret kopējo izlaidi			-5.75%	-1.73%	SUDAT
	CCI 14 Darba ražīgums lauksaimniecībā (bruto pievienotā vērtība bāzes cenās), EUR/GDV	5209 (2013.g. – 3069)				LEK (2017.)
Kopējie konteksta rādītāji	CCI 17 - Lauku saimniecību kopskaits	69900 (2013.g. 81800)				CSP (2016.)
	CCI 26 Lauksaimniecības uzņēmējdarbības ienākumi - Lauksaimnieku dzīves līmenis, EUR/GDV	6511 (2013.g. 4600)				LEK (2017.)

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Šis mērķa virziens ir viens no finanšu visietilpīgākajiem, jo tajā plānotais publiskais finansējums veido 31% no LAP 2014-2020 kopējā publiskā finansējuma. Līdz 2019. gada sākumam faktiski izmaksāti 235 milj. EUR jeb 48% no visam periodam plānotā. Galvenokārt atbalsts sniegts lauku saimniecību modernizācijas apakšpasākumā (M04.1.) kam izlietoti vairāk nekā 70% no kopējā MV 2A izlietotā publiskā finansējuma. Atbalstam meliorācijai (M04.3.) izlietoti 16,5% no faktiskajām izmaksām. Saimniecību restrukturizācijai (mazo saimniecību atbalsts) izlietoti salīdzinoši mazāk – 11,3% no kopējām izmaksām šajā MV. Neliela daļa atbalsta (1%) attiecas uz zināšanu pārnesi (M01.1, M01.2. un M02.1.), kā arī uz sadarbības pasākumiem (0,1%) (M16.1. un M16.2).

Lielāko daļu no zināšanu pārneses pasākumiem veido “Profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumi” (M01.1.), kas ir nozīmīgs ieguldījums 2A mērķa virzienā, sniedzot apmācības un konsultācijas. Pavisam uz šo MV attiecas 79 pabeigti apmācību kursi ar 5754 sekmīgi pabeigušiem dalībniekiem. Nozīmīgākais mācību bloks bija lauksaimniecība (64% dalībnieku kopskaita), taču nozīmīgs skaits dalībnieku bija arī mežsaimniecības, pārtikas ražošanas un kooperācijas mācību blokos. Kursu tematika ir izvēlēta kopumā atbilstoši lauksaimnieku vajadzībām. Lielākā interese ir par bioloģisko lauksaimniecību (ap 1000 dalībnieku), lai gan šī tēma ir vairāk saistīta ar vides aspektu.

Atbalstīto saimniecību īpatsvars un struktūra raksturo, kā saimniecības ir tikušas modernizētas un restrukturizētas. Kopumā LAP 2014-2020 atbalstu modernizācijai (M04.1.) ir saņēmušas 2588 saimniecības (kas veido 52% no plānotā atbalsta saņēmēju skaita visā periodā), meliorācijai (M04.3.) – 278, bet restrukturizācijai (M06.3.) – 2104 saimniecības (72,5% no plānotā). Pārējos pasākumos saņēmēju skaits nepārsniedz dažus desmitus. Pavisam uz MV 2A primāri programmētajos pasākumos (ieskaitot daļējas izmaksas) ir 4759 saņēmēju un 6097 projektu.

Attiecinot pret Programmā norādīto saimniecību kopskaitu (83 390), saimniecību īpatsvars ar atbalstu investīcijām restrukturizācijai un modernizācijai, veido 5,7% (R1/T4 rādītājs), bet uz faktisko saimniecību skaitu (2016.g.) – 6,8%. LAP 2014-2020 mērķa vērtība ir 4,95%, taču tajā ir iekļauts tikai atbalsts modernizācijai (M04.1). Kopumā šāds īpatsvars pret visu saimniecību skaitu ir zems, taču kopskaitā ir iekļautas arī pašpatēriņa saimniecības, kurām atbalsts netika paredzēts Tomēr, arī attiecinot pret to saimniecību skaitu, kuras savu produkciju pārdod (CSP 2016.g.), atbalstu modernizācijai saņēmušas tikai 6,9% no to skaita, bet mazo saimniecību atbalstu saņēmušas vien 8,3% no tām saimniecībām, kuras atbilstoši SI lielumam kvalificējas šī atbalsta saņemšanai (SI ir no 2000 līdz 15 000 EUR). Tas nozīmē, ka

atbalsts aptvēris samērā nelielu daļu no mērķa grupas. Gan M04.1, gan M06.3. pasākumos ir samērā liels pretendentu īpatsvars, kas tika noraidīti finansējuma trūkuma dēļ, turklāt šis īpatsvars ir ļoti atšķirīgs dažādos reģionos. Šāda situācija prasa pārvērtēt atbalsta piešķiršanas kritērijus, jo atbalsta efektivitāte ir atkarīga no tā, vai atbalstītās saimniecības ir tieši tās, kurām sniegtais atbalsts ir būtisks to attīstības sekmēšanai, kā arī nozīme ir virzienam, kurā saimniecība tiek ar atbalsta palīdzību attīstīta.

Modernizācijā ir atbalstītas galvenokārt saimniecības ar LIZ platību virs 50 ha: šādas saimniecības realizējušas 85% no modernizācijas projektiem un tām izmaksāti 88% no publiskā finansējuma. Turpretī mazo saimniecību atbalsts (M06.3.) galvenokārt attiecas uz platībām līdz 30 ha. Kopumā MV 2A atbalsta sadalījumu pa saimniecību ekonomiskā lieluma (SI) grupām raksturo 4-1.attēls.

Kopumā 60% publiskā finansējuma ir izmantojušas saimniecības ar SI virs 100 tūkst. EUR, un vienīgi šajās grupās saņemtā publiskā finansējuma īpatsvars pārsniedz attiecīgās grupas īpatsvaru kopējā LIZ. Savukārt saimniecības ar SI zem 50 tūkst. EUR ir saņēmušas mazāk nekā to īpatsvars LIZ. Lai arī salīdzinot ar iepriekšējo periodu, ir palielinājusies mazo saimniecību daļa atbalsta kopsummā, joprojām proporcionāli lielāka daļa atbalsta modernizācijai un restrukturizācijai nokļūst lielajās saimniecībās. Par mazo saimniecību ievērojami nelabvēlīgāko situāciju liecina straujais saimniecību skaita samazinājums (par 15% līdz 2016. gadam), turklāt viss saimniecību skaita samazinājums ir SI grupās līdz 15 000 EUR. Šajā periodā nebija atbalsta, kas būtu vērsts uz pašpatēriņa saimniecību grupas konkurētspējas un dalības tirgū sekmēšanu. Neraugoties uz to, 85% no saimniecību kopskaita ir ar SI vērtību mazāk par 15 000 EUR, kas nozīmē, ka attiecīgais sektors joprojām ir nozīmīga lauku telpas sastāvdaļa.

Saimniecības ir veikušas ieguldījumus modernizācijā galvenokārt laukkopības sektorā (57% ko kopējā publiskā finansējuma). Tas rada risku neproporcionālai viena sektora attīstībai. Turklāt, kā liecina iepriekš veiktie pētījumi, laukkopība rada ļoti maz darbavietu uz LIZ platību salīdzinājumā ar citiem specializācijas virzieniem. Piensaimniecībā ieguldīti 20% investīciju, citu ganāmo mājlopu audzēšanā 10%. Pārējās nozarēs ieguldījumi ir būtiski mazāki. Atbalsts M04.3 pasākumā galvenokārt vērsts uz meliorācijas sistēmu sakārtošanu, taču neliela daļa projektu attiecas arī uz lauksaimniecības infrastruktūras attīstību (laukumi pie ražošanas ēkām u.c.).

Lai novērtētu, kā veiktie ieguldījumi ir sekmējuši saimniecību ekonomiskā stāvokļa uzlabošanu, ir izvirzīti 3 sprieduma kritēriji un aprēķināts viens kopējais un 4 papildu rezultāta rādītāji. Situācija nozarē aprakstīta, izmantojot konteksta rādītājus. Aprēķinu rezultāti ievietoti rādītāju tabulā.

Saskaņā ar aprēķiniem, pozitīvo ietekmi veidoja izlaides palielinājums vidēji SUDAT saimniecībā gandrīz par 60 tūkst. EUR, kas ir 82% no to publiskā finansējuma. Kopumā šāda ietekme ir vērtējama kā vidēji liela atbalsta saņēmēju līmenī, taču neliela sektora līmenī. Tā kā programma turpinās, tādēļ līdz tās beigām ietekmei ir potenciāls palielināties.

Saimniecību ekonomiskā snieguma uzlabošanu raksturo rādītāji *Bruto un neto saimniecību ienākumu izmaiņas*. Aprēķini rāda, ka atbalsta ietekme uz ienākumiem atbalsta saņēmēju saimniecībās ir ļoti nozīmīga: novērtētais atbalsta rezultāts veido attiecīgi 33% (bruto) un 65% (neto) no atbalsta saņēmēju ienākumiem. Sektora līmenī aprēķinātās izmaiņas ir attiecīgi 136 un 120 milj. EUR, kas pārsniedz kopējo pieaugumu kopš Programmas uzsākšanas. Tas nozīmē, ka, provizoriski vērtējot, atbalstīto saimniecību un arī kopējie sektora ienākumi bez sniegtā atbalsta būtu samazinājušies. Tomēr papildu rādītājs *bruto investīcijas pret lauksaimniecisko izlaidi* indikatīvi liecina par atbalstīto investīciju salīdzinoši mazāku atdevi salīdzinot ar kontroles grupu, kas nozīmē, ka katrs nākamais atbalsts sniedz mazāku pozitīvo efektu kā iepriekšējais. Tomēr šī rādītāja vērtība nedod iespēju izdarīt secinājumus par dažādām atbalsta saņēmēju grupām, tādēļ tas vērtējams saistībā ar pārējiem atbalsta rezultātiem.

Konteksta rādītāji norāda, ka sektorā ir novērots nozīmīgs darba ražīguma, kā arī ienākumu uz vienu

ģimenes darbaspēka vienību kāpums, 2017. gadā pret 2013. g. - attiecīgi par 70% un 41%. Tas nozīmē, ka LAP 2014-2020 MV 2A atbalsta rezultāts veido tikai nelielu daļu no kopējām rādītāju izmaiņām. Šie rādītāji gan neatspoguļo strukturālās atšķirības starp dažādām saimniecību grupām, kas būtu atsevišķas analīzes uzdevums.

Saimniecību dalības tirgū palielinājums, saskaņā ar vadlīnijām tiek vērtēts ar rādītāju *neto apgrozījuma izmaiņas pret kopējo izlaidi*. Tomēr visā atbalsta saņēmēju grupā šī rādītāja vērtība atbalsta tīrajā (neto) ietekmē samazinājusies par 1,73%. Tomēr, ņemot vērā, ka atbalsts dalības palielināšanai tirgū tika mērķēts M06.3. pasākumā mazo saimniecību attīstībai, tika atsevišķi aprēķināta rādītāja vērtība uz šī pasākuma atbalsta saņēmējiem. Izvērtējot SUDAT datu bāzē pieejamās saimniecības ar M06.3. atbalstu (24 saimniecības), konstatēts, ka neto apgrozījuma kāpums tajās ir 34%, kas ir vairāk nekā izlaides kāpums (26%). Līdz ar to neto apgrozījuma attiecība pret izlaidi ir palielinājusies par +6,3%. Papildus ir aprēķināts arī neto pievienotās vērtības palielinājums M06.3 atbalstu saņēmušajās saimniecībās. Tas ir ļoti augsts – kāpums par 99%. Šāds palielinājums panākts galvenokārt uz saimniekošanas efektivitātes pieauguma rēķina, jo saimniecību LIZ un liellopu vienību skaits ir palielinājušies tikai par 12%. Atbilstoši atbalsta mērķim, ir palielinājies arī atbalsta saņēmēju SI, kā rezultātā 33% no atbalsta saņēmējiem 3 gadu laikā ir pārgājuši uz augstāku SI grupu. Provizorisks mazo saimniecību atbalsta (M06.3) rezultāti liecina, ka šajās saimniecībās atbalsts ir sekmējis ļoti nozīmīgu ekonomisko izaugsmi, kā arī ieiešanu tirgū.

Šajā MV ir ietvertas vairākas programmā iekļautās vajadzības, pirmām kārtām lauku saimniecību konkurētspējas veicināšana, kā arī meliorācijas sistēmu pārbūve.

6. Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi

Atbalsts mērķa virzienā 2A ir nozīmīgi uzlabojis atbalstīto lauku saimniecību ekonomisko sniegumu (īpaši ienākumu ziņā), vienlaikus samazinot arī darbaspēka aizplūšanu no lauksaimniecības. Tomēr atsevišķu pasākumu un atbalsta saņēmēju grupu rezultāti ir atšķirīgi. ko šī novērtējuma metodika ļauj konstatēt tikai daļēji.

Modernizācijas atbalstu (M04.1.) lielākā mērā izmantoja lielās saimniecības (ar SI virs 100 tūkst. EUR), bet uzņēmējdarbības sākšanas atbalstu mazajām saimniecībām – mazās (ar SI 2-15 tūkst. EUR). Atbalsts (M04.3) devis nozīmīgu ieguldījumu meliorācijas sistēmu pārbūvē, galvenokārt lielajās saimniecībās.

Atbalstu saņēmušo saimniecību īpatsvars sektorā ir neliels (5.7% kopumā, t.sk. 3.0% modernizācijai no skaita pirms programmas), vairāk koncentrējoties lielo saimniecību grupā. Tādējādi var vērtēt, ka atbalsts nepietiekamā mērā sekmējis mazo un vidējo saimniecību konkurētspēju.

Investīciju atbalsts tika savstarpēji papildināts ar atbalstu zināšanu papildināšanai konsultāciju un apmācību veidā, kas indikatīvi sekmējis mērķu sasniegšanu. Tomēr sniegtā atbalsta zināšanu papildināšanai atdevē šajā novērtējuma stadijā nav kvantitatīvi novērtējama.

Lielākā daļa atbalsta modernizācijai attiecas uz laukkopības specializāciju, kas rada resursu koncentrācijas risku šajā specializācijā. Turklāt visi galvenie atbalstītie specializācijas virzieni ir lielā mērā saistīti ar primāro lauksaimniecības produktu eksportu, kas nav labvēlīgi no pievienotās vērtības radīšanas viedokļa.

Atbalstu nesaņēmušo saimniecību vājie rezultāti norāda uz tendenci, ka atbalstu galvenokārt saņem ekonomiski spēcīgākās saimniecības, kuras spēj nodrošināt līdzfinansējumu. Daļa no lauksaimniecības sektora joprojām uzrāda zemu rezultātu, bet atbalsts nav saņemts. Tas galvenokārt attiecas uz mazajām un

vidējām saimniecībām, bet atsevišķos gadījumos arī uz lielajām.

Pasākumā mazo saimniecību atbalstam (M06.3.) pasākuma dalībnieku indikatīvi sasniegtie rezultāti liecina, ka pasākums sasniedz mērķus, bet ierobežotā finansējuma dēļ atbalsts bija pieejams tikai nelielai daļai no saimniecībām, kurām tas būtu nepieciešams dzīvotspējas sekmēšanai.

Ieteikumi

Lielākas daļas modernizācijas atbalsta novirzīšana uz mazajām un vidējām saimniecībām varētu pozitīvi ietekmēt šo saimniecību dalību tirgū, konkurētspējas pieaugumu, kā arī lauksaimniecības dažādošanu.

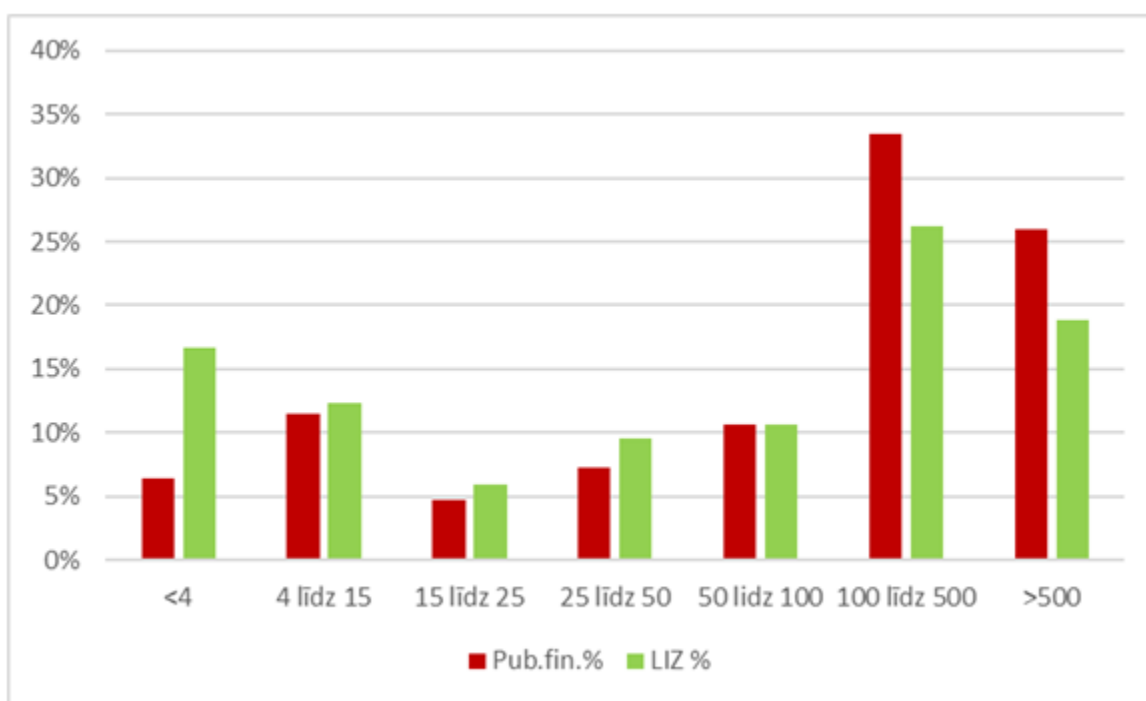
Lai novērstu pārliedzas resursu koncentrācijas risku vienā vai divās galvenajās specializācijās, izskatāma iespēja investīciju projektu atlases kritērijos palielināt punktu skaitu, ja tiek attīstītas citas nozares papildus galvenajām specializācijās nozarēm.

Ieteicams veicināt atbalsta iespējas tajos pasākumos, kuri vērsti uz saimnieciskās darbības dažādošanu.

Ieteicams palielināt finansējumu M06.3. pasākumā mazo/vidējo saimniecību atbalstam, jo pasākums sniedz labus rezultātus un spēj dot ieguldījumu visa lauksaimniecības sektora konkurētspējas uzlabošanā, un tam ir arī pieprasījums no šo saimniecību puses.

Atbalsts lauksaimniecības attīstībai, īpaši lielajās saimniecībās, būtu saistāms ar lauku attīstību (kas ietver labi apmaksātu darbavietu radīšanu laukos), kā arī vērtības pievienošanu lauksaimniecības produktiem.

Lietderīgi veikt papildu izpēti par iespējām sekmēt privātā līdzfinansējuma piesaisti tajās saimniecībās, kurām trūkst pašu resursu un ir grūtības to piesaistīt. Tas, iespēju robežās, darītu pieejamu atbalstu modernizācijai arī tajās saimniecībās, kurām šo iemeslu dēļ nav bijusi iespēja to izmantot, bet ir potenciāls to veikt.

4-1.attēls. Izmaksātā publiskā finansējuma MV 2A orientējošs dalījums SI grupās un salīdzinājums ar valstī esošās LIZ dalījumu SI grupās 2016.g.

7.a5) CEQ05-2B - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi palīdzēja atvieglot atbilstīgi kvalificētu lauksaimnieku ienākšanu lauksaimniecības nozarē un jo īpaši paaudžu maiņu?

7.a5.a) *Atbilde uz novērtējuma jautājumu*

1. Pasākumu saraksts ar ieguldījumu MV 2B

Primāri programmētie pasākumi un apakšpasākumi:

Mērķa virzienā primāri programmēts ir pasākuma M06. *Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība* apakšpasākums M06.1. *uzņēmējdarbības sākšanas atbalsts jauniem lauksaimniekiem*, kur līdz 2018. gada beigām izmaksas veiktas 297 projektos.

Citos mērķa virzienos programmētie pasākumi ar sekundāro ieguldījumu MV 2B:

MV 2A: M06.3.

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritēriji	Kopējie rezultāta rādītāji	Papildu rezultāta rādītāji
Atbilstīgi kvalificēti lauksaimnieki ir ienākuši lauksaimniecības nozarē	R3/T5: procentuālais daudzums lauku saimniecību ar LAP atbalstītu darījumdarbības attīstības plānu/ieguldījumiem gados jaunajiem lauksaimniekiem (prioritārā joma 2B)	
Palielinājies kvalificētu jauno lauksaimnieku īpatsvars nozarē		Jauno lauksaimnieku īpatsvars lauksaimniecības sektorā ar adekvātām prasmēm

3. Pielietotās metodes

Kvantitatīvās metodes:

Atbilstošo rādītāju iegūšanai ir izmantotas LAD un CSP datu bāzes, kā arī 2016. gada lauku saimniecību struktūras apsekojuma atsevišķi pieprasītā informācija. Vispārējā rādītāja un papildu rādītāju sākotnējās vērtības tiek iegūtas no LAD datubāzes, pēc tam aprēķinot to īpatsvaru saimniecību kopskaitā. Iegūtie rezultāti tiek triangulēti ar informāciju, kura iegūta no attiecīgā pasākuma dalībniekiem.

Kvalitatīvās metodes:

Veiktas daļēji strukturētās intervijas ar mērķa grupas pārstāvjiem, lai noskaidrotu vērtējumu par līdzšinējā atbalsta lietderību, pasākuma piemērošanas pozitīvajiem un negatīvajiem aspektiem, kā arī jauno

lauksaimnieku potenciālo interesi un vajadzībām.

Problēmas aprakstītās metodes pielietošanā un to risinājumi

Problēmas saistītas ar datu pieejamību CSP datu bāzē par jauno lauksaimnieku ar adekvātām prasmēm skaitu. Problēma risināta, izmantojot pieejamos 2016. gada struktūras apsekojuma datus un veikti aprēķini, kā arī izmantoti atsevišķu aptauju dati.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītājs		Absolūtā vērtība	Relatīvā vērtība	Datu un informācijas avots
Kopējie rezultāta rādītāji	R3/T5: procentuālais daudzums lauku saimniecību ar LAP atbalstītu darījumdarbības attīstības plānu/ieguldījumiem gados jaunajiem lauksaimniekiem		0.42%	LAD
Papildu rezultāta rādītāji	Jauno lauksaimnieku ar adekvātām prasmēm īpatsvars lauksaimniecības sektorā		2.5%	CSP
Kopējie konteksta rādītāji	CCI 17 - Lauku saimniecību kopskaits (2016)	69 900		CSP
	CCI 22 - Saimniecības darbaspēks pastāvīgais, kopā (2016)	159 700		CSP
	nodarbinātie; t.p. kopā gada darba vienības	75 100		
	CCI 23 - Lauku saimniecības vadītāju vecuma struktūra, īpatsvara attiecība (< 35 g.v.) / (>= 55 g.v.) (2016)	0.12		CSP
	CCI 24 - Lauku saimniecības vadītāju lauksaimnieciskā izglītība (pamata un pilna), īpatsvars kopā, % (un vecumā <35 g.) (2016)	47 (38.4)		CSP

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Līdz 2019. gada sākumam sasniegtā mērķvērtība (R3/T5) ir 0,42% no lauku saimniecību kopskaita 2016. gadā. M06.1. apakšpasākumā ievieš 297 projektus jeb 75% no programmas periodā plānotā apjoma. Atbalsts tiek realizēts grantu veidā ar publisko finansējumu 40 000 EUR katram saņēmējam. Ievērojot, ka projektu pieņemšana apakšpasākumā M06.1. tika uzsākta 2015. gada beigās, un katrs no šiem projektiem ilgst vismaz 2 gadus, pirmie projekti ir pabeigti tikai 2018. gadā. Pabeigto projektu skaits ziņojuma sagatavošanas laikā ir neliels – 21 projekti. Apstiprināto projektu kopējais publiskais finansējums ir 11,9 milj. EUR jeb 75% no plānotā. Pilnā apjomā publiskā finansējuma izmaksa ir veikta 22 projektiem, bet lielākajai daļai projektu ir izmaksāti 80% no publiskā finansējuma (pārējais saskaņā ar nosacījumiem tiek izmaksāts pēc projekta pabeigšanas). Tas nozīmē, ka lielākā daļa publiskā finansējuma ir iztērēta, un atlikušajā programmas darbības laikā pasākumu iespējams realizēt tikai nelielā apmērā (ja netiks veikta finanšu pārdale).

Pasākums ir bijis ļoti pieprasīts, tādēļ arī veiktais finansējuma palielinājums nav pietiekams, lai apmierinātu pieprasījumu. Noraidīto atbalsta pieteikumu īpatsvars veido 38,5% no kopskaita. Noraidīto projektu īpatsvars ir atšķirīgs dažādos reģionos, kas liecina ka jauno lauksaimnieku interese par pasākumu bijusi atšķirīga. Līdzšinējās divās kārtās vienīgi Zemgales un Ziemeļaustrumu reģionālajās pārvaldēs ir bijis pietiekams finansējums attiecībā pret kvalificējušos projektu skaitu.

Programmā ir norādīta sekundārā ietekme uz MV 2B no pasākuma M06 (2A) apakšpasākuma M06.3, kur iespējami gados jauni atbalsta saņēmēji. Tomēr jāatzīmē, ka prasības atbalsta saņēmēju kvalifikācijai apakšpasākumā M06.3 ir zemākas un arī ražošanas apjoma sliekšnis ir zem tām prasībām, kas izvirzītas MV 2B mērķvērtībā ieskaitītajiem. Tādēļ pie pašreizējiem nosacījumiem attiecīgā ietekme nav atbilstoši novērtējama.

Lai arī uz šo MV nav plānota ietekme no M04 pasākuma, tomēr M04.1 ietvaros jaunajiem lauksaimniekiem tiek sniegta papildu atbalsta intensitāte (10-20% apmērā) būvniecības vai ilggadīgo stādījumu ierīkošanas gadījumā. Pieejamie dati uzrāda salīdzinoši augstu īpatsvaru (34%) starp atbalsta saņēmējiem M04.1 apakšpasākumā, kas ir jaunāki par 40 gadiem. Tas nozīmē, ka jaunie lauksaimnieki ir ievērojami aktīvāki atbalsta izmantošanā un ieguldījums 2B mērķu sasniegšanā tiek veikts arī ar M04 pasākumu. Jāpiebilst, ka vairāk nekā 60% no M04.1. atbalsta saņēmējiem līdz 40 gadu vecumam ir augstākā izglītība vai profesionālā vidējā (vidējā speciālā) izglītība lauksaimniecībā.

Atbalstītie projekti attiecas uz dažādām lauksaimniecības nozarēm, dominē lopkopība (gaļas un piena liellopu audzēšana). Darījumdarbības izpildes pārskats pieejams par 25 atbalsta saņēmējiem. Atbilstoši pārskatu datiem atbalsts ir sekmējis būtisku ekonomisko rādītāju uzlabošanu atbalstītajās saimniecībās. Darījumdarbības plānos nospraustie mērķi pārskata periodā ir īstenoti gandrīz pilnībā (par 96%), un sasniegtais SI un neto apgrozījuma pieaugums ievērojami pārsniedzis plānoto. Atbalsta saņēmēju neto apgrozījums, salīdzinot ar gadu pirms projekta, palielinājies 2 reizes, sasniedzot 36,6 tūkst. EUR vidēji saimniecībā, savukārt SI sasniedz vidēji 50 tūkst. EUR, kas atbilst vidēji lielas saimniecības līmenim. Tas liecina, ka attiecīgās saimniecības kopumā ir sasniegušas konkurētspējīgus ražošanas apjomus. Nozīmīgi, ka šajā pasākumā atbalstu var saņemt tieši vidēja lieluma saimniecības (ar SI lielumu no 15 000 līdz 70 000 EUR), jo tām ir grūtāk nodrošināt līdzfinansējumu M04.1 pasākumā nekā saimniecībām ar lielāku SI vērtību. Savukārt tām saimniecībām, kuru SI nenasniedz 15 000 EUR, būtu vispirms jāsasniedz šāda līmeņa ražošanas apjoms, izmantojot citus atbalsta pasākumus, lai varētu pretendēt uz jauno lauksaimnieku atbalstu.

No intervijām ar pasākuma dalībnieku pārstāvjiem secināts, ka jauno lauksaimnieku atbalsts sniedzis nozīmīgu attīstības stimulu tiem, kuri to ir saņēmuši, tomēr kopējie atvēlētie līdzekļi ir par mazu, lai apmierinātu vajadzības un pieprasījumu. Nelielais atvēlētais finansējuma apmērs pasākumā ir uzskatāms par vienu no faktoriem, kas kavē jaunos lauksaimniekus pieteikties uz atbalstu. Lauksaimniekiem ir svarīgi, lai pieteikšanās kārtas ir katru gadu, ar iepriekš zināmiem nosacījumiem, lai varētu plānot saimniecību tālāku attīstību. Jaunie lauksaimnieki atrodas dažādos starta pozīcijās – tie, kuri pārņem sekmīgi darbojošās esošās saimniecības, atrodas daudz labvēlīgākos apstākļos, un tiem ir mazāka vajadzība izmantot tieši šādu atbalstu. Savukārt tas noteikti nepieciešams tiem, kuri pārņem mazās saimniecības vai uzsāk lauksaimniecisko darbību. Tādēļ maksimālā lieluma ierobežojums saimniecībām, kuras darbojas ar SI 70 000 EUR ir pamatots. Kā pozitīvu aspektu pasākuma dalībnieki novērtē iespēju iegādāties lietotu tehniku, jo tādējādi tiek būtiski samazināti izdevumi.

Citi LAP 2014-2020 pasākumi nav tikuši mērķēti uz jaunajiem lauksaimniekiem. Tādēļ mērķa sekmīgākai sasniegšanai būtu nepieciešams sniegt prioritāti atbalsta saņemšanai jaunajiem lauksaimniekiem arī citos LAP 2014-2020 pasākumos, it īpaši modernizācijā (ar papildus atbalsta intensitāti), kā arī mazo saimniecību atbalstam (piešķirot papildu punktus atlases kritērijos). Tas palīdzētu tiem jaunajiem

lauksaimniekiem, kuri vēlas attīstīt tādu saimniecību, kas nav sasniegusi nepieciešamo SI lieluma sliekšni – 15 000 EUR. Tas ir nozīmīgi, īpaši ņemot vērā lielo skaitu mazo saimniecību Latvijā un paaudžu nomaiņai laukos.

Lauku saimniecību struktūrapsekojuma jaunāko datu (par 2016. g.) analīze liecina, ka Latvijā joprojām ir zems jauno lauksaimnieku – saimniecību vadītāju īpatsvars. Saimniecību vadītāji vecumā līdz 35 gadiem ir 6,7% no kopējā saimniecību vadītāju skaita, un šim īpatsvaram ir tendence samazināties. Jaunāku par 35 gadiem saimniecības vadītāju skaits ir 12% no vadītāju skaita vecumā virs 55 gadiem. Turklāt lauksaimnieciskās izglītības līmenis jauno vadītāju vidū ir zemāks nekā kopumā (ar lauksaimniecisko izglītību ir 47% no visiem saimniecību vadītājiem, bet no jaunajiem līdz 35 gadu vecumam - 38%). Tādējādi ir aprēķināts, ka jauno lauksaimnieku (līdz 35 gadu vecumam) ar adekvātām prasmēm īpatsvars lauksaimniecības sektorā veido tikai 2,5%. Tas norāda, ka pašreizējā situācija paaudžu maiņas ziņā ir nepietiekama, un ir vajadzība intensificēt paaudžu maiņu nozarē, kā arī sekmēt lauksaimnieciskās izglītības apguvi.

Projekti, kas ieviesti šajā MV, palīdz risināt Programmas vajadzību saistībā ar paaudžu maiņas nodrošināšanu lauksaimniecībā.

6. Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi

Atbalsts, kas sniegts MV 2B, ir sekmējis nozīmīgu ekonomisko izaugsmi atbalstītajās saimniecībās, kas pārsniedz darījumdarbības plānos paredzēto. Tomēr atbalstīto saimniecību skaits ir niecīgs attiecībā pret saimniecību kopskaitu, tādēļ primāri sniegtajam atbalstam ir nepietiekama ietekme uz paaudžu maiņu lauksaimniecībā.

Līdz 2018. gada beigām pasākumā M06.1 rezervēti 75% publiskā finansējuma, līdz ar to atlikušajā programmas posmā ar esošo finansējumu var atbalstīt tikai nelielu skaitu jauno lauksaimnieku, lai arī pieprasījums šajā pasākumā pārsniedz piedāvājumu.

Lielākā daļa no citiem atbalsta pasākumiem nav bijuši mērķēti uz jauno lauksaimnieku atbalstu, izņemot M04.1, kur nozīmīga daļa atbalsta saņēmēju ir līdz 40 gadu vecumam, tādējādi sniedzot papildu ieguldījumu MV 2B mērķos.

Ieteikumi

Plānojot nākamā perioda atbalsta pasākumus, turpināt līdzīga veida atbalstu jaunajiem lauksaimniekiem, ieplānojot aptuveni 700 saimniecību atbalstu (ņemot vērā gan vajadzību, gan arī interesi par šādu pasākumu). Varētu paredzēt pieteikumu kārtas katru gadu, ar līdzīgiem nosacījumiem kā šajā periodā.

Sekmēt jauno lauksaimnieku iesaistīšanos citu MV pasākumos, kuri saistīti ar lauksaimniecības attīstību, nosakot nozīmīgākas priekšrocības gan atbalsta saņemšanas kritērijos, gan atbalsta intensitātē līdzīgi noteiktajai papildus atbalsta intensitātei M04.1. Īpaši nozīmīgi būtu noteikt prioritāti jaunajiem lauksaimniekiem atbalsta saņemšanai mazo saimniecību attīstībai, lai tādējādi izveidotu komerciālu saimniecību.

7.a6) CEQ06-3A - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi palīdzēja uzlabot primāro ražotāju konkurētspēju, tos labāk integrējot lauksaimniecības pārtikas apritē, izmantojot kvalitātes shēmas, piešķirot

papildu vērtību lauksaimniecības produktiem, veicinot noietu vietējos tirgos un izmantojot īsas piegādes ķēdes, ražotāju grupas un organizācijas un starpnozaru organizācijas?

7.a6.a) Atbilde uz novērtējuma jautājumu

1. Pasākumu saraksts ar ieguldījumu MV 3A

Primāri programmētie pasākumi un apakšpasākumi:

Pasākums	Apakšpasākums	Projektu skaits (2014-2018)
M04	M04.2	208
M09	M09.1	3
Kopā		211

Citos MV programmētie pasākumi ar sekundārajiem ieguldījumiem MV 3A

MV 5B: M04.2.

MV 5D: M04.2.

MV 6B: M19.2.

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritēriji	Kopējie rezultāta rādītāji	Papildu rezultāta rādītāji
Primāro ražotāju iesaistīšanās ir palielinājusies	R4/T6 - atbalstu dalībai kvalitātes shēmās, vietējos tirgos un īsajās piegādes ķēdēs un ražotāju grupās/organizācijās saņēmušo saimniecību %	
Lauksaimniecības produktu realizācija ir palielinājusies	-	Lauksaimnieciskās izlaides pieaugums
Lauksaimniecības produktu pārstrādes efektivitāte ir palielinājusies		Izmaiņas izlaidē uz nodarbināto atbalstītajos projektos

Avots: LAND

3. Pielietotās metodes

Kvantitatīvās metodes:

Kvantitatīvo rādītāju (atbalsta saņēmēju skaits un īpatsvars) iegūšanai ir izmantotas LAD un CSP datu bāzes, kā arī pieejamie provizorisksie dati par 2018. gadu.

Lauksaimnieciskās izlaides pieaugums atbalsta saņēmējiem ņemot vērā datu pieejamību un kopas specifiku tiek novērtēts, izmantojot LAD datus un salīdzināts ar kopējo tendenci nozarē.

Lauksaimniecības produktu pārstrādes efektivitātes novērtējumam mikro līmenī tiek izmantota Tiecības Indeksa Pielīdzināšana kombinācijā ar Starpību Starpības metodi (PSM-DiD).

No VID pieprasījuma datiem par pārtikas pārstrādes uzņēmumiem tiek izveidotas atbalsta un kontroles grupas saņēmējiem un nesaņēmējiem. Šajās grupās tiek izvēlēti 11 neatkarīgi mainīgie gadā pirms programmas (2014. gads) tiecības indeksa aprēķināšanai, kā arī tiek noteiktas vairāku nepieciešamo atkarīgo mainīgo vērtības gadā pirms (2014. gads) un pēc (2017. gads) programmas - neto apgrozījums, nodarbināto skaits, neto apgrozījums uz vienu nodarbināto (darba ražīgums). Atbalsta un kontroles grupās tiek iekļauti attiecīgi 39 un 118 uzņēmumi. Tiecības indeksa aprēķināšana primāri programmētajos pasākumos ar PROBIT regresiju norādīta pielikuma 1.tabulā.

Uzņēmumu (mikro līmenī) visiem atkarīgajiem mainīgajiem tiek aprēķināta vidējā atbalsta ietekme uz atbalstīto (ATT), un neto ietekme (kombinējot aprēķinātos ATT efektus ar DiD metodi). Aprēķinu rezultāti ir norādīti pielikuma 2., 3. un 4.tabulā.

Pēc neto ietekmes noteikšanas tiek aprēķināta neto ietekme makro līmenī programmas apgabalā (pārtikas pārstrādes sektorā), ekstrapolējot iegūtos mikro līmeņa rezultātus.

Atbalsta ietekmi sektora līmenī aprēķina, pareizinot mikro līmeņa ietekmi ar atbalstu saņēmušo pārstrādes uzņēmumu skaitu (78), koriģējot ar vidējā nodarbināto skaita attiecību *visi pārskatus iesniegušie saņēmēji (bez zemnieku saimniecībām)/ pielīdzinātie saņēmēji*. Novērtējot ietekmi uz darba ražīgumu sektora līmenī, šādi iegūto starprezultātu izdala ar atbalstītajos uzņēmumos nodarbināto skaita īpatsvaru pārstrādes sektorā nodarbināto kopskaitā.

Problēmas aprakstīto metožu pielietošanā un to risinājumi

Sakarā ar nelielo vienību skaitu datu panelī atbalstīto uzņēmumu līmenī nav iespējams sniegt pārliecinošu atbildi uz novērtēšanas jautājumu, pielietojot PSM-DiD metodi. Tādēļ papildu kvantitatīvo metožu pielietošana, veikta “pirms-pēc” salīdzināšana.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītājs		Absolūtā vērtība	Īpatsvara vērtība	Aprēķinātā bruto vērtība	Aprēķinātā neto vērtība	Dati un informācijas avoti
Kopējie iznākuma rādītāji	O4 - atbalstīto saimniecību/uzņēmumu skaits	110				LAD
	O9 - atbalstīto saimniecību skaits ar dalību ražotāju grupās	362				LAD
Kopējie rezultāta	R4/T6 - saimniecību % ar atbalstu dalībai		0,52%			LAD

rādītāji	kvalitātes shēmās, vietējos tirgos, īsajās piegādes ķēdēs, ražotāju grupās/organizācijās					
Papildu rezultāta rādītāji	Lauksaimnieciskās izlaides pieaugums			28,3%	18,8%	LAD
	Izmaiņas izlaidē uz nodarbināto atbalstītajos projektos (EUR/nodarbināto)			6844	92	VID
Kopējie konteksta rādītāji	CCI 14 - Darba ražīgums lauksaimniecībā (bruto pievienotā vērtība bāzes cenās), EUR/GDV (2017.g.)	5209 (2013.g. - 3069)				LEK
	CCI 16 - Darba ražīgums pārstrādē (bruto pievienotā vērtība bāzes cenās uz 1 nodarbināto), EUR (2016)	19 419 (2012.- 2014.g.- 18 096)				

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Atvēlētais publiskais finansējums MV 3A ir 4,8% no LAP 2014-2020 kopējā publiskā finansējuma, kas ir ievērojami mazāk nekā lauksaimniecības konkurētspējai (31%). Tomēr izmantotā finansējuma īpatsvars šajā MV ir zemāks nekā citos 2. un 3. prioritātes virzienos. Uz ziņojuma sagatavošanas laiku ir izmaksāti 16,9 milj. EUR jeb 22% no plānotā visam periodam. Šajā MV primāri programmēti 2 pasākumi: *Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē* (M04.2), kas aptver 208 projektus, kas ir 34% no plānotā skaita, un 107 saņēmējus. Pasākumā *Ražotāju grupu un organizāciju izveide* (M09), ir izveidotas 3 grupas (60% no plānotā skaita). Savukārt saimniecību skaits, kas piedalās atbalstītajās ražotāju grupās, vairāk kā trīs reizes pārsniedz plānoto rādītāju.

Mērķa sasnieguma novērtēšanai tiek izmantota iesaistīto primāro ražotāju skaita izmaiņas.

Pasākums M04.2 atbilstoši LAP 2014-2020 nosacījumiem tika vērsts primāri uz pārstrādes uzņēmumu atbalstu, kas atbilst Programmā konstatētajai vajadzībai stiprināt pārtikas ražošanas uzņēmumu konkurētspēju. Lielākā daļa (86%) atbalsta saņēmēju pasākumā ir esoši pārstrādes uzņēmumi. Turklāt tiek atbalstīti (12%) arī uzņēmumi, kuri plāno uzsākt lauksaimniecības produktu pārstrādi. Šajā MV ir iespēja saņemt atbalstu arī mājražotājiem, tomēr šādi atbalsta saņēmēji ir tikai 2%. Vienlaikus, gandrīz divas trešdaļas (65%) atbalsta saņēmēju nodarbojas arī ar primāro lauksaimniecisko ražošanu. Populārākās projektu nozares ir gaļas, graudu, piena, augļu un dārzeņu pārstrāde. Nav novērota kādas konkrētas nozares dominance. Nozīmīga daļa atbalsta saņēmēju norāda miltu pārstrādi un maizes izstrādājumu ražošanu. Programmā identificētajās iespējās pieminētā bioloģisko produktu pārstrāde tiek attīstīta 12% no

projektu skaita, kas vērtējams kā nozīmīgs ieguldījums šīs jomas attīstībā. Lielākā daļa atbalsta saņēmēju ražo kvalitātes shēmas produktus.

Publiskais finansējums īstenotajos projektos vidēji vienam saņēmējam ir 162 tūkst. EUR, kas dod iespēju veikt nozīmīgas investīcijas.

Savukārt pasākums M09.1. ir sekmējis kooperācijas attīstību, jo atbalstīto ražotāju grupu biedru skaits ir palielinājies vairāk nekā 3 reizes, sasniedzot 0,52% no saimniecību kopskaita.

Par rezultātu liecina arī lauksaimniecības produktu realizācija izmaiņas. Atbilstoši LAP 2014-2020 sniegtajam lauku attīstības pasākumu pamatojumam, pārtikas ražotāju atbalsta mērķis ir vietējās produkcijas realizācijas veicināšana. To vērtē ar lauksaimnieciskās izlaides palielinājumu atbalsta saņēmējiem. Atbilstoši LAD IS pieejamo pārskatu datiem, lauksaimnieciskā izlaide atbalsta saņēmējiem salīdzinājumā ar laiku pirms atbalsta saņemšanas palielinājusies 28% jeb 55,5 milj. EUR (iekļauti tikai tie uzņēmumi, par kuriem pieejama informācija gan pirms gan pēc projekta). Pārskata periods sasniedz 1-3 gadus pēc projekta. Savukārt atbilstošajā laika posmā kopumā lauksaimniecības nozarē izlaides palielinājums ir par 9,5% (2014.-2017. g.). Šie dati liecina, ka tajos uzņēmumos, kuri saņēmuši atbalstu pārstrādes attīstībai, lauksaimnieciskā izlaide palielinājusies ievērojami straujāk.

Lai arī konteksta rādītājs liecina par nozīmīgu darba ražīguma kāpumu lauksaimniecības nozarē laikā no 2013.līdz 2017. gadam, tomēr tas ir svārstīgs un joprojām zems sakarā ar nelielu saimniecību īpatsvaru, kuras sasniedz salīdzinoši augstu pievienoto vērtību uz nodarbināto. Tas liecina par vajadzību turpmāk, veidojot atbalsta politiku, lielāku uzmanību veltīt pievienotās vērtības ķēžu sekmēšanai u.c. pasākumiem, kas veicina primāro ražotāju pievienotās vērtības celšanu.

Lai novērtētu nacionālo mērķu sniegumu - paaugstināt lauksaimniecības produktu pārstrādes efektivitāti un palielināt produktu pievienoto vērtību, ir izvēlēts vēl viens sprieduma kritērijs un tam atbilstošais rādītājs, kas raksturo darba ražīguma izmaiņas atbalstītajos pārstrādes uzņēmumos.

Aprēķinātā bruto ietekme uz darba ražīgumu ir 6844 EUR uz nodarbināto atbalsta saņēmējiem, kas dod ietekmi uz visu sektoru 1468 EUR/nodarbināto, jo atbalstu saņēmēji nodarbina ap 20% no visiem sektorā nodarbinātajiem. Veiktais salīdzinājums ar kontroles grupu (Pielikuma 2. līdz 4.tabulas) rāda, ka līdzīgos uzņēmumos, kuri strādājuši bez atbalsta, izmaiņas neto apgrozījumā bijušas visumā līdzīgas, lai arī mazāk izteiktas. Tādēļ aprēķinātā neto (tīrā) atbalsta ietekme uz darba ražīguma kāpumu bijusi krietni mazāka – tikai 429 EUR/nodarbināto atbalstītajos uzņēmumos jeb 92 EUR/nodarbināto attiecinot uz visu pārstrādes sektoru. Šie dati ir uzskatāmi par provizoriskiem, jo aptver neilgu posmu pēc atbalsta izmantošanas (līdz 2017. g.), kā arī ir samērā neliels iekļauto uzņēmumu skaits, kas ierobežo pielīdzināšanas metodes ticamību. Tādēļ atbalsta rezultāti novērtējami kompleksi, ņemto vērā arī pārējos rādītājus.

Konteksta rādītāji laikā no 2014.līdz 2016. g. liecina par pretēju tendenci – darba ražīguma samazināšanos pārtikas ražošanā. To izraisīja strauja pievienotās vērtības apjomu samazināšanās nozarē laikā no 2013.līdz 2016. gadam, kas notika tirgus svārstību un daļu noieta tirgu zaudēšanas dēļ. Savukārt 2017.-2018. gada datu dati liecina par nozīmīgu atgūšanos, darba ražīgumam pārsniedzot 2013. gada līmeni. Tas nozīmē, ka saņemtā atbalsta loma nozares pievienotās vērtības izmaiņās ir salīdzinoši neliela, līdz ar tas būtu vairāk fokusējams uz lauksaimniecības ražotāju iesaisti pārtikas ķēdēs, tajā skaitā ar jau esošajiem nosacījumiem par obligātu vietējās lauksaimniecības produkcijas daļu atbalstīto uzņēmumu pārstrādāto izejvielu apjomā.

Iegūtie rezultāti liecina par MV 3A būtisku ieguldījumu nodarbinātības veicināšanā. Atbalsta saņēmēju pārskatos norādītas 338 jaunradītās darbavietas jeb vidēji 6 katrā uzņēmumā (9% no darbavietu kopskaita). Arī vidējais darbinieku skaits ir palielinājies. Atbalsta saņemšanas nosacījumos kā viens no kritērijiem bija izvirzīts darbavietu skaita palielinājums par vismaz 6% lielajiem pārstrādes uzņēmumiem,

taču darbavietas ir radītas ne tikai lielajos, bet arī vidējos un mazajos uzņēmumos. Tas liecina, ka lauksaimniecības produktu pārstrādes attīstība ir saistīta ar darbavietu radīšanu. Arī saskaņā ar LAP 2007-2013 ex-post ziņojumu, atbalsts lauksaimniecības produktu pārstrādei ir bijis viens no efektīvākajiem atbalsta veidiem no darbavietu radīšanas viedokļa. Turklāt teju 90% darbavietu ir radītas ārpus Rīgas un Pierīgas – galvenokārt Kurzemes un Vidzemes reģionos.

Sekundārais ieguldījums MV 3A no citos MV programmētajiem pasākumiem sniegts galvenokārt ar LEADER/SVVA (M19.2) projektiem lauksaimniecības produktu pārstrādē (MV 6B, 46 projekti) un M04.2 projektiem, kuri primāri vērsti uz ieguldījumu klimata mērķos (MV 5B un 5D, kopā 7 projekti).

Inovātīvo projektu īpatsvars ir zems – tikai viens M04.2 atbalsta saņēmējs realizējis inovatīvu projektu.

Projekti sniedz nelielu ieguldījumu Programmā noteiktās vajadzības par pārtikas ražošanas uzņēmumu konkurētspējas stiprināšanu un pievienotās vērtības radīšanu risināšanā.

6. Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi

Atbalsts šajā MV galvenokārt vērsts uz lauksaimniecības produktu pārstrādes attīstību esošos pārstrādes uzņēmumos, vienlaikus sekmējot primāro lauksaimniecības ražotāju iesaisti. Realizētie projekti ir veicinājuši lauksaimniecības izlaides pieaugumu atbalsta saņēmējiem, kā arī pārstrādāto produktu ražošanu. Atbalstot pārstrādi, ir sekmēta nodarbinātība.

Lielākā daļa atbalsta saņēmēju piedalās pārtikas kvalitātes shēmās. Atbalstīta ir dažādu lauksaimniecības produktu pārstrāde, tai skaitā nozīmīgā mērā arī bioloģisko produktu pārstrāde.

Atbalstu MV 3A ietvaros nav saņēmušas jaunas ražotāju grupas lauksaimniecībā, jo lauksaimnieki dod priekšroku jau esošajām grupām. Savukārt atbalsts ir sekmējis mežsaimniecības kooperatīvu attīstību.

Darba ražīguma kāpums pārstrādes nozarē bijis ierobežots sakarā ar salīdzinoši nelabvēlīgu tirgus situāciju. Atbalsta iespējas galvenokārt ir saistāmas ar vietējo lauksaimniecības ražojumu pārstrādes iespēju uzlabošanu, kā arī kooperācijas sekmēšanu, tādēļ pozitīvi vērtējama prasība par vietējās izcelsmes produktu īpatsvaru atbalstu saņēmušos uzņēmumos.

Ieteikumi

Turpināt atbalstu lauksaimniecības produktu pārstrādei, tādējādi sekmējot vērtības pievienošanu primārās lauksaimniecības produktiem un samazinot izejvielu eksportu.

Iespēju robežās noteikt paaugstinātu atbalsta likmi projektiem, kuros tiek veicināta inovatīvu un augstas pievienotās vērtības produktu ražošana ar labām tirgus perspektīvām (t.sk. bioloģisko produktu ražošana), sekmējot arī jaunu tirgu apgūšanu un mārketinga aktivitātes.

Lai izvērtētu efektīvākos pasākumus kooperācijas, kā arī vertikālās un horizontālās integrācijas sekmēšanai (īpaši sekmējot nelielo saimniecību iesaisti), ir lietderīga papildu detalizēta izpēte.

7.a7) CEQ07-3B - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi ir atbalstīja lauku saimniecību riska novēršanu un pārvaldību?

7.a7.a) Atbilde uz novērtējuma jautājumu

1. Pasākumu saraksts ar ieguldījumu MV 3B

Primāri programmētie pasākumi/apakšpasākumi:

Pasākums	Apakšpasākums	Projektu skaits (2014-2018)
M.05	M05.1	69
	M05.2	1
M.17	M17.1	6314
Kopā		6384

Citos MV programmētie pasākumi ar sekundārajiem ieguldījumiem MV 3B

Nav paredzēti.

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritērijs	Kopējie rezultāta rādītāji	Papildu rezultāta rādītāji
Saimniecību dalība risku novēršanas un vadības shēmās ir palielinājusies	R5/T7 - saimniecību procents ar dalību riska vadības shēmās	Risku vadības shēmās piedalošos saimniecību īpatsvars lauksaimnieciskās ražošanas sektoros
	O4 - Saimniecību skaits ar dalību dabas katastrofu seku novēršanā	
	O4 - saimniecību skaits ar dalību riska vadības shēmās	
	CCI 17 - lauku saimniecības	

3. Pielietotās metodes

Kvantitatīvās metodes:

Kvantitatīvā novērtējuma veikšanai tiek izmantota LAD datubāzes informācija par saņēmējiem. Vispārējā rādītāja un papildu rādītāju sākotnējās vērtības tiek iegūtas no LAD datubāzes, pēc tam aprēķinot to īpatsvaru saimniecību kopskaitā. Iegūtie rezultāti tiek triangulēti ar kvalitatīvo informāciju, kura iegūta no attiecīgo pasākumu vadītājiem un telefonintervijās ar saņēmējiem.

Kvalitatīvās metodes:

Kvalitatīvā novērtējuma veikšanai tiek izmantotas daļēji strukturētas intervijas ar pasākumu atbalsta saņēmējiem un LAD pārstāvjiem.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītāji		Rādītāju vērtības	Datu avoti
Kopējie iznākuma rādītāji	O4 - Atbalstīto saimniecību/atbalsta saņēmēju projektu skaits (M05.1)	58	LAD
	O4 - Atbalstīto saimniecību/atbalsta saņēmēju projektu skaits (M17.1)	2781	LAD
Kopējie rezultāta rādītāji	R5/T7: procentuālais daudzums lauku saimniecību, kas piedalās riska pārvaldības shēmās (prioritārā joma 3B)	4%	LAD / CSP

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Atbalsts mērķa virzienā 3B programmas sākuma periodā tika vērsti uz preventīvo pasākumu ieviešanu cūkkopības, kā arī putnkopības nozarēs. Atbalstu preventīvajiem pasākumiem saņēmušo saimniecību skaits ir neliels. Tomēr cūkkopības un putnkopības sektoros atbalstīto saimniecību īpatsvars ir ievērojams, jo atbalstu saņēmuši attiecīgi 55% un 28% no šo sektoru saimniecību kopskaita.

Kopumā saņēmēji atbalsta nosacījumus un atbalsta intensitāti uzskata par apmierinošiem, lai gan tās ir dārgas un riski ir reti, bet dārgi. Daļa saņēmēju atbalsta saņemšanu saista ar ievērojamu birokrātiju, kura varētu būt mazāka. Atbalsta nesaņemšanas gadījumā lielākā daļa saņēmēju pasākumus nebūtu veikuši pilnā mērā, it īpaši mazās saimniecības. Tādējādi atbalstam ir zināms pašsvara efekts.

Saimniecību dalībai riska vadības shēmās atbalsts ir sniegts vienīgi apdrošināšanas prēmiju izmaksu daļējai segšanai. Atbalstu saņēmušo saimniecību skaita īpatsvars saimniecību kopskaitā ir tikai 4%.

Atbalsta saņēmēju īpatsvars apakšpasākumā M17.01 lauksaimnieciskās ražošanas sektoros norādīts tabulā 7-1.

7-1.tabula. Atbalsta saņēmēju īpatsvars lauksaimnieciskās ražošanas sektoros

Lauksaimnieciskās ražošanas sektors	Īpatsvars apakšpasākumā M17.01 izmaksātajā publiskajā finansējumā	Īpatsvars apakšpasākuma M17.01 atbalsta saņēmēju kopskaitā	Sektora īpatsvars lauksaimnieciskās ražošanas kopējā standartizlaidē 2013
Specializētā labības,	57,3%	17,2%	31,1%

eļļas augu sēklu un proteīnaugu audzēšana			
Piena lopkopība	21,1%	30,0%	27,8%
Laukkopība un ganību mājlopu audzēšana	6,3%	11,7%	10,4%
Putnkopība	1,5%	0,1%	6,8%
Vispārējā laukkopība	0,7%	2,1%	6,0%
Cūkkopība	3,2%	0,2%	5,8%
Dažāda augkopība un lopkopība	0,4%	3,3%	3,3%
Jaukta lopkopība, pārsvarā ganāmo mājlopu audzēšana	0,3%	4,0%	1,6%
Jaukta augkopība	0,2%	0,4%	1,5%
Jaukta liellopu audzēšana	1,0%	4,1%	1,4%
Nobarojamo liellopu audzēšana	3,7%	5,8%	1,0%
Citu ganību mājlopu audzēšana	0,1%	1,0%	0,9%
Dažādu graudēdāju audzēšana	0,0%	0,2%	0,3%
Jaukta lopkopība, pārsvarā graudēdāji	0,0%	0,4%	0,2%
Pārējās	4,1%	19,5%	1,9%

Avots: LAD, Eurostat

Piena lopkopība un specializētā labības, eļļas augu sēklu un proteīnaugu audzēšana nodrošina gandrīz 60% no standartizlaides lauksaimniecībā. Šajos sektoros atbalstu saņēmusi gandrīz puse klientu, un atbalsta īpatsvars sasniedz 78% no kopējā atbalsta apakšpasākumā. Tādos sektoros kā laukkopība un ganību mājlopu audzēšana; putnkopība; vispārējā laukkopība; cūkkopība; dažāda augkopība un lopkopība atbalsta īpatsvars ir mazāks par šo sektoru īpatsvaru standartizlaidē. Putnkopībā un cūkkopībā atbalsta zemākais īpatsvars ir saistīts ar šo sektoru augsto iesaistīšanās pakāpi preventīvajos pasākumos, kā arī ar apdrošināšanas prēmiju lielajām izmaksām saistībā ar augsto slimību risku šajos sektoros.

Tādējādi laukkopībā un ganību mājlopu audzēšanā, vispārējā laukkopībā un dažādā augkopībā un lopkopībā saglabājas augsts neapdrošinātu risku līmenis. Tomēr nepieciešams ņemt vērā, ka šajos sektoros ir zemāks specializācijas līmenis, un saimniecībās pastāv lielākas iespējas risku vadībā izmantot lauksaimnieciskās ražošanas diversifikāciju.

Kopumā saņēmējus atbalsta nosacījumi un intensitāte riska vadības shēmās apmierina daļēji. Tiek uzsvērta apdrošinātāju ieinteresētība vienīgi savas peļņas palielināšanā. Atbilstoši Latvijas Apdrošinātāju asociācijas regulāri sniegtajai informācijai par apdrošināšanas prēmiju sadalījumu ekonomikas sektoros lauksaimniecība netiek uzskatīta par atsevišķu sektoru sakarā ar nelielo īpatsvaru apdrošināšanas prēmiju

kopsummā. Lauksaimniecība kopā ar citiem nelieliem sektoriem tiek iekļauta pārējo sektoru kopā, kuras īpatsvars apdrošināšanas prēmiju kopsummā nepārsniedz 1.5%. Lauksaimniecības apdrošināšanas prēmiju augstās cenas nosaka mazais prēmiju ņēmēju īpatsvars sektorā, kurā risku iestāšanās varbūtība ir augsta, un risku nopietnība - katastrofāla.

Tādējādi savstarpējo riska fondu veidošana ir uzskatāma par potenciāli nozīmīgu individuālo lauku saimniecību riska vadības instrumentu.

Saņēmēji vidējā termiņā veic atbilstošus aprēķinus apdrošināšanas lietderīguma noteikšanai, un sakarā ar relatīvi augstajām un mainīgajām prēmiju likmēm nereti izdevīgāka ir risku pieņemšana bez apdrošināšanas. Vairumā gadījumu saņēmēji apdrošināšanu būtu veikuši arī bez atbalsta, tikai par mazākām summām.

Praktiski visi saņēmēji par galveno šķērslī tāda pasākuma kā savstarpējie riska fondi neiekļaušanai programmā uzskata savstarpējo neuzticēšanos un iepriekšējo negatīvo pieredzi kooperācijā. Tiek norādīts uz relatīvi augstu vidējo lauksaimnieku vecumu, kuri ir diezgan konservatīvi un nevēlas veikt izmaiņas risku vadības praksē. Tomēr galvenais cēlonis ir informācijas trūkums, jo daļa saņēmēju neizprot šādu fondu darbības mehānismu. Tiek norādīts, ka pozitīvu ārvalstu piemēru prezentācijas gadījumā vietējai lauksaimnieku kopienai noteikti palielinātos uzticība šādu fondu veidošanas lietderīgumam.

Ieviestie pasākumi risina LAP 2014-2020 izvirzītās vajadzības par lauksaimniecības nozares riska negatīvās ietekmes mazināšanu, bet ne pietiekoši.

6. Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi

Atbalsts ir devis ieguldījumu lauksaimniecisko risku vadībā individuālo saimniecību līmenī, tomēr atbalstu saņēmušo saimniecību īpatsvars saimniecību kopskaitā ir neliels.

Relatīvi mazāks atbalsts sniegts saimniecībām ar jauktu specializāciju, kuru lauksaimnieciskā diversifikācija ir uzskatāma par efektīvu individuālās risku vadības instrumentu, ņemot vērā apdrošināšanas prēmiju augstās izmaksas un zemo atbalsta intensitāti šo izmaksu daļējai segšanai.

Atbalsts ir devis ieguldījumu lauksaimniecisko risku vadībā sektora līmenī, mazinot nepieciešamību pēc ārkārtas valsts atbalsta risku iestāšanās gadījumā.

Nav ticis paredzēts atbalsts kopējo riska fondu izveidošanai, tādējādi joprojām nav novērsta nepieciešamība pēc ārkārtas valsts atbalsta risku iestāšanās gadījumā.

Pagaidām izmaksas ir dārgas, jo riska vadības shēmās iesaistās ļoti maz lauksaimnieku.

Ieteikumi

Turpināt atbalstu, īpaši saimniecībām ar šauru specializāciju.

Nepieciešams atbalsts saimniecību lauksaimnieciskajai diversifikācijai kā risku vadības instrumentam.

Popularizēt pasākuma sniegtās iespējas lauksaimniekiem, lai palielinātu saimniecību aptvērumu.

Veicināt dialogu ar lauksaimniecības nozares organizācijām, pierādot ieguvumus no kopējo riska fondu izveidošanas ar ārvalstu piemēru izpēti.

7.a8) CEQ08-4A - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi palīdzēja atjaunot, saglabāt un uzlabot bioloģisko daudzveidību (tostarp Natura 2000 teritorijās un apgabalos, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi) un augstas dabas vērtības zemes un Eiropas ainavu stāvokli?

7.a8.a) Atbilde uz novērtējuma jautājumu

1. Pasākumi, kuri dod ieguldījumu MV 4A

Primāri programmētie pasākumi un apakšpasākumi:

Pasākums	Apakšpasākums	Atbalsta saņēmēju skaits
M10	M10.1:	4 817
	BDUZ	4 677
	SVIN	140
M11	M11.1.	4027
	M11.2.	
M12	M12.2.	2688
M13:		40 081
	M13.2. ADI	38 786
	M13.3. ASI	1 295
MV 4A kopā		43 365
LIZ		41 573
Mežs		2688
MV 4A kopā (bez ADSI)		11290
M01		1806
M02		979

Pasākuma M08 rādītāji nav iekļauti, jo nav pmatots ieguldījums MV 4A.

Citos MV programmētie pasākumi ar sekundārajiem ieguldījumiem MV 4A

Sekundārā ietekme MV 4A paredzēta šādiem pasākumiem: M08 un M16, kur līdz 2018. gadam uzsākti 14 projekti, kuru mērķi saistīti ar P4, t.sk., ar lauksaimniecību un mežsaimniecību saistītas ekosistēmas atjaunošana, saglabāšana un uzlabošana.

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritēriji	Kopējie rezultāta rādītāji	Papildu rezultāta
---------------------	----------------------------	-------------------

		rādītāji
Bioloģiskā daudzveidība atbalstītajās LIZ platībās ir saglabāta un uzlabota, kā arī uzturētas atklātas ainavas	R7/T9: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai un/vai ainavām labvēlīgus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4A).	
Bioloģiskā daudzveidība atbalstītajās meža platībās ir saglabāta	R6/T8: procentuālais daudzums meža/citas kokaugiem klātās platības, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai labvēlīgus apsaimniekošanas līgumus (prioritārā joma 4A).	
Atbalstītās ilggadīgo zālāju platības Natura 2000 teritorijās palielinās vai nesamazinās		Apsaimniekoto ilggadīgo zālāju platību īpatsvars Natura 2000 teritorijās
Teritorijās ar dabiskajiem ierobežojumiem atbalstīto platību īpatsvars palielinās vai nesamazinās		Atbalstītās LIZ platības ADSI teritorijās
Bioloģiski vērtīgo zālāju botāniskā kvalitāte ir uzlabojusies		Zālāju botāniskā kvalitāte, t.sk., indikatorsugu skaits.

3. Pielietotās metodes

Kvantitatīvās metodes:

Veikta telpisko datu analīzes metode, izmantojot ĢIS programmatūru. Telpisko datu izmantošana nodrošina precīzāku pasākumu mērķtiecīguma analīzi novērtēšanas procesā, kā arī ļauj novērtēšanā apzināt platību pārklāšanos vairākos pasākumos.

Programmas P4 pasākumu ieguldījuma novērtējumā veikta gan rezultātu rādītāju aprēķināšana, gan kopējo rezultāta un papildus novērtēšanas rādītāju analīze teritoriālā griezumā vides mērķteritoriju (Natura 2000, ADSI teritoriju) griezumā.

Rezultāta rādītāji (R6, R7) saistīti ar platībām, un to aprēķināšanai tiek izmantoti LAD sagatavotie un izsniegtie telpiskie dati. Tos veido divas datu kopas, kurām pieejami dati no 2014. gada – integrētās administrēšanas un kontroles sistēmas (IAKS) lauku bloku slānis, kā arī atbalstam pieteikto lauku telpiskie dati. Telpisko datu izmantošana nodrošina precīzāku pasākumu mērķtiecīguma analīzi novērtēšanas procesā, kā arī ļauj novērtēšanā izslēgt platību pārklāšanos vairākos pasākumos. Šiem telpiskajiem datiem piesaistīta datu bāze satur informāciju par atbalsta saņēmēju apsaimniekotajiem laukiem, t.sk., par atbalstīto lauka platību, kultūraugu veidu un izvēlēto pasākumu. Novērtējumā telpisko datu analīzei izmantoti dati no 2014. gada līdz 2018. gadam.

Telpisko datu apkopošanai, analīzei un attēlu veidošanai izmantota datorprogramma ArcGIS. Dati piesaistīti Latvijas ģeodēzisko koordinātu sistēmai (LKS-92).

LAP 2014-2020 primāri plānotie pasākumi MV 4A ir atšķirīgi, jo starp tiem ir gan mērķtiecīgi pasākumi bioloģiskās daudzveidības aizsardzības jomā (BDUZ), gan pasākumi ar vienkāršām prasībām, kuri tiek

ieviesti ievērojamā Latvijas daļā (ADSI). Tādējādi ieguldījuma vērtēšanā MV 4A izvēlētas dažādas pieejas. Minētie faktori un pieejamo datu kvalitāte rada problemātisku atbalsta saņēmēju un nesaņēmēju rezultātu salīdzināšanu, jo praktiski nav iespējams iegūt datus par nesaņēmēju platībām. Lai risinātu konstatētās problēmas šajā novērtējumā izmantots eksperta vērtējums, noteikti papildus novērtēšanas rādītāji un izmantotas kvalitatīvās metodes.

Kvalitatīvās metodes:

Pasākumu definētie rezultātu rādītāji ir šo pasākumu aktivitāšu iznākumi. Tā kā ne visos MV 4A pasākumos ir precīzi definētas uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu vērstas prasības (piemēram, M13), tad rezultāta rādītāju sasniedzamo vērtību nodrošināšana tiešā veidā neietekmē pasākuma mērķu sasniegšanu. Tādējādi nepieciešams izvēlēties papildu rādītājus.

Programmas ieguldījuma bioloģiskajā daudzveidībā raksturošanai tika izmantots pētījums par zālāju botānisko kvalitāti un tās izmaiņām M10.1. un M11. pasākumos apsaimniekotajās platībās.

Atsevišķu pasākumu ietekme vērtēta pieciem ES nozīmes aizsargājamiem zālāju biotopiem (turpmāk tekstā lietots saīsinājums zālāju ESB), kuri iedalīti divās grupās:

1) retie ESB (katra biotopa veida platība ir mazāka par 10 % no kopējās ESB platības, šie biotopi kopā veido mazāk par 15 % no kopējās zālāju ESB platības). Šie zālāji sastopami nabadzīgās augsnēs;

2) biežie ESB (katra biotopa veida platība ir lielāka par 10 % no kopējās ESB platības, šie biotopi veido 85 % no kopējās zālāju ESB platības), šie zālāji sastopami mēreni auglīgās līdz auglīgās augsnēs.

Botāniskās daudzveidības vērtējumam izmantoti zālāja struktūras un veģetācijas parametri – kūla, ekspansīvās sugas, dabisko zālāju indikatorsugas, lakstaugu sugas. Zālāji grupēti trīs botāniskās kvalitātes grupās – zemas kvalitātes, vidējas kvalitātes un augstas kvalitātes zālājs. Statistiskās ticamības novērtēšanai izmantots neparametriskais *Manna-Vitneja U* tests neatkarīgām datu kopām, jo dati neatbilda normālajam sadalījumam.

Ierobežojumi kvalitatīvās metodes pielietojumā saistās ar to, ka 2018. gadā dati par zālāju kvalitāti pieejami tikai atsevišķiem kvadrātiem, kuros veikta zālāju biotopu kartēšana. Pasākumos apsaimniekoto un neapsaimniekoto BVZ botāniskās kvalitātes rādītāju salīdzināšanai izmantotas līdzvērtīgas zālāju biotopu grupas un BVZ no vieniem un tiem pašiem zālāju kartēšanas kvadrātiem.

Pētījumā iegūto datu interpretāciju ierobežo fakts, ka daļai BVZ nebija zināma sākotnējā pētīto zālāju botāniskā daudzveidība. Ņemot vērā minēto, zālāju botāniskā daudzveidība tika salīdzināta starp biotopu grupām, par kurām bija pieejama informācija no līdzīga pētījuma novērtēšanas ietvaros par zālāju stāvokli 2013. un 2014. gadā.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītājs		Absolūtā vērtība	Relatīvā vērtība
Kopējie iznākuma rādītāji	Atbalstītā faktiskā platība MV 4A kopā, ha	1412968	
	LIZ	1371442	
	Mežs	41 526	

	MV 4A kopā (bez ADSI)	343 578	
	MV 4A LIZ (bez ADSI)	302 052	
	Atbalsta saņēmēju skaits, MV 4A kopā	~45 000	
	LIZ	41 573	
	Mežs	2688	
	MV 4A kopā (bez ADSI)	11290	
	MV 4A LIZ (bez ADSI)	8602	
Kopējie rezultāta rādītāji	R6/T8: procentuālais daudzums meža/citas kokaugiem klātās platības, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai labvēlīgus apsaimniekošanas līgumus (prioritārā joma 4A).		1,2
	R7/T9: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai un/vai ainavām labvēlīgus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4A).		16,8* 76
Papildu rezultāta rādītāji	Apsaimniekoto ilggadīgo zālāju platību īpatsvars Natura 2000 teritorijās	57089	59,6
	Apsaimniekotās LIZ platības ADSI teritorijās	1 567 835	87,4%
Kopējie konteksta rādītāji	18 Lauksaimniecības platība - Kopējā LIZ, ha	1 795 224	
	Meži un citas meža zemes, ha	3 467 000,00	

*-rādītāja vērtība bez ADSI platībām, jo T9 mērķa rādītājā nav iekļautas ADSI pasākuma platības

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Programmas uzbūvē MV 4A ir pamatots daļēji atbilstoši, jo atsevišķiem pasākumiem un apakšpasākumiem ieguldījuma pamatojums nav pietiekami precīzs. Atbilstoši pamatoti 4A MV ir primāri programmētie pasākumi – M10.1., M11, M12. Savukārt primāri programmētajiem pasākumiem M13, M10.4., M08 ieguldījums MV 4A pamatots vispārīgi. Jo īpaši neskaidra situācija ir ar pasākumu M13. Stratēģijas pamatojumā un finansējuma plānos M13 pasākums saistīts ar P4 kopumā vai MV4A, bet mērķa vērtībās pasākumam plānotās platības nav paredzētas nevienā no P4 MV. Līdz ar to, novērtējot LAP devumu MV 4A, doti rādītāji gan ar M13 platībām, gan bez tām.

MV 4A atvēlēts ievērojams publiskais finansējums 36.4% no Programmas kopējā publiskā finansējuma. Kopā ar ADSI pasākumā atbalstītajām platībām šajā mērķa virzienā tiek apsaimniekotas 79% Latvijas LIZ platības un atbalstīti 78% no platību maksājumu saņēmējiem. Savukārt bez ADSI platībām MV 4A atbalstītas 16,8% Latvijas LIZ un 14,9% no atbalsta saņēmējiem. Programmā plānotās mērķa vērtības ir tuvu plānotajām un pat pārsniegtas - ASI apakšpasākumā rezultativitāte 80%, ADI apakšpasākumā rezultativitāte 107%, kopumā ADSI rezultativitāte ir 105%. Pārējos MV 4A pasākumos rezultativitāte ir 115%. Arī meža zemēs M12 pasākuma rezultativitāte ir augsta - 90%. Lai gan ieguldījums MV 4A attiecināms tikai uz 1,2% no Latvijas meža platībām.

Izvēlētie papildus novērtēšanas rezultāta rādītāji indikatīvi raksturo MV 4A ieguldījumu Natura 2000 teritorijās un ADSI teritorijās. Ilggadīgie zālāji Natura 2000 teritorijās, kuri uzskatāmi par ekoloģiski nozīmīgiem ainavu elementiem un būtu pieskaitāmi vienai no augstas dabas vērtības zemju kategorijām, 2018. gadā veido 60% no LIZ Natura 2000 teritorijās. Atzīmējams, ka Programmas sākumposmā 2014. gadā tie bija 66%. Programmas piecu gadu periodā Natura 2000 teritorijās ilggadīgo zālāju platības samazinājušās par 5,5 tūkst. ha. Šāda tendence vērtējama kā negatīva.

ADSI teritorijās atbalstītās LIZ platības Programmas periodā pieaugušas par 31 tūkst. ha. Tā kā ADSI pasākuma devums saistāms ar LIZ apsaimniekošanas saglabāšanu (t.sk., ainavu uzturēšanu), tad apsaimniekoto platību pieaugums ADSI teritorijās vērtējams kā pozitīva tendence.

Pētījumā par LAP 2014-2020 apsaimniekoto zālāju kvalitāti konstatēts, ka LAP 2014-20 pasākumu kopējā ietekme uz botānisko daudzveidību ir bijusi vairāk pozitīva, tomēr dažādi atbalsta veidi to ir ietekmējuši atšķirīgi. Zālāju platības sadalījums kvalitātes grupās pēc kūlas daudzuma liecināja, ka vislielākais kūlas daudzums konstatēts zālajos bez atbalsta un reto ESB grupā arī BLA un BDUZ zālajos, bet biežo ESB grupā visās atbalsta grupās, izņemot zālājus bez atbalsta, vairāk nekā 70% no platības bija bez vienlaidu kūlas slāņa (skat. 8-1. att.).

Veģetācijas struktūras rādītāji, vislabākie bija BLA apsaimniekotos zālajos, vidēji BDUZ un VPM/ADSI zālajos, bet vissliktākie – zālajos bez atbalsta. Vislabākie sugu skaita indikatoru rādītāji bija BDUZ atbalstītajos retajos zālāju ESB. Otrā botāniski daudzveidīgākā bija reto ESB grupa, kura saņēma VPM/ADSI atbalstu (skat. 8-2.att.). Biežo ESB grupā vislabākie sugu skaita rādītāji bija VPM/ADSI grupā. BLA atbalstītajos zālajos bija vissliktākie sugu skaita rādītāji, kas norāda uz nepilnībām BLA atbalsta nosacījumos attiecībā uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu zālajos.

LAP 2014-20 pasākumi zālāju ESB botānisko daudzveidību ir uzlabojusi, izņemot BLA atbalstītos zālājus. Vispozitīvākās izmaiņas konstatētas BDUZ atbalstītajos zālajos, VPM/ADSI zālāji ir saglabājušies gandrīz nemainīgi ar nelielu tendenci botāniskajai daudzveidībai uzlaboties. BLA zālajos botāniskā daudzveidība ir sarukusi. Nozīmīgākais faktors LAP 2014-2020 ietvaros, kas devis uzlabojumu, visdrīzāk, ir smalcināšanas aizliegums un nopļautās zāles novākšanas nosacījums un apsaimniekošana ar ekstensīvu ganīšanu. Netieši par to, ka ganīšanai ir pozitīvāka ietekme uz botānisko daudzveidību nekā pļaušanai, liecina labāki biežo ESB botāniskās daudzveidības rādītāji VPM/ADSI pasākumā salīdzinājumā ar BDUZ pasākumu. Taču BDUZ pasākuma atbalstam ir bijis vispozitīvākais ieguldījums botāniskās daudzveidības uzturēšanā reto ESB grupā.

Šajā Programmas periodā BDUZ pasākumā tika ieviestas klases. Tā kā situācija ar zālājiem ir uzlabojusies, tad šādas pieejas ieviešana vērtējama pozitīvi. Joprojām saglabājas liels īpatsvars ar zālājiem, kuriem nav noteikta klase, taču Programmas periodā tas ir sarucis.

Starp organizētajām mācību tēmām M01 pasākumā vairākas tēmas atzīmējamas kā saistītas ar MV 4A:

- *Eiropas Savienības nozīmes zālāju biotopu vai sugu dzīvotņu apsaimniekošana;*
- *Vidi saudzējoša meža apsaimniekošana privātajos mežos;*
- *Meža bioloģiskā daudzveidība, tās uzturēšana privātajos mežos;*
- *Meža bioloģiskās daudzveidības aizsardzība un saglabāšana mežizstrādē, kultūrvēsturiskie objekti mežā.*

Kopumā MV 4A tēmās apmācīti 1806 interesenti, no kuriem 87% apmeklējuši obligātās apmācības BDUZ

aktivitātē par zālāju biotopu vai sugu dzīvotņu apsaimniekošanu. Apmācības brīvprātīgi apmeklējušo interesentu skaits ir salīdzinoši zems. Atsevišķas kursu programmas nav īstenotas, lai gan to tēmas ir aktuālas. Konsultācijas bioloģiskās daudzveidības tēmā saņemtas gan par mežiem, gan LIZ. Konsultāciju lielākais īpatsvars saistīts ar dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību. Šī joma īpaši aktuāla kļuvusi saistībā ar DAP īstenoto projektu "Dabas skaitīšana", kas tuvākajā nākotnē ietekmēs gan meža, gan zālāju apsaimniekošanu Latvijā. Mācības zemniekiem par ES nozīmes zālāju biotopu vai sugu dzīvotņu apsaimniekošanu, kas norisinās M01 pasākuma "Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi" apakšpasākumā "Profesionālās izglītība un prasmju apguves pasākumi" ietvaros, ir sinerģiski nozīmīgas BDUZ apakšpasākuma ieviešanai. Mācību pirmā gada rezultātu novērtējumā, kas balstījās uz mācību kursa lektoru viedokļiem pēc kursu novadīšanas un uz Zālāju apsaimniekošanas plānu, kurus izstrādāja kursu dalībnieki, analīzes, sniegtas vairākas arī pašlaik aktuālas atziņas. 2016. gada aptaujā, par mācībām, ko sagatavoja mācību organizētāji (LLU un LLKC), mācību dalībnieki kopumā novērtējuši mācības kā teicamas un labas, tikai 0.23 % no anketām bija norādīts neapmierinošs vērtējums. Ļoti augstu novērtēts lektoru darbs. Attiecībā uz ieguvumu no mācībām – LLKC grupās 50 % respondentu novērtējuši ieguvumu kā ļoti labu, 48 % – kā labu un tikai 2 % kā neapmierinošu.

BDUZ mācības ir ievērojams solis pretim efektīvākai BDUZ apakšpasākuma ieviešanai un tam izvirzītā mērķa saglabāt bioloģisko daudzveidību zālajos sasniegšanai. Pirmo reizi Latvijas Lauku attīstības programmas ieviešanas laikā tik liels skaits apsaimniekotāju uzzināja par zālāju bioloģiskās daudzveidības vērtībām un mācījās to apsaimniekošanas metodes. Apmācības nepieciešams turpināt, nosakot tās par obligātām arī citos vides pasākumos.

Izvērtējot 14 uzsāktos projektus pasākumā M16, kuros paredzēta sekundārā ietekme, secināms, ka tie sniedz nebūtisku ieguldījumu MV 4A, jo vairāk saistīti ar citiem vides MV.

Veiktā datu analīze apliecina, ka MV 4A noteiktie mērķa rādītāji ir sasniegti. Attiecībā pret noteiktajām mērķa vērtībām Programmas ieguldījums, kurš galvenokārt saistāms ar atklātu ainavu uzturēšanu, ir bijis atbilstošs plānotajam. Ievērojama daļa Latvijas LIZ tiek apsaimniekota, piemērojot bioloģiskajai daudzveidībai un/vai ainavām labvēlīgus pārvaldības līgumus. Lai gan mērķtiecīgs LAP 2014-2020 ieguldījums bioloģiskās daudzveidības aizsardzībā Programmas periodā ir pieaudzis, tomēr tas joprojām vērtējams kā neliels.

Pasākumi sniedz ieguldījumu LAP 2014-2020 izvirzītās vajadzības apmierināšanā, kas saistīta ar bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu lauksaimniecības un meža zemēs.

6. Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi

Programmas ieguldījums MV 4A galvenokārt saistāms ar atklātu ainavu uzturēšanu plašās LIZ teritorijās ar pamata pasākumiem. Mērķtiecīgi pasākumi bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā ieviesti salīdzinoši nelielās platībās zālajos.

Nozīmīgākais Programmas ieguldījums MV 4A saistāms ar ilggadīgo zālāju, t.sk., galvenokārt Bioloģiski vērtīgo zālāju apsaimniekošanu. Programmā ieviestie nosacījumi zālāju apsaimniekošanā ir devuši pozitīvu uzlabojumu bioloģiskās daudzveidības kontekstā, tomēr kopējais zālāju stāvoklis Latvijā joprojām vērtējams kā slikts, tāpēc Programmas intervence pastiprināma MV 4A.

Programmā noteiktās MV 4A mērķa vērtības LIZ ir pārsniegtas, bet meža zemēs praktiski sasniegtas (rezultatīvitate – 90%). Kvantitatīvie programmas rādītāji ir sasniegti, taču veiktie pētījumi un telpisko datu analīze apliecina, ka programmas kvalitatīvais ieguldījums bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā un

uzlabošanā ir nepietiekošs.

Kopumā apmācību programmu un konsultāciju īstenošana ir veicinājusi LAP 2014-2020 definēto mērķu izpildi. Zināšanu pārneses un konsultāciju pasākumos atbalsta saņēmēju skaits saistībā ar bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu vērtējams kā vidēji nozīmīgs.

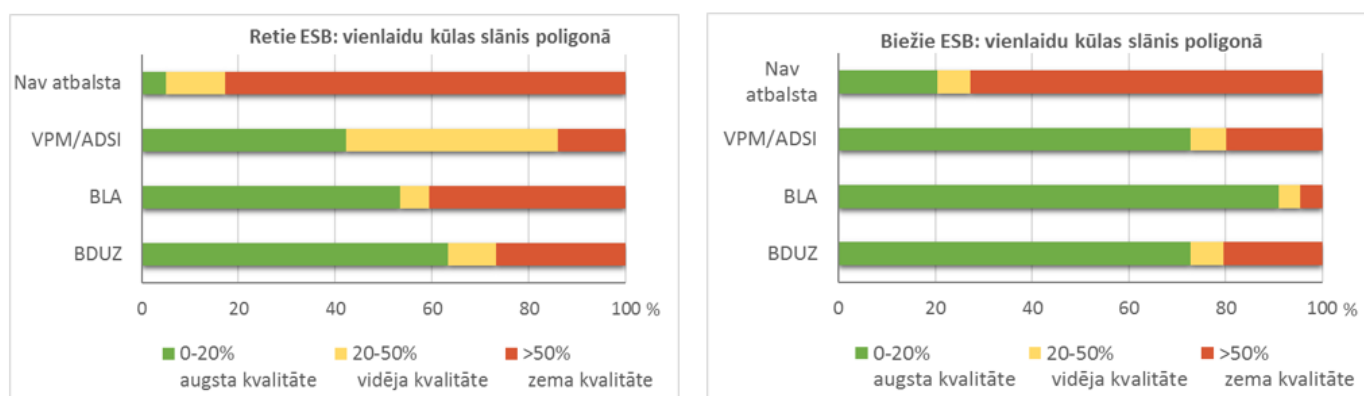
Ieteikumi

Veidot mērķtiecīgāku intervenci bioloģiskās daudzveidības (MV 4A) kontekstā, t.sk., prioritāri Natura 2000 teritorijās. Nepieciešams precizēt pasākumu nosacījumus, ieviest jaunus pasākumus un veicināt ieguldījumu zināšanu pārnesē un konsultācijās saistībā ar MV 4A.

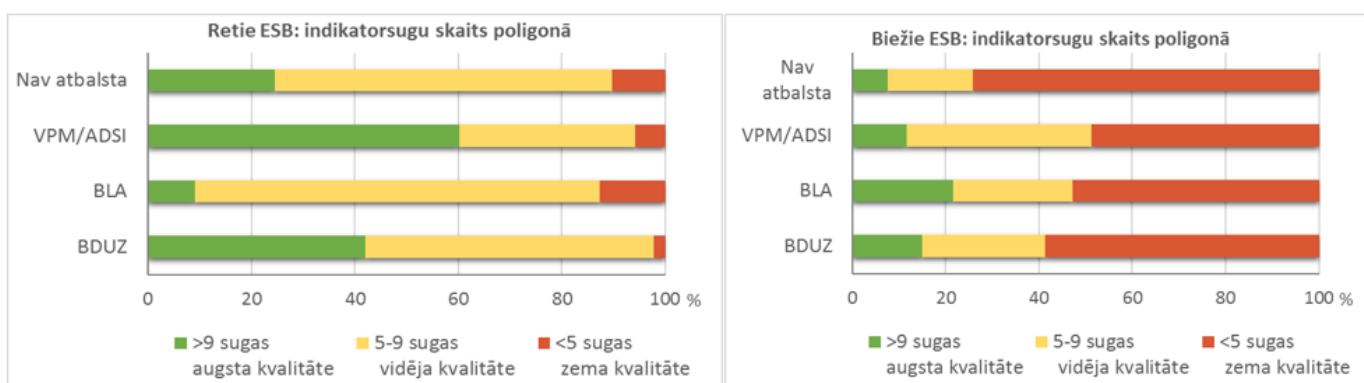
Lai sniegtu lielāku ieguldījumu ar 1.prioritātes pasākumu palīdzību, nepieciešams palielināt obligāto apmācību skaitu (atbalsta saņēmējiem visā BDUZ, BLA, M12).

Veicināt ar bioloģisko daudzveidību saistītu projektu pieteikumu veidošanu M16.pasākumā.

Paplašināt piedāvāto kursu tēmas un konsultācijas MV 4A.

8-1. attēls. Zālāju platības sadalījums kvalitātes grupās pēc kūlas daudzuma.

8-2. attēls. Zālāju platības sadalījums botāniskās kvalitātes grupās pēc indikatoru skaita poligonā.

7.a9) CEQ09-4B - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi palīdzēja uzlabot ūdens apsaimniekošanu, tostarp mēslojuma un pesticīdu pielietošanu?

7.a9.a) Atbilde uz novērtējuma jautājumu

1. Pasākumu saraksts ar ieguldījumu MV 4B

Primāri programmētie pasākumi un apakšpasākumi:

Pasākums	Apakšpasākums	Atbalsta saņēmēju skaits
M10	M10.1:	2457
	VSMPD	428
	RLZP	2029
M11		4027
MV 4B kopā		6001
M01	M01.1, M01.2, M01.3	1275
M02	M02.1	1595

Nozīmīgākie pasākumi MV 4B ir M11 bioloģiskā lauksaimniecība (BLA) un M10.1. aktivitātes - vidi saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā (VSMPD) un rugāju lauks ziemas periodā (RLZP). Tie ir platību maksājumi, kuros atbalsta saņēmēji uzņemas piecu gadu saistības. MV 4B realizēto pasākumu rādītāji parādīti tabulā. M01 pasākumā norādīts par videi draudzīgām metodēm apmācīto skaits, t.i., saistībā ar ūdens resursu apsaimniekošanas uzlabošanu. M02 pasākumā norādīts konsultāciju saņēmēju skaits par ūdens resursiem, kā arī normatīvo regulējumu attiecībā uz augu aizsardzības līdzekļu lietošanu. Pasākumi M08, M12 un M13 tabulā netiek atzīmēti un turpmāk vērtēti, jo pasākumu tiešā ietekme nav attiecināma uz MV 4B.

Citos MV programmētie pasākumi ar sekundārajiem ieguldījumiem MV 4B

Sekundārā ietekme MV 4B paredzēta no pasākuma M16, kurā līdz 2018. gadam uzsākti 12 projekti, kuru mērķi saistīti ar P4, t.sk., mēslošanas līdzekļu un pesticīdu lietošanu, kas ietekmē MV 4B.

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritēriji	Kopējie rezultāta rādītāji	Papildus rezultāta rādītāji
Videi draudzīga platību apsaimniekošana uzlabo ūdens kvalitāti	R8/T10: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro uz ūdenssaimniecības uzlabošanu orientētus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4B).	
ĪJT, riska ūdensobjektos un Natura 2000 teritorijās ar ūdens kvalitātes uzlabošanu apsaimniekotu LIZ platības pieaug, mazinot virszemes un pazemes ūdeņu piesārņojuma riskus		Aramzemju un ilggadīgo stādījumu platības, kurās piemēro uz ūdens kvalitātes uzlabošanu orientētus pārvaldības līgumus, ĪJT, Natura 2000 un riska ūdensobjektos 2014. un

		2018. gadā
ĪJT, riska ūdensobjektos un Natura 2000 teritorijās ar ūdens kvalitātes uzlabošanu apsaimniekotu LIZ īpatsvars MV 4B prioritārās mērķteritorijās ir lielāks nekā ārpus tām (t.i., teritorijās, kurās virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzība nav prioritāra).		Aramzemju un ilggadīgo stādījumu platību īpatsvars, kurās piemēro uz ūdens kvalitātes uzlabošanu orientētus pārvaldības līgumus, ĪJT, Natura 2000 un riska ūdensobjektos, kā arī ārpus tiem.

3. Pielietotās metodes

Kvantitatīvās metodes:

Veikta telpisko datu analīzes metode, izmantojot ĢIS programmatūru. (skat. skaidrojumu KNJ8).

MV 4B ieguldījuma novērtējumā veikta gan rezultātu rādītāju aprēķināšana, gan telpisko datu analīze MV 4B kontekstā. Tā kā rezultāta rādītājs (R8) un papildu novērtēšanas rādītāji saistīti ar platībām, tad to aprēķināšanai tiek izmantoti LAD sagatavotie un izsniegtie telpiskie dati. Tos veido divas datu kopas, kurām pieejami dati no 2014. gada – integrētās administrēšanas un kontroles sistēmas (IAKS) lauku bloku slānis, kā arī atbalstam pieteikto lauku telpiskie dati. Šiem telpiskajiem datiem piesaistītā datu bāze satur informāciju par atbalsta saņēmēju apsaimniekotajiem laukiem, kuriem piesaistītājā datu bāzē pieejama informācija par atbalstīto lauka platību, kultūraugu veidu un izvēlēto pasākumu. Novērtējumā izmantoti dati par atbalstītajām platībām 2018. gadā. Kopējiem rezultāta un papildus novērtēšanas rādītājiem veikta analīze teritoriālā mērķteritoriju ĪJT, riska ūdensobjektu (MK noteikumi nr. 418 (31.05.2011. ar grozījumiem 06.04.2017.) un Natura 2000 teritoriju griezumā. Telpisko datu apkopošanai, platību aprēķiniem, analīzei un attēlu veidošanai izmantota datorprogramma ArcGIS. Dati piesaistīti Latvijas ģeodēzisko koordinātu sistēmai (LKS-92). Platību īpatsvara aprēķiniem izmantots Programmā norādītais konteksta rādītājs par LIZ platībām Latvijā.

Izaicinājumi kvantitatīvo metožu pielietošanā MV 4B novērtēšanai saistāmi ar šādiem faktoriem:

- Vides monitoringa rezultāti saistībā ar ūdens kvalitāti izmantojami kopējā stāvokļa raksturošanai Latvijā, taču atbalstīto platību telpiskās izklīdes dēļ nav izmantojami MV 4B ieguldījuma novērtēšanai, neveicot specifiskas gadījumu izpēti (*Case studies*);
- Programmā nav dotas aktuālas ar ūdens kvalitāti saistītu konteksta rādītāju vērtības, piemēram, slāpekļa un fosfora bilance;
- LAP 2014-2020 plānotie pasākumi MV 4B ir pamata pasākumi ar standarta prasībām un tiek ieviesti visā Latvijas teritorijā, tādējādi ieguldījuma vērtēšana ūdens resursu aizsardzībā ir komplicēta.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītājs		Absolūtā vērtība	Relatīvā vērtība
Kopējie	Atbalstītā faktiskā iznākuma platība, ha	353 998	

rādītāji	VSMPD	6 427	
	RLZP	111 044	
	BLA	263 095	
	O4 Atbalstīto saimniecību/atbalsta saņēmēju skaits	6001	
Kopējie rezultāta rādītāji	R10/T12: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurās piemēro uz ūdens apsaimniekošanas uzlabošanu orientētus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4B).		19,7
Papildu rezultāta rādītāji	Aramzemju un ilggadīgo stādījumu īpatsvars, kurās piemēro uz ūdens kvalitātes uzlabošanu orientētus pārvaldības līgumus ĪJT un riska ūdensobjektos		19
Kopējie konteksta rādītāji	CCI 18 Lauksaimniecības platība - Kopējā LIZ, ha	1 795 224	

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Programmas intervencē MV 4B aprakstīta un plānota kopā ar MV 4C. Vērtējot MV 4B nozīmi Programmas intervences loģikā konstatēts:

- vājās vietas saistībā ar ūdens kvalitātes aizsardzību aprakstītas vispārīgi;
- nav izsekojams, kāds būtu M08, M12 un M13 pasākuma ieguldījums ūdens kvalitātes uzlabošanā.

Programmā MV 4B atvēlētais publiskais finansējums ir 258,9 milj., kas veido 17,9% no kopējā LAP 2014-2020 publiskā finansējuma. RLZP un BLA platības daļēji pārklājas – 2018. gadā 26 568 ha platībā, tāpēc kā mērķa virzienā MV 4B norādītas kopējās unikālās platības. Jau patlaban Programmā noteiktā mērķa vērtība rezultāta rādītājam R8 ir sasniegta un pat pārsniegta, jo MV 4B pasākumu rezultativitāte ir 119%. Vērojama tendence, ka minētā vērtība turpina palielināties. LAP 2014-2020 ir veikti grozījumi ievērojami palielinot publisko finansējumu MV 4B, galvenokārt bioloģiski apsaimniekoto platību atbalstam. Mērķa

vērtības meža zemēs šajā mērķa virzienā Programmā nav noteiktas.

MV 4B Latvijā ir noteiktas mērķteritorijas – ĪJT un riska ūdensobjekti, kā arī pie mērķteritorijām būtu pieskaitāmas Natura 2000 teritorijas. Veiktā datu analīze apliecina, ka aramzemju un ilggadīgo stādījumu platības, kuras apsaimniekotas MV 4B, kopš Programmas sākuma Latvijā ievērojami pieaugušas par 58%. MV 4B platības pieaugušas visās mērķteritorijās, kuras saistāmas ar prioritāru lauksaimniecības noteču samazināšanu. Šāda tendence vērtējama pozitīvi, jo pieaug ar videi draudzīgākām metodēm apsaimniekoto LIZ platības. Latvijā kopš Programmas sākuma gan iestrādāto minerālmēslu kopējais daudzums, gan uz 1 ha sējumu kopplatības iestrādātais minerālmēslu daudzums ir nedaudz pieaudzis attiecīgi par 7% un 2%. Līdz ar to potenciālie piesārņojuma no lauksaimniecības riski ir saglabājušies. Arī veiktie ūdens kvalitātes mērījumi liecina, ka slāpekļa koncentrācija ĪJT upēs nedaudz paaugstinās. Tāpēc būtiski novērtēt Programmas devumu prioritārajās mērķteritorijās, kurās uz ūdens kvalitātes uzlabošanu orientēta aramzemju apsaimniekošana ir visaktuālākā un var dot nozīmīgu ieguldījumu slāpekļa noteču samazināšanā. Telpisko datu analīze parāda, ka lielākajā daļā mērķteritoriju, izņemot Natura 2000 teritorijas, MV 4B atbalstīto platību īpatsvars ir zemāks kā ārpus šīm mērķteritorijām (skat. 9-1.tab.). Piemēram, ĪJT tas ir trīskārtīgi zemāks, savukārt riska ūdensobjektos ar izkliedēto (t.sk., lauksaimniecības) piesārņojumu attiecīgi 12% un 21% ārpus šāda veida riska teritorijām. Līdz ar to secināms, ka vides pasākumos MV 4B izveidojies nevienmērīgs atbalstīto platību teritoriālais sadalījums, t.i., platībās ar faktiski un potenciāli vislielākajām slāpekļa notecēm uz ūdens kvalitātes uzlabošanu orientēti pasākumi tiek realizēti mazāk. Lai mērķtiecīgāk virzītu atbalstu MV 4B un sniegtu lielāku Programmas ieguldījumu, būtu nepieciešams kopējās platību īpatsvara rādītājus izlīdzināt un vairāk ieviest tieši mērķteritorijās.

9-1. tabula. Aramzemju un ilggadīgo stādījumu īpatsvars, kurās piemēro uz ūdens kvalitātes uzlabošanu orientētus pārvaldības līgumus dažādās mērķteritorijās

Mērķteritorija	Aramzemes un ilggadīgie stādījumi MV 4B			
	Platība 2014, ha	Platība 2018, ha	Īpatsvars mērķteritorijā*, %	Īpatsvars ārpus mērķteritorijas*, %
Īpaši jutīgās teritorijas	9211	17856	7	22
Riska (upju) ūdensobjekti	62651	105038	16	22
Riska (upju) ūdensobjekti ar izkliedēto piesārņojumu	22131.5	37810	12	21
Natura 2000 teritorijas	5127	9851	26	18,5
ĪJT, riska ūdensobjektos un Natura 2000 teritorijās kopā	67056	114548	16	22
Latvijā	144619.5	229057	19%	-

*-īpatsvars aprēķināts pēc 2018. gada rādītājiem

Izglītošana un zināšanu pārnese par ūdens resursu apsaimniekošanas jautājumiem Latvijā ir ļoti aktuāla. Starp organizētajām mācību tēmām M01 pasākumā vairākas tēmas atzīmējamas kā saistītas ar MV 4B:

- *Augu aizsardzības līdzekļu pareiza, precīza un ekonomiska lietošana;*
- *Bioloģiskā lauksaimniecība;*
- *Integrētā augu audzēšanas sistēma un lauksaimnieciskā ražošana;*
- *Lauksaimnieciskās ražošanas ietekme uz vidi;*

- Lauka smidzinātāja sagatavošana darbam;
- Pasākumi augsnes un ūdens resursu aizsardzībai no l/s darbības izraisītā piesārņojuma;
- Vides prasībām atbilstoši inženiertehniskie risinājumi lauku saimniecībās;
- Meliorācijas sistēmas, to kopšana un uzturēšana.

Kopumā minētajās tēmās līdz šim apmācīti 1275 interesenti, no kuriem 546 saistībā ar bioloģisko lauksaimniecību. Piedāvātās kursu tēmas vērtējamās kā aktuālas un atbilstošas, taču dalībnieku aktivitāti ir nepieciešams vēl vairāk palielināt.

Starp konsultāciju saņēmējiem M02 pasākumā ar MV 4B saistītas divas tēmas:

- Normatīvais regulējums attiecībā uz augu aizsardzības līdzekļu lietošanu;
- Ūdens resursi.

Kopumā minētajās tēmās konsultācijas saņēmēji 1595 interesenti, no kuriem 1021 saistībā ar ūdens resursiem.

Sekundārā ietekme MV 4B veidojas arī no M04.3 meliorācijas apakšpasākuma, jo veiktās aktivitātes paredz arī papildu 10% atbalsta intensitāti, ja meliorācijas sistēmu renovācijas ietvaros tiek izveidoti vides elementi - sedimentācijas baseini, akmeņu krāvumi, mākslīgie mitrāji u.c. Kā liecina atsevišķi veiktie pētījumi Latvijā, tad vides elementu ierīkošana meliorācijas sistēmās samazina kopējā slāpekļa daudzumu meliorācijas sistēmās. Tā kā gandrīz visos pabeigtajos un uzsāktajos meliorācijas projektos ir veikta vai paredzēta vides elementu ierīkošana, tad tie dod nelielu pozitīvu ieguldījumu MV 4B kontekstā.

Tāpat atzīmējams, ka uz MV 4B ir pozitīva ietekme no projektiem MV 5D, jo precīzās tehnoloģijas un risinājumi samazina izlietoto minerālmēsļu apjomu (5-10% robežās) un noteci no kūtsmēsļu krātuvēm, tādējādi samazinot piesārņojumu virszemes un pazemes ūdeņos. Līdz 2018. gadam precīzās tehnoloģijas iegādātas saimniecībās, kuras apsaimnieko vairāk nekā 200 tūkst. ha LIZ.

Lai gan plānotie rezultāta rādītāji ir sasniegti, veiktā datu analīze apliecina, ka Programmas periodā ieguldījums MV 4B vērtējams kā vidējs. Tas lielākoties saistāms ar preventīvu ūdens kvalitātes aizsardzību.

Programmā izvirzītā vajadzība, kas saistīta ar vides piesārņojumu tiek veikta.

6. Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi

Plānotie rezultāta rādītāji MV 4B ir pārsniegti un atbalstītās platības palielinās.

MV 4B izveidojies nevienmērīgs atbalstīto platību telpiskais sadalījums, jo platībās ar faktiski un potenciāli vislielākajām slāpekļa notecēm uz ūdens kvalitātes uzlabošanu orientēti pasākumi tiek realizēti mazāk.

Programma devusi pozitīvu ieguldījumu MV 4B caur apmācību un konsultāciju pasākumiem, kā arī no meliorācijas sistēmu renovācijas projektiem ar vides elementiem un precīzajām vides tehnoloģijām.

Ieteikumi

Lai mērķtiecīgāk virzītu atbalstu MV 4B un sniegtu lielāku Programmas ieguldījumu, būtu nepieciešams kopējos platību īpatsvara rādītājus izlīdzināt un pastiprināti ieviest pasākumus tieši mērķteritorijās (ĪJT, riska ūdensobjektos).

Piedāvāto kursu tēmas vērtējamas kā aktuālas un atbilstošas, taču dalībnieku aktivitāti MV 4B ar apmācību, konsultāciju un citiem zināšanu pārneses pasākumiem ir nepieciešams vēl vairāk palielināt, t.sk., vides pasākumos nosakot obligāti apmeklējamo stundu skaitu.

7.a10) CEQ10-4C - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi palīdzēja novērst augsnes eroziju un uzlabot augsnes apsaimniekošanu?

7.a10.a) *Atbilde uz novērtējuma jautājumu*

1. Pasākumu saraksts ar ieguldījumu MV 4C

Primāri programmētie pasākumi un apakšpasākumi:

Pasākums	Apakšpasākums	Atbalsta saņēmēju skaits
M10	M10.1:	2457
	VSMPPD	428
	RLZP	2029
M11		4027
MV 4C kopā		6001
M01	M01.1, M01.2 un M01.3	1275
M02	M02.1	1595

LAP 2014-2020 intervences uzbūvi, pasākumu pamatojumu un nosacījumus, secināms, ka nozīmīgākie pasākumi MV 4C ir M11 bioloģiskā lauksaimniecība (BLA) un M10.1. aktivitātes - vidi saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā (VSMPPD) un rugāju lauks ziemas periodā (RLZP). Tie ir platību maksājumi, kuros atbalsta saņēmēji uzņemas vairāku gadu saistības. M01 pasākumā norādīts par videi draudzīgām metodēm apmācīto skaits, t.sk., saistībā ar augsnes apsaimniekošanas uzlabošanu. M02 pasākumā norādīts konsultāciju saņēmēju skaits saistībā ar augsnes uzlabošanu, kā arī normatīvo regulējumu attiecībā uz augu aizsardzības līdzekļu lietošanu. RLZP un BLA platības daļēji pārklājas – 2018. gadā 26 568 ha platībā, tāpēc tabulā kā mērķa virzienā MV 4C norādītas kopējās unikālās platības.

Pasākumi M08, M12 un M13 tabulā nav iekļauti un turpmāk vērtēti, jo pasākumu tiešā ietekme nav attiecināma uz MV 4C.

Citos MV programmētie pasākumi ar sekundārajiem ieguldījumiem MV 4C

Sekundārā ietekme MV 4C paredzēta no pasākuma M16, kurā līdz 2018. gadam uzsākti 12 projekti, kuru mērķi saistīti ar P4, t.sk., ar augsnes apsaimniekošanas uzlabošanu.

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritērijs	Kopējie rezultāta rādītāji	Papildus rezultāta rādītāji
Augsnes apsaimniekošana ir uzlabota	R10/T12: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro uz augsnes apsaimniekošanas uzlabošanu un/vai augsnes erozijas novēršanu orientētus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4C).	
Augsnes kvalitāte Latvijā saglabājas esošajā stāvoklī vai uzlabojas		Augsnes agroķīmiskās izpētes rezultāti Latvijā
Atbalsta saņēmēju platībās augsnes kvalitāte nepasliktinās un ir līdzvērtīga vai labāka nekā atbalsta nesaņēmējiem		Organiskās vielas un augsnes iekultivēšanas pakāpes rādītāji atbalsta saņēmēju un nesaņēmēju platībās

3. Pielietotās metodes

Kvantitatīvās metodes:

Novērtējumā veikta telpisko datu analīzes metode, izmantojot ĢIS programmatūru.

MV 4C ieguldījuma novērtējumā veikta gan rezultātu rādītāju aprēķināšana, gan telpisko datu analīze MV 4C kontekstā. Tā kā rezultāta rādītājs (R10) un citi novērtēšanas rādītāji saistīti ar platībām, tad to aprēķināšanai tiek izmantoti LAD sagatavotie un izsniegtie telpiskie dati. Tos veido divas datu kopas, kurām pieejami dati no 2014. gada – integrētās administrēšanas un kontroles sistēmas (IAKS) lauku bloku slānis, kā arī atbalstam pieteikto lauku telpiskie dati. Šiem telpiskajiem datiem piesaistītā datu bāze satur informāciju par atbalsta saņēmēju apsaimniekotajiem laukiem, kuriem piesaistītajā datu bāzē pieejama informācija par atbalstīto lauka platību, kultūraugu veidu un izvēlēto pasākumu. Novērtējumā izmantoti dati par atbalstītajām platībām 2018. gadā. Kopējiem rezultāta un citiem novērtēšanas rādītājiem veikta analīze teritoriālā mērķteritoriju griezumā. Telpisko datu apkopošanai, platību aprēķiniem, analīzei un attēlu veidošanai izmantota datorprogramma ArcGIS. Dati piesaistīti Latvijas ģeodēzisko koordinātu sistēmai (LKS-92). Platību īpatsvara aprēķiniem izmantots Programmā norādītais konteksta rādītājs par LIZ platībām Latvijā.

Izaicinājumi kvantitatīvo metožu pielietošanā MV 4C novērtēšanai saistāmi ar šādiem faktoriem:

- Latvijā nav pieejami dati no visaptveroša augšņu monitoringa, tamdēļ pieejamie augšņu rādītāji nav izmantojami MV 4C ieguldījuma novērtēšanai. Līdz ar to novērtēšanas ietvaros tiek veikta gadījumu izpēte (*Case study*), balstoties uz pasākumu platībām un pieejamajiem datiem no augšņu agroķīmiskās izpētes (AAI);
- LAP 2014-2020 plānotie pasākumi MV 4C ir galvenokārt pamata pasākumi ar standarta prasībām un tiek ieviesti visā Latvijas teritorijā, tādējādi ieguldījuma vērtēšana augsnes resursu aizsardzībā ir komplicēta;
- Latvijā praktiski netiek veikti pētījumi par augsnes erozijas (gan ūdens, gan vēja) riska teritorijām,

erodēto augsnes apjomu un erozijas ietekmi uz augsnes kvalitāti, tādējādi novērtēšanā ieguldījums augsnes erozijas mazināšanā apskatīts daļēji;

Lai risinātu konstatētās problēmas šajā novērtējumā, izmantots eksperta vērtējums un kvalitatīvās metodes.

Kvalitatīvās metodes:

Tā kā Latvijā nav pieejami dati no visaptveroša augšņu monitoringa MV 4C ieguldījuma kontekstā, tad novērtēšanai tiek izmantots Valsts augu aizsardzības dienesta sadarbībā ar Agroresursu un ekonomikas institūtu 2019. gada sagatavots pētījums *Augsnes kvalitātes rādītāju novērtējums dažādos LAP 2014-2020 pasākumos atbalstītajās platībās*. Pētījumā sniegts pārskats par augšņu agroķīmiskās izpētes apjomiem Latvijā laika posmā no 2015.-2018. gadam. Kopā četru gadu laikā AAI veikta 128 595 ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes (LIZ) jeb 6,7% no izmantotās LIZ. Pētījumā arī novērtēta vides pasākumu ietekme uz augsnes kvalitāti, dažādos augšņu tipos analizējot divus augšņu agroķīmiskās izpētes (AAI) rādītājus – organiskās vielas daudzumu (OV) un augsnes iekultivēšanas pakāpi (AIP).

Pētījumā OV un AIP rādītāji analizēti trīs atbalsta pasākumu maksājumu saņēmēju grupās (VSMPD, RLZP, BLA) laika periodā no 2015. līdz 2018. gadam biežāk pārstāvētajos augšņu tipos Latvijā – velēnu podzolētās augsnes, velēnu gleja augsnes un podzolētās glejaugsnes.

Lai novērtētu augsnes kvalitātes rādītājus dažādos LAP 2014-2020 pasākumos atbalstītajās platībās, tika izveidotas salīdzināmās datu kopas (dažādos vides pasākumos apsaimniekoto un neapsaimniekoto platību grupas). Datu kopās analizēti AAI rezultāti, kas iegūti 2015., 2016., 2017. un 2018. gadā veiktajā izpētē. Izmantojot ģeogrāfiskās informācijas sistēmas un pieejamās datu bāzes, AAI dati tika pārklāti ar LAD telpiskajiem datiem, kuri satur informāciju par LAP 2014-2020 pasākumos gan atbalstītajām, gan konvencionāli (vides pasākumos neatbalstītajām) apsaimniekotām platībām. Datu salīdzināšanai izvēlētās AAI platības atlasītas pēc dažādiem kritērijiem (t.sk. platības ar līdzvērtīgiem kultūraugiem, atbilstošs apsaimniekošanas gads u.tml.), lai salīdzināmās datu kopas būtu atbilstošas. Pētījumā analizētas 6119 ha LAP 2014-2020 pasākumos (VSMPD, RLZP, BLA) atbalstītas un 6127 ha platības, kurās nav veikti vides pasākumi.

Lai noteiktu augsnes erozijas riskam pakļautās teritorijas aramzemēs, novērtēšanas ietvaros tika veikta pieejamo datu telpiskā analīze. Augsnes erozijas riska teritoriju noteikšanā izmantots digitālais reljefa modelis, lai noteiktu nogāžu slīpumu. Pārklājot nogāžu slīpuma datus ar aramzemēm, iegūtas ūdens erozijas riskam pakļauto aramzemju platības.

Izaicinājumi kvalitatīvo metožu pielietošanā MV 4C augsnes stāvokļa novērtēšanai saistāmas ar to, ka iegūtie dati ir vienreizēji novērtēšanas periodam, jo AAI tiek veikta ik pēc pieciem/sešiem gadiem, līdz ar to tos nav iespējams salīdzināt ar iepriekšējo gadu rādītāju vienā un tajā pašā laukā (nav zināms augsnes kvalitātes sākumstāvoklis), kas apgrūtina datu interpretācijas iespējas. Tāpat atzīmējams, ka pētījumā par AAI rādītājiem netika analizēta kultūraugu maiņa un analizētajos laukos veiktās agrotehniskās darbības kā iespējamie ietekmējošie faktori.

Latvijā trūkst mūsdienās aktualizētas un datu analīzē par ieguldījumu MV 4C izmantojamās informācijas par LIZ platībām ar augsnes erozijas risku, kā arī praktiski pētījumi par rugaines vai bioloģiskajās saimniecībās izmantoto kultūraugu maiņu devumu augsnes erozijas samazināšanā (t/ha) un augsnes kvalitātes uzlabošanā.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītājs		Absolūtā vērtība	Relatīvā vērtība
Kopējie iznākuma rādītāji	Atbalstītā faktiskā platība	353 998	
	Atbalstīto saimniecību/atbalsta saņēmēju skaits	6001	
Kopējie rezultāta rādītāji R/T	R10/T12: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurās piemēro uz augsnes apsaimniekošanas uzlabošanu un/vai augsnes erozijas novēršanu orientētus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4C).		19,7
Kopējie konteksta rādītāji CCI	18 Lauksaimniecības platība - Kopējā LIZ, ha	1 795 224	

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Programmas intervencē MV 4C aprakstīts un plānots kopā ar MV 4B. Izvēlētie pasākumi ir vairāk atbilstoši ūdens kvalitātes saglabāšanai un mazākā mērā saistāmi ar augsnes kvalitātes aizsardzību. Vērtējot MV 4C nozīmi Programmas intervences loģikā konstatēts:

- vajadzības saistībā ar augsnes kvalitātes aizsardzību aprakstīti vispārīgi;
- nav izsekojams pamatojums, kāds būtu M08, M12 un M13 pasākuma ieguldījums augsnes apsaimniekošanas uzlabošanā un erozijas risku mazināšanā.

Visos primāri MV 4C programmētajos pasākumos atbalstīto platību rādītāji ir auguši, salīdzinot ar 2015. gadu. VSMPD platības palielinājušās par 33%, salīdzinot ar 2015. gadu (4816 ha 2015. gadā, 6427 ha 2018. gadā), RLZP - par 58%, salīdzinot ar 2015. gadu (70005 ha 2015. gadā, 111044 ha 2018. gadā) un M11 - par 16%, salīdzinot ar 2015. gadu (225292 ha 2015. gadā, 263095 ha 2018. gadā). M11 kontekstā

jāņem vērā, ka bioloģiski apsaimniekotajās platībās ietilpst arī ilggadīgie zālāji 124 941 ha platībā. Tā kā ilggadīgajos zālajos nozīmīgi agrotehniskie pasākumi netiek veikti, tad atzīmējams, ka 35% no MV 4C apsaimniekotajām platībām saistāmas vairāk ar preventīvu (sekundāru) augsnes aizsardzību pret eroziju un augsnes kvalitātes pasliktināšanos neuzarot tās.

Saskaņā ar 2015.-2018. gada augšņu agroķīmiskā izpēti (AAI) rezultātiem Latvijas LIZ ir skābas, ar sliktu fosfora nodrošinājumu un zemu iekultivēšanas pakāpi, attiecīgi vidēji 25-42 % LIZ nepieciešama kaļķošana, t.sk., 17-28 % pamatkaļķošana, 35 - 44 % LIZ ir zems un ļoti zems fosfora nodrošinājums un 34-43 % LIZ ir vāja iekultivēšanas pakāpe. LAP 2014-2020 līdzšinējā periodā novērojama tendence, ka atsevišķi augsnes kvalitātes rādītāji pasliktinās. Līdz ar to Latvijā ir ļoti aktuāli uz augsnes kvalitātes uzlabošanu vērsti agrovīdes pasākumi.

Pētījumā par augsnes kvalitātes rādītājiem MV 4C pasākumos konstatēts, ka attiecībā uz organisko vielu (OV) nodrošinājumu augsnē, LAP 2014-2020 atbalsta apakšpasākuma VSMPD atbalsta saņēmēju grupā ir vērojama neliela pozitīva tendence attiecībā pret atbalsta nesaņēmēju (konvencionāli apsaimniekoto) grupu. Savukārt VSMD AIP atbalsta saņēmējiem situācija ir labāka, nekā atbalsta nesaņēmējiem vēlenu gleja augsnēs un podzolētās glejaugsnēs, bet sliktāka vēlenu podzolētās augsnēs, kas skaidrojams ar augšņu dabīgajiem veidošanās apstākļiem.

Apakšpasākuma RLZP grupā situāciju ietekmē arī augsnes tips – labāka situācija vēlenu podzolētās un vēlenu gleja augsnēs ir nesaņēmēju grupā, bet podzolētās glejaugsnēs situācija ir līdzīga gan vides pasākumu atbalsta saņēmēju, gan atbalsta nesaņēmēju grupā. RLZP ir vērsti galvenokārt uz augsnes erozijas un augu barības elementu izskalošanās samazināšanu, tomēr attiecībā uz OV nodrošinājumu nedaudz labāka situācija ir atbalsta nesaņēmēju grupā, jo, neuzarot vai nekultivējot augsni rudenī, OV mineralizācija notiek lēnāk, bet ne tik būtiski, lai nozīmīgi palielinātu OV saturu augsnē. Kopumā RLZP AIP gan atbalsta saņēmēju, gan konvencionāli apsaimniekoto teritoriju grupā ir līdzīga situācija un vērtējama kā vidēja vēlenu podzolētās un podzolētās glejaugsnēs, bet vēlenu gleja augsnēs labāka situācija ir atbalsta nesaņēmēju grupā.

BLA grupā situācija ar OV saturu un agroķīmiskās iekultivēšanas pakāpi (AIP) ir sliktāka nekā atbalsta nesaņēmēju grupā. Zemāks OV saturs BLA skaidrojams ar to, ka ne visās BLS ir lauksaimniecības dzīvnieki, bet optimāla OV satura nodrošināšana tikai ar zaļmēslojumu un pēcpļaujas atliekām ir problemātiska salīdzinoši zemākās ražības dēļ, kas saistīta ar to, ka BLS nav atļauta minerālmēsli un daudzu kaļķošanas materiālu izmantošana. Ierobežotā minerālmēsli un kaļķošanas materiālu izmantošana negatīvi ietekmē arī pārējos AIP rādītājus: reakciju (bez kaļķošanas nav iespējams uzlabot) un fosfora un kālija saturu (organisko mēslošanas līdzekļu barības elementi kļūst augiem pieejami tikai pēc organiskās vielas mineralizācijas, tāpēc trūkstošie elementi tiek kompensēti no augsnes).

Veiktā datu analīze par ūdens erozijas riska teritorijām parāda, ka kopumā Latvijā ūdens erozija nav nozīmīga problēma, jo tikai nepilni 2% aramzemju atrodas uz stāvi lēzenām un stāvām nogāzēm (slīpums >6°), kurās var norisināties intensīva plakaniskā erozija. Savukārt uz vidēji lēzenām nogāzēm ar vāji izteiktu plakanisko eroziju izvietotas 16% aramzemju, bet 82% aramzemju atrodas līdzenās un lēzenās teritorijās, kurās ūdens erozijas procesi praktiski nenorisinās. No MV 4C plānotajiem pasākumiem tikai RLZP uzskatāms par primāri vērstu uz augsnes erozijas risku ierobežošanu. Analizējot 5 gadus aptvertās unikālās RLZP platības (245 112 ha) secināms, ka sadalījums dažādās erozijas riska teritorijās ir tāds pats kā aramzemēm kopumā, t.i., 2%, 16% un 82%. Tātad teritorijās ar paaugstinātu ūdens erozijas risku RLZP pasākuma platības nav nozīmīgas.

Programmā MV 4C atvēlētais publiskais finansējums ir 258,9 milj., kas veido 17,9% no kopējā LAP 2014-2020 publiskā finansējuma. Programmā noteiktā mērķa vērtība attiecībā uz apsaimniekotajām

platībām 16,59% ir sasniegta un pat pārsniegta par 18,5% (56 tūkst. ha). Vērojama tendence, ka atbalstītā platība palielinās ar katru nākamo gadu. LAP 2014-2020 ir veikti grozījumi ievērojami palielinot publisko finansējumu MV 4C, galvenokārt bioloģiski apsaimniekoto platību atbalstam. Lauksaimnieku augošā interese par vides pasākumiem vērtējama pozitīvi. Lai gan Programmas kvantitatīvie rezultāti rādītāji programmā ir sasniegti, novērtēšanas ietvaros veikti pētījumi parāda, ka nepieciešams mērķtiecīgāk ieviest pasākumus un definēt atbalsta nosacījumus MV 4C. Kopumā ieviesto pasākumu ietekme uz augšņu kvalitāti, erozijas novēršanu un augsnes apsaimniekošanu vērtējama kā maznozīmīga, jo īstenotie agrovīdes pasākumi attiecībā uz Organiskās vielas saturu augsnē un Augsnes iekultivēšanas pakāpi nav bijuši pietiekami efektīvi. Tāpat RLZP pasākums teritorijās ar erozijas risku tiek realizēts salīdzinoši maz, t.i., 1,8% apmērā no pasākuma kopplatības. Lai nodrošinātu lielāku devumu augsnes aizsardzībā, būtu jāpanāk, lai MV 4C pasākumi vairāk tiek realizēti teritorijās ar augstāku augsnes erozijas risku. Augsnes kvalitātes rādītāji LAP 2014-2020 līdzšinējā 5 gadu periodā nav uzlabojušies. Atzīmējams, ka MV 4C plānotajiem pasākumiem ir nozīmīgāks devums MV 4B un 5E.

Starp organizētajām mācību tēmām M01 pasākumā vairākas tēmas atzīmējamas kā saistītas ar MV 4C:

- *Lauksaimnieciskās ražošanas ietekme uz vidi;*
- *Bioloģiskā lauksaimniecība;*
- *Pasākumi augsnes un ūdens resursu aizsardzībai no l/s darbības izraisītā piesārņojuma;*
- *Integrētā augu audzēšanas sistēma un lauksaimnieciskā ražošana;*
- *Laba lauksaimniecības prakse ūdens un augsnes resursu aizsardzībai (sējumu struktūra, sabalansēta augu mēslošana);*
- *Papuvju un slāpekli piesaistošu kultūraugu izmantošana augšņu auglības uzlabošanā;*
- *Augu aizsardzības līdzekļu lietošanas iekārtu sagatavošana darbam un ekspluatācijai atbilstoši labai lauksaimniecības praksei.*

Kopumā minētajās tēmās līdz šim apmācīti 875 interesenti, no kuriem 546 saistībā ar bioloģisko lauksaimniecību.

M02 pasākumā konsultācijas saņēmuši 657 lauksaimnieki par tēmām, kuras saistītas ar MV 4C:

- *Normatīvais regulējums attiecībā uz augu aizsardzības līdzekļu lietošanu;*
- *Augsne un oglekļa krāja.*

Izglītošana un zināšanu pārnese par augsnes apsaimniekošanas jautājumiem Latvijā ir ļoti aktuāla. Tā kā atbalsta saņēmēju skaits turpina pieaugt, tad šāda tendence vērtējama pozitīvi un paredzams, ka tā uzlabos augsnes apsaimniekošanu.

Atsevišķi no uzsāktajiem M16 projektiem ir aktuāli MV 4C Latvijā un var dot nozīmīgu ieguldījumu augsnes apsaimniekošanas kontekstā, ieviešot jaunus agrotehniskos risinājumus un uzlabojot zināšanas.

Programmā izvirzītā vajadzība uzlabot augsnes kvalitāti netiek sasniegta vajadzīgajā apjomā.

6. Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi

Programmā sniegtais MV 4C pamatojums ir daļēji atbilstošs, nav izsekojama M08, M12 un M13 pasākuma ieguldījuma pamatojums un nozīme augsnes apsaimniekošanā.

Plānotie rezultāta rādītāji MV 4C ir pārsniegti par 18,5%. Pozitīvi vērtējama lauksaimnieku augoša interese par augsnes apsaimniekošanas pasākumiem.

Programmas periodā atsevišķu MV 4C pasākumu platībās konstatēta gan augsnes kvalitātes stāvokļa saglabāšanās vai uzlabošanās (VSMPD, RLZP), gan pasliktināšanās (BLA), salīdzinot ar platībām, kurās šādi pasākumi nav ieviesti.

Kopumā augsnes kvalitātes rādītāji Latvijā pasliktinās, tāpēc nepieciešams ieviest efektīvākus agrovides pasākumus augsnes stāvokļa uzlabošanai.

LAP 2014-2020 pasākumu ieguldījums erozijas risku mazināšanā vērtējams kā neliels, jo tikai 1,8% no RLZP platībām atrodas teritorijās ar paaugstinātu erozijas risku.

Programma devusi pozitīvu ieguldījumu MV 4C caur apmācību un konsultāciju pasākumiem.

Augsnes apsaimniekošanas uzlabošanai plānotie pasākumi devuši nozīmīgāku ieguldījumu ūdens kvalitātes uzlabošanā un klimata mērķu sasniegšanā.

Ieteikumi

Ieviest mērķtiecīgākus pasākumus un nosacījumus augsnes kvalitātes uzlabošanai, piemēram, zaļmēslojums, starpkultūras, uztvērējaugi u.c.

Uzlabojams augsnes vispārējais stāvoklis (jāveic pamatkalpošana u.c.).

Atbalsta pasākumi būtu mērķtiecīgāk vēršami uz teritorijām, kur tie ir īpaši nepieciešami.

Nepieciešams turpināt un pastiprināt Programmas ieguldījumu MV 4C ar apmācību, konsultāciju un citiem zināšanu pārneses pasākumiem, t, sk., Agrovides un Bioloģiskās lauksaimniecības pasākumos ieviešot obligāto apmācību nosacījumu atbalsta saņēmējiem.

7.a11) CEQ11-5A - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi palīdzēja palielināt ūdens izmantošanas efektivitāti lauksaimniecībā?

Šis jautājums ir atzīmēts kā nebūtisks šai GĪZ versijai

Mērķa virzirens 5A nav izvēlēts LAP

7.a12) CEQ12-5B - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi palīdzēja palielināt enerģijas izmantošanas efektivitāti lauksaimniecībā un pārtikas pārstrādē?

7.a12.a) Atbilde uz novērtējuma jautājumu

1. Pasākumi, kuri dod ieguldījumu MV 5B

Primāri programmētie pasākumi un apakšpasākumi:

Pasākums	Apakšpasākums	Atbalstīto darbību skaits
M04.	M04.1	21
	M04.2	4
Kopā:		25

Citos MV programmētie pasākumi ar sekundārajiem ieguldījumiem MV 5B

Sekundārā ietekme MV 5B paredzēta no pasākumiem M01, M02 un M16.

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritēriji	Kopējie rezultāta rādītāji
Enerģijas izmantošanas efektivitāte lauksaimniecībā un pārtikas pārstrādē ir pieaugusi.	R14: Enerģijas izlietojuma efektivitātes pieaugums lauksaimniecībā atbalstītajās lauku saimniecībās, t naftas ekvivalenta/ standarta izlaides vienību; Enerģijas izlietojuma efektivitātes pieaugums pārtikas ražošanā atbalstītajos pārstrādes uzņēmumos, t naftas ekvivalenta/ standarta izlaides vienību (saražotās produkcijas vienību).
Programmas ieguldījums ir palielinājis kopējo investīciju apjomu energoefektivitātē (lauksaimniecībā un pārtikas pārstrādē).	T15: Ieguldījumu kopsomma energoefektivitātes jomā, EUR.

3. Pielietotās metodes

MV novērtējumā ir izmatota dokumentu kvantitatīvā analīze, balstoties uz LAD datiem par pabeigtajiem projektiem, LAP 2014-2020 un atbalsta pasākumu nosacījumiem. Specifiskas kvantitatīvās metodes šī MV novērtēšanai netiek izmantotas, jo nav pieejami dati par enerģijas izlietojumu un standarta izlaidi lauku saimniecībās un pārstrādes uzņēmumos pēc projektu pabeigšanas. Tāpat atzīmējams, ka kopējais projektu skaits ir salīdzinoši neliels, lai izmantotu specifiskas kvantitatīvās metodes.

Rādītāji T15 un O2 ir iegūti no LAD datu bāzes. Rezultāta rādītājs R14 nav pieejams, tāpēc tas nav iekļauts novērtējumā. Rādītājiem T15 un O2 aprēķinātās bruto vērtības atbilst absolūtajām vērtībām, jo nav pieejami dati par investīcijām energoefektivitātē programmas sākumā, līdz ar to pieņemts, ka finansējums bija 0 EUR.

Problēmas kvantitatīvo metožu pielietošanā MV 5B novērtēšanai saistāmas ar vairākiem faktoriem:

Lai gan MV 5B ir pabeigti projekti, tomēr nav pieejami dati par primārās enerģijas galapatēriņu un saražoto produkciju. Līdz ar to nav iespējams sniegt novērtējumu par rezultāta rādītājiem pirms un pēc projekta ieviešanas;

Pabeigtie projekti ievērojami atšķiras pēc ieguldījuma veida, t.i., kaltes būvniecība, saldējuma ražošanas līnijas izbūve, apkurināmu siltumnīcu izbūve u.tml.

Ierobežotas iespējas izveidot atbalsta nesaņēmēju grupu pasākuma efektivitātes salīdzināšanai;

Programmā nav sniegta aktualizēta informācija par enerģijas izmantošanas efektivitāti lauksaimniecībā un pārtikas pārstrādē, tādejādi problemātiska ir Programmas ieguldījuma apmēra novērtēšana MV 5B nozarēs un Latvijā kopumā.

Lai risinātu konstatētās problēmas, šajā novērtējumā izmantots eksperta vērtējums un kvalitatīvās metodes (daļēji strukturētās intervijas ar LAD pārstāvjiem).

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītājs		Absolūtā vērtība	Aprēķinātā bruto vērtība	Aprēķinātā neto vērtība
Kopējais iznākuma	O2 - Kopējais investīciju apjoms	11 391 302		
Kopējais rezultāta	R14: Enerģijas izlietojuma efektivitātes pieaugums lauksaimniecībā atbalstītajās lauku saimniecībās, t naftas ekvivalenta/ standarta izlaides vienību;	n.d.	n.d.	n.d.

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Programmas intervences loģikā 5B pamatojums ir vispārīgs, jo SVID konstatējumi šajā MV nav iekļauti. Mērķa virzienā 5B primāri programmēta daļa no apakšpasākumu M04.1 un M04.2 projektiem, kas paredz ieguldījumus enerģijas efektivitātei. Projektu realizācija uzsākta 2015. gadā. Līdz 2018. gada beigām realizēti 25 projekti, t.sk., galvenokārt graudaugu pirmapstrādes procesa modernizācijā un jaunu būvniecībā, kā arī pārstrādes ražotņu modernizācijā, siltumnīcu kompleksu attīstībā, piena lopkopības un augkopības attīstībā. Līdz 2018. gada beigām šajā mērķa virzienā ir uzsākti vēl 17 projekti, ar plānoto publisko finansējumu 4,9 milj. EUR apmērā. Programmā MV 5B atvēlēti 28,3 milj., EUR no publiskā finansējuma, un pašlaik izmaksāti 40% no MB 5B atvēlēta finansējuma. No plānotajām 75 darbībām MV 5B šobrīd pabeigta trešdaļa (25 projekti).

Tā kā finansējuma apguve mērķa virzienā pirmajos divos gados bija salīdzinoši zema, tad tika grozīti pasākuma nosacījumi, paplašinot pieļaujamo būvju skaitu un nosacījumus, kas veicināja projektu pieteikumu pieaugumu.

Rezultāta rādītāji par enerģijas patēriņu pēc projekta realizācijas nav pieejami, tāpēc atbildes sniegšanai netiek izmantoti. Tomēr atzīmējams, ka visiem projektiem pieteikumā tika iekļauts sertificēta eksperta energoaudits, kuram jāapliecina aktivitātes ieguvumus energoefektivitātē vismaz 20% apmērā. Savukārt, būvējot jaunas ēkas saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 600 "Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas

Savienības atbalstu atklātu projektu konkursu veidā pasākumam "Ieguldījumi materiālajos aktīvos" (30.09.2014. ar grozījumiem 15.11.2018.) panāk, lai to enerģijas patēriņš apkurei un telpu dzesēšanai ir vismaz par 20 procentiem mazāks, nekā minēts noteikumu pielikumā, un to pierāda ēkas energoaudits vai energoefektivitātes aprēķins, kurā iekļauts jaunbūves enerģijas patēriņš. Tātad jau sākotnējā projektēšanas stadijā un projekta pieteikuma līmenī tiek nodrošināti energoefektīvāki risinājumi. Intervijā ar LAD pārstāvjiem tika atzīmēts, ka energoaudita izmantošana projektu pieteikumos vērtējama pozitīvi un nav konstatētas problēmas to pielietošanā.

MV 5B sekundārā ietekme paredzēta no M01 un M02 pasākumiem. Starp potenciālajām mācību tēmām M01 pasākumā vairākas tēmas atzīmējamas kā daļēji saistītas ar MV 5B:

- Izmaksu efektīvie siltumnīcefekta gāzu emisiju (SEG) ierobežojošie pasākumi augkopībā ražošanas un SEG samazināšanai uz produkcijas vienību;
- Izmaksu efektīvie SEG emisiju ierobežojošie pasākumi lopkopības saimniecībās energoefektivitātes optimizēšanai;
- Progresīvas (jaunas) prakses un zinātnes atziņu pielietojamība energoresursu un apkārtējai videi draudzīgu tehnoloģiju apgūvē pārtikas ražošanas uzņēmumos;
- Inovācijas zaļās ražošanas jomā.

Līdz šim apmācības šajās tēmās notikušas nelielā apjomā, tāpēc Programmas ieguldījums ir nebūtisks.

Programmā kā iespējams ieguldījums minēts arī tas, ka investīciju pasākumu ietvaros ieguldījumiem energoefektīvāku būvju un iekārtu iegādei tiks piemērota augstāka atbalsta intensitāte projektiem, kuri saistīti ar MV 5B. Taču, izvērtējot atbalsta saņēmēju datus, nav iegūts apstiprinājums, ka šādi risinājumi ieviestajos pasākumos tiek izmantoti.

Ieguldījumam MV 5B ir nozīmīgs devums arī lauku saimniecību un pārstrādes uzņēmumu konkurētspējas uzlabošanā, jo realizētie projekti samazina ražošanas izmaksas. Atsevišķi MV 5B realizētie projekti ne tikai palielina energoefektivitāti, bet uzskatāmi par inovatīviem Latvijā, tomēr to īpatsvars ir neliels.

Tā kā līdz 2015. gadam mērķtiecīgas investīcijas lauku saimniecību un pārtikas pārstrādes energoefektivitātē no Programmas finansējuma netika veiktas, tad līdzšinējais finansējums uzskatāms kā būtisks ieguldījums MV 5B. Programmas ietekmē MV 5B ieguldītās investīcijas palielinājušās par 11,4 milj. EUR (no tiem izmaksātais publiskais finansējums ir 5,46 milj. EUR), ieviešot energoefektīvākus risinājumus lauksaimniecībā un pārtikas pārstrādē.

Lauksaimniecības devums kopējā SEG emisiju apjomā Latvijā ir salīdzinoši liels – 2017. gadā tas veidoja 24.6% no kopējām SEG emisijām valstī (neskaitot ZIZIMM), kas absolūtā izteiksmē ir 2782.32 kilotonnas CO2 ekvivalenta. MV 5B veikto pasākumu ieguldījums SEG emisiju Nacionālajā inventarizācijas ziņojumā attiecināms uz enerģētikas sektoru, nevis lauksaimniecības sektoru. SEG emisiju apjoms Latvijā enerģētikas sektoram ir 63.8% un Programmas periodā tas ir palielinājies par 2.5%. Programmas ieguldījums MV 5B ir mazinājis SEG emisijas, un bez Programmas pasākumiem kopējais SEG emisiju izmaiņu apjoms enerģētikas sektorā būtu lielāks.

Lai gan rezultāta rādītāju iztrūkums neļauj sniegt precīzu atbildi uz novērtēšanas jautājumu par Programmas devumu enerģijas izmantošanas pieaugumā, novērtēšanas ietvaros veiktā informācijas analīze ļauj secināt, ka līdz šim Programmas ietekmē novērojams neliels pieaugums enerģijas efektivitātē

lauksaimniecībā un pārtikas pārstrādē.

Šis MV skaitāms ar Programmā izvirzītās vajadzības par SEG emisiju samazināšanu lauksaimniecībā un atjaunojamo energoresursu izmantošanu.

6. Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi

Programmas ietekmē novērojams neliels pieaugums galvenokārt enerģijas izmantošanas efektivitātē lauku saimniecībās un nebūtisks pieaugums energoefektivitātē pārtikas pārstrādē.

Programmas ieguldījums MV 5B ir mazinājies SEG emisijas enerģētikas sektorā.

Programmā MV 5B iekļaujama precīzāka informācija par faktisko un potenciālo lauksaimniecības un pārtikas pārstrādes modernizācijas devumu energoefektivitātē.

Programmas ieguldījums pārtikas pārstrādes sektorā caur MV 5B ir ievērojami zemāks attiecībā pret plānoto.

Ieteikumi

Pasākumu ieviešanā vēl vairāk ieviest *Zaļā publiskā iepirkuma* principus un pieeju, piemēram, vadlīnijas dārzkopības produktiem un pakalpojumiem, koģenerācijas iekārtām u.c.

Ja MV 5B netiek apgūts viss finansējums, tad ieteicams to pārdalīt pasākumiem un aktivitātēm, kuras samazina SEG emisijas tieši lauksaimniecības sektorā.

Veidot specifiskas apmācību tēmas lauksaimniekiem tieši saistībā ar ēku un iekārtu energoefektivitāti.

Veicami papildinājumi programmas intervencē, lai palielinātu ieguldījumu pārtikas pārstrādes sektorā.

7.a13) CEQ13-5C - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi atbalstīja atjaunojamo energoresursu, blakusproduktu, atkritumu, atlieku un citu nepārtikas izejvielu piegādi un izmantošanu bioekonomikas vajadzībām?

Šis jautājums ir atzīmēts kā nebūtisks šai GĪZ versijai

Tā kā neviens projekts, kas būtu vērts uz mērķa virzienu 5C līdz šim nav ieviests, izvēlētais MV netiek vērtēts.

7.a14) CEQ14-5D - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi palīdzēja samazināt siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisijas lauksaimniecībā?

7.a14.a) *Atbilde uz novērtējuma jautājumu*

1. Pasākumu saraksts ar ieguldījumu MV 5D

Primāri programmētie pasākumi un apakšpasākumi:

Pasākums	Apakšpasākums	Projektu skaits (2014-2018)
M04	M04.1	205
	M04.2	3
Kopā:		208

Citos MV programmētie pasākumi ar sekundārajiem ieguldījumiem MV 5D

Sekundārā ietekme MV 5D Programmā paredzēta no pasākumiem M01, M02 un M16. Novērtēšanas ietvaros veiktā atbalsta pasākumu analīze apliecināja, ka MV 5D ieguldījums (sekundārā ietekme) ir novērtējams arī no M10 un M11 pasākumiem.

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritēriji	Kopējie rezultāta rādītāji	Papildu novērtēšanas rezultāta rādītāji
Slāpekļa oksīda un metāna emisijas no lauksaimniecības ir samazinātas.	R17/T18: Procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro uz slāpekļa oksīda un metāna emisiju samazināšanu orientētus apsaimniekošanas līgumus R18 Slāpekļa oksīda un metāna emisijas samazinājums atbalstītajās saimniecībās, kilotonnas CO2 ekvivalenta.	
Amonjaka emisijas no lopkopības ir samazinātas.	R16/T17: procentuālais daudzums LU, uz kurām attiecas ieguldījumi mājlopu turēšanā (audzēšanā), lai mazinātu SEG un/vai amonjaka emisijas (prioritārā joma 5D) R19: Amonjaka emisijas samazinājums atbalstītajās saimniecībās, kilotonnas CO2 ekvivalenta.	
Ar bioloģiskās un integrētās lauksaimniecības metodēm apsaimniekotas platības samazina slāpekļa un metāna emisijas.		Pasākumā M11 un M10.1 (VSMPD) apsaimniekotās aramzemes un ilggadīgie stādījumi, ha.
Tiešās slāpekļa emisijas no lauksaimniecības augsnēm saglabājas esošajā līmenī un/vai nepalielinās		Slāpekļa emisijas (kilotonnas CO2 ekvivalenta) no lauksaimniecības augsnēm

		SEG inventarizācijas nacionālajā ziņojumā
Programmas pasākumu aktivitātes un preventīvais raksturs dod SEG samazinājumu		SEG samazinājums, kilotonnas CO2 ekvivalenta

3. Pielietotās metodes

Kvantitatīvās metodes:

MV 5D novērtējumā ir izmatota rādītāju kvantitatīvā un dokumentu kvalitatīvā analīze, balstoties uz LAD datiem par MV 5D projektiem, SEG nacionālā inventarizācijas ziņojuma (NIZ) kopsavilkumu, pētījumiem par SEG samazināšanas pasākumiem Latvijā un novērtētāju aprēķiniem.

Rādītāji R16/T17 un R17/T18 ir iegūti no LAD datu bāzes par projektiem un atbalstīto saimniecību telpiskajiem datiem. Rezultāta rādītāji R18 un R19 nav pieejami, jo to aprēķināšanai nav izstrādāti atbilstoši metodoloģiskie risinājumi tieši atbalsta pasākumu novērtēšanas vajadzībām. Novērtēšanas ietvaros veikti SEG samazinājuma aprēķini daļai no MV 5D projektiem. Papildu novērtēšanas rādītāja pasākumos M11 un M10.1.2 (*Vidi saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā*) apsaimniekotās aramzemes un ilggadīgo stādījumu platību noteikšanā izmantoti LAD sagatavotie un izsniegtie telpiskie dati par 2018. gadu. Tos veido atbalstam pieteikto lauku telpiskie dati, kuriem piesaistītā datu bāze satur informāciju par atbalsta saņēmēju lauka platību, izvēlēto pasākumu un kultūraugu veidiem, kas ļauj noteikt aramzemju un ilggadīgo stādījumu platības. Telpisko datu apkopošanai, analīzei un platību aprēķināšanai izmantota datorprogramma *ArcGIS*.

Kvalitatīvās metodes:

Papildus kvantitatīvajām metodēm šajā novērtējumā izmantots arī eksperta vērtējums un kvalitatīvās metodes. LAP 2014-2020 programmas pasākumiem, kas paredz veicināt SEG emisiju samazinājumu lauksaimniecībā (5D prioritāte), SEG samazinājuma novērtējums veikts atbilstoši aptvērūmam un principiem, kas izmantoti NIZ sastādīšanā Latvijas lauksaimniecības sektoram. Apakšpasākuma M04.1 projektiem, kas paredz ieguldījumu SEG emisiju samazināšanai, atbilstoši tajos veiktajām aktivitātēm veikta SEG novērtēšana saistībā ar N izmantošanas izmaiņām augsnes apsaimniekošanā (N₂O emisijas), kā arī izdalītā CH₄ un N₂O izmaiņām no mēslojuma apsaimniekošanas. Ņemot vērā dažādus augsnes apgādes ar N avotus, kas tiek ievērtēti NIZ saskaņā ar IPCC metodoloģiju un vadlīnijām, SEG izmešu kontekstā LAP 2014-2020 pasākumos tiek vērtētas N₂O emisijas no iestrādātajiem minerālmēsliem, organiskajiem mēsliem, kā arī mēslojuma, kas rodas ganību laikā, un kultūraugu atliekām.

Tā kā no projektu pieteikumiem ir pieejami dati par plānoto SEG samazinājumu (kt CO₂ ekvivalenta), ko paredz atbalsta saņēmēji pēc projekta realizācijas, kā arī izmantotie rādītāji SEG samazinājuma aprēķiniem, tad novērtējums balstīts uz šiem datiem. Pirms datu summēšanas par atbalsta pretendentu plānoto SEG samazinājumu, novērtēšanas ietvaros veikta datu pārrēķināšana un precizēšana. Savukārt projektiem, kuriem nav norādīts SEG samazinājums, tas tika attiecināts proporcionāli pēc atbalsta summas.

Aprēķinos tika iekļauti dati par projektiem, kas uzsākti vai pabeigti līdz 2017. gadam. Atlasītajiem projektiem vēl veikta loģiskā pārbaude pēc tāmes un pēc pieejamās SEG kalkulatora veidlapas.

Nepieciešamības gadījumā tika veikta emisiju samazināšanas veida precizēšana. Kopumā ieguldījums emisiju samazināšanā novērtēts 120 projektiem ar kopējo publiskā finansējuma summu 12.06 milj. EUR.

SEG samazinājuma aprēķins atbilstoši NIZ sastādīšanas aptvērūmam un principiem izmantots arī

Programmas pasākumu M11 un M.10.2. ieguldījuma novērtēšanai MV 5D.

Novērtēšanā izmantotie metodoloģiskie risinājumi uzskatāmi parādīja, ka Latvijā vēl nav pietiekami precīzi izstrādātas un apobētas metodes detāliem SEG samazinājuma aprēķiniem pasākumu līmenī.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītājs		Absolūtā vērtība	Relatīvā vērtība
Kopējie rezultāta rādītāji	R17/T18: Procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes (ha), kurā piemēro uz Slāpekļa oksīda un metāna emisiju samazināšanu orientētus apsaimniekošanas līgumus	□ 90 000	5%
	R16/T17: procentuālais daudzums LLV, uz kurām attiecas ieguldījumi mājlopu turēšanā (audzēšanā), lai mazinātu SEG un/vai amonjaka emisijas (prioritārā joma 5D)	3179	0,67%
Papildu rezultāta rādītāji	Pasākumā M11 un M10.1.2 apsaimniekotās aramzemes un ilggadīgie stādījumi, ha	144 581	8%
Kopējie konteksta rādītāji	CCI21 Ganāmpulka vienības - kopā	474 630,00	
	CCI18 Lauksaimniecības platība - Kopējā LIZ, ha	1 795 224	

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Programmas ieguldījums MV 5D izvēlētajā vajadzībā *Veicināt SEG emisiju samazināšanu lauksaimniecībā un atjaunojamo energoresursu izmantošanu* kopumā ir pamatots, taču tas galvenokārt balstīts uz vispārīgām atziņām, ka modernas tehnoloģijas un risinājumi ļauj samazināt SEG izmešus. Programmā nav sniegts skaidrojums pārtikas pārstrādes ieguldījumam MV 5D. LAP 2014-2020 SVID analizē minēts pamatojums bioloģiskās lauksaimniecības ieguldījumam MV 5D, taču M11 pasākuma sekundārā ietekme MV 5D nav plānota. Tāpat sekundāra ietekme MV 5D būtu attiecināma arī no M10.1 apakšpasākuma aktivitātes *Vidi saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā*.

Programmā MV 5D atvēlēti 16,4 milj., EUR no publiskā finansējuma. Līdz šim pabeigto projektu publiskais finansējums ir 40% (6,59 no 16,4 milj. EUR) no LAP 2014-2020 plānotā. MV 5D pabeigto atbalstīto darbību skaits ir 208, kas veido 68% no plānoto darbību skaita. No tām tikai trīs projekti veikti apakšpasākumā M04.1 emisiju samazināšanai. Atzīmējams, ka realizētie projekti pārstrādē vairāk būtu atbilstoši MV 5B, nevis 5D. Savukārt lauksaimniecībā MV 5D lielākā daļa projektu saistīta ar precīzo tehnoloģiju (minerālmēslu izkliedētāju) iegādi graudkopības saimniecībās. Atbalsta saņēmēji pabeigtajos projektos apsaimnieko aptuveni 90 tūkst. ha LIZ. Programmas periodā salīdzinoši maz projektu ir veikti lopkopības saimniecībās, tāpēc ar MV 5D saistītais LLV daudzums ir mazs un patlaban veido tikai 13% no plānotās vērtības. Vērtējot pasākuma ieviešanas gaitu, atzīmējams, ka pastāv risks nenasniegt plānoto mērķa vērtību (T17). Savukārt lauksaimniecības zemēm, kurās piemēro uz slāpekļa oksīda un metāna emisiju samazināšanu orientētus apsaimniekošanas līgumus (T18), mērķa vērtība Programmā nav noteikta. Patlaban MV 5D projektos apsaimniekotās LIZ platības veido 5% no Latvijas kopējās LIZ.

Novērtēšanas ietvaros veiktie aprēķini parāda, ka precīzā laukkopība dod SEG emisiju samazinājumu 18.1 kilotonnas CO2 ekvivalenta. Savukārt kūtsmēslu krātuves – 2.4 kilotonnas CO2 ekvivalenta, bet SEG

samazinājums precīzajā lopkopībā ir 1.5 kilotonnas CO2 ekvivalenta apmērā.

Ievērtējot vidējo minerālmēslu patēriņu uz 1 ha sējumu kopplatības lauksaimniecībā un kopējo sējumu platību bioloģiskajās saimniecībās, tika iegūts rezultāts, ka kopējais ikgadējais potenciālais minerālmēslu samazinājums bioloģiskajās saimniecībās veido 8242 tonnas N (Δ FSN), un tas atbilst SEG emisiju samazinājumam 38.6 kilotonnas CO2 ekvivalenta. Papildus aprēķinot netiešās N2O emisijas, tika iegūts, ka iztvaikošanas rezultātā bioloģiskajās saimniecībās SEG emisijas samazinās par 3.0 kilotonnas CO2 ekvivalenta, savukārt SEG emisijas no izskalošanās un noteces bioloģiskajās saimniecībās ir mazākas par 8.8 kilotonnas CO2 ekvivalenta. Līdz ar to kopējais novērtētais tiešo un netiešo SEG emisiju samazinājums bioloģiskā lauksaimniecībā ir 62.1 kilotonnas CO2 ekvivalenta gadā.

Aprēķini par VSMPD apakšpasākumu liecina, ka potenciālais tiešo SEG emisiju samazinājums atbalstam pieteiktajās platībās, kur atbilstoši integrētās dārzkopības prasībām tiek veikta mēslojuma plānošana, kas samazina kopējo N patēriņu, ir 0.60 kilotonnas CO2 ekvivalenta. Papildus netiešo N2O emisiju samazinājums no iztvaikošanas un izskalošanās mazāka N izmantošanas rezultātā veido 0.16 kilotonnas CO2 ekvivalenta. Līdz ar to kopējais novērtētais SEG emisiju samazinājums pasākumā atbalstītajās platībās veido 0.76 kilotonnas CO2 ekvivalenta. Aptuveni 80% no šī samazinājuma veidojas dārzenkopības platībās, bet 20% augļkopības platībās.

Lauksaimniecības devums kopējā SEG emisiju apjomā Latvijā ir salīdzinoši liels – 2017. gadā tas veidoja 24.6% no kopējām SEG emisijām valstī (neskaitot ZIZIMM), kas absolūtā izteiksmē ir 2782.32 kilotonnas CO2 ekvivalenta. Programmas sākumposmā Lauksaimniecības SEG emisijas bija 2705.31 kilotonnas CO2 ekvivalenta. Tiešās slāpekļa emisijas no lauksaimniecības augsnēm Programmas periodā pieaugušas par 2,4%. Tātad SEG emisijas Programmas periodā kopumā lauksaimniecībā ir pieaugušas, tomēr atzīmējams, ka ieguldījums MV 5D ir mazinājis SEG emisijas un bez Programmas pasākumiem kopējais SEG emisiju izmaiņu apjoms būtu ievērojami lielāks. Atzīmējams, ka MV 5D izvēlētie pasākumi saistāmi ar ievērojamām publiskā finansējuma investīcijām attiecībā pret potenciālo SEG samazinājumu, jo Programmā MV 5D izvēlēti finanšu ietilpīgi investīciju pasākumi.

Papildu novērtēšanas rādītāja pasākumos M11 un M10.1.2. apsaimniekotās aramzemes platības ir 144 581 ha, kas vērtējams kā nozīmīgs MV 5D pozitīvi ietekmējošs rādītājs (skat. 14-1. att.). Salīdzinot sasniegtos platību rādītājus MV 5D, atzīmējams, ka patlaban sekundārais ieguldījums ir līdzvērtīgs vai pat pārsniedz MV 5D primāro ieguldījumu.

Programmas ieguldījumam MV 5D ir pozitīva ietekme uz vides aspektiem, jo īpaši MV 4B, jo tehnoloģijas, kuras samazina izlietoto minerālmēslu apjomu un noteci no kūtsmēslu krātuvēm, samazina piesārņojumu virszemes un pazemes ūdeņos.

Atbalsta saņēmēji MV 5D projektu pieteikumos izmanto datus no SEG emisiju kalkulatora (<http://www.vbf.llu.lv/lv/seg-emisiju-kalkulators>), kurš aprēķina plānoto SEG emisiju samazinājumu. Pozitīvi vērtējams, ka kalkulators tiek uzlabots, precizējot gan aprēķinu metodoloģiskos risinājumus, gan uzlabojot tā lietošanu atbalsta saņēmējiem. LAD elektroniskajā pieteikumu sistēmā ir nodrošināta iespēja veidot mēslošanas plānus.

Starp potenciālajām mācību tēmām M01 pasākumā vairākas tēmas atzīmējamas kā saistītas ar MV 5D, piemēram:

- *Emisiju samazināšanas pasākumi lopkopības saimniecībās:*
- *Lauksaimniecības dzīvnieku ēdināšana;*

- *Precīzās lauksaimniecības tehnoloģijas, to lietošanas un izmantošanas ekonomiskā analīze;*
- *Emisiju samazināšanas pasākumi lopkopības saimniecībās;*
- *Klimata pārmaiņu ietekme uz lauksaimniecisko ražošanu.*

Mācībām tiek piedāvāts plašs tēmu loks, kurš saistīts ar MV 5D. Šādās tēmās mācības ir pabeigušas 1235 personas.

Programmā ir uzsākti vairāki M16 projekti, kuri sniegs ieguldījumu MV 5D. Savukārt konsultācijās ieteicams paplašināt aptvērumu saistībā ar siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisijas samazināšanu lauksaimniecībā.

Apkopotā informācija par pabeigtajiem projektiem MV 5D un sekundāro ietekmi ļauj secināt, ka divu gadu periodā Programma nelielā apjomā palīdzējusi samazināt slāpekļa oksīda, metāna un amonjaka emisijas lauksaimniecībā. Taču, izvēloties mērķtiecīgākus pasākumus un to nosacījumus, turpmāk programmas ieguldījumu MV 5D ir iespējams uzlabot un palielināt.

6. Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi

Ieguldījumam MV 5D primāri vērstajiem pasākumiem ir zema rezultativitāte, un pastāv risks nenasniegt Programmā plānoto mērķa vērtību.

Sekundārais ieguldījums MV 5D ir līdzvērtīgs, vai pat pārsniedz MV 5D primāro ieguldījumu. Programmas ieguldījumam MV 5D ir pozitīva ietekme uz ūdens resursu apsaimniekošanu, nelielā apmērā samazinot slāpekļa noteču apjomu.

Programma nelielā apjomā ir sekmējusi siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisijas samazināšanu lauksaimniecībā. SEG emisijas Programmas periodā kopumā lauksaimniecībā ir pieaugušas, taču ieguldījums MV 5D ir mazinājis SEG emisijas un bez Programmas pasākumiem kopējais SEG emisiju izmaiņu apjoms būtu ievērojami lielāks.

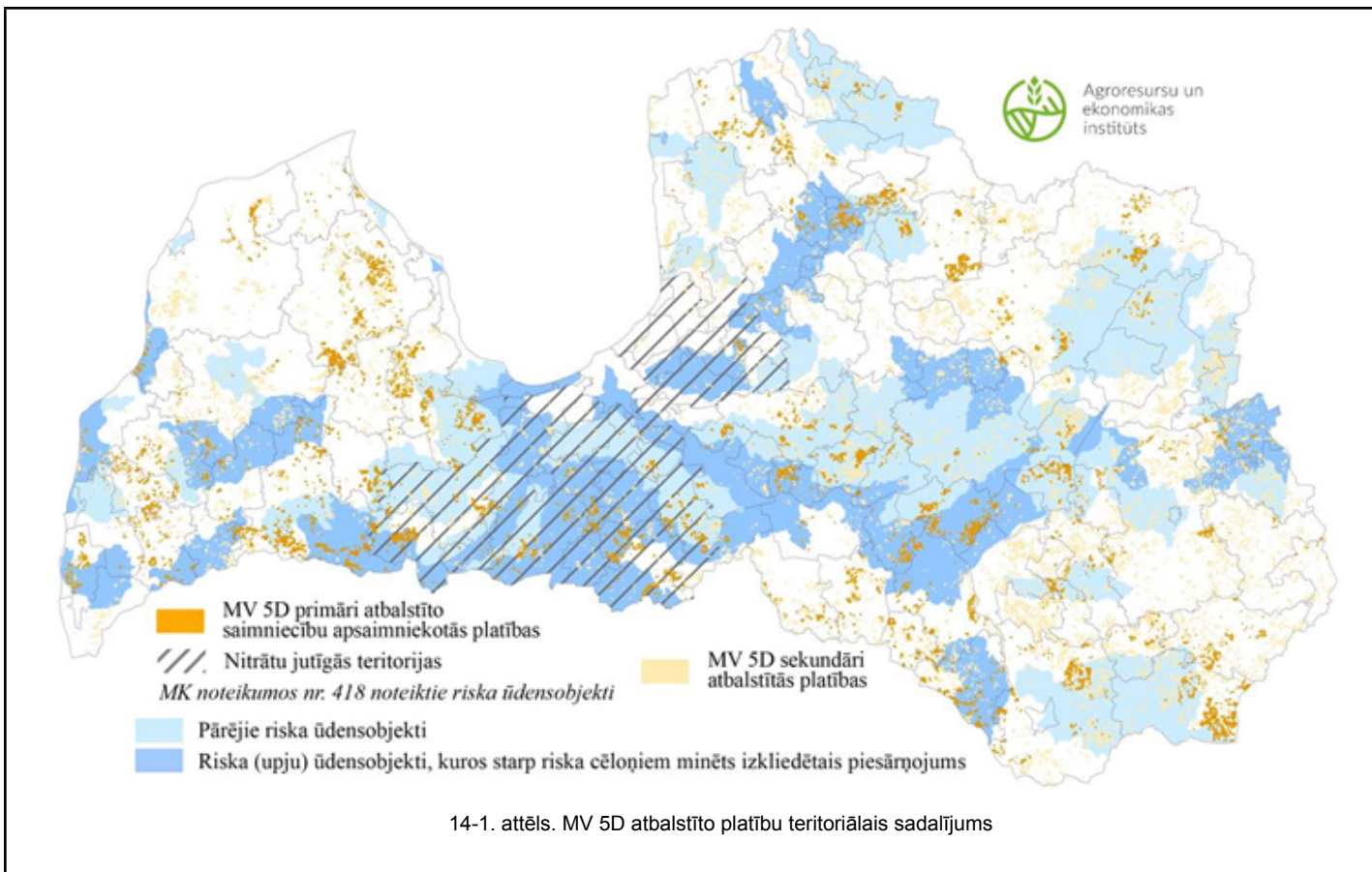
Programmā MV 5D izvēlēti finanšu ietilpīgi investīciju pasākumi.

Ieteikumi

Nepieciešams noteikt mērķa rādītāju T18 - procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes (ha), kurā piemēro uz Slāpekļa oksīda un metāna emisiju samazināšanu orientētus apsaimniekošanas līgumus.

Ieteicams atbalstīt aktivitātes ar iespējami augstāku efektivitāti SEG samazināšanā atbilstoši Programmā minētajam tieši lauksaimniecības sektorā, kā arī pasākumus un aktivitātes ar augstāku izmaksu efektivitāti.

Mācībās jāpaplašina pieeja, ka tiek piedāvātas atbilstošās tēmas iesācējiem un profesionāļiem, jo atbalsta saņēmēju zināšanas ir atšķirīgas. Savukārt konsultācijās ieteicams paplašināt aptvērumu saistībā ar siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisijas samazināšanu lauksaimniecībā.

7.a15) CEQ15-5E - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi atbalstīja oglekļa uzglabāšanu un piesaisti lauksaimniecībā un mežsaimniecībā?

7.a15.a) Atbilde uz novērtējuma jautājumu

1. Pasākumi, kuri dod ieguldījumu MV 5E

Primāri programmētie pasākumi un apakšpasākumi:

Pasākums	Apakšpasākumi	Atbalsta saņēmēju skaits
M08	M08.1	582
	M08.5.	4720
Kopā		5302

Pasākumi, kas programmēti citos MV un rada papildu ieguldījumu 5E

Sekundārais ieguldījums paredzēts no apakšpasākuma M08.3/8.4, kā arī pasākumiem M01, M02 un M16 tādējādi, ka MV 2A un P4 organizētie kursi paredz tēmas, kas saistītas ar lauksaimniecības un mežsaimniecības resursu pārvaldību klimata mērķus sekmējošā veidā. Tāpat sekundārais ieguldījums MV 5E ir no meliorācijas sistēmu renovācijas aktivitātēm M04.3 apakšpasākumā.

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo

novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritēriji	Kopējie rezultāta rādītāji
Meža zeme, kurā piemēro oglekļa piesaistes līgumus, ir palielinājusies.	R20/T19: procentuālais daudzums lauksaimniecības un meža zemes, kurā piemēro apsaimniekošanas līgumus, kas sekmē oglekļa piesaisti un uzglabāšanu (prioritārā joma 5E).
Oglekļa uzglabāšana un piesaiste mežsaimniecībā ir palielinājusies.	Kopējais mežsaimniecībā piesaistītā oglekļa daudzums, kilotonnas CO2 ekvivalenta.

3. Pielietotās metodes

MV 5E novērtējumā ir izmatota rādītāju kvantitatīvā analīze, pamatojoties uz LAD datiem par pabeigtajiem projektiem, kā arī tika aprēķināts mežsaimniecībā piesaistītā oglekļa daudzums, balstoties uz mežzinātnes institūta “Silava” izstrādāto aprēķina metodiku, kura tiek izmantota Latvijas nacionālajā ziņojumā par SEG izmešiem ZIZIM sektorā (*Information on LULUCF actions in Latvia*). Rādītājs R20/T19 ir iegūts no LAD datu bāzes par projektiem MV 5E. Primārais ieguldījums MV 5E līdz šim saistāms tikai ar meža zemēm, tāpēc īpatsvara aprēķināšanai tiek izmantoti konteksta rādītāji par meža platībām, kuru vērtības sniegtas Programmā.

SEG emisijas un piesaistes izmantotajos aprēķinos iedalītas trīs grupās atkarībā no tā, kas ir SEG piesaistes vai emisiju avots – biomasas (virszemes un pazemes), augsne un koksnes produkti. SEG emisijas un piesaistes no biomasas ir tieši atkarīgas no krājas izmaiņām pēc pasākumu realizēšanas. Aprēķini par audzes krājas pieaugumiem veikti, pieņemot, ka efekta ilgums ilgst visu aprēķinu periodu, t.i. 50 gadus. SEG emisiju aprēķinos M08.1. pieņemts, ka papildus pieaugums veidojas, sākot no nākamā gada pēc pasākuma veikšanas, un ir konstants un nemainīgs visā aprēķinu periodā. Apakšpasākuma 8.3./8.4. *Atbalsts meža bojājumu profilaksei un atjaunošanai, ko nodarījuši ugunsgrēki, dabas katastrofas, katastrofāli notikumi* novērtēšanā pieņemts, ka audzei ejot bojā ugunsgrēkā, dabas katastrofā vai cita katastrofāla notikuma rezultātā, pastāv divi turpmākie alternatīvi audzes attīstības scenāriji – dabiskā atjaunošanās un mākslīgā atjaunošanās. Atbalsta pasākumu ietvaros atbalsts tiek sniegts par audzes atjaunošanu mākslīgi, kur tiek veikta augsnes apstrāde visā platībā, kā arī 100% audzes atjaunošana ar stādāmo materiālu, vidēji 2200 gab./ha. Tādēļ SEG samazinājums, kas rodas šī pasākuma ietekmē, ir starpība starp SEG samazinājumu mākslīgi atjaunotā platībā un dabiski atjaunotā platībā.

Apakšpasākumā 8.5. *Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai* nodalīti četri dažādi meža apsaimniekošanas pasākumi – jaunaudžu kopšana ar atzarošanu, jaunaudžu kopšana bez atzarošanas, neproduktīvu mežaudžu nomaiņa un valdošās sugas nomaiņa. Jaunaudžu kopšanas, gan ar gan bez atzarošanas, rezultātā SEG emisiju samazinājumu rada CO2 piesaiste biomasā, kas palielinās pēc kopšanas izdarīšanas. Pieņemts, ka atzarošanai nav ietekmes uz SEG emisijām vai piesaisti, tādēļ abiem pasākumiem metodiski izmantota vienāda pieeja. Pēc kopšanas veidojas papildu audzes krājas pieaugums. Apakšpasākumam 4.3. *Atbalsts ieguldījumiem infrastruktūrā – meliorācijas sistēmu atjaunošana* aprēķinos pieņemums balstīts uz to, ka nosusinātajā platībā bez meliorācijas sistēmām, koku ražība būtu zemāka.

Augsnes emisijas rēķinātas atbilstoši pieņēmumam, ka no viena hektāra gada laikā tiek emitēts vai piesaistīts konstants daudzums SEG emisiju visā aprēķinu periodā. Savukārt saistībā ar koksnes produktiem aprēķinos pieņemts, ka pēc audzes nociršanas, visa koksne no dzīvās biomasas tiek ieskaitīta emisijās. Koksnes produktu sadalīšanās notiek pakāpeniski. Atbilstoši IPCC metodikai pieņemts, ka 50% no koksnes produktiem ir sadalījušies/utilizēti pēc 2 gadiem papīram, 35 gadiem zāģmateriālam, 25 gadiem plātņu

koksnei.

Atzīmējams, ka saistībā ar MV 5E pasākumu ieguldījuma rādītāju vērtību aprēķiniem, vairākās sadaļās joprojām aktuāli ir precīzi izstrādāti un aprobēti metodoloģiskie risinājumi, piemēram, emisijas no augsnēm pasākumu ietekmē, precīza meliorācijas ietekmēto platību noteikšana u.c.

Līdz šim Programmā veiktie pasākumi MV 5E attiecināmi uz meža zemēm, savukārt lauksaimniecības zemēs mērķtiecīgas aktivitātes nav veiktas. Potenciāli ar sekundāro ieguldījumu MV 5E būtu saistāmi arī M10 un M11.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītājs		Absolūtā vērtība	Relatīvā vērtība
Kopējais iznākuma rādītājs	O5: Kopējā platība (prioritārā joma 5E)	45 782	
Kopējais rezultāta rādītājs	R20/T19: procentuālais daudzums lauksaimniecības un meža zemes, kurā piemēro apsaimniekošanas līgumus, kas sekmē oglekļa piesaisti un uzglabāšanu (prioritārā joma 5E)		1,3
Papildu rezultāta rādītājs	Kopējais mežsaimniecībā un daļēji lauksaimniecībā piesaistītā oglekļa daudzuma samazinājums Programmas periodā, kilotonnas CO2 ekvivalenta		974
Kopējais konteksta rādītājs	Meži un citas meža zemes, ha	3 467 000,00	

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Programmas intervences loģikā MV 5E un ar to saistītās vajadzības (t.sk., meliorācijas sistēmu pārbūve, mežaudžu kopšana) meža zemēs ir aprakstītas un pamatotas atbilstoši. Taču pasākuma M04 apakšpasākumā, kurā paredzētas meliorācijas sistēmu pārbūve, nav minēts pat sekundārais ieguldījums MV 5E. Programmā MV 5E atvēlēti 36,9 milj. EUR no publiskā finansējuma. Kopumā atvēlētais finansējums atbilst izvēlētajām vajadzībām MV 5E. Programmā M08.1 apakšpasākumā meža ieaudzēšana veikta 1925 ha platībā, kas veido 48% no plānotās platības. Savukārt mežaudžu kopšana veikta 43 857 ha platībā, tādējādi abos pasākumos kopumā rezultāta rādītājs R20 par 18.5% pārsniedz plānotās platības. Atbalstīto darbību skaits MV 5E pasākumu ieviešanai Programmā piešķirts papildu finansējums.

Pasākumā M08 visaktīvāk izmantota iespēja veikt jaunaudžu kopšanu bez atzarošanas, kas realizēta aptuveni 93% aktivitāšu. Visvairāk koptas ir bērzu audzes, kurās jaunaudžu kopšana LAP 2014-2020 ietvaros realizēta 28 851 ha mežaudžu. Visvairāk pasākumu realizēti bērzu un citu lapkoku audzēs. Tomēr mežu atjaunošanā un valdošās sugas nomainā dominējošā ir egle. Priedes audzēs ir vērojama zemākā aktivitāte, kas būtu skaidrojams ar mežu īpašumu struktūru Latvijā, kur atšķirībā no valsts mežiem, privāto meža īpašnieku zemēs ir salīdzinoši neliels priežu audžu īpatsvars. Meža ieaudzēšana galvenokārt veikta minerālaugsnēs un tikai nelielās platībās notiek uz organiskajām augsnēm. Lai gan no visām LAP 2014-2020 pasākumu aktivitātēm meža apsaimniekošanā un ieaudzēšanā, visefektīvākais pasākums SEG emisiju samazināšanai ir meža ieaudzēšana, jo īpaši organiskajās augsnēs. Tās ir iespējams identificēt pēc meža tipa. Organiskās augsnes ir sastopamas tajos meža tipos, kas klasificējami kā kūdreņi. Meža ieaudzēšana vidēji no viena hektāra SEG emisijas ļauj samazināt par 5,88 tonnām CO2 ekv. ha-1 gadā minerālaugsnēs (skatīt

tabulā), kamēr organiskajās augsnēs samazinājums ir pat 25,84 tonnas CO2 ekv. ha-1 gadā.

Ar kokiem dabiski aizaugušās platībās, kur koku biežība ir zema un ir nepieciešama apaugušās platības papildināšana ar stādmateriāliem, iespējams sasniegt 2,73 tonnas CO2 ekv. ha-1 gadā emisiju samazinājumu. Pārējiem pasākumiem SEG emisiju izmaiņas ir ar mazāku potenciālu, taču parasti tas ir negatīvs, kas nozīmē, ka pēc pasākuma realizēšanas SEG emisijas samazinās. Izņēmums ir pasākums – valdošās sugas nomaiņa. Šajā pasākumā pirmajās 3-4 desmitgadēs ātri augošais baltalksnis un blīgzna ir ar lielāku krājas pieaugumu, nekā tām koku sugām, ar ko tas tiek aizstāts, tādēļ arī pirmajās desmitgadēs piesaistes ir mazākas pēc pasākuma realizēšanas un kopējas SEG emisiju izmaiņu potenciāls ir ar pluss zīmi, kas nozīmē SEG emisiju palielināšanos. Taču jāņem vērā, ka ilgākā periodā, sākot no 40 gadu vecuma, baltalkšņa un blīgznu audzēs sāk samazināties pieaugums un tās lēnām sāk sabrukt, un lielākas piesaistes ir citu koku sugu audzēs.

Vidējais SEG samazinājums, realizējot LAP pasākumus meža zemēs līdz 2020. gadam.

Pasākums	SEG emisijas, tonnas CO2 ekv. ha-1 gadā			
	Priede	Egle	Bērzs un citas	Vidēji
8.1. Ieaugušās mežaudzes papildināšana	-3,33	-2,19	-2,68	-2,73
8.1. Meža ieaudzēšana, minerālaugsne	-6,81	-4,21	-6,62	-5,88
8.1. Meža ieaudzēšana, organiskā augsne	-26,77	-24,17	-26,58	-25,84
8.3./4. Mežaudžu atjaunošana pēc dabas katastrofām	-0,92	-0,84	-0,68	-0,81
8.5. Jaunaudžu kopšana ar atzarošanu	-2,04	-2,56	0	-1,53
8.5. Jaunaudžu kopšana bez atzarošanas	-2,04	-2,56	0	-1,53
8.5. Paaugas retināšana	-2,04	-2,56	0	-1,53
8.5. Pameža pārveidošana	-2,04	-2,56	0	-1,53
8.5. Neproduktīvu mežaudžu nomaiņa	-0,92	-0,84	-0,68	-0,81
8.5. Valdošās sugas nomaiņa	1,81	1,59	1,22	1,54

Saistībā ar sekundāro ieguldījumu MV 5E aprēķinātas SEG emisijas no Programmas aktivitātēm meliorācijas sistēmu renovācijā. Aprēķinos atsevišķi nodalīta meliorācijas sistēmu renovācija mežos un lauksaimniecības zemēs, un meliorācijas sistēmu atjaunošana minerālaugsnēs un organiskajās augsnēs. Lauksaimniecībā izmantojamās zemēs meliorācijas sistēmu atjaunošana skārusi 300 561 ha platības, no kurām 6,3% atrodas uz organiskajām augsnēm. Mežos meliorācijas sistēmu atjaunošana ietekmējusi 114 005 ha, no kuriem 41% ha atrodas uz organiskajām augsnēm – kūdreņos.

Meliorācijas sistēmu renovācija mežos veicina SEG piesaistes palielināšanos, tātad kopējo SEG emisiju samazināšanos. Gan organiskajās gan minerālaugsnēs, renovējot meliorācijas sistēmas mežā, vidējās SEG emisiju izmaiņas ir ar mīnuss zīmi, kas norāda uz SEG emisiju samazinājumu. Lielākais SEG emisiju samazinājums sasniedzams āreņos priedes mežaudzēs, kur samazinājums sasniedz 3,7 tonnas CO2 ekv. ha-1 gadā.

Citādi ir ar meliorācijas sistēmām lauksaimniecības zemēs. Atbilstoši IPCC Tier 1 metodikai, var pieņemt, ka minerālaugšņu nosusināšana nerada emisijas, bet organisko augšņu nosusināšana ir emisiju avots. Veiktajos aprēķinos izmantots konservatīvs pieņēmums, kur attiecībā uz organiskajām augsnēm piemērots IPCC Tier 1 līmeņa emisiju faktori aramzemēm, rezultātā iegūstot emisiju pieaugumu par 14,2 tonnām CO2 ekv. ha 1 gadā pēc meliorācijas sistēmu renovācijas. Savukārt minerālaugsnēs pieņemts konservatīvs

scenārijs, kad emisijas ir 0 jeb augsnes oglekļa krājumi augsnē nemainās, kas atbilstoši Tier 1 metodikai tiek lietots, uzskaitot SEG emisijas citās minerālaugsnēs. Kopumā, vērtējot meliorācijas ietekmi, jāņem vērā, ka nosusināšana lauksaimniecībā un mežsaimniecībā nav viens no otra neatkarīgi procesi. Veicot nosusināšanu lauksaimniecības zemēs, tas nereti atstāj labvēlīgu ietekmi arī uz tuvējiem mežiem un otrādi. Meliorācijas sistēmu tīkls parasti aptver plašāku teritoriju nekā tikai to platību, kurā tiek mērķtiecīgi renovēta meliorācijas sistēma. Līdz ar to, nav iespējama sekmīga mežu hidrotehniskā meliorācija, ja netiek uzturētas meliorācijas sistēmas arī lauksaimniecības zemēs. Kopumā var pieņemt, ka hidrotehniskās meliorācijas sistēmu renovācija palielina CO2 piesaisti par vidēji 1,2 tonnām ha-1 gadā.

Ņemot vērā tikai pašreiz realizētos LAP 2014-2020 pasākumus, kopējais SEG samazinājums no pasākumiem mežā (ieskaitot meliorāciju) līdz 2020. gadam aprēķināts ap 974 tūkst. CO2 ekv. (skat. 15-1.att.). Vislielākais emisiju samazinājums tiks panākts ar pasākumu meliorācijas sistēmu renovācija mežā, kura rezultātā SEG emisiju samazinājums sasniegs 837 tūkst. CO2 ekv. Ievērojamu devumu sniedz arī jaunaudžu kopšana, kuras rezultātā tiek sasniegts 128 tūkst. CO2 ekv. samazinājums. Galvenokārt, tas saistīts ar meliorācijas sistēmu renovācijas un jaunaudžu kopšanas pasākuma lielo platību attiecībā pret citiem pasākumiem. Trešais lielākais pasākums pēc SEG emisiju samazinājuma īpatsvara ir meža ieaudzēšana un kopšana ar 11 tūkst. CO2 ekv. samazinājumu. Kopā ar meliorācijas sistēmu renovāciju un jaunaudžu kopšanu šie trīs pasākumi veido 99,9% no visa SEG emisiju samazinājuma LAP pasākumu ietekmē no 2014. līdz 2020. gadam. Sagaidāms ka LAP pasākumu ietekmē, nākamo 50 gadu laikā izdosies uzkrāt līdz pat 9100 tūkst. tonnas CO2 ekv. emisiju samazinājumu 2064. gadā.

Sākot ar 2018. gadu, emisiju samazinājums gadā sasniegs gandrīz 230 tūkst. tonnas CO2 ekv. gadā (skat. 15-1.att.). Straujās izmaiņas, kas vērojamas atsevišķos gados, piemēram 2043., 2045., 2048. un 2063. gados, skaidrojamas ar to, ka šajā laikā audzēs, kurās veikta meliorācijas sistēmu renovācija, paredzamas krājas kopšanas un galvenās cirtes, kuru laikā daļa no papildus uzkrātā oglekļa tiks iznesta no mežaudzēm caur izcirsto koksnī.

Kopumā LAP 2014-2020 MV 5E pasākumi jau pirmos gadus pēc pasākuma realizēšanas ir emisijas mazinoši pasākumi, izņemot valdošās sugas nomaiņa, jo sākotnēji vidējais krājas pieaugums lielāks ir baltalkšņu audzēs, salīdzinot ar saimnieciski vērtīgākajām koku sugām – priedi, egli un bērzu. Sagaidāms, ka 20 – 30 gadus pēc šī pasākuma realizēšanas, jaunās audzes tekošais krājas pieaugums pārsniegtu baltalkšņu audžu tekošo krājas pieaugumu, tādēļ ilgtermiņā ir sagaidāms, ka arī šis pasākums veicinās emisiju samazināšanos.

Salīdzinot ar kopējām neto emisijām no ZIZIMM sektora, LAP 2014-2020 pasākumu ietekmē varētu palielināt SEG piesaisti par ~ 5%. Pēdējo 5 gadu laikā SEG piesaiste ir robežās no 2800 līdz pat 8000 tūkst. tonnām CO2 ekv. gadā, bet LAP pasākumu ietekmē potenciālais SEG piesaistes palielinājums ir 263 tūkst. tonnas CO2 ekv. gadā. Atzīmējams, ka MV 5E pasākumi ne tikai dod ieguldījumu SEG emisiju mazināšanā, bet veicina arī meža augšanas produktivitātes pieaugumu, kas atstāj pozitīvu ietekmi uz tautsaimniecību.

Starp organizētajām mācību tēmām M01 pasākumā vairākas tēmas atzīmējamas kā saistītas ar MV 5E:

- Kokaugu audzēšana neizmantotās zemēs, plantāciju meži;
- Meža atjaunošana un ieaudzēšana CO2 piesaistei, meža reproduktīvais materiāls;
- Mežaudžu kopšana ražības palielināšanai;
- Mazvērtīgo un neproduktīvo mežaudžu ražības celšana. Neproduktīvu audžu nomaiņa. Koksnes pieaugums;

- Eiropas Savienības atbalsts mežaudžu ražības palielināšanai.

Lai gan minētās apmācības plānotas P4 un MV 4A ar primāru ieguldījumu, atzīmējams, ka tām nozīmīgāks ieguldījums ir tieši MV 5E.

6. Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi

Programmas ieguldījums MV 5E dod nozīmīgu ieguldījumu ilgtermiņā pēc programmas beigām. MV 5E rezultāta rādītājs R20 par 18.5% pārsniedz plānotās platības.

Kopumā ņemot, LAP 2014– 2020 pasākumu ietekme uz ZIZIMM sektoru ir ~5% no kopējām SEG piesaistēm ZIZIMM sektorā.

Lielāko īpatsvaru SEG emisiju samazināšanā sniedz meliorācijas sistēmu renovācija mežos (sekundārais ieguldījums), kas sastāda vairāk nekā 85% no visa SEG emisiju samazinājuma. Tomēr šī pasākuma īpatsvars ir jāvērtē piesardzīgi, jo turpmāk nepieciešams precizēt meliorācijā ietekmēto platību noteikšanas metodiku.

Potenciāli efektīvākais no MV 5E pasākumiem ir meža ieaudzēšana LIZ uz organiskajām augsnēm kura ieguldījums SEG emisiju samazināšanā sasniedz vidēji 25,8 tonnas CO2 ekv./ha gadā. Tomēr mazo platību dēļ kopējā šī pasākuma ietekme ir salīdzinoši nenozīmīga.

Ievērojamu īpatsvaru (13%) SEG emisiju samazināšanā sniedz arī jaunaudžu kopšana.

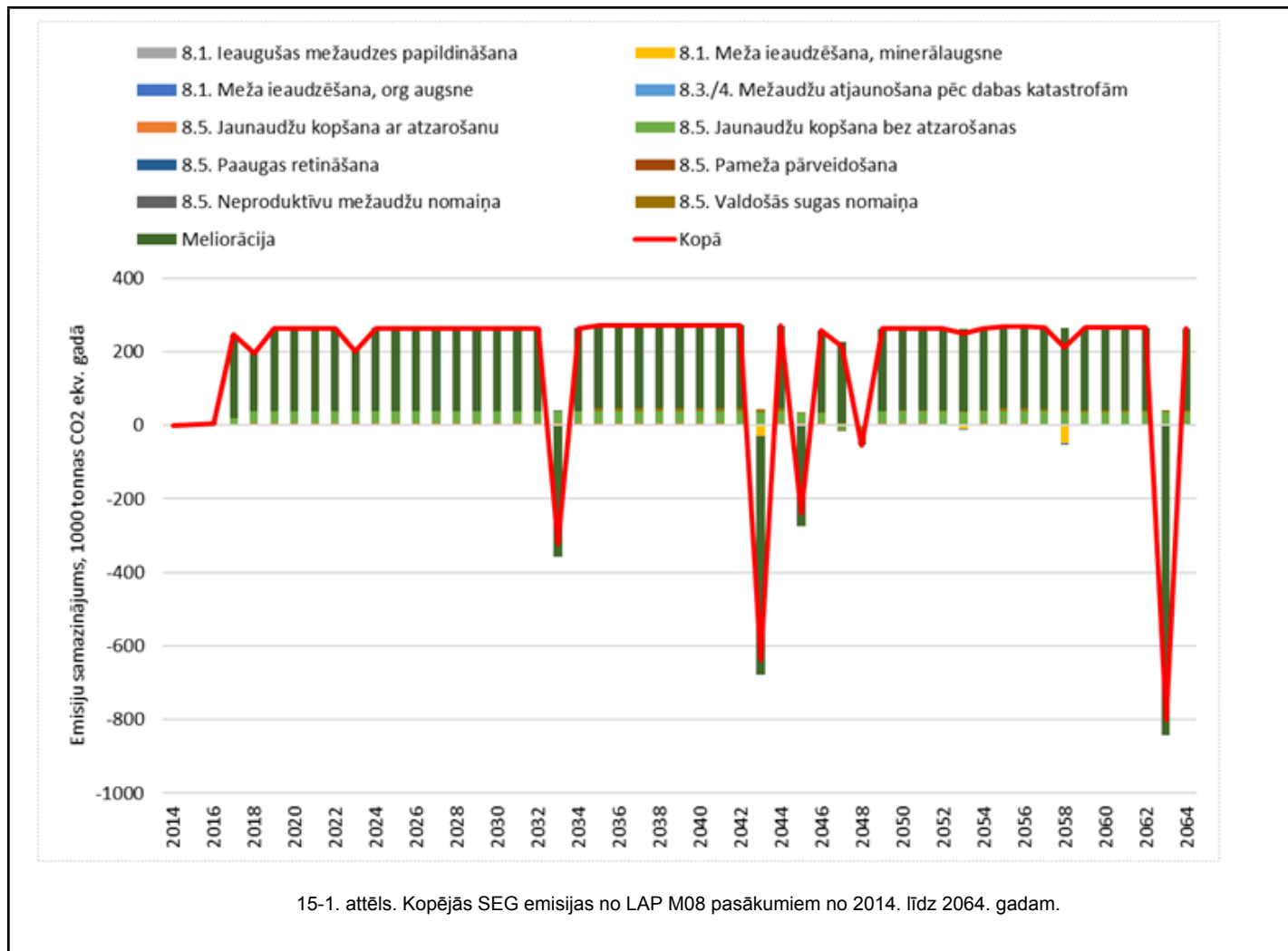
Kaut arī valdošās sugas nomaina īstermiņā nesniedz SEG emisijas mazinošu efektu, SEG emisiju samazinājumu iespējams gūt ilgtermiņā. Tā kā Latvijai saistoši ir klimata mērķi gan uz 2020. gadu, gan arī pēc 2050. gada, tad analizējot LAP 2014-2020 pasākumu ietekmi ļoti svarīgi ir ņemt vērā arī ilgtermiņa ietekmi. Ilgtermiņā (sākot no 20-30 gadu perioda pēc pasākuma veikšanas) valdošās sugas nomaina no baltalkšņa un blīgzna audzēm uz saimnieciski vērtīgu sugu audzēm – bērza, priedes, egles, sniedz SEG emisiju samazinājumu.

Ieteikumi

Lai efektīvāk sasniegtu MV 5E plānoto, rekomendējams mērķtiecīgāk realizēt meža ieaudzēšanas pasākumu organiskajās augsnēs.

Vairākas esošās apmācību un konsultāciju tēmas Programmā primāri attiecināmas uz MV 5E.

Nepieciešams veikt pētījumus, lai iegūtu zināšanas par tādu pasākumu kā agrovīdēs pasākumi un bioloģiskā lauksaimniecība ietekmi uz oglekļa ienesi augsnē. Šādas zināšanas ir būtiskas, lai varētu modelēt augsnes oglekļa krājumu izmaiņas un to ietekmi uz SEG emisijām. Tāpat, trūkst informācijas par nosusināšanas grāvju renovācijas ietekmi uz augsnes oglekļa krājumu veidošanos LIZ minerālaugsnēs.

7.a16) CEQ16-6A - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi ir palīdzēja mazo uzņēmumu dažādošanā, izveidē un attīstībā un darbvieta radīšanā?

7.a16.a) Atbilde uz novērtējuma jautājumu

1. Pasākumu saraksts ar ieguldījumu MV 6A

Primāri programmētie pasākumi un apakšpasākumi:

M06.4. apakšpasākums, kurā veikti maksājumi 152 projektiem.

Citos MV programmētie pasākumi ar sekundārajiem ieguldījumiem MV 6A

2A: M04.1; M04.3 M06.3

2B: M06.1

3A: M04.2; M09

3B: M05; M17.1

5B: M04.1; M04.2

5D: M04.1 M04.2

6B: M07.2; M19

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritēriji	Kopējie rezultāta rādītāji	Papildu rezultāta rādītāji
Radītas darbavietas gan sievietēm, gan vīriešiem	R21/T20: Atbalstīto projektu radītās darbavietas (prioritārā joma 6A)	R2 Lauksaimniecības produkcijas izmaiņas atbalstītajās saimniecībās/GDV (gada darba vienība) (prioritārā joma 2A) aprēķinā iegūtais darbavietu skaita pieaugums Programmas atbalsta ietekmē lauksaimniecībā Izmaiņas izlaidē uz nodarbināto atbalstītajos M04.2 projektos
Laukos radīto darbavietu skaitu papildina LEADER/SVVA rosinātie projekti	R24/T23: Atbalstīto projektu radītās darbavietas (LEADER) (prioritārā joma 6B)	
Darbavietas ir radītas dažādās nozarēs		Atbalstītajos projektos radīto darbavietu sadalījums pēc nozarēm (NACE 2. red. nodaļa)
Mikrouzņēmumi un mazie uzņēmumi attīsta saimniecisko darbību nozarē, kas nav saistīta ar lauksaimniecības produktu ražošanu, pirmapstrādi un pārstrādi		Atbalstīto uzņēmumu skaits aktivitātē "Ar lauksaimniecību nesaistītu darbību attīstība"
Lauksaimnieki attīsta ar lauksaimniecību nesaistītu uzņēmējdarbību		Atbalstīto lauksaimnieku skaits aktivitātē "Ar lauksaimniecību nesaistītu saimniecisko darbību dažādošana"
Tūrisma pakalpojumu sniedzēji veic tūrisma mītnu uzlabošanu un pakalpojumu dažādošanu		Atbalstīto tūrisma pakalpojumu sniedzēju skaits aktivitātē "Tūrisma aktivitāšu veicināšana"
Lauku uzņēmējdarbību papildina LEADER/SVVA rosinātie projekti		M19.2 apakšpasākumā atbalstīto uzņēmējdarbības projektu skaits ar galveno sekundāro ieguldījumu MV 6A
Uzņēmējdarbība laukos attīstījies dažādās nozarēs		Atbalstīto projektu uzņēmējdarbības nozaru skaits

(NACE 2. red. klase)

Atbalstīto projektu skaita
sadalījums pēc uzņēmējdarbības
nozārēm (NACE 2. red. sadaļa)

3. Pielietotās metodes

Kvantitatīvās metodes:

Mērķa vērtībā tiek ietverts sekundārais ieguldījums no MV 6B rādītāja R24/T23: Atbalstīto projektu radītās darbvietas (LEADER) (prioritārā joma 6B), kas tiek noteikts kā bruto radīto darbavieta skaits saskaņā ar uzraudzības datus doto vērtību, kas iegūta, apkopojot uzraudzības periodā pēc projekta īstenošanas iesniegtās atskaites apakšpasākumā M06.4. no tiem M19.2 projektiem, kas uzrādījuši, ka plāno radīt darbvietas.

Rezultāta papildu rādītāji tiešajam ieguldījumam tiek aprēķināti kā kopējā rādītāja *O4 - Atbalstīto saimniecību/atbalsta saņēmēju projektu skaits* sadalījums, darbavieta sadalījums un projektu skaita sadalījums pēc projekta nozares, apkopojot uzraudzības datubāzē uzkrātos projektu pieteikuma rādītājus.

Rezultāta papildu rādītājs sekundārajam ieguldījumam tiek iegūts no LAD apstiprināta M19.2 atbalstīto projektu saraksta, kurā norādīts galvenā sekundārā ieguldījuma MV saskaņā ar metodiskajiem norādījumiem un projektu potenciāla novērtēšanas.

Sekundārā ieguldījuma noteikšanai izmantoti arī rezultāti no:

- MV 2A veiktā kopējā papildinošā rezultātu rādītāja *R2 Lauksaimniecības produkcijas izmaiņas atbalstītajās saimniecībās/GDV (gada darba vienība) (prioritārā joma 2A)* aprēķina, kur saucējā tiek izmantots nodarbināto pieaugums lauksaimniecībā (GDV) - metodes aprakstu un atklātās problēmas un risinājumus skatīt izklāstā pie 4.jautājuma.
- MV 3A programmētā apakšpasākuma M04.2 ieguldījuma novērtēšanai veiktā rezultātu papildu rādītāja *Izmaiņas izlaidē uz nodarbināto atbalstītajos projektos (EUR/nodarbināto)* aprēķina, kur tiek noteikts nodarbināto skaits pieaugums - metodes aprakstu skatīt izklāstā pie 4.jautājuma.

Pārējos MV programmēto pasākumu sekundārais ieguldījums MV 6A šajā novērtējumā nav kvantitatīvi novērtēts.

Kvalitatīvās metodes:

Lai novērtētu pasākumu, tika izmantota dokumentu un tekstu kvalitatīvā analīze, interpretācijas metode un daļēji strukturētas intervijas ar Programmas īstenošanā iesaistītajām pusēm: ZM, LAD.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītājs		Absolūtā vērtība	Datu un informācijas avots
Kopējie iznākuma rādītāji	O4 - Atbalstīto saimniecību/atbalsta saņēmēju projektu skaits	144	LAD
Kopējie rezultāta	R21/T20: Atbalstīto projektu radītās darbvietas	34	LAD

rādītāji	(prioritārā joma 6A)		
	vīrieši	31	
	sievietes	3	
	R24/T23: Atbalstīto projektu radītās darbvietas (LEADER) (prioritārā joma 6B)	105	LAD
	vīrieši	60	
	sievietes	45	
Papildu rezultāta rādītāji	R2 Lauksaimniecības produkcijas izmaiņas atbalstītajās saimniecībās/GDV (gada darba vienība) (prioritārā joma 2A) aprēķinā iegūtais darbavieta skaita pieaugums Programmas atbalsta ietekmē lauksaimniecībā, GDV	553	
	Izmaiņas izlaidē uz nodarbināto atbalstītajos M04.2 projektos (EUR/nodarbināto)	340	
	Atbalstītajos projektos radīto darbavieta sadalījums pēc nozarēm (NACE 2. red. nodaļa)		LAD
	Koksnes uzstrādājumi... (C.16)	19	
	Metālizstrādājumi... (C.25)	4	
	Izmitināšana (I.55), Sports, izklaide. (R.93)	2	
	Farmaceutiskās vielas un izstrādājumi.. (C.21), gumija un plastmasa... (C.22), Elektronika... (C.26), automobiļu ražošana.. (C.29), mēbeļu ražošana... (C.31)	9	
	Atbalstīto uzņēmumu skaits aktivitātē "Ar lauksaimniecību nesaistītu darbību attīstība"	104	LAD
	Atbalstīto lauksaimnieku skaits aktivitātē "Ar lauksaimniecību nesaistītu saimniecisko darbību dažādošana"	21	LAD
	Atbalstīto tūrisma pakalpojumu sniedzēju skaits aktivitātē "Tūrisma aktivitāšu veicināšana"	19	LAD
	Atbalstīto projektu uzņēmējdarbības nozaru skaits (NACE 2. red. klase)	51	LAD
	Atbalstīto projektu skaita sadalījums pēc uzņēmējdarbības nozarēm (NACE 2. red. sadaļa)	152	LAD
	Apstrādes rūpniecība (C)	88	LAD
	Lauksaimniecība, mežsaimniecība... (A)	21	
	Izmitināšana un ēdināšana (I)	17	
Ieguves rūpniecība... (B)	11		
Tirdzniecība un remonts.. (G)	7		
Māksla izklaide, atpūta (R)	6		
citas	2		
M19.2 apakšpasākumā atbalstīto uzņēmējdarbības projektu skaits ar galveno sekundāro ieguldījumu MV 6A	445	LAD	

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Mērķa sasniegšanai izvēlēts M06 pasākuma apakšpasākums M06.4 *atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību izveidei un attīstībai*. M06.4 apakšpasākumam atvēlētais publiskais finansējums veido 2% no LAP 2014-2020 kopējā publiskā finansējuma. Izmaksātais publiskais finansējums veido 15% no pasākumam plānotā, apstiprināto projektu skaits sasniedz plānoto.

Apakšpasākuma aktivitāšu līmenī ir atšķirīga situācija. Aktivitātē M06.41 *Ar lauksaimniecību nesaistītu darbību attīstība* atbalstīti 104 projekti, M06.42 *Ar lauksaimniecību nesaistītu saimniecisko darbību dažādošana* atbalstīts 21 projekts, M06.43 *Tūrisma aktivitāšu veicināšana* atbalstīti 19 projekti. Izmaksātais publiskais finansējums veido attiecīgi 85%, 8%, 7% no apakšpasākuma izmaksātā publiskā finansējuma.

Izvēlēti vairāki kritēriji, lai novērtētu mērķa sasniegumu. Viens no tiem - ir radītās darbavietas (sievietēm un vīriešiem). Kopš projektu īstenošanas nav vēl pagājis noteiktais periods – 3 gadi, līdz ar to jāievēro, ka pilnā mērā novērtēt mērķa sasniegšanas pakāpi īstenotajiem projektiem būs iespējams vēlāk. M6.4 ir radītas 34 darbavietas (nodarbināti 31 vīrietis un 3 sievietes), kas ir 24% no MV 6A mērķa rādītāja vērtības. Bet ņemot vērā apstiprinātos projektus, šis rādītājs divas reizes pārsniedz plānoto.

Novērtējot sekundāro ietekmi no citos MV programmētajiem pasākumiem, jāatzīmē, LEADER/SVVA pasākumā M19.2 radītās 105 darbavietas (nodarbinātas 45 sievietes, 60 vīrieši), kā arī MV 2A un 3A primāri programmēto pasākumu ieguldījums. Lauku saimniecību konkurētspējas veicināšanas pasākumos (MV 2A) aprēķinātais bruto rezultāts uz nodarbinātību gan ir negatīvs (-84 GDV), taču neto efekts pozitīvs (553 GDV), sakarā ar straujāku nodarbinātības samazinājumu atbalstu nesaņēmušajās saimniecībās. Turpretī MV 3A atbalsta pasākumu atskaišu dati norāda uz pozitīvu bruto rezultātu – ap 340 jaunradītās darbavietas. Iegūtie rezultāti liecina par MV 3A būtisku ieguldījumu nodarbinātības veicināšanā. Atbalsta saņēmēju pārskatos norādītas 338 jaunradītās darbavietas jeb vidēji 6 katrā uzņēmumā (9% no darbavietu kopskaita). Arī vidējais darbinieku skaits ir palielinājies. Atbalsta saņemšanas nosacījumos kā viens no kritērijiem bija izvirzīts darbavietu skaita palielinājums par vismaz 6% lielajiem pārstrādes uzņēmumiem, taču darbavietas ir radītas ne tikai lielajos, bet arī vidējos un mazajos uzņēmumos. Tas liecina, ka lauksaimniecības produktu pārstrādes attīstība ir saistīta ar darbavietu radīšanu. Arī saskaņā ar LAP 2007-2013 ex-post ziņojumu, atbalsts lauksaimniecības produktu pārstrādei ir bijis viens no efektīvākajiem atbalsta veidiem no darbavietu radīšanas viedokļa. Turklāt teju 90% darbavietu ir radītas ārpus Rīgas un Pierīgas – galvenokārt Kurzemes un Vidzemes reģionos. Tas norāda, ka sekundārā ietekme darba vietu radīšanā ir lielāka nekā primārā.

Plānoto darba vietu skaits no īstenošanā esošajiem 55 projektiem ir 142, kas pārsniedz plānoto 140 darba vietu skaitu. Rādītājs liecina, ka sekmīgi īstenojot projektus plānotais rezultāts būs sasniegts.

Darbavietas ir radītas dažādās nozarēs. Visvairāk jauna saimnieciskā aktivitāte radīta kokapstrādē, tūrismā un metālapstrādē, kopumā 10 nozarēs. Jaunradītās darba vietas visvairāk ir kokapstrādē, būvniecībā (tas ir tikai viens projekts), metālapstrādē, tūrismā un reklāmā, kopumā 9 nozarēs. Tas liek secināt, ka atbalsts ir radījis mazo saimniecību darbības dažādošanos vairākās nozarēs.

Mikrouzņēmumi un mazie uzņēmumi attīsta saimniecisko darbību nozarē, kas nav saistīta ar lauksaimniecības produktu ražošanu, pirmapstrādi un pārstrādi. Atbalstīto saimniecību skaits ir 144, kas veido 36 % no plānotā. No īstenošanā esošajiem projektiem (apstiprināts, sāka uzraudzība) ar lauksaimniecību nesaistītu darbību attīstība veido 73% no projektu skaita, ar lauksaimniecību nesaistītu saimniecisko darbību dažādošana 12%, tūrisma aktivitāšu veicināšana 14%. Kopumā ir atbalstīti projekti 51 uzņēmējdarbības nozarē. Visvairāk – apstrādājošajā rūpniecībā, kas kopumā veido 58% no projektu

skaita, lauksaimniecībā, izmitināšanā un ēdināšanā, ieguves rūpniecībā. Analizējot projektus secinām, ka ar lauksaimniecību nesaistīta uzņēmējdarbība tiek radīta kā jauna aktivitāte esošajās saimniecībās un MVU, vai arī esošo saimniecības aktivitāšu paplašināšana un dažādošana. Sakarā ar darbaspēka vajadzības samazināšanos lauksaimniecībā (īpaši mazajās saimniecībās), nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstībai lauku teritorijās ir ļoti būtiska nozīme apdzīvotības un ekonomiskās rosības saglabāšanā.

Papildu ieguldījums MV 6A ir no M19.2 apakšpasākuma, kur atbalstīto uzņēmējdarbības projektu skaits ar galveno sekundāro ieguldījumu ir 445.

Šis mērķa virziens saistīts ar Programmas vajadzību risināt lauku teritoriju apdzīvotību, nodrošinot nodarbinātību un dzīves līmeņa celšanu.

6. Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi

Primāri programmētajā apakšpasākumā M6.4. līdz šim radītās darbavietas veido ceturto daļu no visā Programmas periodā plānotā. Plānoto darbavietu skaits apstiprināto projektu pieteikumos ļauj vērtēt, ka projektu veiksmīgas īstenošanas gadījumā plānotais darbavietu skaits tiks sasniegts.

Darba vietas tiek radītas jau esošajos uzņēmumos un lauku saimniecībās dažādās nozarēs.

Jaunradīto darbavietu skaitā ieguldījumu dod Programmā citos mērķa virzienos programmētie pasākumi, kam atzīmēts sekundārais ieguldījums MV 6A. Ieguldījumi lauksaimniecībā sniedz neto ieguvumu (t.i., samazinājums notiek mazākā apmērā nekā strādājot bez atbalsta), savukārt atbalsts lauksaimniecības produktu pārstrādei (MV 3A) rada papildu darbavietas. Kopumā sekundāri programmēto pasākumu ieguldījums darbavietu radīšanā vairākkārt pārsniedz MV 6A mērķvērtību.

Atbalsts MV 6A dod ieguldījumu uzņēmējdarbības attīstībā ne tikai ar mērķi radīt darbavietas, bet arī rosinot lauku saimniecības, mikro un mazos uzņēmumus attīstīt ar lauksaimniecības produktu ražošanu, pirmapstrādi un pārstrādi nesaistītu uzņēmējdarbību ar mērķi saglabāt darbavietas un nodrošināt ienākumus, tādējādi veicinot ekonomisko apriti un dzīves kvalitātes uzlabošanu laukos. Par to liecina projektu aktivitātes, radītās darba vietas un nozaru dažādošanās.

Ieteikumi

Ievērojot nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības pieaugošo nozīmi lauku ekonomikā, turpmāk lauku attīstības atbalsta politikā vēlams paredzēt lielāku publiskā finansējuma apjomu ar lauksaimniecību nesaistītu darbību attīstībai.

Lauku telpas apdzīvotībai, kas ietilpst valsts attīstības plānos, prioritāri atbalstīt administratīvi teritoriālās vienības ar sarūkošu iedzīvotāju skaitu.

Lai detalizētāk izpētītu potenciālajiem atbalsta saņēmējiem vēlāmākos atbalsta veidus un nosacījumus, ir lietderīgi veikt atsevišķu izpēti.

7.a17) CEQ17-6B - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi atbalstīja vietējo attīstību lauku apvidos?

7.a17.a) Atbilde uz novērtējuma jautājumu

1. Pasākumu saraksts ar ieguldījumu MV 6B

Primāri programmētie pasākumi un apakšpasākumi:

Pasākums	Apakšpasākums	2014-2018 projektu skaits
M07	M07.2	119
M19.	M19.1	34
	M19.21	588
	M19.22	979
	M19.3	27
	M19.4	35
Kopā		1782

Citos MV programmētie pasākumi ar sekundārajiem ieguldījumiem MV 6B

Sekundārais ieguldījums paredzēts no diviem mērķa virzieniem - MV 3A (M04.2) un MV 6A (M06.4).

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritēriji	Kopējie rezultāta rādītāji	Papildu rezultāta rādītāji
VRG aptvertā teritorija un iedzīvotāju skaits ir palielinājušies	R22/T21: procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, uz kuriem attiecas vietējās attīstības stratēģijas (prioritārā joma 6B)	
Ar LEADER/SVVA stratēģiju īstenošanu ir radītas nodarbinātības iespējas	R24/T23: Atbalstīto projektu radītās darbvietas (LEADER) (prioritārā joma 6B)	
Lauku iedzīvotāji ir guvuši labumu no vietējām aktivitātēm	R23/T22: procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, kuri gūst labumu no uzlabotiem pakalpojumiem/ infrastruktūras (prioritārā joma 6B)	
Lauku infrastruktūras	O3 - Atbalstīto	Uzlabotās

pakalpojumi ir uzlabojušies	rīcību/darbību skaits	infrastrukturā apjoms (ceļu garums) lauku teritorijās, km (Programmai raksturīgais rādītājs)
Tiek īstenoti projekti uzņēmējdarbības, infrastruktūras un sabiedriskās aktivitātes veicināšanai lauku teritorijā	O20 - Atbalstīto LEADER projektu skaits	SVVA stratēģijās atbalstīto projektu skaits sadalījumā pēc Programmā noteiktā aktivitātes veida
Projekti LEADER/SVVA stratēģiju īstenošanai dod ieguldījumu Programmas mērķa virzienos	O20 - Atbalstīto LEADER projektu skaits (uzraudzības rādītāji pēc galvenā ieguldījuma veida)	
LEADER/SVVA stratēģijas īstenošanā iesaistās vietējie iedzīvotāji, uzņēmēji, pašvaldības un NVO	O22 - Projektu virzītāju skaits un veids	
Latvijas laukos radītas un attīstās aktīvas vietējās rīcības grupas	O19 - Atbalstīto VRG skaits	
Sadarbība ir veicinājusi zināšanu un pieredzes apmaiņu starp VRG	O21 – Atbalstīto sadarbības projektu skaits O23 – Unikālo VRG skaits sadarbības projektos	Atbalstīto sadarbības projektu sadalījums pēc veida
LEADER/SVVA radījusi pievienoto vērtību		LEADER/SVVA pievienotās vērtības kvalitatīvs vērtējums
LEADER aktivitātes veicinājušas uzņēmējdarbības attīstību		Neto apgrozījuma pieaugums atbalstītajos uzņēmumos

3. Pielietotās metodes

Kvantitatīvās metodes:

Tiek izmantoti seši rādītāji (pieci iznākuma rādītāji un viens rezultāta rādītājs) no uzraudzības tabulām/datubāzes. Divi rezultāta rādītāji ir relatīvie rādītāji, kuru aprēķināšanai skaitītājā tiek izmantoti iznākuma rādītāji, bet saucējā - kopējais konteksta rādītājs CCI 1 Iedzīvotāji – lauku un pārejas. Iznākuma

rādītāji iegūti no LAD uzraudzības tabulām. Kopējie rādītāji R24/T23, R22/T21, R23/T22 tiek noteikti saskaņā ar ES paredzēto metodiku.

Papildu rādītāji. Uzlabotās infrastruktūras apjoms (ceļu garums) lauku teritorijās (km) ir Programmai raksturīgais mērķa rādītājs (11.5.), kura aprēķināšanai dati iegūti no LAD datubāzes.

Neto apgrozījuma izmaiņas % no ieguldīto investīciju apjoma aprēķina, izdalot augstāk aprēķinātās absolūtās izmaiņas ar atbalsta saņēmēja attiecināmajām izmaksām.

Kvalitatīvās metodes:

Lai veiktu LEADER/SVVA pievienotās vērtības novērtēšanu, kopā ar VLT 2018. gadā un 2019. gada sākumā tika organizēta VRG aptauja. Tika skaidrots VRG viedoklis par pasākuma īstenošanu un tā ietekmi, kā arī iesniedzēju un iedzīvotāju viedoklis. Atbilžu novērtēšanai tika izmantota Likerta skala. Apkopoti dati no 923 respondentiem par LEADER/SVVA stratēģiju ieviešanu. Tika arī veiktas daļēji strukturētas intervijas ar VRG, LAD, ZM pārstāvjiem un organizēta fokusgrupa ar VRG.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītājs		Absolūtā vērtība	Relatīvā vērtība	Datu un informācijas avots	
Kopējie iznākuma rādītāji	O3 - Atbalstīto rīcību/darbību skaits (M07.2.)	119		LAD	
	O15 - Iedzīvotāji, kuri gūst labumu no uzlabotiem pakalpojumiem/infrastruktūru (IT vai citi) (M07.2.)	13 856		LAD	
	O18 - VRG aptvertie iedzīvotāji	964 909		LAD	
	O19 - Atlasīto VRG skaits	35		LAD	
	O20 - Atbalstīto LEADER projektu skaits	1567		LAD	
	O20 - Atbalstīto LEADER projektu skaits – sadalījumā pēc dominējošā sekundārā MV	1A 95; 3A 46; 6A 445; 6B 981;		LAD	
	O21 - Sadarbības projektu skaits	12		LAD	
	O22 - Projektu virzītāju skaits un veids	1069		LAD	
	O23 – Unikālo VRG skaits sadarbības projektos			LAD	
	Starpvalstu	11			
	Starpteritoriālie	18			
	Kopējie	R22/T21: Procentuālais daudzums		94,31	LAD

rezultāta rādītāji	lauku iedzīvotāju, uz kuriem attiecas vietējās attīstības stratēģijas (prioritārā joma 6B)			
	R23/T22: Procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, kuri gūst labumu no uzlabotiem pakalpojumiem/ infrastruktūras (prioritārā joma 6B)		1,38%	LAD, LAND
	R24/T23: Atbalstīto projektu radītās darbvietas (<i>LEADER</i>) (prioritārā joma 6B)	105,08		LAD
Papildu rezultāta rādītāji	Uzlabotās infrastruktūras apjoms (ceļu garums) lauku teritorijās, km (Programmai raksturīgais rādītājs)	574		LAD
	LEADER/SVVA stratēģijās atbalstīto projektu skaits sadalījumā pēc Programmā noteiktā aktivitātes veida			
	Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas (M19.21)	588		LAD
	Vietas potenciāla attīstības iniciatīvas (M19.22)	979		
	Atbalstīto sadarbības projektu veids			
	Starpvalstu	7		LAD
	Starpteritoriālie	5		
Neto apgrozījuma pieaugums (reizes)		1,5	LAD	
Kopējie konteksta rādītāji	CCI 1 Iedzīvotāji – lauku un pārejas, %	40,1		CSP

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Mērķa virziena 6B sasniegšanai, kas vērsts uz vietējo attīstību lauku apvidos, atvēlētais publiskais finansējums veido 13% no kopējā LAP 2014-2020 publiskā finansējuma. Tajā skaitā, pasākumos M07 - 8% un M19 - 5%. Apakšpasākumā M07.2 atbalstu saņem pašvaldības grants ceļu sakārtošanai iepriekš noteikta finansējuma apmērā visam programmēšanas periodam. Atbalsts noteikts, ņemot vērā novada kopējo grants ceļu kopgarumu, reģistrēto lauksaimniecības dzīvnieku skaitu un laukaugu platības. Pasākumā M19 tiek atbalstīta LEADER/SVVA pieejas īstenošana. MV 6B kopā līdz 2018. gada beigām ir izmaksāts publiskais finansējums 29,6% apmērā no plānotā, bet apstiprināts ir finansējums 69,2% apmērā.

VRG aptvertā teritorija un līdz ar to tajā dzīvojošo iedzīvotāju skaits ir sasniedzis maksimālo VRG veidošanas nosacījumiem atbilstošo lielumu. Kopējā mērķa rādītāja R22/T21 vērtība 94,31% ir pilnībā sasniegta. Jaunajā programmēšanas periodā mainīto VRG veidošanas nosacījumu dēļ ir notikusi iepriekš izveidoto VRG pārstrukturēšanās, un to skaits ir samazinājies – atlasītas 35 VRG un to veidotās stratēģijas, no tām 6 ir multifondu – ELFLA un EJZF. Ievērojot piekrastes teritorijas vajadzību specifiku un arī to, ka atsevišķo iekšzemes VRG teritorijas ir ļoti atšķirīgas pēc platības, ko nosaka lielais iedzīvotāju blīvums Rīgas tuvumā, ir saprotams, ka VRG darbības aspekti un izaicinājumi ir atšķirīgi.

Ar SVVA stratēģiju īstenošanu ir radītas nodarbinātības iespējas. Mērķa rādītāja R24/T23 vērtība ir 105 darbavietas, kas ir 53% no plānotās. Ievērojot nosacījumu, ka jaunas darbavietas ir jārada ne vēlāk kā trešajā gadā pēc projekta īstenošanas un jā saglabā visu uzraudzības laiku, kā arī visu apstiprināto projektu

skaitu, var prognozēt, ka mērķvērtība tiks sasniegta vai pārsniegta.

Lauku iedzīvotāji ir guvuši labumu no vietējām aktivitātēm. Procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, kuri gūst labumu no uzlabotiem pakalpojumiem/ infrastruktūras (prioritārā joma 6B) sasniedzis 70% no plānotās vērtības. Rādītāja aprēķināšanai tiek izmantots labuma guvēju skaits no pašvaldību realizētajiem projektiem pasākumā M07.2. ceļu infrastruktūras uzlabošanai (ceļa posmu pārbūvei), kas ir tikai daļa no iedzīvotāju skaita pašvaldības teritorijā. Savukārt sekundārais ieguldījums veidojas no pasākuma M19.2 projektu īstenošanas, kur vietējās attīstības projektiem labuma guvēju skaitu nosaka pēc iedzīvotāju skaita projekta īstenošanas pagastā (kas nav pietiekami atbilstoša metode labuma guvēju noteikšanai uzņēmējdarbības projektiem). Tādējādi sekundārais ieguldījums mērķa vērtībā vairākkārt pārsniedz tieši programmēto ieguldījumu. LEADER/SVVA stratēģijās, intervijās ar iedzīvotājiem un VRG pārstāvjiem tiek uzsvērti ceļu nozīme lauku attīstībā.

Lauku infrastruktūras pakalpojumi ir uzlabojušies. M07.2 pasākumā projekti tiek ieviesti 53 pašvaldībās (no 110), uzlabojot 574 km lauku ceļu, kas ir 68% no plānotajiem 840 km. Kopējais iedzīvotāju skaits, kas gūst labumu no uzlabotiem pakalpojumiem/infrastruktūras ir 13 856, kas ir 69% no plānotā. Ja apstiprinātie projekti tiks sekmīgi īstenoti, tad abu rādītāju pašreiz sasniegtā vērtība divkāršosies, par vairāk nekā trešdaļu pārsniedzot mērķvērtības. Tomēr vajadzības lauku ceļu sakārtošanā daudzkārt pārsniedz programmā paredzēto finansējumu un rādītājus (skat. 25. KNJ).

Tiek īstenoti projekti uzņēmējdarbības, infrastruktūras un sabiedriskās aktivitātes veicināšanai lauku teritorijā. Projekti LEADER/SVVA stratēģiju īstenošanai dod ieguldījumu Programmas mērķa virzienos 6A (445 ar lauksaimniecību nesaistīti uzņēmējdarbības projekti), 3A (46 projekti pārtikas ražošanā) un 1A (95 inovatīvi projekti).

LEADER/SVVA stratēģijas īstenošanā iesaistās vietējie iedzīvotāji, uzņēmēji, pašvaldības un NVO. Projektu virzītāji ir 498 NVO, publiskās institūcijas un 568 MVU. Saimnieciskiem projektiem vairāk ir MVU, sabiedriska rakstura projektiem – pašvaldības un NVO. Šāds dalībnieku sadalījums vērtējams, kā mērķiem atbilstošs.

Apakšpasākumā M19.2 stratēģiju īstenošanai nodalītas aktivitātes Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas (M19.21) un Vietas potenciāla attīstības iniciatīvas (M19.22), kurās izmaksāts attiecīgi 42% un 51% no apakšpasākuma kopējā publiskā finansējuma. Saskaņā ar pasākuma nosacījumiem LEADER/SVVA stratēģijās ir jāievēro 50% īpatsvars uzņēmējdarbības projektiem, kas pašlaik gandrīz sasniedz paredzēto.

Latvijas laukos radītas un attīstās aktīvas vietējās rīcības grupas (VRG). Tika atbalstītas 34 no 35 VRG sagatavošanās apakšpasākumā M19.1, kas ir pabeigts. Apakšpasākuma nozīme VRG aptaujās tika novērtēta kā augsta – tika stiprināta VRG kapacitāte, izstrādātas SVVA stratēģijas.

Sadarbība ir veicinājusi zināšanu un pieredzes apmaiņu starp VRG. Atbalsts pamatdarbības izmaksām un iedzīvināšanai no VRG puses aptaujās tiek vērtēts kā ļoti nozīmīgs, kas veicina VRG kapacitāti.

VRG veido kapacitāti savstarpēji sadarbojoties un apmainoties ar pieredzi Latvijā un starptautiski. Parasti VRG ir iesaistīti vairāk nekā vienā projektā. Vidēji starpvalstu projektos ir 5 partneri, starpteritoriālajos – 4. Projektu mērķgrupas ir atšķirīgas – tūristi, mazie ražotāji, vietējā sabiedrība kopumā, pašvaldības, jaunieši, biškopji, uzņēmēji, pakalpojumu sniedzēji, sniedzot ieguldījumu galvenokārt MV 6A un 1A. Nelielais starpvalstu projektu skaits ir skaidrojams ar projektu iesniegumu laika nesakrītību starptautiskajiem partneriem, vērtēšanas kritēriju nosacījumiem, kur veidojas priekšrocības starpvalstu projektiem.

LEADER/SVVA devuma apzināšanai veikto VRG un iedzīvotāju aptauju rezultātu apkopojums liecina par šīs pieejas īstenošanas kvalitatīvo pusi, kas pēc būtības ir pats svarīgākais vietējās attīstības virzītājspēks.

Respondenti pozitīvi ir novērtējuši stratēģijas izstrādes, VRG darbības nodrošināšanas un aktivizēšanas pasākumus – M19.1 un M19.4. Minētie pasākumi nodrošina veiksmīgu stratēģijas īstenošanu. VRG ir iesaistījušas teritorijas izpētē un stratēģiju izstrādē daudzus dalībniekus, arī augstskolu pasniedzējus un studentus. Pozitīvi novērtēta sadarbība ar VLT, uzsvērtā stratēģiju izstrādes metodikas nozīme. Tomēr VRG intervijās atzīmē, ka noteiktie pasākumi limitē tās izvēles, kas būtu nepieciešamas vietējai sabiedrībai. To apstiprina arī veiktā SVVA stratēģiju analīze.

Stratēģiju ieviešanas darbības attiecas uz M19.2 apakšpasākumu. Prasība uzņēmējdarbības projektiem atvēlēt ne mazāk kā 50% finansējuma kopumā tiek vērtēts kā adekvāts, tomēr pastāv arī atšķirīgi viedokļi. Atbalsts tiek vērtēts kā nozīmīgs. Ietekme uz apdzīvotību ir novērtēta kā nozīmīga, tai skaitā līdzvērtīgs vērtējums visos jautājuma aspektos - darba vietas mazajiem ražotājiem, algotas darba vietas, pakalpojumi, sociālā vide, fiziskā vide.

Stratēģiju ieviešanas procesā, ir gadījumi, ka projekti tiek noraidīti finansējuma trūkuma dēļ noteiktās kārtās. Te būtu iespējas sabalansēt starp rīcību definēšanu, kārtu izsludināšanu un kārtās paredzēto finansējumu. VRG ir iespējas uzlabot stratēģiju rīcību definēšanu, lai tās atbilstu vietas vajadzībām.

Kopumā visi sabiedriskās aktivitātes projekti ir veicinājuši iedzīvotāju iesaisti kādā no interešu jomām. Lielāks projektu īpatsvars ir sporta un kultūras jomās, turpretī mazāk projektu ir sociālajā un vides aizsardzības jomās. Iedzīvotāji aptaujās pauduši atbalstu LEADER aktivitātēm un pozitīvi vērtē devumu vietējā attīstībā. Aktivitātes tiek vērtētas kā atbilstošas vajadzībām, īpaši uzsverot sociālekonomiskos faktorus, vides un infrastruktūras sakārtošanu.

Atbildēs par lauku iedzīvotāju ieguvumiem, izmantotajām iespējām, ko piedāvā LEADER/SVVA atbalstītie projekti, VRG pārstāvji tās vērtējuši kā vidēji nozīmīgas. Maza ietekme ir bijusi LEADER/SVVA projektiem, kas vērsti uz maznodrošināto iekļaušanu un nabadzības mazināšanu, kas ir problēma laukos. VRG aptaujās minēts, ka iespējas to ietekmēt vai veicināt, izmantojot stratēģiju, ir minimālas.

VRG pārstāvji LEADER ietekmi uz inovāciju rašanos ir novērtējuši kā vidēji zemu. Fokusgrupās iegūtā informācija apstiprina, ka daudzas VRG un arī LAD iestādes visai piesardzīgi vērtē projektu pieteikumus, kas pretendē uz inovatīvu statusu. Inovāciju definīcija katrai VRG bija jāpieņem sava. Īpaši svarīgas ir sociālās inovācijas, kas pašlaik ir vāji apzinātas. Tieši inovācijas ir viens no pamatprincipiem, kas kopā ar augšupejošas attīstības principu atbalstītu vietējo vajadzību respektēšanu, un tā ir LEADER/SVVA būtība.

VRG kopējais viedoklis - pasākuma īstenošanas administratīvais slogs ir pieaudzis. Projektu iesniedzēji norāda uz sarežģītu grāmatvedību un noteiktajām prasībām atskaišu sagatavošanā. Palielinājusies lejupejošās pieejas dominante, kas ietekmē iespējas īstenot vietējās vajadzības. Stratēģijās vajadzības un rīcības tiek pakārtotas finansējuma nosacījumiem un tematikai. Tomēr VRG atzīst, ka ir iespēja lemt un organizēt vietējo iedzīvotāju interesēm atbilstošus projektus. VRG pārstāvji arī norāda, ka viņiem nepieciešams uzlabot zināšanas un prasmes, kas saistītas ar sabiedrības komunikāciju, projektu vadību, tehniskajām spējām, vadības zināšanām, IT, valodu prasmēm. Ir uzskats, ka LEADER/SVVA finansējums būtu jāpalielina, uz ko norāda arī projektu pieteikumu skaits.

Līdz ar atziņām par jauninājumu un lejupejošo metodisko norādījumu un nosacījumu pozitīvo ietekmi uz VRG darbības uzlabojumiem, tika izteikts arī viedoklis par to, ka jaunā perioda nosacījumi neatbilst LEADER/SVVA ideoloģijai un ka attiecināmās izmaksas ir noteiktas ļoti stingros rāmjos. Maz uzmanības

tiek pievērsts darbam ar vietējo sabiedrību – kopienām, jo tam nav speciāli noteiktas aktivitātes, bet VRG bieži nav prasmju šādām darbībām, uz ko norāda VRG izteiktās apmācību nepieciešamības.

Lielākā daļa no respondentiem uzskata, ka situācija laukos ir uzlabojusies. Skeptiska ir attieksme pret jaunu darba vietu un uzņēmumu veidošanu. Kā galvenie šķēršļi ir norādīti - projektu izskatīšanas un apstiprināšanas nosacījumi un process; dokumentācijas un grāmatvedības kārtošana; projektu realizācijai nepieciešamais privātais finansējums.

Sociālā kapitāla stiprināšanā nozīmīgi ir M19.1, M19.4 apakšpasākumi. Arī pasākumi, kas tiek atbalstīti M19.22 – sabiedriska rakstura aktivitātes veido sociālo kapitālu.

Savu gatavības pakāpi LEADER/SVVA pieejas īstenošanai un spēju īstenot stratēģiju iedzīvotāju iedzīvotāju pasākumus aptaujātie VRG pārstāvji vērtē kā lielu. To skaidro ar VRG administratīvo vadītāju un valdes locekļu regulāru dalību LAD, VLT, LLF organizētajās mācībās un semināros. Daudzu VRG pārstāvji norāda, ka piedalās Eiropas Tīkla lauku attīstībai organizētajos pasākumos.

Esošā kārtība stratēģiju apstiprināšanas/ grozījumu saskaņošanai LEADER/SVVA stratēģiju atlases komitejā, kuras sastāvā ietilpst daudzu nozaru speciālisti, ir ļoti laikietilpīga un būtu pietiekami, ja stratēģijas izvērtētu ZM un LAD, kuri arī ir atbildīgi par programmas ieviešanu.

Pozitīvi vērtēta EPS sistēmas lietošana. Pozitīvas pārmaiņas sociālā kapitāla veidošanā panāktas veicinot ciešāku komunikāciju un informācijas apmaiņu starp iesaistītajām pusēm - VRG, LAD, ZM, Lauku forumu, Valsts lauku tīklu, Valsts zivsaimniecības tīklu. Visciešākās saites veidojas VRG starpā.

LEADER/SVVA ir devis ieguldījumu Savienības gudras, ilgtspējīgas un integrējošas izaugsmes stratēģijas mērķu sasniegšanā — nodarbinātības palielināšanā lauku teritorijās, nabadzības samazināšanas lauku teritorijās un IKP pieaugumā.

LEADER aktivitātes ir bijušas efektīvas, par to liecina atbalstīto saimniecību neto apgrozījuma kāpums atbilstoši pārskatu datiem, kas vairāk nekā 1,5 reizes pārsniedz projektu attiecināmās izmaksas. Tas būtiski pārsniedz attiecīgajos projektos plānotos rādītājus, kuri bija noteikti vai nu 10% no līdzšinējā neto apgrozījuma, vai 30% no ieguldīto investīciju vērtības.

LEADER /SVVA ieviešanai ir ievērojama loma Programmas vajadzību risināšanā, kas saistītas ar lauku iedzīvotāju sociālo aktivitāti dažādās jomās un lauku teritoriju apdzīvotības saglabāšanā, paaugstinot dzīves līmeni, nodrošinot nodarbinātību un pakalpojumu pieejamību.

6. Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi

Pasākumu īstenošanai plānotajā apjomā vēl nepieciešams izsludināt jaunas projektu pieņemšanas kārtas.

Abi pasākumi (M19., M7.2), kas vērsti uz vietējo attīstību lauku apvidos, sekmē Programmā definēto 15., 16., 17. vajadzību apmierināšanu (pielikuma 25.tab.).

Programma dod ieguldījumu lauku teritoriju apdzīvotības saglabāšanā, dzīves līmeņa paaugstināšanā un nodarbinātības palielināšanā, jo projektos plānotais darbavietu pieaugums pārsniedz Programmā paredzēto.

M19 ir vienīgais pasākums, kas veicina lauku iedzīvotāju sociālo aktivitāti.

LEADER/SVVA pasākuma īstenošanā ir pieaugusi lejupejošās pieejas nozīme, samazinot vietējās iniciatīvas. Pastāv drauds šim procesam attīstīties tālāk jaunajā periodā palielinoties multifondu pieejai.

LEADER/SVVA maz uzmanības tiek pievērsts nabadzības mazināšanai un sociālās iekļaušanas jautājumiem.

VRG ir nepieciešamība pēc darbinieku kapacitātes veicināšanas pasākumiem.

Ieteikumi

Turpmāk nepieciešams veicināt LEADER/SVVA augšupejošās pieejas attīstīšanu, vietējas iniciatīvas, zināšanu un inovāciju lomas pieaugumu, darbu ar vietējām kopienām.

Pārdomāt SVVA ieviešanas projektu administrēšanas uzlabojumus maksimāli vienkāršojot gan VRG darbu, gan projektu pieteicēju uzraudzību. Pārdomāt iespēju visu atbildību par apstiprinātajiem un ieviestajiem projektiem nodot VRG.

Lai veicinātu nabadzības samazināšanu lauku teritorijās, vēlams rosināt sociālās uzņēmējdarbības projektu īstenošanu.

Rosināt mācības/pieredzes apmaiņas darbības VRG darbinieku kompetences celšanai nepieciešamajās tēmās, tajā skaitā, iesaistot VRG valdes locekļus.

Nepieciešama starpvalstu un starpteritoriālo sadarbības projektu vērtēšanas nošķiršana. Lai veidotu vienotu pieteikšanās laiku starpvalstu projektiem, izskatīt iespēju veidot vienotus nosacījumus ES līmenī.

7.a18) CEQ18-6C - Cik lielā mērā LAP intervences pasākumi uzlaboja informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) pieejamību, izmantošanu un kvalitāti lauku apvidos?

Šis jautājums ir atzīmēts kā nebūtisks šai GĪZ versijai

Mērķa virziens 6C nav izvēlēts LAP

7.a19) CEQ19-PE - Cik lielā mērā LAP iedarbīgumu ir palielinājusi sinerģija starp prioritātēm un prioritārajām jomām?

7.a19.a) *Atbilde uz novērtējuma jautājumu*

1. Programmas sinerģijas un transversie efekti

Mērķa virziens	Mērķa virzieni		
	uz kuriem sekundārais ieguldījums ir paredzēts Programmā	uz kuriem sekundārais ieguldījums tiek attiecināts GĪZ 2019	kuros novērtēta sinerģija
1A	2A, 3A, P4, 5B, 5C, 5D un 5E	2A, 3A, 5B, 5D un 5E	
1C	2A, 3A, P4, 5B, 5C, 5D un 5E	2A, 3A, 5B, 5D un 5E	
2A	1A, 1C, 2B, 3A, P4, 5B, 5C, 5D,	3A, 4B, 4C, 5B, 5D, 5E un 6A	5B

	5E un 6A		
2B	2A un 6A	2A un 6A	
3A	2A, 5B, 6A un 6B	2A, 5B, 6A un 6B	
3B	2A un 6A	2A un 6A	
5B	2A, 3A un 6A	2A, 3A un 6A	2A
5C		2A, 3A, 5D un 6A	
5D	2A un 6A	2A un 6A	
5E	4A	4B un 4C	4A
6A	6B	6B	2A
6B	1A, 2A, 3A un 6A	3A un 6A	6B
4 (mežs.)	1A, 1C un 5E	5E	
4 (lauks.)	1A, 1C un 2A	2A	2A, 5D

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritērijs	Kopējie rezultāta rādītāji	Papildu rezultāta rādītāji
Atbalstītie LAP 2014-2020 pasākumi ir papildinoši tādā veidā, lai radītu sinerģiju caur savstarpēju interakciju	Visi kopējie rezultāta rādītāji	Pozitīvās un negatīvās mijiedarbības atbalstīto LAP 2014-2020 pasākumu starpā
Pasākumu kompozīcija atbalsta to sinerģiju mērķa virziena, lauku attīstības virziena un programmas līmenī		Atbalstīto LAP 2014-2020 pasākumu sekundārie ieguldījumi

3. Pielietotās metodes

Kvantitatīvās metodes:

Kvalitatīvais novērtējums tika veikts sinerģijām un negatīvajiem transversajiem efektiem starp mērķa virzieniem un LAP 2014-2020 prioritātēm. Pozitīvie un negatīvie transversie efekti tika vērtēti kvalitatīvi, sākot ar pasākumu un/ vai apakšpasākumu kompozīciju katrā mērķa virzienā un, salīdzinot to ar visiem citiem mērķa virzieniem, lai spriestu par apmēru, kādā sekošana intervences loģikai ir ietekmējusi beigu sasniegumus virzībā uz Programmas mērķiem, rezultativitāti un lietderīgumu, kā arī uz tās rezultātiem un ietekmēm.

Atbildes sagatavošanā uz novērtējuma jautājumu sinerģiju novērtējumā starp mērķa virzieniem un prioritātēm tieši programmētajā mērķa virzienā tiek ņemts vērā sekundārais ieguldījums no darbībām citos mērķa virzienos atbilstoši aprēķiniem, kuri veikti atbilstoši sagatavošanā uz novērtējuma jautājumiem 1 - 18.

Kvalitatīvajā izvērtējumā tiek noteikts atsevišķos mērķa virzienos programmēto darbību papildu ieguldījums rādītāju (kopējo/papildu) vērtībās citos mērķa virzienos.

Sinerģiju kvalitatīvais izvērtējums tiek veikts, pamatojoties uz LAD sniegto informāciju par atsevišķos mērķa virzienos, pasākumos un apakšpasākumos realizēto projektu paredzamo ietekmi uz citiem mērķa virzieniem. Turklāt ir ņemtas vērā arī novērtēšanas procesā papildus konstatētās sinerģijas.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītāji		Nepieciešamie dati	Datu avoti
Kopējie rādītāji	Visi rezultāta rādītāji un papildinošie rezultāta rādītāji	Visu to kopējo un papildu rādītāju kvantifikācija, kuri ir izmantoti, lai noteiktu programmas rezultātus, ņemot vērā primāros un sekundāros ieguldījumus	Novērtējuma secinājumi par KNJ 1-18 un rezultāta rādītāju aprēķināšana Tematisko novērtējumu atskaites
Papildu rādītāji	Visi papildu rādītāji, kuri ir izmantoti, lai aprēķinātu primāro un sekundāro ieguldījumu mērķa virzienos	Visu attiecināmo papildu rādītāju kvantifikācija	Novērtējuma secinājumi par KNJ 1-18 un rezultāta rādītāju aprēķināšana Tematisko novērtējumu atskaites

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Prioritāte P1 ir izteikti horizontāla prioritāte ar trīs mērķa virzieniem, kas veido sinerģiju ar vairākiem pasākumiem un apakšpasākumiem, veidojot tiešu un netiešu ieguldījumu. Prioritātes pasākumiem atvēlētais finansējuma apjoms tiek ieguldīts MV 2A (M01, M02, M16) un P4 (M01, M02) jomās, bet tiek uzskaitīts arī MV 1A mērķa rādītājā, savukārt MV 2A un P4 vajadzību rosinātās un šajos virzienos finansētās zināšanu pārneses darbības rezultāti tiek uzskaitīti MV 1A (konsultāciju saņēmēju skaits), MV 1B (sadarbības grupu skaits) un MV 1C (mācību dalībnieku skaits). Līdz ar to šie MV veido savstarpēju tiešu un sekundāru ieguldījumu.

Pasākumu M01 un M02 darbību īstenošana notiek atbilstoši plānotajām saiknēm ar lielāku akcentu uz lauksaimniecības nozari vides aspektā P4, ko nosaka lielais platību maksājumu saņēmēju skaits (īpaši, BDUZ un bioloģiskās lauksaimniecības platību apsaimniekošanā) un nepieciešamība paaugstināt zināšanas par savstarpējās atbilstības normu ievērošanu augkopībā un lopkopībā. Šīs mācību un konsultāciju tēmas, tāpat arī normatīvu ievērošana mežsaimniecībā, cieši saistās ar aktualitātēm, kas dod sekundāro ieguldījumu MV 3A (pārtikas kvalitātes nodrošināšana) un P5 mērķa virzienos saistībā ar pielāgošanos klimata pārmaiņām.

Savukārt MV 2A finansētie mācību kursi veicina ne tikai lauksaimnieku konkurētspēju (tostarp uzņēmējdarbības un kooperācijas prasmes), bet arī meža īpašnieku saimnieciskās darbības konkurētspēju, kas varētu būt pat tiešs, ne tikai sekundārs ieguldījums apakšpasākumā M08.5, kas iepriekšējā programmēšanas periodā bija iekļauts konkurētspējas asī, bet šajā periodā tiek uzsvērts tā ieguldījums MV 5E. Ar mežsaimniecību saistītās tēmas apakšpasākuma M01.1ursos MV 2A ir mežaudžu sertifikācija un apsaimniekošana, savvaļas dzīvnieku slimības, mežaudžu ražības un CO2 apjoma piesaistes palielināšana. Ieguvēji no sinerģijas ir tie lauksaimnieki, kam pieder mežs un kam ir iespēja līdzsvarot sezonāli savus saimniekošanas resursus un piemērot praksē iegūtās zināšanas.

Arī MV 2A programmētais sadarbības pasākums M16, kas ar diviem saviem apakšpasākumiem tiek īstenots lauksaimniecības konkurētspējai, iekļauj arī projektus mežsaimniecībā un lauksaimniecības produktu pārstrādē, turklāt trešais apakšpasākums atbalsta lauku tūrisma mārketinga pasākumus. Lai arī nav izvēlēts neviens no M16 vides apakšpasākumiem, tomēr tiek atzīmēta projektu ietekme arī uz vides un

klimate mērķiem, bet vēl ir pārāgi novērtēt šo ieguldījumu, jo pasākums vēl sākuma posmā.

Prioritātē P2 izvēlēti divi mērķa virzieni, kur MV 2A (lauku saimniecību ekonomisko rādītāju uzlabošana) tieši programmētajiem pasākumiem M04.1 (modernizācija) un M06.3 (mazo lauku saimniecību attīstība) ir konstatēts paredzētais sekundārais ieguldījums mērķa virzienā 6A, sekmējot mazu uzņēmumu izveidi un attīstīšanu (atbalstīta 2104 mazo saimniecību ieešana tirgū), kā arī radot darbavietas (aprēķinātā neto ietekme uz darbavietu radīšanu ir 553 darbavietas). Pasākumam M04.1 konstatēts plānotais sekundārais ieguldījums MV 5D sakarā ar to projektu devumu, kuri paredz ieguldījumu klimata mērķos, tostarp emisiju samazināšanā. Savukārt paredzētais pasākuma M06.3. ieguldījums MV 2B nav konstatēts, tomēr ir iespējams.

Mērķa virziena 2B – kvalificētu jauno lauksaimnieku ienākšana - prioritāri programmētajā pasākumā M06.1 visiem projektiem ir norādīta paredzētā sekundārā ietekme mērķa virzienā 6A, kas izpaužas kā mazu uzņēmumu izveide un attīstīšana. Sagaidāms arī ieguldījums darbavietu radīšanā, kas šajā novērtējumā nav kvantificēts. Šis pasākums sekmē arī MV 2A mērķus ar to, ka radušās dzīvotspējīgas lauku saimniecības, kas spēj konkurēt nozarē.

Prioritātē P3 izvēlēti divi mērķa virzieni, kur MV 3A prioritāri programmētā pasākuma M04.2 projektos ir konstatēta paredzētā sekundārā ietekme mērķa virzienos 2A, 6A un 6B. Ietekme izpaudusies lauksaimnieciskās izlaides palielinājumā, saimnieciskās darbības dažādošanā un nelauksaimnieciskās darbības attīstībā laukos, kā arī darbavietu radīšanā (338 jaunas darbavietas). Ietekme uz MV 5B (enerģijas izmantošanas efektivitāte) nav skaitliski apstiprināta, tomēr iespējama. Arī pasākuma M09.1 trīs projektiem ir bijusi paredzētā sekundārā ietekme mērķa virzienos 2A un 6A.

Mērķa virzienā 3B prioritāri programmētajiem pasākumiem M05 un M17.1 ir bijusi paredzētā sekundārā ietekme mērķa virzienos 2A (ņemot vērā riska vadības atbalsta pozitīvu ietekmi uz atbalstīto saimniecību ekonomisko situāciju) un 6A.

Prioritātē P4 (mežsaimniecība) prioritāri programmētajiem apakšpasākumiem M8.3/M8.4 un M12.2 ir bijusi paredzētā sekundārā ietekme mērķa virzienā 5E ar attiecīgi 7 un 90 projektiem. Novērtēšanas ietvaros konstatēts, ka M8.3/8.4. ieguldījums MV 5E vērtējams kā nozīmīgāks salīdzinājumā ar primāri plānoto.

Prioritātē P4 (lauksaimniecība) prioritāri programmētajam pasākumam M13 (ADSI) ir bijusi paredzētā sekundārā ietekme mērķa virzienā 2A ar 38 786 atbalsta saņēmējiem (ņemot vērā ADSI atbalsta pozitīvu ietekmi uz saimniecību ekonomisko situāciju).

Prioritātē P5 programmēti 4 mērķa virzieni, bet pasākumi MV 5C vēl nav uzsākti un tiek mainīta intervence, paredzot īstenot ieguldījumu šajā MV no cita pasākuma. Apakšpasākumu M04.1 un M04.2 projekti var būt primāri programmēti gan MV 2A un 3A, gan 5B un 5D (var būt vairāki MV), ko nosaka pieteiktajā projektā atzīmētais MV. Visi šie projekti dod savstarpēju sekundāru ieguldījumu šajos MV un MV 6A.

Prioritātē P6 izvēlēti divi MV, kur 6A prioritāri programmētajam apakšpasākumam M06.4 bija paredzētā sekundārā ietekme MV 6B, un pasākums arī devis šo ietekmi ar atbalstītajiem 152 projektiem, kā rezultātā radītas 34 darba vietas. MV 6B prioritāri programmētajam pasākumam M07.2 paredzēja sekundāro ietekmi mērķa virzienos 2A un 6A. Pasākuma rezultātā 119 projektos tika salaboti 574 km ceļu, kas dod ieguldījumu lauksaimniecības konkurētspējā un uzņēmējdarbības attīstībai laukos.

Prioritāri programmētajiem pasākumiem M19.1, M19.3 un M19.4 ir bijusi paredzētā sekundārā ietekme mērķa virzienā 6A (attiecīgi 34, 27 un 35 projektiem), ietekme ir paredzama netieša, apakšpasākumi var

veicināt saimniecību dažādošanos, izstrādājot attīstības stratēģijas, nosakot atbilstošas rīcības, veidojot sadarbības projektus, kas vērsti uz zināšanu un pieredzes apgūšanu, organizējot informēšanu par iespējamā iesniegt projektus, tomēr tieši nerada darba vietas un nav orientēti uz saimniecisko projektu atbalstu. Prioritāri programmētajam pasākumam M19.2 bija paredzētā sekundārā ietekme mērķa virzienos 3A un 6A, kas arī ir sniegts atbalstot uzņēmējdarbību 27 projektiem (M19.21), radot 105 darbavietas un potenciāli apakšpasākumā vairāk kā 1000.

Neplānotie pozitīvie transversie efekti

Ņemot vērā projektos norādīto virzību uz kādu no mērķiem, konstatēts, ka vairākos pasākumos ieviestie projekti dod neplānotu ieguldījumu arī citos mērķa virzienos.

Mērķa virziena 2A prioritāri programmētā pasākuma M04.3 458 projektiem ir bijusi neplānota sekundārā ietekme mērķa virzienā 5D, jo projekti vērsti uz meliorāciju, līdz ar to iespaido arī klimata mērķus. Ietekme uz MV 6A šiem projektiem ir indikatīva, jo novērtējums ir veikts par visiem MV 2A projektiem kopā, un pielietotā metodika neparedz izdalīt, vai ietekme ir arī no M4.3.

Savukārt šī MV pasākuma M04.1. pozitīvā ietekme uz MV 2B izpaužas sakarā ar kvalificētu gados jaunu lauksaimnieku atbalstu, jo nozīmīgs skaits atbalstīto lauksaimnieku ir vecumā līdz 40 gadiem un ar atbilstošu izglītību.

Vairākiem vides pasākumiem (BLA, VSMD, RLZP) ir bijusi programmā neplānota sekundārā ietekme MV 5D. Mērķa virziena 5D prioritāri programmētā pasākuma M04.2 projektiem ir bijusi neplānota sekundārā ietekme MV 4B, kā arī 3 projektiem ir bijusi neplānota sekundārā ietekme mērķa virzienā 3A.

Mērķa virziena 5E prioritāri programmētā pasākuma M8.1 688 projektiem ir bijusi neplānota sekundārā ietekme mērķa virzienos 4B un 4C. Prioritāri programmētā pasākuma M8.5 5910 projektiem ir bijusi neplānota sekundārā ietekme mērķa virzienā 4C, kā arī atbilstoši eksperta veiktajam pētījumam konstatēta pozitīva ietekme uz MV 2A caur meža īpašnieku (kuri ir arī lauku saimniecību īpašnieki) ekonomiskās situācijas uzlabošanu.

6. Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi

Kopumā var secināt, ka plānotās sinerģijas starp prioritātēm (sekundārā ietekme no tabulas rindu prioritātēm uz kolonu prioritātēm) ir notikušas. Bez tam ir konstatēta neplānota sekundārā ietekme 4. 5. un 6. prioritāšu ietvaros starp atsevišķiem vienas un tās pašas prioritātes mērķa virzieniem.

Sinerģijas starp mērķu virzieniem pastiprinājušas LAP 2014-2020 efektivitāti MV 2A un 6A, papildus tieši programmētajiem pasākumiem veicinot lauku saimniecību ekonomisko attīstību, kā arī darbavietu radīšanu. Savukārt niecīgs ieguldījums ir paaudžu maiņas sekmēšanā lauksaimniecībā (2B) un risku vadībā (3B).

Sinerģijas starp mērķu virzieniem nozīmīgi papildinājušas Programmas ieguldījumu MV 5E un 4B.

Vairākos gadījumos plānotās sekundārās ietekmes nav skaitliski konstatētas (tajā skaitā, pabeigtu projektu trūkuma dēļ), tomēr novērtētāju rīcībā esošā informācija neļauj noliegt to esamību. Detalizētāks sekundārās ietekmes izvērtējums būs iespējams ex-post novērtējumā.

Ieteikumi

Turpmākā sekundārās ietekmes plānošanā būtu lietderīgi ņemt vērā novērtēšanā konstatētos papildu efektus.

Lai sekmētu to mērķu sasniegšanu, kuros sekundārais ieguldījums ir mazs vai nav konstatēts (2B un 3B), būtu lietderīgi iestrādāt citu MV pasākumos attiecīgus atbalsta nosacījumus, kuri veicina šo mērķu sniegumu (tajā skaitā, jauno lauksaimnieku atbalstu, apdrošināšanu un cita veida risku vadību u.c.).

7.a20) CEQ20-TA - Cik lielā mērā tehniskā palīdzība sekmēja sasniegt Regulas (ES) Nr. 1303/2013 59. panta 1. punktā un Regulas (ES) Nr. 1305/2013 51. panta 2. punktā noteiktos mērķus?

7.a20.a) *Atbilde uz novērtējuma jautājumu*

1. Atbalsts tehniskajai palīdzībai (izņemot valsts lauku tīklu jeb VLT)

TP mērķis ir atbalstīt efektīvu un atbilstošu LAP 2014-2020 sagatavošanu, pārvaldību, uzraudzību, novērtēšanu, kā arī informācijas, saziņas, tīklu veidošanas, sūdzību izskatīšanas, kontroles un revīzijas pasākumus, lai sasniegtu plānotos rezultātus. Atbalsta saņēmēji pasākuma ietvaros ir ZM, kas Programmā ir noteikta kā atbildīgā par TP finansiālo līdzekļu apsaimniekošanu, un LAD kā akreditēta maksājumu aģentūra. Ievērojot Regulas (ES) Nr.1303/2013 65. pantā minētos nosacījumus, ZM un LAD turpināja TP ietvaros atbalstāmo darbību/aktivitāšu īstenošanu atbilstoši pasākumā noteiktajiem mērķiem.

No kopējā TP izmaksātā finansējuma 32% tika atvēlēti VLT darbības nodrošināšanai (M20.2. apakšpasākums “Atbalsts valsts lauku tīklu jeb VLT izveidei un darbībai”), bet pārējie 68% jeb 26,2 tūkst. EUR tika izmaksāti M20.1. apakšpasākumā “Atbalsts tehniskajai palīdzībai (izņemot valsts lauku tīklu jeb VLT)”.

Kopumā atbalstīti 22 projekti, no kuriem puse ir pabeigta.

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritēriji	Izvēlētie rādītāji
Institucionālā un administratīvā LAP ieviešanas kapacitātes tikusi stiprināta atbilstoši Regulas (EU) Nr. 1303/2013 59.(1) punktā	LAP vadībā iesaistītā personāla skaits, Kapacitātes celšanas pasākumu skaits
LAP komunikācija sabiedrībā pieaug	Reģionālo diskusiju apmeklētāju skaits, LAP 2014-2020 komunikācijas rīku skaits
TP uzraudzībā ir uzlabojusies	Uzraudzības komiteju sēžu skaits
LAP ieviešana uzlabojusies, administratīvā sloga atbalsts saņēmējiem samazinājies	Pieteikumu izvērtēšanas procesa ilgums, Maksājuma izvērtēšanas ilgums

3. Pielietotās metodes

Kvantitatīvās metodes:

Lai iegūtu datus, kas nepieciešami novērtējuma sagatavošanā par TP ieguldījumu LAP mērķu sasniegšanā, izmantota ZM mājaslapā pieejamā informācija, LR ZM ikgadējie publiskie pārskati, LAD publiskie gada pārskati, LAP 2014-2020 Uzraudzības komitejas sēžu protokoli, Gada īstenošanas ziņojums par 2016. un 2017. gadu un cita pieejamā informācija.

Kvalitatīvās metodes:

Dokumentu kvalitatīvā analīze tika veikta, lai iegūtu sistemātisku priekšstatu par TP ietvaros atbalstīto darbību/aktivitāšu būtību un efektivitāti. Tika veiktas daļēji strukturētas intervijas ar ZM un LAD pārstāvjiem, lai iegūtu priekšstatu par LAP 2014-2020 vadošās (ZM) un uzraugošās (LAD) iestādes skatījumu uz TP procesu, līdzekļu izlietojuma efektivitāti, identificētu veiksmes un problēmas tās gaitā. Lai noskaidrotu citu Programmas īstenošanā iesaistīto institūciju skatījumu uz TP ietvaros atbalstīto pasākumu efektivitāti, tika veiktas intervijas ar LAP UK locekļiem.

Novērtējumā veikta kvantitatīvo un kvalitatīvo datu triangulācija, lai iegūtu pilnvērtīgu priekšstatu par TP ietvaros atbalstītajām darbībām/aktivitātēm no dažādu iesaistīto pušu perspektīvas.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Izvēlētie rādītāji		Kopā no 2014. - 2018. gadam	Datu avots
Iznākuma rādītājs	O1 Kopējais publiskais finansējums EUR (M020.1)	26 167 982	LAD
Papildu rādītāji	LAP 2014-2020 vadībā iesaistītā personāla skaits	223	ZM un LAD
	Kapacitātes celšanas pasākumu skaits	191	ZM un LAD
	Uzraudzības komiteju sēžu skaits	6	ZM
	LAP 2014-2020 komunikācijas rīku skaits	1998	ZM
	Reģionālo diskusiju apmeklētāju skaits	928	ZM
	Pieteikumu izvērtēšanas procesa ilgums	2 mēn.	LAD
	Maksājuma izvērtēšanas ilgums	17 dienas	LAD

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Programmā TP atvēlētais finansējums ir jau par 98,6% apstiprināts kopumā pieteiktajos projektos, tādā zināms TP izmantošanas virziens. No apstiprinātā kopējā finansējuma 41,9 milj. EUR ir paredzēti TP (bez VLT) darbībām (neietverot sagatavošanas un revīzijas darbības), galvenokārt pārvaldības (86,4%) un kontroles (9,3%) darbībām, mazāk novērtēšanas, uzraudzības un informācijas, saziņas darbības un tīklu veidošanas darbībām (kopā 4,4%). Jāpiebilst, ka informācijas, saziņas darbības un tīklu veidošanas darbībām veltīts ir viss VLT paredzētais finansējums 20,5 milj. EUR, skat. atbildi uz KNJ 21.

Visi 2016. gadā iesniegtie un divi 2017. gada projekti ir pilnībā pabeigti, pārējos projektos finansējums tiek apgūts pakāpeniski. Finansējuma apguve ir proporcionāla apstiprinātajam sadalījumam visās 5

darbībās.

Gada īstenošanas ziņojumā par 2017. gadu minēts, ka TP ietvaros 2017. gadā turpinājās kopš perioda sākuma izsludinātās nepārtrauktās pieteikšanās ietvaros ZM un LAD iesniegto un apstiprināto projektu īstenošana. Šie projekti sniedz atbalstu LAP 2014-2020 ieviešanai un pasākumu administrēšanai, VLT aktivitāšu nodrošināšanai, informācijas un publicitātes pasākumi atbalsta saņēmējiem un plašākai sabiedrībai par LAP 2014-2020 ieguldījumu lauku attīstībā, atbalsta saņēmēju labajām praksēm kā arī Programmas nepārtrauktās novērtēšanas sistēmas darbības nodrošināšanai.

Pārvaldības darbības

Kopumā no visa TP (bez VLT) izmaksātā finansējuma visvairāk – 87% izmaksāti pārvaldības darbībām. Pārvaldības darbību vērtēšanā svarīga ir institucionālās un administratīvās LAP 2014-2020 ieviešanas kapacitātes stiprināšana atbilstoši Regulas (EU) Nr. 1303/2013 59.(1) punkta prasībām, to raksturo tādi rādītāji kā Programmas vadībā iesaistītā personāla skaits un kapacitātes celšanas pasākumu skaits.

Institucionālās un administratīvās LAP 2014-2020 ieviešanas kapacitātei izmantoti 65% no TP (bez VLT) izmaksātā finansējuma, iekļaujot darba samaksu, mācības, dalībvalstu ministru forumus, darba grupas un tikšanās lauku attīstības jautājumos. Kopumā 40 ZM darbiniekiem, kas ir iesaistīti LAP ieviešanā, un 183 LAD darbiniekiem atalgojums finansēts no TP līdzekļiem. Salīdzinot ar 2017. gadu 2018. gadā ir ievērojami pieaudzis kapacitātes celšanas pasākumu skaits – attiecīgi no 26 uz 70. No šiem pasākumiem septiņos ir piedalījušies Programmas ieviešanā iesaistītie ZM darbinieki, bet 63 apmācības (gan iekšējās – saviem darbiniekiem, gan ārējās) organizēja LAD.

Otra nozīmīga pārvaldības darbību vērtēšanas kritēriju grupa ir uzlabojumi LAP 2014-2020 ieviešanas gaitā un administratīvā sloga atbalsta saņēmējiem samazināšana, ko raksturo tādi rādītāji, kā projektu pieteikumu, maksājumu izskatīšanas ilguma samazināšanās. Šie kritēriji tika izmantoti, vērtējot otru nozīmīgāko izmaksu daļu pārvaldības darbībās - IT sistēmu izveide un uzturēšana, kā arī citi kapitālieguldījumi (13% no M20.1 apakšpasākumā izmaksātā finansējuma). Elektroniskās pieteikšanās sistēmas sekmīga ieviešana ir šī programmēšanas perioda sasniegums, un LAD 2017.gadā Pasaules informācijas samita (WSIS forum) laikā saņēma unikālu uzvarētāja balvu WSIS Prize 2017 par LAD Elektronisko pieteikšanās sistēmu (EPS), kas tika atzīta par labāko IT rīku lauksaimniekiem pasaulē.

Papildu pārvaldības darbību nodrošināšanai nepieciešamajām telpu, aprīkojuma, organizatoriskajām u.c. izmaksām (7%), ar 2% no TP (bez VLT) izmaksātā finansējuma tika sniegta tehniskā palīdzība VAAD integrētās augu aizsardzības principu ieviešanas nodrošināšanai, kaitīgo organismu monitoringa veikšanai, augu šķirņu reģistra izveidei, kā arī diviem īpašajiem projektiem atbalsta pasākumu īstenošanai P4 un P5 mērķa virzienos – metodikas izstrādei graudu kalšu energoefektivitātes noteikšanai un pasākuma „Agrovide un klimats” apakšpasākuma „Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos” atbalsttiesīgās platības datu aktualizācijai.

Intervijās ZM un LAD pārstāvji norādīja, ka TP ietvaros atbalstītās aktivitātes – projektu apstiprināšana, sūdzību izskatīšana un izmaksas, kas saistītas ar Vadošās iestādes (ZM) un Maksājumu aģentūras (LAD) darbību (t.sk. institucionālās kapacitātes un administratīvo spēju celšana, darba samaksa (atlīdzība), darbinieku zināšanu un prasmju pilnveidošana, nepieciešamais aprīkojums un tehnika, telpu iekārtošana un aprīkošana u.c.), informācijas sistēmu izveide un attīstība, administratīvā sloga mazināšanas pasākumi, kā arī ekspertu, ekspertu grupu, konsultantu un sadarbības partneru piesaistīšanas un sadarbības izmaksas ir ļoti svarīgas, lai sekmīgi ieviestu, uzraudzītu un administrētu LAP2014-2020.

Intervijās gan ZM, gan LAD pārstāvji atzinīgi vērtē to, ka ir vienkāršota gan projektu pieteikšanas, gan maksājumu pieprasījumu procedūra. Sākotnēji katrai no TP atbalstītajām darbībām bija jāgatavo atsevišķs

projekts, finanšu plūsma bija sarežģīta un grūti pārskatāma. Tagad viena projekta ietvaros veidojas pārskatāma finanšu plūsma un veidojas pārskatāma kopējā aina.

Kontroles darbības

Kopumā no visa TP (bez VLT) izmaksātā finansējuma otrs lielākais postenis - 10% tika izlietoti kontroles darbībām. Darba samaksa kopā ar komandējumiem, degvielu, inventāru, kapitālieguldījumiem u.c. organizatoriskajiem izdevumiem ir tikai nepilni 4%. Lielākā daļa izmaksātā finansējuma uzskaitīta tematiskajiem projektiem: LAP mežsaimniecības nozares atbalsta pasākumos noteikto prasību izpildes uzraudzības nodrošināšana un pārbaužu nodrošināšana savstarpējās atbilstības un integrētās augu audzēšanas sistēmas ietvaros.

Intervijās LAD pārstāvji skaidroja, ka TP ietvaros tika atbalstītas tās aktivitātes, kas saistītas ar atbalsta pretendentu iesniegumu izvērtēšanu, auditiem un pārbaudēm uz vietas (t.sk. izmaksas, kas saistītas ar transportu un nepieciešamā aprīkojuma iegādi pārbaužu veikšanai u.c.). LAD darbinieku atlīdzība netika attiecināta no TP līdzekļiem tajos gadījumos, kad tika veiktas pārbaudes uz vietas kopā ar tiešo maksājumu shēmām. Darbinieku atlīdzības izdevumi tika attiecināti no TP tajos gadījumos, ja pārbaudēs bija iespējams skaidri nodalīt veicamā darba apjomu, kas ir saistīts ar ELFLA pasākumu pārbaudi, piemēram LAP pasākums „Agrovide un klimats”.

LAP 2014-2020 komunikācija sabiedrībā

Svarīgi ir informēt sabiedrību pēc iespējas plašāk par LAP2014-2020. Tā vērtēšanai izvēlēti vairāki rādītāji un viens to tiem ir - komunikācijas rīku skaits. Saskaņā ar ZM sniegto informāciju tas sasniedzis 1998 (bez VLT).

Bez VLT ieguldījuma šajās darbībās no TP tiek atbalstīti 3 posteņi: ELFLA publicitāte (TV, radio, masu mediji, semināri, konferences), komandējumi un pieredzes apmaiņas braucieni, kā arī prezentācijas materiāli. Kopumā šīm darbībām izlietoti 1,4% no M20.1.apakšpasākumā izmaksātā finansējuma.

Intervijās ar ZM un LAD pozitīvi tika vērtēti elektroniskās pieteikšanās sistēmas (EPS) klientu piesaistīšanas kampaņas laikā veiktie informatīvie un izglītojošie pasākumi, kas atbalsta saņēmējiem atvieglo informācijas iesniegšanu, bet iesaistītajiem darbiniekiem – tās apstrādi. Rezultātā samazinājās manuālā darba apjomi un paātrinājās pieteikumu apstrādes temps. Kampaņas laikā tika sniegta informācija par EPS priekšrocībām klientiem, ieguvumiem, skaidrotas lietošanas tiesības, sniegta informācija par to, kā pieteikties konkrētiem atbalsta veidiem. Rezultātā ir sasniegts ievērojams gan pieteikumu, gan maksājumu izvērtēšanas procesa ilguma samazinājums. Pieteikumu izvērtēšanas ilgums ir samazinājies no 2-3 mēnešiem 2016. gadā līdz vidēji 2 mēnešiem 2018. gadā, maksājumu izvērtēšanas ilgums - no vidēji 25 dienām līdz vidēji 17 dienām.

Svarīgs informācijas un saziņas darbību elements ir komunikācija ar sabiedrību, kuras vērtēšanas kritērijs ir komunikācijas uzlabošanās. Šo kritēriju raksturo tādi rādītāji kā reģionālo komunikācijas pasākumu un to apmeklētāju skaits. Pilnvērtīga komunikācija nozīmē to, ka lauku iedzīvotājiem ne tikai tiek sniegta plaša un vispusīga informācija par LAP ieviešanas pasākumiem un rezultātiem, bet arī tiek saņemta pilnvērtīga atgriezeniskā saite par to, kāds ir programmas ieguldījums lauku attīstības mērķu sasniegšanā. Īpaši jāizceļ reģionālo pasākumu loma komunikācijas procesos, to apmeklētāju skaits 2018. gadā sasniedza 928. Lauku attīstībā ir iesaistīts plašs ieinteresēto pušu loks. To veido gan lielo, gan mazo un vidējo zemnieku saimniecību īpašnieki, mežsaimnieki, lauku uzņēmēji, darba ņēmēji, kas nodarbināti lauksaimniecībā, pārējie lauku iedzīvotāji, kas ne vienmēr ir saistīti ar lauksaimniecisko ražošanu. Intervētie UK pārstāvji norādīja uz arvien pieaugošu lauku iedzīvotāju nevienlīdzību. Šajā kontekstā ļoti nozīmīgs ir ZM sadarbībā ar VLT organizēto reģionālo konferenču un dažādu informatīvo un apmācības

pasākumu pienesums pilnvērtīgas komunikācijas nodrošināšanā. ZM pārstāvji intervijās minēja, ka komunikācijā ar sabiedrību VLT ne vienmēr ir spēj nodrošināt pietiekami efektīvu atgriezenisko saiti. NVO, iedzīvotāju grupu ieteikumi politikas īstenošanas uzlabošanai bieži vien nonāk ZM apejot VLT. ZM pārstāvji saņem vēstules no iedzīvotājiem, uzaicinājumus uz sanāksmēm, kurās tiek apspriesti aktuāli jautājumi.

Sekmīgi tiek turpināti pasākumi, kas nodrošina informācijas par LAP 2014-2020 izplatīšanu latviešu, krievu, angļu valodā, izmantojot plašsaziņas līdzekļus, reģionālos Latvijas medijus, kā arī ZM un tās padotības iestāžu, LLKC un VLT tīmekļa vietnes u.c. Pasākumus LAP publicitātes nodrošināšanai veic gan vadošā institūcija ZM, gan LAD, kas uzrauga un kontrolē Programmas īstenošanas gaitu.

Pozitīvi vērtējams tas, ka LAD informācijas un publicitātes pasākumi veicina sabiedrības informētības un izpratnes līmeņa paaugstināšanos par ELFLA, informē sabiedrību plašā reģionālā pārklājumā par Programmas sniegtajām iespējām.

LAD katru gadu veic Klientu apmierinātības pētījumu, lai noskaidrotu klientu apmierinātību ar pieejamās informācijas kvalitāti, pieejamību un savlaicīgumu. LAD norāda, ka ņem vērā pētījuma rezultātus, lai pilnveidotu savu darbu: tiek papildinātas un uzlabotas klientu informēšanas aktivitātes.

Uzraudzības un novērtēšanas darbības

LAP 2014-2020 uzraudzības un novērtēšanas darbībām kopā izlietots 2,3% no M20.1 apakšpasākumā izmaksātā finansējuma.

Uzraudzības darbībās ietilpst projektu uzraudzība un kontrole un izmaksas, kas saistītas ar Programmas ieviešanas uzraudzību un UK darbību, izmaksas, kas saistītas ar datorizētas uzraudzības informācijas sistēmas izveidi un attīstību, kā arī ekspertu, ekspertu grupu, konsultantu un sadarbības partneru piesaistīšanas un sadarbības izmaksas. ZM pārstāvji intervijās pozitīvi vērtē elektronisko pieteikumu un vienkāršotās izmaksu kārtības ieviešanu, pāreju uz elektronisko komunikāciju. ZM apstiprina TP finanšu pieprasījumus, sagatavo projektu pieteikumus un nodod tos LAD. UK uzrauga Programmas ieviešanu, apstiprina GĪZ, izskata grozījumus un apstiprina tos, utt.

Uzraudzības komitejas (UK) organizatorisko izdevumu daļa tajā ir ļoti maza un citu pozīciju šajos izdevumos nav. Ir notikušas tikai 4 klātienes UK sēdes, jo pamatojoties uz Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.-2020. gadam uzraudzības komitejas reglamenta 6. un 36.punktu, lēmumu pieņemšanu pārsvarā notikušas rakstiskās procedūras veidā.

Atsevišķu intervēto UK locekļu skatījumā UK locekļiem lēmumu pieņemšanai ne vienmēr ir pietiekama informācija, lai izvērtētu piedāvātos grozījumus un alternatīvus scenārijus nacionālās attīstības mērķa – radīt līdzvērtīgus dzīves apstākļus visiem Latvijas iedzīvotājiem – sasniegšanu. Tas gan neatspoguļo lielāko daļu UK locekļu viedokli un vērtējams kritiski.

Novērtēšanas darbībās tiek finansēta LAP 2014-2020 nepārtrauktās novērtēšanas sistēmas ieviešana, ko īsteno Agrolesursu un ekonomikas institūts (AREI). Programmas ieviešanas laikā, novērtēšanā iesaistīto pastāvīgo ekspertu skaits palielinājies (piesaistīti vēl divi zinātņu doktori) dažādās slodzēs. Tiek piesaistīti eksperti arī ārpus AREI, no citām pētniecības iestādēm un universitātēm, tādējādi paplašinot to loku, kas ir informēti par LAP 2014-2020, kā arī uzlabojot ekspertu kapacitāti. Intervijās ar ZM, LAD un PKC pārstāvjiem par AREI darbu, kā Programmas novērtētājiem, tika saņemti pozitīvi vērtējumi.

Bez kārtējām darbībām ir uzsākts projekts “*Uz rezultātiem balstītu agrovīdes pasākumu ieviešanas iespēju novērtējums*”, kas risina ieilgušu problēmu par to, kā veidot agrovīdes pasākumus, kuru rezultātus var

novērtēt ne tikai ar “sekmīgi apsaimniekotas platības” hektāru skaitu, bet arī ar konkrētiem bioloģiskās daudzveidības, ūdens un augsnes resursu kvalitātes rādītājiem, plānojot pasākumus vietās, kur tiem būtu vislielākā nozīme.

6. Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi

Programmas ieviešanas institucionālā un administratīvā kapacitāte ir palielinājusies.

Komunikācijas jomā pozitīvi vērtējamas reģionālās konferences, kas ir nozīmīgs kanāls, kas nodrošina atgriezenisko saiti starp Programmas ieviesējiem un lauku iedzīvotājiem.

Nozīmīgs Programmas ieviešanas uzlabojums, kas ievērojami samazina administratīvo slogu atbalsta saņēmējiem, ir EPS.

Pārdomājot uzraudzības un kontroles prasības projektu ieviesējiem, varētu samazināt administrēšanas izmaksas.

Ieteikumi

Vērst lielāku uzmanību UK locekļiem par atbildību, ko jāuzņemas par pieņemtajiem lēmumiem. Būtu nepieciešama uzlabot izpratni par Programmas ietekmi uz lauksaimniekiem un lauku iedzīvotājiem.

Veikt uzlabojumus LAD projektu administrēšanā, izvērtējot nepieciešamās uzraudzības darbības un pārbaudāmo dokumentu apjomu, lai samazinātu administratīvo slogu pieteicējiem un arī LAD.

Izveidot datu kontroles sistēmu.

7.a21) CEQ21-RN - Cik lielā mērā valsts lauku tīkls palīdzēja sasniegt Regulas (ES) Nr. 1305/2013 54. panta 2. punktā noteiktos mērķus?

7.a21.a) Atbilde uz novērtējuma jautājumu

1. Atbalsts Valsts lauku tīklam

Primāri programmētie pasākumi un apakšpasākumi:

Latvijas VLT Rīcības programmā 2015.-2020. gadam definētie mērķi saskaņā ar Regulas nr.1305/2013 54. pants 2.punkts nosaka, ka Valsts lauku tīkla darbības **mērķis** ir:

1. palielināt ieinteresēto pušu līdzdalību lauku attīstības īstenošanā (a);
2. uzlabot LAP īstenošanas kvalitāti (b);
3. informēt plašāku sabiedrību un iespējamus atbalsta saņēmējus par lauku attīstības politiku un finansējuma iespējām (c);
4. veicināt inovācijas lauksaimniecībā, pārtikas ražošanā, mežsaimniecībā un lauku apvidos(d);

5. veicināt lauku uzņēmējdarbības uzsākšanu un ekonomisko efektivitāti (e).

Mērķu sasniegšanai VLT ieviesis 16 dažādas aktivitātes:

Nr.	Aktivitāte
1	Lauku teritoriju ekonomiskās aktivitātes veicināšanas programma
2	Informatīvi izglītojošu semināru organizēšana visā Latvijā
3	Informatīvie pasākumi jauniešiem un skolēniem
4	Kapacitātes celšana ZM pakļautībā esošajām iestādēm un uzņēmumiem
5	Ziņu lapu sagatavošana
6	Vietējo lauksaimniecības produkcijas ražotāju un mājražotāju atbalsta programma
7	Pieredzes apmaiņas braucieni Latvijā
8	Ekonomiskā analīze LAP efektīvākai apguvei
9	Atbalsts lauku jauniešiem uzņēmējdarbības veicināšanai
10	Lauku attīstības konsultantu darba nodrošināšana ekonomiskajai izaugsmei lauku teritorijās
11	Tehnikas un būvniecības katalogs, interneta rīki un tālmācības (e-apmācības) programmu uzturēšana, atjaunošana
12	Mācību prakšu saimniecību tīkla uzturēšana
13	Ilgtermiņu lauksaimnieciskās ražošanas pilotprojektu īstenošana
14	Atbalsts lauksaimniecības izstādēm un lauksaimniecības un lauku attīstības projektu konkursa organizēšana
15	Starptautiska un nacionāla līmeņa Lauku tīkla konferenču organizēšana
16	Aktivitātes lauku telpas ilgtermiņa stratēģijai

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritēriji	Kopējie rezultāta rādītāji	Papildu rezultāta rādītāji
Plašākai sabiedrības daļai ir izpratne par lauku attīstības politiku un fondu atbalsta iespējām pateicoties VLT darbībām	Tematisko un analīzes apmaiņas pasākumu skaits, izmantojot VLT atbalstu	
VLT spēja uzrunāt dažādas iedzīvotāju grupas laukos pieaugusi	VLT komunikācijas instrumentu skaits	
VLT kapacitāte pieaugusi	ELT aktivitāšu skaits, kurās piedalījies VLT	
Novērtēšanas rezultāti tiek ņemti vērā programmas īstenošanā		Pasākumu skaits, kas vērsti uz LAP uzraudzības un novērtēšanas rezultātu apkopošanu un izplatīšanu
Programmas atbalsta saņēmēju kapacitāte		Iedzīvotāju pieredzes

pieaugusi		apmaiņas braucienu skaits Vietējo ražotāju uzvarēti iepirkumi par produkcijas piegādi pašvaldību iestādēs, skaits
Programmas ieviešanā iesaistīto pušu skaits pieaudzis		Jauno dalībnieku skaits esošajās kopdarbības formās
Programmas ieviešanas kvalitāte pieaugusi pateicoties VLT aktivitātēm		Pilnveidoto VLT īstenoto aktivitāšu un programmu skaits
Jauniešu informētība par iespējām pieaugusi pateicoties VLT		Informatīvo pasākumi jauniešiem un skolēniem

3. Pielietotās metodes

Kvantitatīvās metodes:

Lai iegūtu kvantitatīvos datus, kas nepieciešami novērtējuma sagatavošanā par VLT darbību LAP 2014-2020 mērķu sasniegšanā, izmantoti dati no atskaitēm par VLT Rīcības plānu izpildi, VLT sniegtos datus un LAD IS. Novērtējuma veikšanai izmatota datu kvantitatīvā analīze.

Kvalitatīvās metodes:

Lai novērtētu VLT darbības kvalitatīvos aspektus, novērtējumā tika izmantota kabineta izpētes metode (*desk research*) un interpretācijas metode un aptauja un daļēji strukturētas intervijas ar ZM pārstāvjiem.

Lai novērtētu VLT darbības kvalitatīvos aspektus, novērtējumā tika izmantota pieejamo dokumentu un tekstu kvalitatīvā analīze. Tika sagatavoti jautājumi VRG pārstāvji, iegūstot atbildes no 31 respondenta. Atbilžu analīze veikta pēc Likerta skalas, izmantojot 5 atbilžu variantus.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītājs		Absolūtā vērtība	Datu un informācijas avots
Kopējie iznākuma rādītāji	VLT aktivitāšu ietvaros īstenotā tematiskās un analītiskās informācijas apmaiņa, skaits	1541	VLT
	ELT aktivitāšu skaits, kurās piedalījies VLT	32	VLT
	VLT komunikācijas instrumentu skaits	6293	VLT
Papildu rādītāji	Iedzīvotāju informēšanas un izglītošanas semināru skaits	1484	VLT
	Personu skaits, kas tikuši informēti par lauku attīstības politiku un finansēšanas iespējām, izmantojot VLT saziņas rīkus	865 289	VLT
	Pasākumu skaits, kas vērsti uz LAP uzraudzības un novērtēšanas rezultātu apkopošanu un izplatīšanu	48	VLT

Iedzīvotāju pieredzes apmaiņas braucienu skaits	1687	VLT
Pilnveidoto VLT īstenoto aktivitāšu un programmu skaits	25	VLT
Vietējo ražotāju uzvarēti iepirkumi par produkcijas piegādi pašvaldību iestādēs, skaits	168	VLT
Jauni dalībnieku esošajās kopdarbības formās skaits	111	VLT
Informatīvo pasākumi jauniešiem un skolēniem	651	VLT

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Novērtējums strukturēts atbilstoši VLT Rīcības programmā definētajiem mērķiem, kas ir saskaņā ar Regulas nr.1305/2013 54. pants 2.punktu. Lai izvērtētu VLT padarīto pārskata periodā saistībā ar katru no pieciem mērķiem, izraudzīts viens vai vairāki pamata sprieduma kritēriji ar atbilstošiem rezultātu rādītājiem, vienlaikus norādot, ka vieni un tie paši kritēriji un rādītāji var tikt attiecināti uz vairākiem mērķiem.

Saskaņā ar VLT Rīcības programmā 2015.-2020. gadam minēto, vienas un tās pašas aktivitātes ir vērstas uz vismaz divu mērķu sasniegšanu, tādēļ var apgalvot, ka tām ir sinerģiska ietekme, aktivitātes viena otru loģiski papildina un dod multiplikatīvu efektu. Tas ņemts vērā, vērtējot VLT darbību un definējot sprieduma kritērijus, kā arī tiem atbilstošos rezultāta rādītājus.

Mērķis a: palielināt ieinteresēto pušu līdzdalību lauku attīstības īstenošanā

Mērķa sasniegšanu veicina cieša sadarbība ar nozaru asociācijām, VRG. VLT Sekretariāts sniedz atbalstu nacionālajām, reģionālajām un nozaru organizācijām. Aktivitātes ietvaros lauksaimnieku organizācijas kopā noorganizējušas 1541 pasākumus.

Mērķa sasniegšanai tiek īstenota Lauku teritoriju ekonomiskās aktivitātes veicināšanas programma 26 VLT reģionālajās teritorijās visā Latvijā. 2018. gadā līgumi par sadarbību noslēgti ar 56 jauniem klientiem un kopā tie jau ir 891 klients. Par programmas sekmīgu norisi liecina VLT aptaujā sniegtās respondentu atbildes: 68% klientu sadarbībā saskata tiešu ietekmi uz saimnieciskās darbības attīstību, 11% atzīst, ka ar konsultanti dod iedvesmu un motivāciju darboties un tas arī ietekmē saimnieciskās darbības atbalstu. Vērojama izaugsme saimnieciskajā darbībā. Kā labu VLT darbību šajā aktivitātē vērtē arī ZM. Kā atzīmē paši VLT pārstāvji,

Savstarpējās atbilstības atbalsta nodrošināšanas aktivitāte saistāma ar diviem VLT mērķiem (a un b). Aktivitātes ietvaros izvērtē saimniecību atbilstību savstarpējās atbilstības (SA) prasībām un palīdz lauksaimniekam paaugstināt saimniecības ražošanas efektivitāti. Kā labu VLT darbību šajā aktivitātē vērtē arī ZM.

Svarīga ir arī jauniešu piesaiste. VLT kopumā šajā periodā ir noorganizējis jauniešiem 651 pasākumu. Šos pasākumus labi novērtē gan paši skolēni, gan pedagogi. Arī ZM, kā ļoti labu vērtē VLT darbu, kas tiek ieguldīts lauku jauniešiem uzņēmējdarbības veicināšanai un informatīvo pasākumu organizēšanā jauniešiem un skolēniem.

Mērķis b: uzlabot LAP īstenošanas kvalitāti

VLT regulāri pilnveido savas aktivitātes un programmu metodiku, lai uzlabotu LAP 2014-2020 īstenošanas kvalitāti. VLT rīko apmācības ZM pakļautībā esošajām iestādēm un uzņēmumiem. Šos

pasākumus kā ļoti labus novērtē gan ZM pārstāvji, gan paši kursu dalībnieki. Pasākumu tematika tiek balstīta uz iestāžu un uzņēmumu iesūtītajām vajadzībām un vēlmēm. Atšķirībā no sākotnējās pieejas, uzsvars tiek likts uz praktiskajām nodarbībām, kas pieaugušo izglītības jomā ir labvēlīgs faktors sekmīgākai programmas apgūšanai. Mācības notiek visos Latvijas reģionos, kas vērtējams pozitīvi.

Vērtējot kapacitātes pieaugumu, jāatzīmē, ka novadu lauku attīstības konsultantu darba pienākumus veic 81 konsultants, kas ir par 4 konsultantiem vairāk kā iepriekš. Īpaši tiek sagatavoti speciālisti LAP īstenoto pasākumu kvalitatīvai realizācijai.

Turpinās iesāktais darbs uzņēmēju informēšanai un sadarbība ar vietējo pašvaldību pārstāvjiem, ar nevalstiskajām organizācijām un citām novada iestādēm.

Šeit svarīga loma ir VLT sadarbībai ar VRG pārstāvjiem. Aptaujā, kas tika veikta VRG pārstāvjiem, parāda, ka kopumā vērtējums VLT darbam ir vidēji labs. Atsevišķu VRG pārstāvju vērtējums bija kritiskāks. VRG augstu vērtē pieredzes apkopošanu un rīkotās apmācības, mazāk veiksmīgi izdodas informācijas un konstatējumu apmaiņas un izplatīšanas veicināšana starp VRG pārstāvjiem. Labas atsauksmes par starptautisko pieredzes apmaiņas braucienu organizēšanu un starptautisko partneru meklēšanu. Tāpat augstu novērtēta VLT spēja sadarboties ar ZM, LAD, LLF. Vēlas, lai vairāk uzmanības pievērstu komunikācijai un tīklošanās attīstībai. VRG pārstāvjiem nepieciešama komunikācijas prasmju apgūšana, kā arī apmācības dažādu internet rīku izmantošanai. Sadarbība LAP pasākumu ieviešanā starp VLT ar VRG uzlabotos, ja pārstāvji kļūtu par sadarbības partneriem.

Mērķis c: informēt plašāku sabiedrību un iespējamus atbalsta saņēmējus par lauku attīstības politiku un finansējuma iespējām

VLT organizējis kopumā 1484 informatīvos seminārus iedzīvotājiem, kurus pēc VLT veiktajām aptaujām 98% semināru apmeklētāji novērtē ar labi vai teicami. Klausītājus visvairāk interesējošas tēmas ir nemainīgas- par ES un Valsts likumdošanas izmaiņām, kas attiecas uz lauku un mežu apsaimniekošanu (vidēji 70% no kopējā skaita) un Lauku attīstības programmas aktualitātes un pasākumi (vidēji 20% no kopējā skaita). Informācija par semināriem tiek izplatīta mājaslapā, reģionālajā presē, bet daudzi klienti sazinās ar LLKC un MKPC konsultantiem. Tas nozīmē, ka tiešā komunikācija vēl aizvien ir būtisks saziņas un informēšanas kanāls.

Lielu ieguldījumu VLT dod jauniešu informēšanā, izglītošanā un iesaistē uzņēmējdarbībā laukos. Kopumā iesaistīti 3759 skolēni, un to skaits pieaug.

Lauku iedzīvotāji un interesenti par pasākumiem un aktualitātēm uzzina, gan ar VLT mājaslapā, www.laukutikls.lv palīdzību, gan ziņu lapas „Lauku lapa” un „Čiekurs”. Kopējais skaits, kas izmantojuši šos saziņas rīkus, sasniedz 865 289. Ziņu lapu sagatavošana, interneta rīku uzturēšana, kā ļoti labu vērtē arī ZM. Svarīgi, ka ir izveidots tāds interneta rīks, ar kuru palīdzību katrs interesents var noteikt atbalsta pieejamību.

Sekretariāts aktīvi līdzdarbojas Eiropa Lauku tīklā (ELT) gan piedaloties starptautiskos pasākumos, gan organizē reģionālas un starptautiskas konferences. Līdz šim Sekretariāts ir piedalījies 32 ELT organizētajos pasākumos un noorganizēti 4 starptautiski pasākumi, kuros piedalījušies dalībnieki no ES un Austrumu partneru valstīm, ES Lauku tīkliem un Zemkopības ministrijām, ENRD un Eiropas lauku attīstības palīdzības dienests (Helpdesk).

Mērķis d: veicināt inovācijas lauksaimniecībā, pārtikas ražošanā, mežsaimniecībā un lauku apvidos

Mērķa sasniegšanas saistās, gan ar jauniešu piesaisti, par ko minēts jau iepriekš, bet arī pieredzes apmaiņa

braucienų skaits raksturo VLT iesaisti mērķa sasniegšanā. Līdz šim noorganizēti 1687 braucieni. Pasākumi jauniešiem tiek īstenoti visās 26 LLKC reģionālajās nodaļās, ietverot informatīvās dienas, mācības, konkursu “Laukiem būt” un papildu aktivitātes. Jaunieši pozitīvi vērtē mācības, kā liecina VLT aptauja, absolūtais vairākums jūtas ieguvuši vērtīgas zināšanas un pieredzi.

Nozīmīga ir ilgtspējīgu lauksaimnieciskās ražošanas pilotprojektu īstenošana. Ir vairākas interešu grupas (augkopības, lopkopības, bioloģiskā). Piemēram, lopkopības interešu grupu darba uzlabošanai un grupu vadītāju profesionālās kompetences paaugstināšanai 2018. gada sākumā tika sagatavota rokasgrāmata interešu grupu organizēšanai un vadīšanai.

Svarīgs aspekts ir arī mācību kursu uzturēšana, par kuriem plašāk minēts nākošā sadaļā.

Inovācijas nozarē un attīstība var veicināt zinātnieku piesaisti. VLT noorganizēja inovāciju konferenci “Eiropas inovāciju partnerības darba grupu projekti Latvijā” un starptautisku, Eiropas līmeņa pasākumu “Sekmēt lauksaimnieku izpratni par digitālo laikmetu: Lauksaimniecības zināšanu un inovāciju sistēmas loma (AKIS)”. Abi pasākumi bija ļoti apmeklēti, un piedalījās pārstāvji gan no ES gan ar Latvijas lauksaimniecību saistītās nevalstiskās organizācijas un atbalstošās institūcijas, gan ZM un LLU pārstāvji, kā arī finanšu institūciju pārstāvji.

Mērķis e-Latvijas specifiskais: veicināt lauku uzņēmējdarbības uzsākšanu un ekonomisko efektivitāti

Šī mērķa sasniegšana notiek, īstenojot daudzveidīgas aktivitātes: informatīvi pasākumi, izglītojoši semināri, pasākumi jauniešiem, pieredzes apmaiņa, piedāvātās tālmācības programmas utt. VLT turpina darbu ar tālmācības programmām: paplašināts tālmācības programmu satura apjoms, izveidojot plašāku materiālu sadaļu lauksaimniecības pamatzināšanu sadaļā. Uzsākta Tālmācības vides dizaina izveide, veikts visu programmu satura audits, aktualizēta informācija, kas ir mainījusies.

Tiek uzturēts Tehnikas un būvniecības katalogs http://laukutikls.lv/riki/tehnikas_katalogs/, Katalogs katru gadu tiek papildināts ar jauniem ierakstiem, kā arī atjaunoti iepriekšējie ieraksti. Šī kataloga esamība no ZM puses tiek novērtēta kā laba.

Tiek uzturēti arī citi interneta rīki: “Kvalitatīva piena ieguves pamatprincipi”, LAP atbalsta pieejamības noteikšanai; meža apsaimniekošanā, tālmācības datorprogrammas. Tos izmantojuši vairāki tūkstoši interesentu un arodapmācību dalībnieku. VLT arī veic rīku izmantotāju aptaujas, no kurām redzams, ka 82% no respondentiem ir apmierināti ar piedāvātajiem rīkiem un iespējām. Mācību materiāli tiek novērtēti nedaudz sliktāk (74% pozitīvs vērtējums).

VLT īstenojis “Vietējo iepirkumu un mazās pārstrādes veicināšanas programmu”, kā rezultātā līdz šim vietējo ražotāju uzvarēti iepirkumi par produkcijas piegādi pašvaldību iestādēs sasniedz 168. Pēdējos divos gados, gan skaits ir samazinājies.

Kopumā VLT pilnveidojis 25 īstenotās aktivitātes un programmas. Visi plānotie pasākumi tiek izpildīti, un plānotie rādītāji sasniegti.

6. Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi

VLT veiksmīgi pilda savus uzliktos pienākumus un sasniedz plānotos rezultātus.

VLT organizētie pasākumi tiek ļoti novērtēti, īpaši saistībā ar pieredzes apmaiņas braucieniem un semināriem

un konferenču, kā arī apmācību organizēšanu. Tādēļ īpaši svarīga ir atbilstošu ekspertu piesaiste un arī esoši konsultantu kapacitātes celšana.

Tiek uzturētas komunikācijas un informāciju apmaiņas rīki, bet laukos vēl aizvien liela nozīme ir tiešajai komunikācijai.

VLT ir ievērojama loma zināšanu pārneses un iedzīvotāju kapacitātes celšanai laukos, piesaistot arī jauniešus.

Tiek uzturēts Tehnikas un būvniecības katalogs, kurš nodrošina ar plašu informāciju lauksaimnieciskajā ražošanā nodarbinātos par Latvijā pieejamajiem būvmateriāliem un lauksaimniecības tehniku.

Ieteikumi

Turpināt darbu informācijas izplatīšanā, ņemot vērā lauku specifiku (tiešie kontakti ar saimniecībām un iedzīvotājiem vēl aizvien strādā labāk par sociālo tīklu izmantošanu).

LAP pasākumu ieviešanas uzlabošanai un kapacitātes celšanai, VLT un VRG pārstāvjiem jāsadarbjas ciešāk, saprotot, ka abi ir sadarbības partneri. Tādējādi tiktu uzlabota savstarpēja informācijas un domu apmaiņa.

Nepieciešams celt esošo darbinieku kapacitāti un rast iespēju piesaistīt jaunus kvalificētus ekspertus.

Tehnikas un būvniecības katalogs papildināms ar tehnikas tirgotāju sarakstu.

Turpināt darbu ar jauniešiem, lai ieinteresētu darboties laukos un nodarboties ar lauksaimniecību.

7.a22) CEQ22-EM - Cik lielā mērā LAP ir palīdzējusi sasniegt stratēģijas “Eiropa 2020” pamatmērķi: paaugstināt iedzīvotāju nodarbinātības līmeni vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem, lai tas sasniegtu vismaz 75 %?

7.a22.a) *Atbilde uz novērtējuma jautājumu*

1. Ar novērtēšanas jautājumu saistītās intervences loģika

ES 2020 pamatmērķis	75% no iedzīvotājiem vecumā no 20-64 gadiem ir nodarbināti
KLP kopējais mērķis	Lauku ekonomikas un kopienu līdzsvarota teritoriālā attīstība, tostarp radot un saglabājot nodarbinātību
Ietekmes rādītāji	<u>Kopējais ietekmes rādītājs:</u> I14 Nodarbinātības līmenis laukos vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem <u>Papildu rādītājs:</u> Nodarbinātības līmenis valstī vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem
Prioritātes un mērķa	P1, P2, P3, P6

virzieni	MV 1A, 1C, 2A, 2B, 3A, 6A, 6B
Mērķa un rezultāta rādītāji	<p>T1: Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14., 15. un 35. panta pasākumu ietvaros veikto izdevumu procentuālā daļa no LAP kopējiem izdevumiem (prioritārā joma 1A)</p> <p>T3: Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14. panta pasākuma ietvaros apmācīto dalībnieku kopskaits (prioritārā joma 1C)</p> <p>R3/T5 – procentuālais daudzums lauku saimniecību ar LAP atbalstītu darbības attīstības plānu / ieguldījumiem gados jaunajiem lauksaimniekiem (MV 2B)</p> <p>R4/T6 – saimniecību % ar atbalstu dalībai kvalitātes shēmās, vietējos tirgos, īsajās piegādes ķēdēs, ražotāju grupās/ organizācijās (MV 3A)</p> <p>R21/T20 – atbalstītajos projektos radītās darbavietas (MV 6A)</p> <p>R24/T23 - atbalstītajos projektos radītās darbavietas (Leader) (MV 6B)</p>
Pasākumi	M01, M02, M04, M06, M07, M09, M16 un M19

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritērijs	Kopīgie rādītāji	Papildu ietekmes rādītāji
Nodarbinātības līmenis laukos vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem ir palielinājies	I14 Nodarbinātības līmenis laukos vecuma grupā no 20-64 gadiem	<p>Nodarbinātības līmenis valstī vecuma grupā no 20-64 gadiem</p> <p>LAP 2014-2020 ietekme nodarbinātības veicināšanā</p>

3. Pielietotās metodes

Jautājums tiek atbildēts ar rādītāju palīdzību, kuri saistīti ar galveno mērķi (sk. tabulu augstāk), it īpaši ar kopējo ietekmes rādītāju I14 un papildu rādītāju, kuri saskaņā ar pamatmērķi rāda nodarbinātības līmeni vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem (laukos un valstī kopumā).

Rādītājs I14 tiek iegūts no Eurostat. Statistikas dati doti iedzīvotāju sadalījumam pēc administratīvo teritoriju (novadi un republikas nozīmes pilsētas) apdzīvotības līmeņa (DEGURBA klasifikācija) laika periodā, kas iekļauj izmaiņas šajā Latvijas novadu klasifikācijā. Izmaiņas skar vairāku Latgales novadu pāreju no vidēji apdzīvota novada statusa uz mazapdzīvotu un vairāku Rīgas apkārtnes novadu pāreju no mazapdzīvota statusa uz vidēji apdzīvotu. Tas apgrūtina procesu novērtēšanu visā Programmas darbības posmā lauku teritorijā, kuras datu izmaiņas sadalījumā vērojamas, sākot ar 2017.gadu.

Programmas ietekme minēto rādītāju izmaiņās tiek novērtēta indikatīvi, izmantojot aprēķināto Programmas rezultātu nodarbinātības sekmēšanā - tiešā ietekme no P6 un netiešā no pārējām prioritātēm, kurās ir kvantificēta darbavietu radīšana (pasākumi M04 un M06.3. ar kvalitatīvu novērtējumu no

pārējiem pasākumiem).

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītāja nosaukums	Vērtība	Datu avots
Nodarbinātības līmenis laukos vecuma grupā no 20-64 gadiem	72,9 (2018.g.)	Eurostat
	67,2 (2013.g.)	
Nodarbinātības līmenis valstī vecuma grupā no 20-64 gadiem	76,8 (2018.g.)	Eurostat
	69,7 (2013.g.)	

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritērijs	Atbilde
Nodarbinātības līmenis laukos vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem ir palielinājies	<p>Kopumā LAP 2014-2020 darbības laikā nodarbinātības līmenis ir ievērojami audzis. Laukos (t.i., mazapdzīvotos novados) vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem nodarbināto īpatsvars kopš 2013. gada ir palielinājies par 5,7 procentpunktiem, sasniedzot 72,9% (2018. g.). Savukārt valstī kopumā palielinājums šajā grupā ir straujāks – par 7,1 procentpunktu, sasniedzot 76,8%. Lai gan 2017.gadā nodarbinātības līmenis netika mainījies, tomēr pamatojoties uz pēdējā gada pieaugumu, var vērtēt, ka ES 2020 pamatmērķa Latvijā paredzētais līmenis panākt 73% nodarbinātību vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem tiks sasniegts arī lauku teritorijās.</p> <p>Nodarbinātības līmeņa palielinājums valstī ir panākts apstākļos, kad nodarbināto kopskaits 20-64 g.v. grupā laikā no 2013.-2018. g. ir palielinājies par 0,8% jeb 7,2 tūkst. un iedzīvotāju skaits šajā vecuma grupā samazinājies par 8,5% jeb 105,6 tūkst. Kopumā nodarbinātības līmenis ir ievērojami audzis un turpina palielināties. Laukos šis rādītājs ir par 3,9 procentpunktiem zemāks nekā valstī kopumā, un arī pieauguma temps ir lēnāks.</p> <p>Lai gan LAP 2014-2020 ir maz pasākumu, kuri būtu tieši vērsti uz nodarbinātības veicināšanu, analīze pasākumu un MV līmenī rāda, ka Programmas ieguldījums nodarbinātībā ir nozīmīgs. Tiešā ietekme nodarbinātībā ir plānota tikai no P6 pasākumiem, kuros līdzšinējais jaunradīto darbavietu skaits ir 139. Tam papildus, novērtētā pozitīvā sekundārā ietekme uz nodarbinātību MV 2A un 3A ir attiecīgi 553 un 338 darbavietas (MV 2A gan faktiskā bruto ietekme ir negatīva, taču pozitīva ir neto ietekme – salīdzinājumā</p>

	<p>ar situāciju bez atbalsta). Citu P un MV ietekme uz nodarbinātību skaitliski nav novērtēta, taču iespējama. Kopējo Programmas līdzšinējo ietekmi uz nodarbinātības līmeņa kāpumu tādējādi var vērtēt aptuveni ~1,5 tūkst. darbavietu līmenī. Tas nozīmē, ka LAP 2014-2020 ietekme ir pretēja darbavietu samazinājuma tendencei laukos, un rada papildu darba iespējas, lai arī nespēj pilnā mērā kompensēt nodarbināto skaita samazinājumu.</p> <p>Pasākumi, kas vērsti tieši uz darbavietu radīšanu, var nebūt pietiekami, jo svarīga ir potenciālo darbinieku motivācija šīs vietas ieņemt (darba samaksas apmērs, dzīves un darba vide u.tml.). Jāņem vērā arī darba ņēmēju kvalifikācija un atbilstība darba tirgus nepieciešamībai. Ņemot vērā modernizāciju un tehnoloģiju attīstību lauksaimniecībā, pieaug arī zināšanu loma. Tādēļ arī P1 īstenotajiem pasākumiem ir zināma loma nodarbinātības veicināšanā.</p> <p>Jāņem vērā, ka LAP 2014-2020 darbības periods nav noslēdzies, un sagaidāmā ietekme no visas programmas būs lielāka. Par to indikatīvi liecina atbalstītajos projektos plānotais jaunradīto darbavietu skaits, kas ir vairākas reizes lielāks par līdz šim radīto darbavietu skaitu.</p>	
--	---	--

7.a23) CEQ23-RE - Cik lielā mērā LAP ir palīdzējusi sasniegt stratēģijas “Eiropa 2020” pamatmērķi: 3 % no ES IKP investēt pētniecībā un izstrādē un inovāciju jomā?

7.a23.a) Atbilde uz novērtējuma jautājumu

1. Ar novērtēšanas jautājumu saistītās intervences loģika	
ES 2020 pamatmērķis	Ieguldīt pētniecībā un attīstībā 3% no IKP
KLP kopējais mērķis	Veicināt lauksaimniecības konkurētspēju; Nodrošināt dabas resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu un rīcību klimata politikas jomā; Panākt lauku ekonomikas un kopienu līdzsvarotu teritoriālo attīstību, tostarp radot un saglabājot nodarbinātību.
Ietekmes rādītāji	<p><u>ES 2020 pamatmērķa rādītājs:</u></p> <p>Bruto iekšzemes izdevumi pētniecībai un attīstībai (<i>GERD</i>), % no IKP[1]</p> <p><u>Papildu rādītāji:</u></p>

	<p>Programmas izdevumu daļa pētniecībā un attīstībā (P&A) un inovācijā, % no IKP (<i>GERD</i> "lauku attīstība")</p> <p>Programmas izdevumu daļa P&A un inovācijā (% no LAP kopējiem plānotajiem izdevumiem)</p> <p>Programmas izdevumu daļa P&A un inovācijā (% no iekšzemes izdevumiem šajā jomā)</p>
Prioritātes un mērķa virzieni	<p>P1, P6</p> <p>MV 1A, 1B, 6B</p>
Mērķa un rezultāta rādītāji	<p><u>Kopējie mērķa rādītāji:</u></p> <p>T1: Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14., 15. un 35. panta pasākumu ietvaros veikto izdevumu procentuālā daļa no LAP kopējiem izdevumiem (prioritārā joma 1A)</p> <p>T2: Sadarbības pasākumā atbalstīto sadarbības darbību kopskaits (Regulas (ES) Nr. 1305/2013 35. pants) (grupas, tīkli/klasteri, pilotprojekti u. c.) (prioritārā joma 1B)</p>
Pasākumi	<p>Primārais ieguldījums: M01, M02, M16</p> <p>Sekundārais ieguldījums: M19.2</p>

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritērijs	Kopīgie rādītāji	Papildu rādītāji
Ieguldījumi pētniecībā un attīstībā ir auguši	T1: Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14., 15. un 35. panta pasākumu ietvaros veikto izdevumu procentuālā daļa no LAP kopējiem izdevumiem (prioritārā joma 1A)	<p>Bruto iekšzemes izdevumi pētniecībai un attīstībai (<i>GERD</i>), % no IKP</p> <p>LAP 2014-2020 tieši programmētā izdevumu daļa P&A un inovācijā, % no IKP (<i>GERD</i> "lauku attīstība")</p> <p>LAP 2014-2020 izmaksāto izdevumu daļa P&A un inovācijā (% no LAP kopējiem plānotajiem izdevumiem)</p> <p>LAP 2014-2020 izmaksāto izdevumu daļa P&A un inovācijā (% no iekšzemes izdevumiem šajā jomā)</p>

		jomā).
Ir veicināta inovācija	T2: Sadarbības pasākumā atbalstīto sadarbības darbību kopskaits (Regulas (ES) Nr. 1305/2013 35. pants) (grupas, tīkli/klasteri, pilotprojekti u. c.) (prioritārā joma 1B)	Inovatīvo projektu īpatsvars kopējā atbalstīto projektu skaitā (%)

3. Pielietotās metodes

Novērtējums pamatojas uz kopējiem mērķa rādītājiem T1 un T2 un papildu rādītāju *Bruto iekšzemes izdevumi pētniecībai un attīstībai (GERD), % no IKP*.

ES 2020 pamatmērķa rādītāja vērtība, kā arī dati par IKP (milj. EUR) iegūti no Eurostat datubāzes tabulām t2020_20 un tec00001. Detalizētāki dati par zinātniski pētnieciskā darba izmaksām saistībā ar IKP iegūti no CSP datu tabulas ZIG030. No šīm tabulām papildu rādītāju vērtības aprēķinam saucējā tiek lietotas pēdējo gadu vērtības - 2018.gada IKP (milj. EUR) un 2017.gada zinātniski pētnieciskā darba izmaksas (milj. EUR).

Papildu rādītājiem vērtības aprēķinā tiek izmantoti dati par Programmas izdevumiem P&A un inovācijā (EUR) sekojoši:

- tieši programmētās izdevumu daļas aprēķinam rādītājā *GERD "lauku attīstība"* dati iegūti no Programmas Rādītāju plāna par P1 programmētajiem pasākumiem M01, M02 un M16 (tāpat kā T1 aprēķinam) un salīdzināti ar šajos pasākumos izmaksāto un atbalstam apstiprināto publisko finansējumu;
- izmaksātās izdevumu daļas aprēķinam iegūti detalizētie dati no LAD par GĪZ 2019 iekļautajiem projektiem, un pasākumu M01, M02 un M16 publiskajam finansējumam papildus tiek pieskaitīts finansējums no konkrētiem apakšpasākumu M19.2 un M04.2 projektiem, kas LAD datu apkopojumā atzīti kā inovatīvi;
- izmaksātās izdevumu daļas aprēķinā iekļautie projekti (bez M01 un M02) veido inovatīvo projektu kopu, un tiek noteikts tās īpatsvars visu atbalstīto projektu skaitā (neieskaitot kredītprocentu un pārejas saistību pieteikumus).

Novērtēšanas rādītāju definēšanu apgrūtināja tas, ka pasākumos, kas nav tieši programmēti P&A un inovācijas mērķiem, nav noteikta šiem mērķiem plānotā izdevumu daļa. Mērķis var tikt atzīmēts tikai jau pieteikta projekta datos, un šo projektu skaits netiek prognozēts un virzīts. Pie plānotajiem izdevumiem varētu pieskaitīt šādu projektu apstiprināto publisko finansējumu, tomēr šajā novērtējumā aprēķināta tikai līdz 2018.gada beigām izmaksātā publiskā finansējuma daļa. Ex-post novērtējumā tas izlīdzināsies, iekļaujot arī nākošajās kārtās pieteiktos projektus. R&D un inovāciju mērķi atzīmējušo projektu īpatsvars citos MV programmētajos pasākumos var būt ļoti mazs, kā arī visu projektu darbības kopumā var būt visai attālas no darbībām, kas tiek finansētas R&D, taču finansējuma ziņā ievērojamākas. Tāpēc šajā novērtējumā pie Programmas ieguldījuma R&D un inovācijās netika pieskaitīts pilnībā visu to pasākumu finansējums, kas iegulda pētniecībā un attīstībā un kas spēj veicināt inovāciju, bet tikai atsevišķo projektu

ieguldījums.

Šajā novērtējumā Programmas visa perioda plānotais un līdz 2018.gada beigām sasniegtais ieguldījums P&A un inovācijā raksturots attiecībā pret viena (datu tabulā pēdējā) gada IKP (2018) un P&A izmaksām (2017). Atbilstoši katra gada ieguldījumam iespējams aprēķināt tikai faktiski izmaksāto publisko finansējumu, un tas veikts rādītājam *LAP 2014-2020 tieši programmētā izdevumu daļa P&A un inovācijā, % no IKP (GERD "lauku attīstība")*.

Lai raksturotu Programmas ieguldījumu P&A un inovācijā, izmantota arī salīdzinošā analīze, dokumentu un tekstu kvalitatīvā analīze un interpretācijas metode.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītāja nosaukums	Vērtība	Datu avots
T1: Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14., 15. un 35. panta pasākumu ietvaros veikto izdevumu procentuālā daļa no LAP kopējiem izdevumiem (prioritārā joma 1A) %		LAD
plānots	2,97	
izmaksāts	0,24	
T2: Sadarbības pasākumā atbalstīto sadarbības darbību kopskaits (Regulas (ES) Nr. 1305/2013 35. pants) (grupas, tīkli/klasteri, pilotprojekti u. c.) (prioritārā joma 1B)	16	LAD
Bruto iekšzemes izdevumi pētniecībai un attīstībai (<i>GERD</i>), % no IKP	0,51	EUROSTAT
LAP 2014-2020 tieši programmētā izdevumu daļa P&A un inovācijā, % no IKP (<i>GERD "lauku attīstība"</i>)		LAD, EUROSTAT
plānots	0,15	
izmaksāts	0,01	
LAP 2014-2020 izmaksātā izdevumu daļa P&A un inovācijā (% no LAP kopējiem plānotajiem izdevumiem)	0,55	LAD
LAP 2014-2020 izmaksātā izdevumu daļa P&A un inovācijā (% no iekšzemes izdevumiem šajā jomā)	6,15	LAD, CSP
Inovātīvo projektu īpatsvars kopējā atbalstīto projektu skaitā, %	1,27	LAD

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritērijs	Atbilde
Ieguldījumi pētniecībā un attīstībā ir auguši	ES 2020 pamatmērķim ieguldīt P&A 3% no IKP Latvija saskaņā ar Partnerības līgumu[2] un Latvijas Nacionālo attīstības plānu 2014.-2020.gadam (NAP 2014-2020) ir noteikusi valsts sasniedzamo līmeni 2020.gadam 1,5% no IKP. Ievērojot šī rādītāja 2013.gada vērtību 0,61%, tika uzstādīts pietiekami augsts mērķis, kas palicis kā liels izaicinājums, jo 2017.gadā rādītāja vērtība ir tikai 0,51%. Tomēr tendence ir augšupejoša pēc lielā krituma 2015.-2016.gadā, kas Latvijas septītajā Progresā ziņojumā par Latvijas nacionālās reformu programmas „Eiropa 2020” stratēģijas kontekstā īstenošanu skaidrots

ar pārejas periodu starp diviem ES fondu plānošanas periodiem. P&A finansēšanas struktūra un dinamika liecina, ka P&A ieguldījumu apjoms Latvijā būtiski ir atkarīgs no ES fondu ieguldījuma. Jāuzsver, ka uzņēmēju ieguldījumi P&A, atšķirībā no attīstītajām ES dalībvalstīm, ilgstoši saglabājas zemā līmenī.

CSP dati par zinātnes nozari[3] liecina, ka P&A finansējums uzņēmējdarbības sektorā 2017.gadā bija 37,5 milj. EUR, no tiem 26 milj. EUR uzņēmumu finansējums un 9,2 milj. EUR ārvalstu finansējums. Uzņēmumu finansējums valsts un augstākās izglītības sektorā ir attiecīgi 3,5 un 3,8 milj. EUR. NAP 2014-2020 zinātnes, tehnoloģiju un inovācijas politikas mērķos izvirza apakšmērķi panākt, ka 2020.gadā vismaz 48% no kopējiem P&A ieguldījumiem veic uzņēmējdarbības sektors (2017.gadā ir tikai 24,1%).

ES struktūrfondu ieguldījums tematiskajā mērķī *I. Nostiprināt pētniecību, tehnoloģiju attīstību un inovāciju* paredzēts galvenokārt ar ERAF līdzekļiem (95%). Tas var ietekmēt arī lauku teritoriju, kurā ietilpst pilsētas līdz 5000 iedzīvotājiem, tomēr galvenajām lauksaimniecības un lauku teritorijas vajadzībām P&A ieguldījumu jomā novirzīts ELFLA finansējums (3%) un piekrastes teritoriju vajadzībām arī EJZF finansējums (2%), kas gan paredzēts inovācijām zivsaimniecības un akvakultūras nozarēs. Šādā situācijā Programmas ieguldījumu R&A un inovāciju finansēšanas virzienos nosaka arī pasākuma M01 nosacījums neatbalstīt mācības, kas ir daļa no vidējā vai augstākā līmeņa izglītības programmas, kura iekļauta licencēto un akreditēto IZM izglītības programmu reģistros.

Līdz ar to Programmas ieguldījums visvairāk izpaužas uzņēmējdarbības sektorā un ārvalstu un valsts finansējumā, jo privātais līdzfinansējums šajos projektos ir mazāks tāpēc, ka plānotais 45,5 milj. EUR finansējums P1 pasākumiem ir ar ļoti augstu atbalsta intensitāti (līdz 90% M16), arī MV 6B programmētajā apakšpasākumā M19.2 atbalsta intensitāte uzņēmējdarbības projektiem ir augstāka, savukārt MV 3A programmētajā apakšpasākumā M04.2 inovatīvi projekti var saņemt par 10% augstāku atbalsta likmi.

Kopumā P&A un inovāciju mērķiem novirzīti 2,97% un izmaksāti 0,24% no Programmas kopējā plānotā finansējuma tieši programmētajos P1 pasākumos.

Kopā ar sekundāro ieguldījumu no M19 un M04.2

	<p>apakšpasākuma inovatīvajiem projektiem P&A un inovāciju atbalstam izmaksāti 0,55% no Programmas kopējā plānotā finansējuma. Šiem projektiem (ar tiešo un sekundāro ieguldījumu) divos gados izmaksātā summa ir 6,15% no iekšzemes izdevumiem zinātniski pētnieciskajam darbam 2017.gadā.</p> <p>Programmas P1 pasākumos visam programmēšanas periodam paredzētais finansējums (P&A lauku attīstībai) ir 0,15% no 2018.gada IKP, tā sasniegtais (izmaksātais) līmenis ir 0,01% , bet potenciālais (apstiprināto projektu) līmenis 0,08% no 2018.gada IKP. Attiecinot vienā gadā izmaksāto atbalstu pret attiecīgā gada IKP, tas ir tikai 0,006% (2017.g.) un 0,007% (2018.g.).</p>
Ir veicināta inovācija	Atbalsta ietekmē ir veicināta inovācija, jo sadarbības pasākumā atbalstīto sadarbības darbību kopskaits sasniedz 16. Inovatīvo atbalstīto 277 projektu īpatsvars ir 1,27% no kopējā projektu skaita.

[1] Gross domestic expenditure on R&D (GERD), % of GDP (EUROSTAT, t2020_20)

Zinātniski pētnieciskā darba izmaksas procentos no IKP (CSP, ZIG030)

[2] Partnerības līgums Eiropas Savienības investīciju fondu 2014.–2020.gada plānošanas periodam, 2014

[3] ZIG030. Izdevumi zinātniski pētnieciskajam darbam pa sektoriem un to finansējums (milj. euro)

7.a24) CEQ24-CL - Cik lielā mērā LAP ir palīdzējusi veicināt klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos tām, kā arī sasniegt stratēģijas “Eiropa 2020” pamatmērķi: samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas vismaz par 20 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni vai par 30 %, ja tam ir atbilstoši nosacījumi, un palielināt atjaunojamo energoresursu īpatsvaru enerģijas galapatēriņā līdz 20 %, un par 20 % palielināt energoefektivitāti?

7.a24.a) *Atbilde uz novērtējuma jautājumu*

1. Ar novērtēšanas jautājumu saistītās intervences loģika	
ES 2020 pamatmērķis	<p>Prioritāte: Ilgtspējīga izaugsme - resursu ziņā efektīvākas, videi nekaitīgākas un konkurētspējīgākas ekonomikas veicināšana</p> <p>Pamatmērķis: Jāizpilda "20/20/20" mērķi klimata/enerģētikas jomā (tostarp par 30% jāpaaugstina emisiju samazināšanas mērķis, ja apstākļi tam ir piemēroti)</p>
KLP kopējais mērķis	Nodrošināt dabas resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu un rīcību klimata politikas jomā
Ietekmes rādītāji	<u>Kopējie ietekmes rādītāji:</u>

	<p>I7 Emisijas no lauksaimniecības</p> <p><u>Papildu rādītāji:</u></p> <p>Emisijas no Enerģētikas sektora</p> <p>Emisijas un to piesaiste no Programmas pasākumiem</p> <p>Programmas ieguldījumi klimata jomā</p>
Prioritātes un mērķa virzieni	<p>Prioritāte P5</p> <p>Mērķa virzieni MV 5B, 5D, 5E</p>
Mērķa un rezultāta rādītāji	<p>T15: Ieguldījumu kopsumma energoefektivitātes jomā, EUR</p> <p>R16/T17: procentuālais daudzums LU, uz kurām attiecas ieguldījumi mājlopu turēšanā (audzēšanā), lai mazinātu SEG un/vai amonjaka emisijas (prioritārā joma 5D)</p> <p>R17/T18: Procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes (ha), kurā piemēro uz Slāpekļa oksīda un metāna emisiju samazināšanu orientētus apsaimniekošanas līgumus</p> <p>R20/T19: procentuālais daudzums lauksaimniecības un meža zemes, kurā piemēro apsaimniekošanas līgumus, kas sekmē oglekļa piesaisti un uzglabāšanu (prioritārā joma 5E)</p> <p><u>Papildu rādītāji:</u></p> <p>Kopējais lauksaimniecībā un mežsaimniecībā piesaistītā oglekļa samazinājums, kilotonnas CO2 ekvivalenta</p> <p>Apsaimniekotās aramzemes un ilggadīgie stādījumi pasākumos M11 un M10.1.2</p> <p>Kopējais investīciju apjoms</p>
Pasākumi	<p>Primārais ieguldījums - M04, M08</p> <p>Sekundārais ieguldījums - M01, M02, M10, M11</p>

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritērijs	Kopējie rādītāji	Papildu ietekmes rādītāji
Pasākumu rezultātā SEG emisijas lauksaimniecības sektorā ir samazinājušās	Emisijas no lauksaimniecības (I.07)	
Oglekļa uzglabāšana un piesaiste mežsaimniecībā ir palielinājusies		Kopējais mežsaimniecībā piesaistītā oglekļa samazinājums, kilotonnas CO2 ekvivalenta - SEG emisiju un piesaistes aprēķini no pasākumiem
Programmas intervences rezultātā SEG emisijas ir samazinājušās	Emisijas no lauksaimniecības (I.07)	Kopējais piesaistītā oglekļa samazinājums, kilotonnas CO2 ekvivalenta - SEG emisiju un piesaistes aprēķini no pasākumiem

		Emisijas no Energētikas sektora Programmas ieguldījumi klimata jomā
--	--	--

3. Pielietotās metodes

Datu analīzē izmantoti rezultāti no 12., 14. un 15. KNJ, kā arī daļēji no 8., 9. un 10. KNJ. Novērtēšanā izmantotas kvalitatīvās un kvantitatīvās metodes. Aprēķinos un datu analīzē vērtēta informācija no LAD datiem par projektiem un aktivitātēm ar klimata prioritāti saistītajos pasākumos, no nacionālā inventarizācijas ziņojuma (NIZ) par SEG emisijām, no pētījumiem par SEG samazināšanas pasākumiem Latvijā. Novērtēšanas ietvaros veikti SEG samazinājuma aprēķini vairākiem Programmas pasākumiem (skat. 14. un 15. KNJ) izmantojot NIZ (t.sk., ZIZIMM sektora) un IPCC vadlīniju metodoloģiskos risinājumus. Sekundārā ieguldījuma novērtēšanā izmantota telpisko datu analīze.

Izmantotie metodoloģiskie risinājumi SEG emisiju novērtēšanā parādīja, ka Latvijā vēl nav pietiekami precīzi izstrādātas un aprobētas metodes detāliem SEG samazinājuma aprēķiniem pasākumu līmenī. Ieguldījumam MV 5B specifiskas kvantitatīvās metodes novērtēšanai netika izmantotas, jo nav pieejami dati par enerģijas izlietojumu un standarta izlaidi lauku saimniecībās un pārstrādes uzņēmumos pēc projektu pabeigšanas. Saistībā ar MV 5E pasākumu ieguldījuma rādītāju vērtību aprēķiniem, vairākās sadaļās joprojām aktuāli ir precīzi izstrādāti un aprobēti metodoloģiskie risinājumi, piemēram, emisijas no augsnēm pasākumu ietekmē, precīza meliorācijas ietekmēto platību noteikšana u.c. Tāpat atzīmējams, ka atsevišķās aktivitātēs kopējais projektu skaits ir salīdzinoši neliels, lai izmantotu specifiskas kvantitatīvās metodes.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

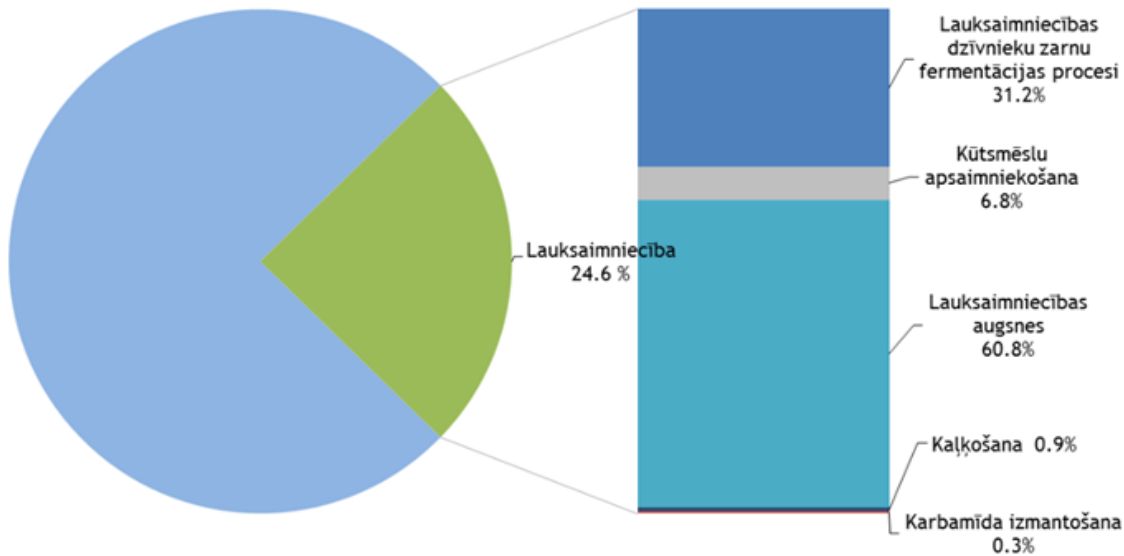
Rādītāja nosaukums	Vērtība	Datu avots
Emisijas no lauksaimniecības (I.07), CO2 ek.v	24,6	NIZ
SEG emisiju un piesaistes aprēķini no pasākumiem, CO2 ek.v		
precīzā laukkopība	18.1	LAND
kūtsmēslu krātuves	2.4	LAND
precīzajā lopkopībā	1.5	LAND
Energētikas sektora emisijas LV, %	63.8	NIZ
Apsaimniekotās aramzemju un ilggadīgo stādījumu īpatsvars pasākumos M11 un M10.1.2, %	8	LAD, LAND
Kopējais publisko investīciju apjoms, milj. EUR	27,7	LAD, LAND

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

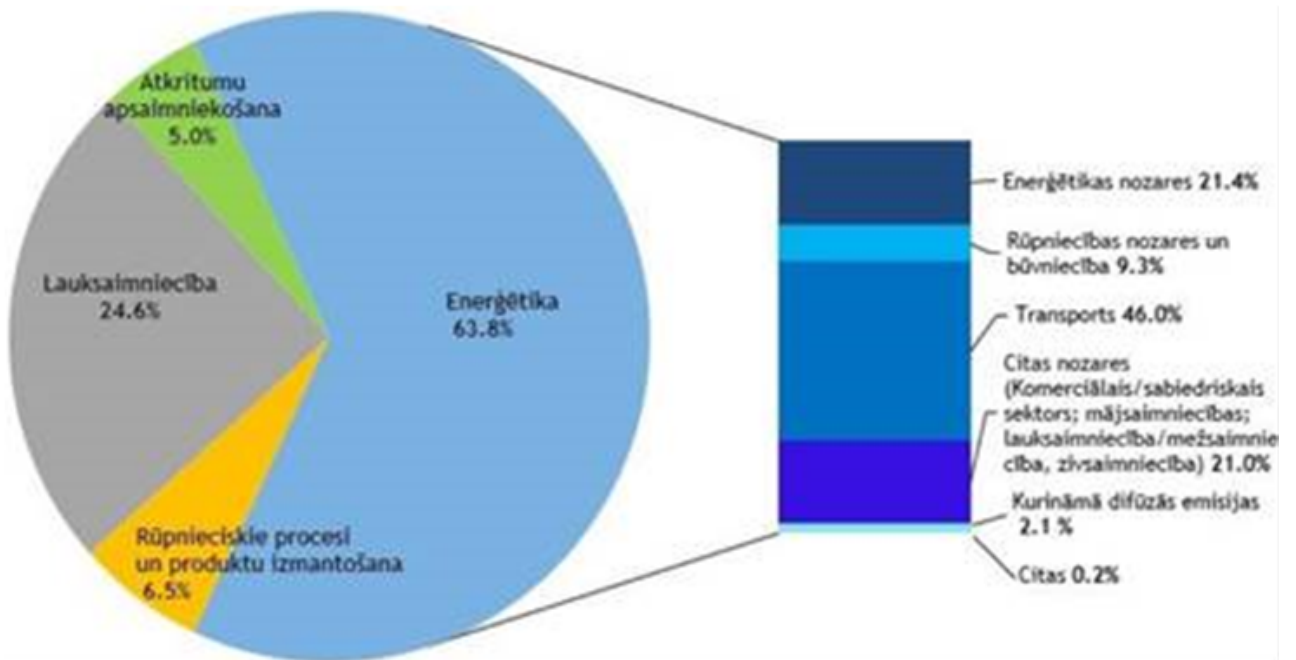
Sprieduma kritērijs	Atbilde
Pasākumu rezultātā SEG emisijas lauksaimniecības sektorā ir samazinājušās	Programmas ieguldījums SEG emisiju samazināšanā lauksaimniecības sektorā saistās ar MV 5D aktivitātēm galvenokārt laukkopības nozarē. SEG emisiju samazināšanā iesaistītās saimniecības apsaimnieko aptuveni 90 tūkst. ha (5% no LIZ). Lopkopības nozarē sasniegtā rezultativitāte ir zema, tāpēc patlaban pastāv risks, ka lopkopības nozarē mērķa rādītājs netiks sasniegts. Novērtēšanas ietvaros veiktie aprēķini parāda, ka precīzā laukkopība dod SEG emisiju samazinājumu 18,1

	<p>kilotonnas CO2 ekvivalenta. Savukārt kūtsmēslu krātuves – 2,4 kilotonnas CO2 ekvivalenta, bet SEG samazinājums precīzajā lopotībā ir 1,5 kilotonnas CO2 ekvivalenta apmērā.</p> <p>Sekundāro ietekmi nozīmīgā apjomā dod P4 pasākumi, kuru rezultātā samazinās slāpekļa oksīda emisijas (BLA, VSMD) – 62,1 kilotonnas CO2 ekvivalenta gadā.</p> <p>Lauksaimniecības devums kopējā SEG emisiju apjomā Latvijā ir salīdzinoši liels – 2017. gadā tas veidoja 24,6% no kopējām SEG emisijām valstī (neskaitot ZIZIMM), kas absolūtā izteiksmē ir 2782,32 kilotonnas CO2 ekvivalenta. Lielāko emisiju īpatsvaru veido SEG emisijas no lauksaimniecības augsnēm (skat. 24-1. att.). Programmas sākumposmā Lauksaimniecības SEG emisijas bija 2705,31 kilotonnas CO2 ekvivalenta. Kopumā lauksaimniecības sektorā SEG emisijas kopš 1990. gada ir samazinājušās par 50,46%. Tiešās slāpekļa emisijas no lauksaimniecības augsnēm Programmas periodā pieaugušas par 2,4% (LVGMC, 2019). Latvijā palielinās aramzemju platības un kopš Programmas sākuma gan iestrādāto minerālmēslu kopējais daudzums, gan uz 1 ha sējumu kopplatības iestrādātais minerālmēslu daudzums ir nedaudz pieaudzis attiecīgi par 7% un 2% (CSP, 2018). Līdz ar to iestrādātais minerālmēslu daudzums Programmas periodā joprojām palielinās, taču palielinājuma tendence nav tik izteikta kā pirms Programmas perioda.</p> <p>SEG emisijas Programmas periodā kopumā lauksaimniecībā ir pieaugušas un Programma nav nodrošinājusi SEG emisiju samazinājumu kopējā lauksaimniecības sektorā. Tomēr atzīmējams, ka ieguldījums ir mazinājis SEG emisijas un bez Programmas pasākumiem kopējais SEG emisiju pieauguma apjoms Latvijā būtu ievērojami lielāks.</p> <p>Programmas ieguldījumam klimata prioritātē ir pozitīva ietekme uz vidi, jo tehnoloģijas, kuras samazina izlietoto minerālmēslu apjomu un noteci no kūtsmēslu krātuvēm, samazina piesārņojumu virszemes un pazemes ūdeņos.</p>
<p>Oglekļa uzglabāšana un piesaiste mežsaimniecībā ir palielinājusies</p>	<p>Oglekļa uzglabāšana un piesaiste mežsaimniecībā saistāma ar Programmas pasākuma M08 ieguldījumu MV 5E, galvenokārt veicot jaunaudžu kopšanu. Pasākumu rezultativitāte ir augsta un noteiktās mērķa vērtības jau ir sasniegtas. Nozīmīgs sekundārais ieguldījums oglekļa piesaistē novērtēts Programmas aktivitātēm saistībā ar meliorācijas sistēmu renovāciju meža teritorijās. Tās rezultātā SEG emisiju samazinājums Programmas periodā sasniegs 837 tūkst. CO2 ekv. Ievērojamu devumu sniedz arī jaunaudžu kopšana, kuras rezultātā tiek sasniegts 128 tūkst. CO2 ekv. samazinājums. No visām LAP 2014-2020 pasākumu aktivitātēm meža apsaimniekošanā un ieaudzēšanā, visefektīvākais pasākums SEG emisiju samazināšanai ir meža</p>

	<p>ieaudzēšana, jo īpaši organiskajās augsnēs, tas veikts salīdzinoši nelielās platībās.</p> <p>Pasākumiem oglekļa piesaistē nozīmīgākais ieguvums būs ilgtermiņā jau pēc Programmas perioda. Sagaidāms, ka LAP pasākumu ietekmē, nākamo 50 gadu laikā izdosies uzkrāt līdz pat 9100 tūkst. tonnas CO2 ekv. emisiju samazinājumu 2064. gadā.</p> <p>Salīdzinot ar kopējām neto emisijām no ZIZIMM sektora, LAP 2014-2020 pasākumu ietekmē palielina SEG piesaisti par ~ 5% gadā.</p>	
<p>Programmas rezultātā SEG emisijas ir samazinājušās</p>	<p>Lauksaimniecības devums kopējā SEG emisiju apjomā Latvijā ir salīdzinoši liels – 2017. gadā tas veidoja 24,6% no kopējām SEG emisijām valstī (neskaitot ZIZIMM), kas absolūtā izteiksmē ir 2782,32 kilotonnas CO2 ekvivalenta. Programmas sākumposmā Lauksaimniecības SEG emisijas bija 2705,31 kilotonnas CO2 ekvivalenta. Programmas veikto pasākumu ieguldījums SEG emisiju Nacionālajā inventarizācijas ziņojumā attiecināms arī uz enerģētikas sektoru, ne tikai lauksaimniecības sektoru. SEG emisiju apjoms Latvijā enerģētikas sektoram ir 63,8% un Programmas periodā tas ir palielinājies par 2,5% (skat. 24-2. att.).</p> <p>Kopumā Programmas ieguldījums klimata prioritātē līdz šim ir 27,7 milj. EUR. Tā kā pirms Programmas perioda mērķtiecīgas investīcijas klimata prioritātē netika veiktas, tad līdzšinējais ieguldītais finansējums uzskatāms par nozīmīgu. Atsevišķi izvēlētie pasākumi saistāmi ar ievērojamām publiskā finansējuma investīcijām attiecībā pret potenciālo SEG samazinājumu, jo Programmā MV 5D izvēlēti finanšu ietilpīgi investīciju pasākumi.</p> <p>Nozīmīgākajos ar Programmas intervenci saistītajos SEG emisiju sektoros (neskaitot ZIZIMM) Programmas periodā novērojams emisiju palielinājums. Tomēr Programmas ieguldījums (neto ietekme) vērtējams pozitīvi, jo Programmas pasākumi devuši 5% ieguldījumu oglekļa piesaistē un uzglabāšanā meža pasākumos, kā arī kopumā ir mazinājuši SEG emisijas. Bez Programmas pasākumiem kopējais SEG emisiju izmaiņu apjoms būtu lielāks. Programmas devusi ne tikai ieguldījumu SEG emisiju mazināšanā, bet veicinājusi arī meža augšanas produktivitātes pieaugumu, samazinājusi ražošanas izmaksas, kas atstāj pozitīvu ietekmi uz tautsaimniecību.</p>	

24-1. attēls. Lauksaimniecības emisijas 2017.gadā (LVĢMC, 2018)

24-2. attēls. Latvijas SEG emisiju sadalījums pa nozarēm 2017.gadā (neskaitot ZIZIMM) (LVĢMC, 2018)

7.a25) CEQ25-PO - Cik lielā mērā LAP ir palīdzējusi sasniegt stratēģijas “Eiropa 2020” pamatmērķi: samazināt to eiropiešu skaitu, kuru dzīves līmenis ir zemāks par valsts noteikto nabadzības sliekšni?

7.a25.a) Atbilde uz novērtējuma jautājumu

1.Ar novērtēšanas jautājumu saistītās intervences loģika

ES 2020	Par 25% samazināt to Eiropas iedzīvotāju skaitu, kuri dzīvo zem
---------	---

pamatmērķis	valsts nabadzības sliekšņa, palīdzot izklūt no nabadzības vairāk nekā 20 miljoniem cilvēku.
KLP kopējais mērķis	Lauku ekonomikas un kopienu līdzsvarotas teritoriālās attīstības panākšana, tostarp nodarbinātības radīšana un saglabāšana
Ietekmes rādītāji	KLP kopējais ietekmes rādītājs: I15 Nabadzības līmenis laukos Papildu rādītājs: Cilvēku skaits, kuriem draud nabadzība vai sociālā atstumtība
Prioritātes un mērķa virzieni	P1, P2, P3, P6 MV 1A, 1C, 2A, 2B, 3A, 3B, 6A, 6B
Mērķa un rezultāta rādītāji:	T3: Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14. panta pasākuma ietvaros apmācīto dalībnieku kopskaits (prioritārā joma 1C) R1/T4: procentuālais daudzums lauku saimniecību ar LAP atbalstītiem ieguldījumiem pārstrukturēšanā vai modernizācijā (prioritārā joma 2A) R3/T5: procentuālais daudzums lauku saimniecību ar LAP atbalstītu darījumdarbības attīstības plānu/ieguldījumiem gados jaunajiem lauksaimniekiem (prioritārā joma 2B) R4/T6: procentuālais daudzums lauku saimniecību, ko atbalsta saistībā ar dalību kvalitātes shēmās, vietējos tirgos un īsās piegādes ķēdēs, un ražotāju grupās/organizācijās (prioritārā joma 3A) R21/T20: Atbalstīto projektu radītās darbvietas (prioritārā joma 6A) R22/T21: procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, uz kuriem attiecas vietējās attīstības stratēģijas (prioritārā joma 6B) R23/T22: procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, kuri gūst labumu no uzlabotiem pakalpojumiem/ infrastruktūras (prioritārā joma 6B) R24/T23: Atbalstīto projektu radītās darbvietas (LEADER) (prioritārā joma 6B)
Pasākumi	M01, M02, M04, M05, M06, M07, M09, M16, M17, M19

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritērijs	Kopējie rādītāji	Papildu ietekmes rādītāji
Samazinājies to cilvēku skaits, kuri dzīvo zem valsts nabadzības līmeņa.	I15 Lauku nabadzības līmenis (I.15).	Cilvēku skaits, kuriem draud nabadzība vai sociālā atstumtība

3. Pielietotās metodes

Ir izvēlēts viens sprieduma kritērijs un tam atbilstošais ietekmes rādītājs I15 Nabadzības līmenis laukos, kā arī papildu rādītājs *Cilvēku skaits, kuriem draud nabadzība vai sociālā atstumtība*.

Atbildot uz jautājumu, tiek izmantoti 1., 2. un 6. prioritātes mērķa un rezultāta rādītāji. Veikta VRG aptauja, lai iegūtu kvalitatīvo informāciju par nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanu, un tiek veikta triangulācija.

Datu avots – LAD dati par dalībnieku skaitu pasākumā M01 atbalstītajos mācībuursos un Eurostat dati (jaunākie par 2018. g.) par nabadzības līmeni laukos un iedzīvotāju skaitu, kuriem draud nabadzība vai sociālā atstumtība. Statistikas dati doti iedzīvotāju sadalījumam pēc administratīvo teritoriju (novadi un republikas nozīmes pilsētas) apdzīvotības līmeņa (DEGURBA klasifikācija) laika periodā, kas iekļauj izmaiņas šajā Latvijas novadu klasifikācijā. Izmaiņas skar vairāku Latgales novadu pāreju no vidēji apdzīvota novada statusa uz mazapdzīvotu un vairāku Rīgas apkārtnes novadu pāreju no mazapdzīvota statusa uz vidēji apdzīvotu. Tas aprūrina procesu novērtēšanu visā Programmas darbības posmā lauku teritorijā, kuras datu izmaiņas sadalījumā vērojamas, sākot ar 2016.gadu.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītāja nosaukums	Vērtība	Datu avots
T3: Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14. panta pasākuma ietvaros apmācīto dalībnieku kopskaits (prioritārā joma 1C)	8103	LAD
I15: Lauku nabadzības līmenis (I.15)	32,3% (2018.g.) 40,9% (2013.g.)	Eurostat
AI: Cilvēku skaits, kuriem draud nabadzība vai sociālā atstumtība (tūkst.iedz)	543 (2018.g.) 702 (2013.g.)	Eurostat

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritērijs	Atbilde
Samazinājies to cilvēku skaits, kuri dzīvo zem valsts nabadzības līmeņa	LAP 2014-2020 ietekmi nabadzības līmeņa izmaiņās var novērtēt netieši. Latvijā paredzētais ES 2020 pamatmērķa sasniegšanas līmenis ir līdz 2020.gadam samazināt par 121 tūkst. jeb līdz 21% nabadzības riskam pakļauto un/vai zemas darba intensitātes mājāsaimniecībās dzīvojošo personu skaitu. Saskaņā ar Eurostat datiem Latvija šo līmeni sasniedza 2015.gadā, bet 2018.gadā nabadzības riskam vai sociālajai atstumtībai pakļauto iedzīvotāju skaita kumulatīvā starpība kopš 2008.gada ir jau 197 tūkst. personu. Programmas darbības laikā kumulatīvā starpība (ar 2014.gadu) ir 102 tūkst. personu, kas izkļuvas no nabadzības riska vai sociālās atstumtības. Katru gadu šo cilvēku skaits ir samazinājies – no 702 tūkst. 2013.gadā līdz 543 tūkst. 2018.gadā. Tiesa, pēdējos divos gados lejupejošā tendence ir apstājusies un procentuālais rādītājs 2018.gadā jau par 0,2 procentpunktiem ir palielinājies, salīdzinot ar 2017.gadu. Mērķa vērtība 21% nav vēl sasniegta – 2018.gadā nabadzības riskam un sociālajai atstumtībai pakļauto personu īpatsvars ir 28,4% (2013.gadā bija 35,1%), tostarp lauku teritorijās

(mazapdzīvotie novadi) – 32,3% (2013.gadā bija 40,9%), tomēr tendence ir bijusi vērsta uz situācijas uzlabošanu.

Programmas lauku teritorija pārklājas ar abiem DEGURBA dalījumiem – gan mazapdzīvotajiem, gan vidēji apdzīvotajiem novadiem (izņemot pilsētas virs 5 tūkst. iedzīvotāju), tāpēc tās ietekme vērojama abu novadu grupu kopējā nabadzības riskam vai sociālajai atstumtībai pakļauto iedzīvotāju skaita izmaiņās no 445 tūkst. 2013.gadā uz 342 tūkst. 2018.gadā. VRG veiktās iedzīvotāju aptaujas rezultāti parāda LAP 2014-2020 nozīmi darbavietu radīšanā un saimnieciskās aktivitātes stiprināšanā.

Pieaudzis prasmju līmenis

Nabadzības un sociālās atstumtības risku potenciāli samazina zināšanu pieaugums, to pielietošanas, kā arī komunikācijas un sadarbības prasmju uzlabošanās, ko veicina P1 pasākumi un LEADER/SVVA pieeja pasākumā M19. Iegūtās zināšanas ļauj celt kvalifikāciju, radīt papildu ienākumus. Prasmju līmeni papildina arī saņemtās konsultācijas, rīkoto semināru apmeklējumi. Kopumā dažādus mācību kursus apmeklējuši 8103 dalībnieki un notikušas 4574 konsultācijas, īpaši veicinot atbalstu mazajām saimniecībām un meža īpašniekiem, kas svarīgi KLP mērķa kontekstā. LEADER/SVVA pasākumi, sākot jau ar vietējās attīstības stratēģijas veidošanu un tālāko tās īstenošanu, aktivizē vietējo kopienu, veido kopēju informācijas un sadarbības lauku, iedrošina un māca rakstīt projektus, paaugstina VRG administrācijas kapacitāti, lai tālāk organizētu un veicinātu attīstības procesu plānošanu un īstenošanu savās kopienās, iekļaujot uzmanības lokā personas, kam nepieciešama palīdzība.

Ir radītas jaunas darbavietas

Pašlaik radīto darbavietu skaits MV 6A un 6B pasākumos ir vērtējams kā neliels, tomēr vēl nav pagājis noteiktais laiks - darbavietu rādītāja plānotā vērtība ir jāsasniedz trešajā gadā pēc projekta īstenošanas. Abos pasākumos (M6.4, M19.2), kur plānots pieaugums kopā par 340 darba vietām, pašlaik īstenojamajos un īstenojamajos projektos ir sagaidāmas 11 500 jaunas darba vietas. Sekundārajā ieguldījumā no MV 2A un 3A pasākumiem ir novērtēts darbavietu pieaugums jau 891 darbavietu apmērā. Lai arī projektu sekmīgas īstenošanas gadījumā tiks ievērojami pārsniegta darbavietu rādītāja plānotā vērtība, tā ir nepietiekama nabadzības riska mazināšanai tik lielam skaitam mājsaimniecību.

Uzlabota pakalpojumu pieejamība

Ja iepriekšējā programmēšanas periodā ELFLA atbalsts lauku

telpas attīstībai tika vairāk vērsts uz dažādu sabiedrisko pakalpojumu pieejamību laukos, uzlabojot dažāda veida vietējo infrastruktūru, tad LAP 2014-2020 atbalsts pašvaldībām novirzīts tikai, lai sakārtotu pašvaldību grants ceļus un pievadceļus saimnieciskiem objektiem - prioritāri uz lauksaimniecības produkcijas ražošanas un pārstrādes objektiem un integrēta tipa projektiem, kas tiek īstenoti kopā ar pievadceļu izbūvi uzņēmējdarbības objektiem apakšpasākumā M04.3. Pasākuma M07 plānotais ieguldījums attiecas tikai uz 840 km ceļa, kas ir 3% no pašvaldību ceļu kopgaruma vai 12% no ceļiem sliktā stāvoklī, tomēr tam atvēlētais publiskais finansējums ir salīdzinoši nozīmīgs - 8% no kopējā Programmas finansējuma un 82% no līdzekļiem, ko pašvaldības izmanto investīcijām savu ceļu un ielu uzlabošanai divos gados (vidēji 2014.-2017.g. periodā).

Ceļu sakārtošana ir viena no būtiskākajām iedzīvotāju vajadzībām, kas izvirzīta arī VRG stratēģijās. Pašvaldību autoceļiem ir ļoti liela nozīme ne tikai uzņēmējdarbības attīstībā, bet arī sociālo pakalpojumu pieejamībā vientuļajiem lauku iedzīvotājiem, kas dzīvo tālāk no pakalpojumu sniegšanas vietām. Savukārt LEADER/SVVA stratēģiju īstenošanas apakšpasākumos šajā periodā vismaz puse finansējuma tiek novirzīta uzņēmējdarbībai un pārējais – vietējās teritorijas sakārtošanai un sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai. Kopumā labuma guvēju skaits P6 pasākumos tiešajā un sekundārajā ieguldījumā ir 813 tūkst. iedzīvotāju. Tomēr šobrīd pieejamie dati vēl neļauj novērtēt LEADER/SVVA ieguldījumu saskaņā ar vietējās attīstības stratēģiju rīcības plānos noteiktajām mērķa grupu atbalsta iniciatīvām un realizēto projektu atbilstību sociālās uzņēmējdarbības un sociālo sabiedrisko pakalpojumu aspektā, kas varētu ietekmēt nabadzības riska un sociālās atstumtības līmeņa pazemināšanos.

Audzis saimniecību ienākumu līmenis

P2 un P3 pasākumi ir sekmējuši lauku saimniecību restrukturizāciju un modernizāciju (atbalstīti 5,7% saimniecību). Lielākā daļa no saņēmējiem ir vidējas un lielas saimniecības, iespējamie darba devēji laukos. Svarīgs ir jauno lauksaimnieku atbalsts (atbalstīti 0,36% saimniecību), kas veicina jauniešu palikšanu laukos dzīvotspējīgās saimniecībās. Lielāka ietekme uz ienākumu saglabāšanu mazāk nodrošinātajai iedzīvotāju daļai ir mazo saimniecību atbalsta pasākumam (atbalstīti 2,69% saimniecību) un arī citiem Programmas pasākumiem, kuros šīm saimniecībām ir veidoti speciāli vai vienkāršoti nosacījumi. Apakšpasākumā M06.3 saimniecību ekonomiskā lieluma intervāls atbalsta saņemšanai ir no 2 tūkst. EUR līdz 15 tūkst. EUR (apgrozījuma vai SI). Latvijas

<p>lauku saimniecību ekonomiskā lieluma sliekšnis iekļaušanai FADN sistēmā ir 4 tūkst. EUR SI. Pēc 2016.gada lauksaimniecības skaitīšanas datiem saimniecības ar ekonomisko lielumu līdz 4 tūkst. EUR ir 64% no kopējā saimniecību skaita un 38% no kopējā nodarbināto skaita pilnajās gada darba vienībās. Tie ir 44,7 tūkst. saimniecību, kurās vidēji ir nodarbināti 2 cilvēki uz trešdaļu no pilnas slodzes. Šo saimniecību pastāvēšana dod ieguldījumu lauku apdzīvotības saglabāšanā.</p> <p>Pieejamie dati neļauj spriest par Programmas pasākumu ietekmi tieši uz nabadzības riskam vai sociālajai atstumtībai pakļauto iedzīvotāju daļu. Tāpēc Programmas ieguldījums ES 2020 pamatmērķa rādītāja nabadzības mazināšanai laukos sasniegšanā nav noteikts.</p>
--

7.a26) CEQ26-BI - Cik lielā mērā LAP ir palīdzējusi uzlabot vidi un sasniegt ES bioloģiskās daudzveidības stratēģijas mērķi: apturēt bioloģiskās daudzveidības izzušanu un ekosistēmu pakalpojumu degradēšanos un tos atjaunot?

7.a26.a) Atbilde uz novērtējuma jautājumu

1. Ar novērtēšanas jautājumu saistītās intervences loģika	
KLP kopējais mērķis	Panākt ilgtspējīgāku lauksaimniecību un mezsaimniecību bioloģiskās daudzveidības kontekstā
Ietekmes rādītāji	<p><u>Kopējie ietekmes rādītāji:</u></p> <p>I8 Lauku putnu indekss</p> <p>I9 Augstas dabas vērtības zemju apsaimniekošana</p> <p><u>Papildu rādītāji:</u></p> <p>Zālāju botāniskā kvalitāte</p> <p>Zālāju biotopu stāvoklis</p> <p>Bioloģiskās lauksaimniecības platības</p> <p>Apsaimniekoto LIZ platību izmaiņas Natura 2000 teritorijās</p>
Prioritātes un mērķa virzieni	<p>Prioritāte P4</p> <p>Mērķa virziens 4A</p>
Mērķa un rezultāta rādītāji:	R6/T8: procentuālais daudzums meža/citas kokaugiem klātās platības, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai labvēlīgus apsaimniekošanas līgumus (prioritārā joma 4A)

	R7/T9: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai un/vai ainavām labvēlīgus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4A)
	Apsaimniekoto ilggadīgo zālāju platību īpatsvars Natura 2000 teritorijās
	Aramzemju un ilggadīgo stādījumu īpatsvars, kurās piemēro uz ūdens kvalitātes uzlabošanu orientētus pārvaldības līgumus Natura 2000 teritorijās
	Apsaimniekoto LIZ (prioritārā joma 4A) īpatsvars
Pasākumi	Primārais ieguldījums – M10, M11, M12, M13 Sekundārais ieguldījums - M01, M02, M08

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritērijs	Kopējie rādītāji	Papildu ietekmes rādītāji
Bioloģiskā daudzveidība atbalstītajās LIZ platībās ir saglabāta un uzlabota, kā arī uzturētas atklātas ainavas	Lauku putnu indekss (I.08) Augstas dabas vērtības zemju apsaimniekošana (I.09) R7/T9: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai un/vai ainavām labvēlīgus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4A)	Zālāju biotopu stāvoklis Bioloģiskās lauksaimniecības platības
Bioloģiskā daudzveidība atbalstītajās meža platībās ir saglabāta	R6/T8: procentuālais daudzums meža/citas kokaugiems klātās platības, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai labvēlīgus apsaimniekošanas līgumus (prioritārā joma 4A)	Atbalstītās platības Natura 2000 teritorijās Meža biotopu stāvoklis
Atbalstītās LIZ platības Natura 2000 teritorijās palielinās vai nesamazinās		Apsaimniekoto LIZ platību izmaiņas Natura 2000 teritorijās
Bioloģiski vērtīgo zālāju botāniskā kvalitāte ir uzlabojusies		Zālāju botāniskā kvalitāte – gadījumu izpēte Zālāju biotopu stāvoklis
Ieviestie programmas pasākumi ir nozīmīgi ekosistēmu pakalpojumu kontekstā		Ekosistēmu pakalpojumu nozīmes vērtējums vides pasākumos

3. Pielietotās metodes

Datu analīzē izmantoti rezultāti no 8. KNJ, kā arī veikta telpisko datu analīzes metode, izmantojot LAD sagatavotos un izsniegtos telpiskos datus. Programmas ieguldījuma novērtējumā veikta gan rezultātu rādītāju aprēķināšana, gan kopējo rezultāta un papildus novērtēšanas rādītāju analīze teritoriālā griezumā vides mērķteritoriju (Natura 2000, ADSI teritoriju) griezumā, gan nacionāla līmeņa ziņojumi par bioloģiskās daudzveidības rādītāju (LPI, ziņojums par zālāju biotopu stāvokli) monitoringa rezultātiem, gan atsevišķs pētījums par zālāju botānisko kvalitāti (skat. KNJ 8). Latvijā nav pieejami pilnvērtīgi dati par Augstas dabas vērtības zemēm, taču novērtējumā tiek izmantoti daļēji dati par Augstas dabas vērtības zemēm – bioloģiski vērtīgajiem zālājiem un ilggadīgajiem zālājiem Natura 2000 teritorijās.

Novērtējot pasākumu ieguldījuma nozīmi bioloģiskās daudzveidības uzturēšanā, veikta telpisko datu analīze 5x5 km tīklā visai Latvijas teritorijai. Izmantojot LAD telpiskos datus, katrai šūnai aprēķināti dažādi LIZ platības apsaimniekošanu raksturojuši rādītāji – kopējā LIZ platība, ilggadīgo zālāju platība, Natura 2000 platība, P4 mērķa virzienos apsaimniekotās platības.

Lai analizētu Programmas pasākumu nozīmi saistībā ar ekosistēmu pakalpojumiem, izmantoti pētījuma “Uz rezultātiem balstītu agrovides pasākumu ieviešanas iespēju novērtējums” (Baltijas vides forums, 2018) rezultāti un sagatavotā ekosistēmu pakalpojumu novērtēšanas tabula.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

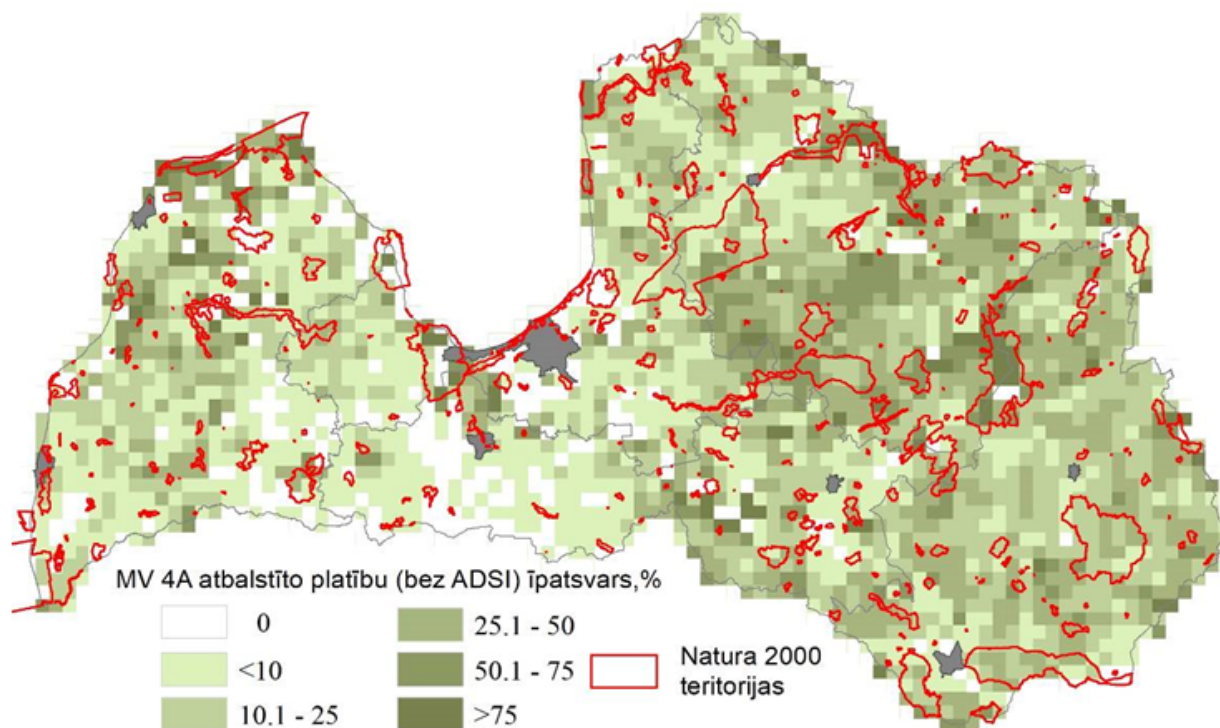
Rādītāja nosaukums	Vērtība	Datu avots
I8 Lauku putnu indekss	115,59	LOB
Apsaimniekoto ilggadīgo zālāju platību īpatsvars Natura 2000 teritorijās (daļēji pārklājas ar I9: Augstas dabas vērtības zemju apsaimniekošana)	59,6	LAD, LAND
Aramzemju un ilggadīgo stādījumu īpatsvars, kurās piemēro uz ūdens kvalitātes uzlabošanu orientētus pārvaldības līgumus Natura 2000 teritorijās	26	LAD, LAND
Apsaimniekoto LIZ (prioritārā joma 4A) īpatsvars	87,4	LAD, LAND

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

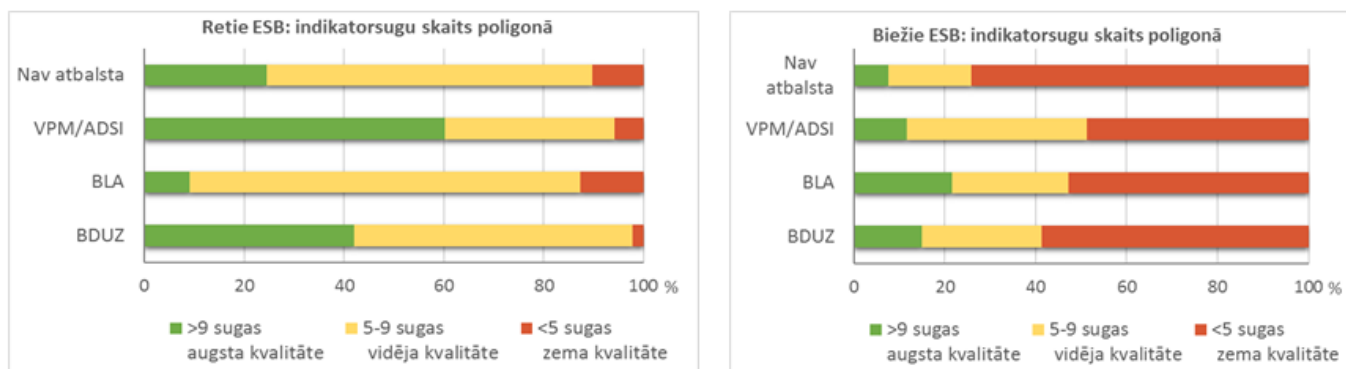
Sprieduma kritērijs	Atbilde
Bioloģiskā daudzveidība atbalstītajās LIZ platībās ir saglabāta un uzlabota, kā arī uzturētas atklātas ainavas, ko apliecina stabila vai augšupejošas LPI vērtības	Lauku putnu indeksam kopš 1995. gada tiek rēķināti trīs rādītāji atkarībā no tipiskajām sugām. Neraugoties uz atšķirībām indeksu aprēķināšanā izmantoto sugu sarakstos, visas indeksu versijas svārstās samērā līdzīgi, bet atšķiras to absolūtās vērtības. Visos trijos indikatoros, neraugoties uz indeksa vērtību kāpumu 2018. gadā, pēdējos trīs gadus vērojams krass indeksa vērtības kritums, salīdzinot ar iepriekšējo periodu. Dīvos no trim indeksiem (EFBI-2008 un LFBI-2013) tendences no 1995. līdz 2018. gadam vērtētas kā stabilas, bet LFBI-2005 – kā “mērens samazinājums”. 2018. gads ir pirmā reize, kad kāds no ilgtermiņa LPI klasificējas kā samazinājums pēdējo 5 gadu tendences klasificējas kā “mērens samazinājums”. Paskaidrojot pretrunu, kas veidojas salīdzinot īstermiņa tendences vienam un tam pašam indeksam, kas iegūtas no dažāda garuma laika rindām, jāpievērš uzmanība indeksu kļūdas intervāliem. Indeksiem, kas rēķināti 2005 – 2018. gada periodam kļūdas intervāli ir plašāki nekā 1995. līdz 2018. gada periodam. Tādēļ neraugoties uz to, ka visu LPI

	<p>versiju 5 gadu tendences LAP 2014-2020 intervences laikā abos periodos ir ļoti līdzīgas un rāda nepārprotamu samazinājumu (slīpnes vērtības no 0,943 līdz 0,947), plašāku kļūdas intervālu dēļ divas īsākā perioda tendences klasificējas kā neskaidas (LOB, Auniņš, Mārdega, 2018).</p> <p>ADSI teritorijās atbalstītās LIZ platības Programmas periodā pieaugušas par 31 tūkst. ha. Tā kā ADSI pasākuma devums saistāms ar LIZ apsaimniekošanas saglabāšanu (t.sk., ainavu uzturēšanu), tad apsaimniekoto platību pieaugums ADSI teritorijās vērtējams kā pozitīva tendence.</p>
Bioloģiskā daudzveidība atbalstītajās meža platībās ir saglabāta	<p>Meža zemēs nozīmīgākais pasākums ir M12, kurā tiek izmaksātas kompensācijas par dažāda veida mežsaimnieciskajiem ierobežojumiem Natura 2000 teritorijās. Pasākuma rezultativitāte ir augsta - 90%. Lai gan ieguldījums MV 4A attiecināms tikai uz 1,2% no Latvijas meža platībām. Tas saistāms ar to, ka nozīmīgākās Natura 2000 meža teritorijas ir valsts pārvaldībā. Programmas atbalsts ir bijis pozitīvs un nozīmīgs tieši privāto mežu īpašniekiem.</p>
Atbalstītās LIZ platības Natura 2000 teritorijās palielinās vai nesamazinās	<p>Papildu novērtēšanas rezultāta rādītāji indikatīvi raksturo MV 4A ieguldījumu Natura 2000 teritorijās. Ilggadīgie zālāji Natura 2000 teritorijās, kuri uzskatāmi par ekoloģiski nozīmīgiem ainavu elementiem un būtu pieskaitāmi vienai no augstas dabas vērtības zemju kategorijām, 2018. gadā veido 60% no LIZ Natura 2000 teritorijās. Atzīmējams, ka Programmas sākumposmā 2014. gadā tie bija 66%. Programmas piecu gadu periodā Natura 2000 teritorijās ilggadīgo zālāju platības samazinājušās par 5,5 tūkst. ha. Šāda tendence vērtējama kā negatīva. Zināmā mērā tas skaidrojams ar to, ka šajā periodā Programmā netika ieviesti specifiski pasākumi Natura 2000 teritorijās LIZ platībās, salīdzinot ar iepriekšējo periodu. MV 4A apsaimniekoto platību telpiskais sadalījums parādīts 26-1. attēlā.</p> <p>Savukārt citos vides pasākumos atbalstītās aramzemju platības Natura 2000 teritorijās veido 26% no Natura 2000 kopējām aramzemju platībām. Šāds rādītājs vērtējams kā atbilstošs un norāda uz pozitīvu Programmas ieguldījumu, jo šo platību īpatsvars pārsniedz vidējo īpatsvaru Latvijā</p>
Bioloģiski vērtīgo zālāju botāniskā kvalitāte ir uzlabojusies	<p>Pētījumā par LAP 2014-2020 apsaimniekoto zālāju kvalitāti konstatēts, ka Programmas pasākumu kopējā ietekme uz botānisko daudzveidību ir bijusi vairāk pozitīva, tomēr dažādi atbalsta veidi to ir ietekmējuši atšķirīgi. Veģetācijas struktūras rādītāji vislabākie bija BLA apsaimniekotos zālajos, vidēji BDUZ un VPM/ADSI zālajos, bet vissliktākie – zālajos bez atbalsta (skat. 26-2. att. un KNJ 8).</p> <p>LAP 2014-2020 pasākumi zālāju ESB botānisko daudzveidību ir uzlabojuši, izņemot BLA atbalstītos zālājus. Vispozitīvākās izmaiņas konstatētas BDUZ atbalstītajos zālajos, VPM/ADSI zālāji ir saglabājušies gandrīz nemainīgi ar nelielu tendenci botāniskajai daudzveidībai uzlaboties. Nozīmīgs faktors, kas devis uzlabojumu bioloģiski vērtīgo zālāju botāniskajā kvalitātē, ir smalcināšanas aizliegums un nopļautās zāles novākšanas prasība tiešmaksājumos. Savukārt Programmas ietvaros nozīmīgākie faktori zālāju kvalitātes</p>

	<p>uzlabošanā ir bijuši zālāju diferencēšanas pieejas ieviešana, apsaimniekošana ar ekstensīvu ganīšanu un obligāto apmācību organizēšana. Netieši par to, ka ganīšanai ir pozitīvāka ietekme uz botānisko daudzveidību nekā pļaušanai, liecina labāki biežo ESB botāniskās daudzveidības rādītāji VPM/ADSI pasākumā salīdzinājumā ar BDUZ pasākumu. Taču BDUZ pasākuma atbalstam ir bijis vispozitīvākais ieguldījums botāniskās daudzveidības uzturēšanā reto ESB grupā.</p> <p>Programmas periodā sasniegtas pozitīvas pārmaiņas bioloģiski vērtīgo zālāju apsaimniekošanā, taču joprojām vajadzība uzlabot zālāju kvalitāti nemazinās. Tas saistīts ar to, ka saskaņā ar jaunāko biotopu direktīvas ziņojumu kopējais bioloģiski vērtīgo zālāju stāvoklis Latvijā ir slikts (DAP, 2019). LAP 2014-2020 ieguldījums zālāju apsaimniekošanā ir bijis nozīmīgs.</p>	
<p>Ieviestie programmas pasākumi ir nozīmīgi ekosistēmu pakalpojumu kontekstā</p>	<p>LAP 2014-2020 pasākumu (BDUZ, RLZP, VSMD, BLA, SVIN, ADSI, NATURA 2000 mežos) novērtējums veikts, ņemot vērā šo pasākumu ieviešanas rezultātus. Tabulā atspoguļota ieviesto pasākumu ietekme uz ekosistēmu pakalpojumiem (EP), salīdzinot ar potenciālo ietekmi bez pasākuma ieviešanas. Novērtējums veiks skalā no (-2) līdz (+2), kur negatīvās vērtības norāda uz negatīvu pasākuma ietekmi uz konkrēto EP, bet pozitīvās vērtības – uz pozitīvu ieviestā pasākuma ietekmi uz konkrēto EP. Ja rādītājs ir 0, ieviestā pasākuma ietekme uz konkrēto EP nav novērota. Novērtējums veikts, balstoties uz ekspertu vērtējumu par ieviestajiem LAP 2014-2020 pasākumiem un to sasniegtajiem rezultātiem. Attiecībā uz pasākumu M12 ietekmes vērtētas meža zemēs (koksnes resursi u.tml.), kā arī, izmantojot pieņēmumu, ka kompensācijas par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem ir neatņemama Natura 2000 teritoriju aizsardzības sastāvdaļa.</p> <p>Pasākumu ietekmes novērtējums uz ekosistēmu pakalpojumiem atklāj Programmas ietekmi galvenokārt uz vidi regulējošajiem EP (skat. 26-1.tab.). Ieviestie pasākumi vidi regulējošos EP ietekmē pozitīvi vai atsevišķos gadījumos ietekme nav novērota. Savukārt ieviesto pasākumu ietekme uz dažādiem apgādes EP ir atšķirīga – gan pozitīva, gan negatīva, bet lielākoties - neitrāla. Tas apliecina, ka lielākoties tiek ieviesti t.s. pamata pasākumi bez izteikti mērķtiecīgiem nosacījumiem vides stāvokļa uzlabošanā. Tas galvenokārt skaidrojams ar pasākumos vidi un dabu saudzējošām aktivitātēm, kas dažos gadījumos atstāj ietekmi uz ražību. Kultūras EP ieviestie pasākumi ietekmē pozitīvi vai arī to ietekme ir neitrāla. Visplašāko pozitīvo ietekmi uz EP ir atstājis BDUZ pasākums – tas pozitīvi ietekmējis gandrīz visas EP grupas</p>	

26-1. attēls. MV 4A atbalstīto platību (bez ADSI) īpatsvars

26-2. attēls. Zālāju platības sadalījums botāniskās kvalitātes grupās pēc indikatoru skaita poligonā.

Ekosistēmu pakalpojumi		BDUZ	RLZP	VSMD	BLA arāmzemes	BLA zālāji	SVIN	ADSI	Natura 2000 (mežos)
Apgādes pakalpojumi	Kultūraugi (koksnē MI2)	0	0	1	-1	0	1	0	-1
	Mājlopi un to produkti	1	0	0	0	1	2	1	0
	Savaļas augi pārtikai	1	0	0	0	1	0	1	1
	Šķiedras un citi materiāli no savaļas augiem	0	0	0	0	1	0	0	-1
	Šķiedras un citi materiāli no mājlopiem	1	0	0	0	0	0	1	0
	Kultivētie augi enerģijas	0	0	0	-1	-1	0	0	0
	Savaļas dzīvnieki un to produkti	1	0	0	0	1	0	1	2
	Sēklas, sporas u.c. augu materiāli, kas tiek ievākti populāciju uzturēšanai vai	1	0	0	1	1	0	1	1
Vidi regulējošie pakalpojumi	Piesārņojuma biodegradācija, ko veic mikroorganismi, aļģes, augi vai dzīvnieki	1	1	1	1	1	1	0	1
	Piesārņojuma filtrācija/piesāistē/ akumulācija, ko veic mikroorganismi vai augi u.c.	2	1	1	1	1	1	0	1
	Smaku mazināšana	0	0	0	0	0	0	0	0
	Frozības kontrole	1	1	1	0	1	0	1	2
	Hidroloģiskā cikla un ūdens plūsmas regulēšana (ieskaitot plūdu ietekmes mazināšanu)	1	0	0	0	0	0	0	1
	Vēja aizsardzība (pret vētrām)	0	0	0	0	0	0	0	1
	Apputekšanās un sēkļu izplatīšana	2	0	1	1	2	2	1	0
	Dzīvotņu un barošanās vietu uzturēšana	2	1	1	1	1	1	1	2
	Kaitēkļu kontrole	1	0	1	1	1	1	0	1
	Slimību kontrole	2	0	1	1	1	0	0	1
	Dēšanās process un tā ietekme uz augsnes auglību	1	1	1	1	1	1	0	1
	Barības vielu piesaistes process augsnē	1	1	1	0	1	1	0	1
	Saldūdens ķīmiskās kvalitātes nodrošināšana	1	1	0	1	1	0	0	1
	Gl obālā klimata regulēšana	0	1	1	1	0	1	0	1
	Gaisa kvalitātes un smarža	0	0	0	0	0	0	0	1
Kultūras pakalpojumi	Rekreācijas un izglītības iespeju nodrošināšana	1	0	1	1	1	1	0	1
	Zinātniskā nozīme (pētījumi)	1	0	0	0	0	0	0	1
	Ainavas estētiskā vērtība	1	0	1	0	1	0	1	1
	Kultūrvēsturiskā vērtība	2	0	0	0	0	0	1	1

(2 nozīmīga pozitīva ietekme, 1 labvēlīga ietekme, 0 nav ietekmes, -1 drīzāk negatīva ietekme, -2 būtiski negatīva ietekme)

26-1. tabula. Vides pasākumu ietekmes novērtējums uz ekosistēmu pakalpojumiem

7.a27) CEQ27-CO - Cik lielā mērā LAP ir palīdzējusi tuvināt KLP mērķi: veicināt lauksaimniecības konkurētspēju?

7.a27.a) Atbilde uz novērtējuma jautājumu

1. Ar novērtēšanas jautājumu saistītās intervences loģika	
KLP vispārējais mērķis	Veicināt lauksaimniecības konkurētspēju
Ietekmes rādītāji	Kopējie KLP ietekmes rādītāji:
	I1 Lauksaimniecības uzņēmējdarbības ienākumi
	I2 Lauksaimniecības faktoru ienākumi
	I3 Kopējā faktoru produktivitāte lauksaimniecībā
	Papildu rādītāji:
	Saimniecību neto pievienotā vērtība uz gada darba vienību
	Kopējā izlaide uz gada darba vienību
	Kopējā izlaide uz zemes vienību
	Izmaksas pret izlaidi %
Subsīdijas pret saimniecību neto ienākumiem	
Prioritātes un mērķa virzieni	P1, P2, P3 MV 1A, 1B, 2A, 2B, 3A, 3B
Mērķa un rezultāta rādītāji:	T1: izdevumu procents atbilstoši Regulas (EU) No 1305/2013 nodaļam 4, 15 un 35 no saistībā ar kopējiem LAP izdevumiem (mērķa virziens 1A)
	T2: Kopējais kooperācijas darbību skaits kooperācijas pasākumā (Regulas (EU) No 1305/2013 nodaļa 35) (grupas, tīklošanās/klasteri, pilotprojekti...) (mērķa virziens 1B)
	T3: Kopējais apmācīto dalībnieku skaits atbilstoši Regulas (EU) No 1305/2013 nodaļai 14 (mērķa virziens 1C)
	R1/T4: Saimniecību procents ar LAP atbalstu investīcijām restrukturizācijā un modernizācijā (mērķa virziens 2A)
	R2: Lauksaimnieciskās izlaides uz GDV izmaiņas atbalstītajās lauku saimniecībās (mērķa virziens 2A)
	R3/T5: Lauku saimniecību procents ar LAP atbalstītiem biznesa plāniem/investīcijām jaunsaimniecībās (mērķa virziens 2B)
	R4/T6: Lauku saimniecību procents ar saņemtu atbalstu dalībai kvalitātes shēmās, vietējos tirgos un īsajās piegādes ķēdēs, kā arī ražotāju grupās/organizācijās (mērķa virziens 3A)
	R5/T7: Lauku saimniecību procents ar dalību riska vadības shēmās (mērķa virziens 3B)
Pasākumi	Primārais ieguldījums: M.01, M.02, M.04, M.05, M.06, M.09, M.16, M.17
	Sekundārais ieguldījums: M.01, M.02, M.04, M.06, M.07,

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritērijs	Kopējie rādītāji	Papildu ietekmes rādītāji
Lauksaimniecības uzņēmējdarbības ienākumi ir palielinājušies	I1 Lauksaimniecības uzņēmējdarbības ienākumi	
Lauksaimniecības faktoru ienākumi ir palielinājušies	I2 Lauksaimniecības faktoru ienākumi	
Lauksaimniecības produktivitāte ir palielinājusies	I3 Kopējā faktoru produktivitāte lauksaimniecībā	
Kopējā faktoru produktivitāte lauksaimniecībā ir palielinājusies		
Darba ražīgums ir palielinājies		Kopējā izlaide uz darbaspēka vienību
LIZ atdeve ir palielinājusies		Kopējā izlaide uz LIZ platību
Lauksaimnieciskās ražošanas izmaksu efektivitāte ir palielinājusies		Izmaksas pret apgrozījumu (sagaidāms samazinājums)
Saimniecību neto pievienotā vērtība uz GDV ir palielinājusies		Saimniecību neto pievienotā vērtība uz GDV
Bez atbalsta saimniecības nebūtu veikušas līdzīgas investīcijas		Saimniecību bruto investīcijas
Saimniecību samaksātie kopējie nodokļi ir palielinājušies		Saimniecību kopējie samaksātie nodokļi

3. Pielietotās metodes

Atbildes sagatavošanai uz novērtēšanas jautājumu mikro līmenī tiek izmantota Tiecības Indeksa Pielīdzināšana kombinācijā ar Starpību Starpības metodi (PSM-DiD).

Atbalsta tiešā ietekme uz atbalstītajām saimniecībām mikro līmenī tiek aprēķināta kopējiem ietekmes rādītājiem I1 Lauksaimniecības uzņēmējdarbības ienākumi, I2 Lauksaimniecības faktoru ienākumi un I3 Kopējā faktoru produktivitāte lauksaimniecībā, kā arī papildu ietekmes rādītājiem Saimniecību ģimenes ienākumi uz ģimenes darba vienību, Kopējā izlaide uz darbaspēka vienību, Kopējā izlaide uz zemes vienību, Apgrozījums pret izmaksām, Neto pievienotā vērtība uz GDV. Pēc tiešās ietekmes aprēķināšanas

mikro līmenī tiek veikta ekstrapolācija, novērtējot tiešo ietekmi sektora (makro) līmenī.

Atbalsta pašvara efekts tiek novērtēts ar tiešo ietekmi uz atbalstīto saimniecību bruto investīcijām. Atbalsta sviras efekts tiek novērtēts ar tiešo ietekmi uz atbalstīto saimniecību kopējiem samaksājamiem nodokļiem.

Programmas ietekme uz sektora ietekmes rādītājiem nevar tikt tieši novērota. Tāpēc tiek izmantota kontrafakta analīze ar atbalsta un kontroles grupu izveidošanu. Mikro (atsevišķu lauku saimniecību) līmenī iegūto rezultātu ekstrapolācija makro (sektora) līmenī ir problemātiska, tāpēc lai veiktu ekstrapolāciju, izlases saimniecību raksturlielumiem un statistiskajam sadalījumam jābūt salīdzināmam ar visa lauksaimniecības sektora saimniecību raksturlielumiem un statistiskajam sadalījumam. Ņemot vērā izlases atšķirības ar SUDAT datu paneļa saimniecībām (tajā nav pārstāvētas mazās saimniecības ar SI lielumu zem 4000 EUR), nepieciešams izmantot specifiskus svarus. Tomēr pilnībā atbalsta ietekme uz mazajām saimniecībām novērtējumā neparādās. Pieejamie SUDAT dati aptver periodu no 2013. līdz 2017. gadam. Tādējādi par perioda beigu gadu tiek izvēlēts 2017. gads. Kontrafakta analīzē atbalsta grupā tiek iekļautas tikai tās saimniecības, kuras atbalstu attiecīgajos mērķa virzienu pasākumos ir saņēmušas līdz 2017. gada beigām. Ieteiktais bāzes gads (2010. gads) nav izmantojams, jo sakarā ar Eurostat metodoloģijas izmaiņām nav pieejami dati par lauksaimniecībā izmantojamās zemes cenām un cenu indeksiem. Par bāzes gadu tiek izvēlēts 2013. gads. Pārskata periodam pēc iespējas tuvāka bāzes gada izvēle tiek ieteikta arī EK ekonomiskā kopaprēķina vadlīnijās. Bāzes gada nomaīņa neietekmē aprēķinu rezultātus.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītāji	Rādītāju vērtības (izmaiņas)	Datu avoti
Lauksaimniecības uzņēmējdarbības ienākumi (I.01)	80 EUR/GD V	SUDAT
Lauksaimniecības faktoru ienākumi (I.02).	88 EUR/GD V	SUDAT
Kopējā faktoru produktivitāte lauksaimniecībā (I.03)	0.0056	SUDAT, Eurostat, CSP
Kopējā izlaide uz gada darba vienību	60 EUR/GD V	SUDAT
Kopējā izlaide uz LIZ platību	12 EUR/ha	
Apgrozījuma un izmaksu attiecības izmaiņas %	+0.003	
Neto pievienotā vērtība uz gada darba vienību	93 EUR/GD V	

Piezīme: Mērķa un rezultāta rādītāju vērtības pie KNJ 1-4.

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritērijs	Atbilde
Lauksaimniecības uzņēmējdarbības ienākumi ir palielinājušies	Lauksaimniecības uzņēmējdarbības ienākumu līdzšinējais palielinājums atbalsta ietekmē ir vērtējams kā neliels. Aprēķinātā tiešā ietekme uz visu

	lauksaimniecības sektoru sasniedz 80 EUR/GDV. Atbalsta ietekmes īpatsvars veido ap 2% no šī rādītāja līmeņa valstī un ap 6% no kopējā palielinājuma pārskata periodā.
Lauksaimniecības faktoru ienākumi ir palielinājušies	Līdzīgi, arī faktoru ienākumu palielinājums LAP 2014-2020 līdzšinējā ietekmē ir neliels - par 88 EUR/GDV kopumā sektorā, kas veido 1% no rādītāja vērtības un ap 6% no kopējā palielinājuma pārskata periodā.
Lauksaimniecības produktivitāte ir palielinājusies	Kopējā faktoru produktivitāte Latvijā Programmas darbības laikā ir palielinājusies par vismaz 10%, t.sk. tiešā LAP 2014-2020 ietekme novērtēta ar 0,6% punktiem. Darba ražīgums Programmas ietekmē palielinājies par 60 EUR/GDV (3% no kopējā palielinājuma), bet LIZ atdeve produkcijas vērtības izteiksmē par 1,3 EUR/ha (3% no kopējā palielinājuma).
Kopējā faktoru produktivitāte lauksaimniecībā ir palielinājusies	
Darba ražīgums ir palielinājies	
LIZ atdeve ir palielinājusies	Kopumā visos rādītājos konstatēta pozitīva ietekme, tomēr tā ir neliela.
Lauksaimnieciskās ražošanas izmaksu efektivitāte ir palielinājusies	Lauksaimnieciskās ražošanas izmaksu efektivitāte ir palielinājusies atbalsta saņēmēju līmenī par 4% punktiem, kas devis pozitīvu ietekmi uz sektoru 0,3% punktu līmenī.
Saimniecību neto pievienotā vērtība uz GDV ir palielinājusies	Aprēķinātā atbalsta tiešā ietekme sektorā rādītājam Neto pievienotā vērtība uz GDV sasniedz 93 EUR/GDV, kas veido aptuveni 6% no kopējā šī rādītāja palielinājuma.
Bez atbalsta saimniecības nebūtu veikušas līdzīgas investīcijas	Atbalsta saņēmēji bez atbalsta līdzīgas investīcijas nebūtu veikuši, jo atbalsta saņēmēju bruto investīciju apjoms ir palielinājies, bet atbalsta nesaņēmēju – samazinājies. Tomēr saimniecību iespēja veikt investīcijas pašu spēkiem ir dažāda.
Saimniecību samaksātie kopējie nodokļi ir palielinājusies	Atbalsta saņēmēju kopējie samaksātie nodokļi ir palielinājušies par aptuveni 5% atbalsta ietekmē, kas liecina par pozitīvu netiešo sviras efektu.

Interpretējot šo novērtējumu, jāņem vērā, ka konstatētā Programmas ietekme aptver ierobežotu laiku – līdz 2017. gadam, tādēļ tā ir ievērojami mazāka nekā sagaidāmā faktiskā ietekme Programmas beigās. Turklāt ietekme ir vērtēta tikai atbalstam tajos pasākumos, kuri tieši mērķēti lauksaimniecības konkurētspējas veicināšanai, nevis visam LAP 2014-2020 atbalstam. Kā arī SUDAT sliekšnis liedz novērtēt ietekmi mazās saimniecības (SI līdz 4000 EUR). Atzinīgi vērtējams, ka uz visiem sprieduma kritērijiem ietekme ir pozitīva. Turpmāk plānojot LAP intervences, ieteicams ņemt vērā ieteikumus, kuri apkopoti pie 1., 2. un 3.prioritāšu attiecīgo jautājumu izklāsta (KNJ1-7), lai palielinātu LAP 2014-2020 pozitīvo ietekmi uz

lauksaimniecības konkurētspēju.

7.a28) CEQ28-SU - Cik lielā mērā LAP ir palīdzējusi tuvināt KLP mērķi: nodrošināt dabas resursu ilgtspējīgu pārvaldību un īstenot klimata politiku?

7.a28.a) Atbilde uz novērtējuma jautājumu

Ar novērtēšanas jautājumu saistītās intervences loģika	
KLP kopējais mērķis	Nodrošināt dabas resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu un rīcību klimata politikas jomā
Ietekmes rādītāji	<p><u>Kopējie ietekmes rādītāji:</u></p> <p>I7 Emisijas no lauksaimniecības</p> <p>I8 Lauku putnu indekss</p> <p>I9 Augstas dabas vērtības zemju apsaimniekošana</p> <p>I12 Organisko vielu daudzums aramzemē</p> <p><u>Papildu rādītāji:</u></p> <p>Zālāju botāniskā kvalitāte</p> <p>Zālāju biotopu stāvoklis</p> <p>Bioloģiskās lauksaimniecības platības</p> <p>Vides pasākumos atbalstīto platību īpatsvars mērķteritorijās</p> <p>Emisijas un to piesaiste no pasākumiem</p> <p>Augsnes erozijas riska teritoriju īpatsvars atbalstītajās platībās</p>
Prioritātes un mērķa virzieni	<p>Prioritātes P4, P5</p> <p>Mērķa virzieni - 4A, 4B, 4C, 5D, 5E</p>
Mērķa un rezultāta rādītāji	<p>R6/T8: procentuālais daudzums meža/citas kokaugiem klātās platības, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai labvēlīgus apsaimniekošanas līgumus (prioritārā joma 4A)</p> <p>R7/T9: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai un/vai ainavām labvēlīgus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4A)</p> <p>R8/T10: procentuālais daudzums lauksaimniecības</p>

	zemes, kurā piemēro uz ūdenssaimniecības uzlabošanu orientētus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4B)
	R10/T12: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro uz augsnes apsaimniekošanas uzlabošanu un/vai augsnes erozijas novēršanu orientētus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4C).
	R16/T17: procentuālais daudzums LU, uz kurām attiecas ieguldījumi mājlopu turēšanā (audzēšanā), lai mazinātu SEG un/vai amonjaka emisijas (prioritārā joma 5D)
	Papildu rādītājs: Apsaimniekoto LIZ īpatsvars mērķteritorijās
Pasākumi	M01, M02, M04, M08, M10, M11, M12, M13

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritērijs	Kopējie rādītāji	Papildu ietekmes rādītāji
Vides stāvoklis atbalstītajās LIZ platībās ir saglabājies vai uzlabojies	I8 Lauku putnu indekss I9 Augstas dabas vērtības zemju apsaimniekošana I12 Organisko vielu daudzums aramzemē	Zālāju biotopu stāvoklis Zālāju botāniskā kvalitāte – gadījumu izpēte
Bioloģiskās lauksaimniecības platības ir palielinājušās		Bioloģiskās lauksaimniecības platības
Vides pasākumos atbalstīto platību īpatsvars mērķteritorijās ir nozīmīgs		Apsaimniekoto LIZ platību īpatsvars mērķteritorijās – telpisko datu analīze
Pasākumu rezultātā SEG emisijas lauksaimniecībā ir samazinājušās	I7 Emisijas no lauksaimniecības	SEG emisiju un piesaistes aprēķini no pasākumiem

3. Pielietotās metodes

Datu analīzē izmantoti rezultāti no 8., 9., 10., 14. un 15. KNJ, kā arī veikta telpisko datu analīzes metode, izmantojot LAD sagatavotos un izsniegtos telpiskos datus. Programmas ieguldījuma novērtējumā veikta gan rezultātu rādītāju aprēķināšana, gan kopējo rezultāta un papildus novērtēšanas rādītāju analīze teritoriālā

griezumā vides mērķteritoriju (Natura 2000, ĪJT, riska ūdensobjektu teritoriju u.c.) griezumā, gan apkopota informācija no nacionāla līmeņa ziņojumiem (LPI, ziņojums par zālāju biotopu stāvokli, SEG emisijas lauksaimniecībā), gan atsevišķs pētījums par zālāju botānisko kvalitāti (skat. KNJ 8). Latvijā nav pieejami pilnvērtīgi dati par Augstas dabas vērtības zemēm, taču novērtējumā tiek izmantoti daļēji dati par ADVZ – bioloģiski vērtīgajiem zālājiem un ilggadīgajiem zālājiem Natura 2000 teritorijās.

Novērtējot pasākumu ieguldījuma nozīmi vides stāvokļa saglabāšanā, veikta telpisko datu analīze 5x5 km tīklā visai Latvijas teritorijai. Izmantojot LAD telpiskos datus, katrai šūnai aprēķināti dažādi LIZ platības apsaimniekošanu raksturojoši rādītāji – kopējā LIZ platība, vides pasākumos apsaimniekotās platības, Natura 2000 platība, P5 mērķa virzienos apsaimniekotās platības.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītāja nosaukums	Vērtība	Datu avots
Lauku putnu indekss (I.08)	115.59	LOB, DAP
Apsaimniekoto LIZ īpatsvars mērķteritorijās:		
Apsaimniekotās LIZ platības ADSI teritorijās	87	
Īpaši jutīgās teritorijas (aramzemēs)	7	
Riska (upju) ūdensobjektos (aramzemēs)	16	LAD,
Natura 2000 teritorijas (aramzemēs)	26	LAND
Apsaimniekoto ilggadīgo zālāju platību īpatsvars Natura 2000 teritorijās	60	
Atbalstīto platību īpatsvars erozijas riska teritorijās	2	
Emisijas no lauksaimniecības (I.07)	24,6	NIZ

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritērijs	Atbilde
Vides stāvoklis atbalstītajās LIZ platībās ir saglabājies vai uzlabojies	<p>Programmas ieguldījuma raksturošanai dabas resursu apsaimniekošanā izvēlēti vairāki ietekmes rādītāji – LPI, ADVZ LIZ un organisko vielu daudzums augsnē.</p> <p>Lauku putnu indeksiem, neraugoties uz indeksa vērtību kāpumu 2018. gadā, pēdējos trīs gadus vērojams krass indeksa vērtības kritums, salīdzinot ar iepriekšējo periodu. Divos no trim indeksiem (EFBI-2008 un LFBI-2013) tendences no 1995. līdz 2018. gadam vērtētas kā stabilas, bet LFBI-2005 – kā “mērens samazinājums”. 2018. gads ir pirmā reize, kad kāds no ilgtermiņa LPI klasificējas kā samazinājums, jo pēdējo 5 gadu tendences klasificējas kā “mērens samazinājums” (LOB, Auniņš, Mārdega, 2018). Tiešo LAP pasākumu neto ietekmi uz LPI nav iespējams</p>

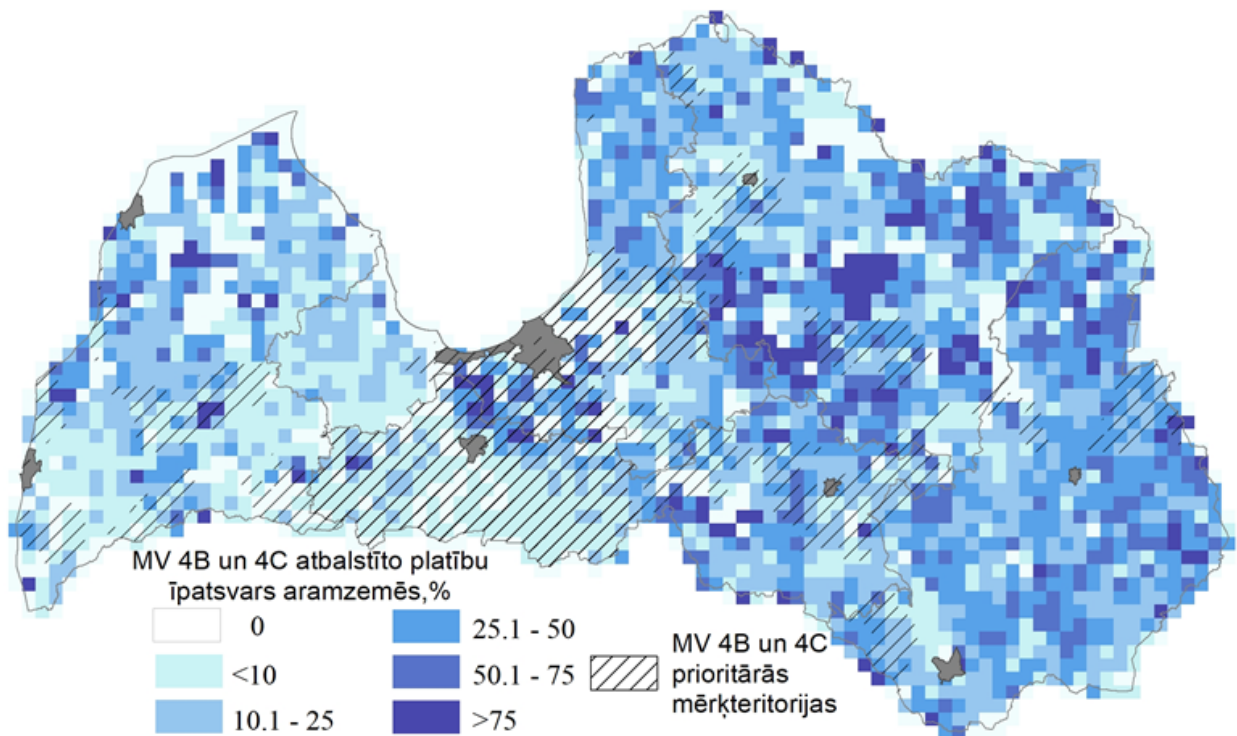
	<p>novērtēt, jo pasākumu platībām Latvijā ir nevienmērīgs telpiskais sadalījums un tās nepietiekami pārklājas ar LPI parauglaukumu transektēm. Tā kā LAP ir būtiska nozīme lauksaimniecības nozares attīstībā, t.sk., LIZ apsaimniekošanā un struktūras izmaiņās, tad secināms, ka LAP programma kopumā nav veicinājusi LPI saglabāšanos esošā līmenī vai tā palielināšanos.</p> <p>ADSI teritorijās atbalstītās LIZ platības Programmas periodā pieaugušas par 31 tūkst. ha. Tā kā ADSI pasākuma devums saistāms ar LIZ apsaimniekošanas saglabāšanu (t.sk., atklātu ainavu uzturēšanu), tad apsaimniekoto platību pieaugums ADSI teritorijās vērtējams kā pozitīva tendence.</p> <p>Kopumā LAP 2014-20 pasākumi zālāju ESB botānisko daudzveidību ir uzlabojuši. Visticamāk BVZ tas saistāms ar smalcināšanas aizliegumu un nopļautās zāles novākšanas nosacījumu un apsaimniekošana ar ekstensīvu ganīšanu.</p> <p>Savukārt kā nevēlama tendence Programmas piecu gadu periodā Natura 2000 teritorijās konstatēta ilggadīgo zālāju platību samazināšanās par 5,5 tūkst. ha.</p> <p>Augsnes agroķīmiskās izpētes rezultāti parāda, ka augsnes kvalitātes rādītāji Latvijā kopumā pasliktinās, raksturīga augsnes paskābināšanās un daudzviet arī organiskās vielas samazināšanās. Saskaņā ar 2015.-2018. gada augšņu agroķīmiskās izpētes rezultātiem Latvijas LIZ ir skābas, ar sliktu fosfora nodrošinājumu un zemu iekultivēšanas pakāpi, attiecīgi vidēji 25-42 % LIZ nepieciešama kaļķošana, t.sk., 17-28 % pamatkaļķošana, 35 - 44 % LIZ ir zems un ļoti zems fosfora nodrošinājums un 34-43 % LIZ ir vāja iekultivēšanas pakāpe. Programmas periodā novērojama tendence, ka atsevišķi augsnes kvalitātes rādītāji pasliktinās. Līdz ar to Latvijā ir ļoti aktuāli uz augsnes kvalitātes uzlabošanu vērsti agrovīdes pasākumi.</p> <p>Lai gan kvantitatīvie programmas rādītāji ir sasniegti, taču veiktie pētījumi un datu analīze apliecina, ka jāuzlabo programmas kvalitatīvais ieguldījums vides prioritātē.</p>
<p>Bioloģiskās lauksaimniecības platības ir palielinājušās</p>	<p>Latvijā starp ES dalībvalstīm ir augsts īpatsvars ar bioloģiski apsaimniekotajām platībām. LAP 2014-2020 ir ļoti būtiska nozīme bioloģiskās lauksaimniecības attīstībā. Kopš programmas sākuma pasākumā M12 apsaimniekotās platības ir palielinājušās par 54% (92,15 tūkst. ha), kas vērtējams pozitīvi. Bioloģiskās saimniecības ekonomiski kļūst arvien konkurētspējīgākas, jo pieaug pieprasījums pēc to produkcijas. Atsevišķās gadījumu izpētēs par zālājiem un augsnes rādītājiem konstatēts, ka vides rādītāji bioloģiskajās saimniecībās neuzlabojas, tāpēc ieviešami uz izvēlētajiem MV vērsti mērķtiecīgāki atbalsta nosacījumi. Novērtēšanā konstatēts, ka pasākumam M11 ir būtiska loma SEG emisiju samazināšanā lauksaimniecības sektorā. Tādējādi</p>

	<p>atzīmējams, ka ievērojamās bioloģiski apsaimniekotās platības un saimniecību skaits Latvijā ir nozīmīgs potenciāls, lai vēl vairāk uzlabotu ilgtspējīgu dabas resursu un klimata jomas pārvaldību.</p>
<p>Vides pasākumos atbalstīto platību īpatsvars mērķteritorijās ir nozīmīgs</p>	<p>Būtisks priekšnosacījums vides stāvokļa saglabāšanā un uzlabošanā ir aktivitāšu norise teritorijās, kurās prioritāri nepieciešams samazināt negatīvas ietekmes uz vidi no lauksaimniecības. Latvijā ir noteiktas dažādas mērķteritorijas – ĪJT un riska (upju) ūdensobjekti, teritorijas ar paaugstinātu erozijas risku un Natura 2000 teritorijas,. Novērtēšanā veiktā datu analīze apliecina, ka aramzemju un ilggadīgo stādījumu platības, kuras apsaimniekotas MV 4B un 4C, kopš Programmas sākuma Latvijā ievērojami pieaugušas - 58%. Šāda tendence vērtējama pozitīvi, jo pieaug ar videi draudzīgākām metodēm apsaimniekoto LIZ platības.</p> <p>Latvijā kopš Programmas sākuma gan iestrādāto minerālmēslu kopējais, gan uz 1 ha sējumu kopplatības iestrādātais minerālmēslu daudzums ir nedaudz pieaudzis attiecīgi par 7% un 2%. Līdz ar to potenciālie piesārņojuma riski no lauksaimniecības ir saglabājušies. Arī veiktie ūdens kvalitātes mērījumi liecina, ka slāpekļa koncentrācija ĪJT upēs nedaudz paaugstinās (LLU, 2018) un atsevišķos periodos pārsniedz arī robežnormatīvus.</p> <p>Programmas devums prioritārajās mērķteritorijās, kurās uz ūdens kvalitātes uzlabošanu orientēta aramzemju apsaimniekošana ir visaktuālākā un var dot nozīmīgu ieguldījumu slāpekļa noteču samazināšanā. Novērtēšanā veiktā telpisko datu analīze parāda, ka lielākajā daļā mērķteritoriju, izņemot Natura 2000 teritorijas, MV 4B atbalstīto platību īpatsvars ir zemāks kā ārpus šīm mērķteritorijām. Piemēram, ĪJT tas ir trīskārtīgi zemāks, savukārt riska ūdensobjektos ar izklīdēto (t.sk., lauksaimniecības) piesārņojumu attiecīgi 12% un 21% ārpus šāda veida riska teritorijām. Līdz ar to secināms, ka vides pasākumos izveidojies nevienmērīgs atbalstīto platību teritoriālais sadalījums, t.i., platībās ar faktiski un potenciāli vislielākajām slāpekļa notecēm uz ūdens kvalitātes uzlabošanu orientēti pasākumi tiek realizēti mazāk (skat. 28-1. att. un 28-2. att.). Lai mērķtiecīgāk virzītu atbalstu MV 4B un sniegtu lielāku Programmas ieguldījumu, būtu nepieciešams kopējos platību īpatsvara rādītājus izlīdzināt un vairāk ieviest tieši mērķteritorijās.</p>
<p>Pasākumu rezultātā SEG emisijas lauksaimniecībā ir samazinājušās</p>	<p>Lauksaimniecības devums kopējā SEG emisiju apjomā Latvijā ir salīdzinoši liels – Nacionālajā inventarizācijas ziņojumā 2018. gadā tas veidoja 24.6% no kopējām SEG emisijām valstī (neskaitot ZIZIMM), kas absolūtā izteiksmē ir 2782.32 kilotonnas CO2 ekvivalenta. Programmas sākumposmā Lauksaimniecības SEG emisijas bija 2705.31 kilotonnas CO2 ekvivalenta. Tiešās slāpekļa emisijas no lauksaimniecības augsnēm Programmas periodā pieaugušas par 2,4%. Tātad SEG emisijas Programmas periodā kopumā lauksaimniecībā ir pieaugušas, tomēr atzīmējams, ka ieguldījums MV 5D ir mazinājis SEG emisijas un</p>

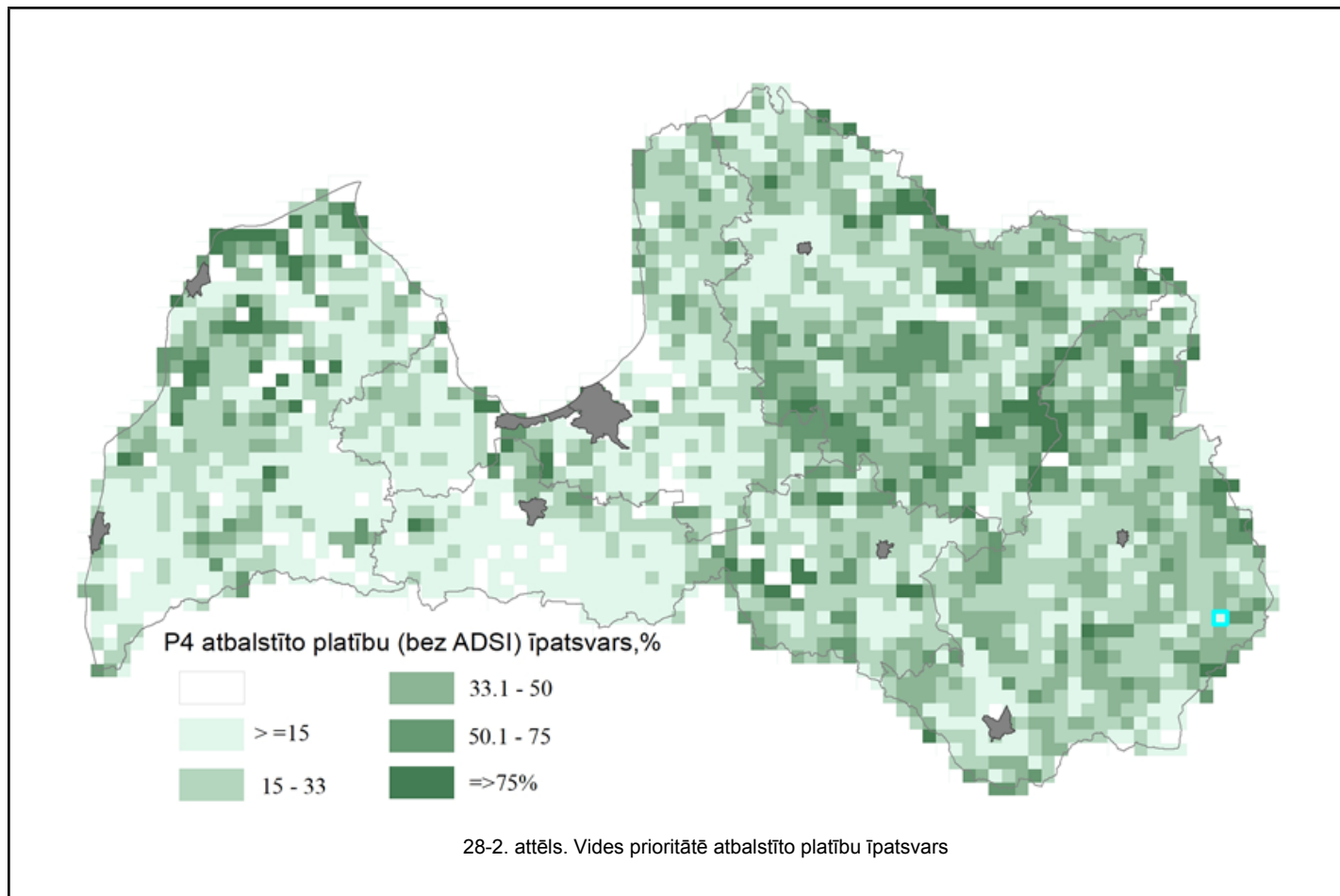
bez Programmas pasākumiem kopējais SEG emisiju izmaiņu apjoms būtu aptuveni divas reizes lielāks.

Tā kā MV 5D izvēlētie pasākumi saistāmi ar ievērojamām publiskā finansējuma investīcijām attiecībā pret potenciālo SEG samazinājumu, jo Programmā MV 5D izvēlēti finanšu ietilpīgi investīciju pasākumi, tad turpmāk nepieciešams Programmas intervenci veidot ar augstāku izmaksu efektivitāti.

Pēdējo 5 gadu laikā SEG piesaiste ir robežās no 2800 līdz pat 8000 tūkst. tonnām CO2 ekv. gadā, bet LAP 2014-2020 pasākumu ietekmē potenciālais SEG piesaistes palielinājums ir 263 tūkst. tonnas CO2 ekv. gadā. Vislielākais emisiju samazinājums tiks panākts ar pasākumu meliorācijas sistēmu renovācija mežā, kura rezultātā SEG emisiju samazinājums sasniegs 837 tūkst. CO2 ekv. Ievērojamu devumu sniedz arī jaunaudžu kopšana, kuras rezultātā tiek sasniegts 128 tūkst. CO2 ekv. samazinājums. Salīdzinot ar kopējām neto emisijām no ZIZIMM sektora, LAP 2014-2020 pasākumu ietekmē varētu palielināt SEG piesaisti par ~ 5%. Programma dod nozīmīgu ieguldījumu ilgtermiņā pēc programmas beigām. Tāpat atzīmējams, ka MV 5E pasākumi ne tikai dod ieguldījumu SEG emisiju mazināšanā, bet arī veicina meža augšanas produktivitātes pieaugumu, kas atstāj pozitīvu ietekmi uz tautsaimniecību.

28-1. attēls. MV 4B un 4C atbalstīto platību īpatsvars

7.a29) CEQ29-DE - Cik lielā mērā LAP ir palīdzējusi tuvināt KLP mērķi: panākt līdzsvarotu teritoriālo attīstību lauku ekonomikā un lauku kopienās, tostarp darbavietu radīšanu un saglabāšanu?

7.a29.a) Atbilde uz novērtējuma jautājumu

1. Ar novērtēšanas jautājumu saistītās intervences loģika

KLP kopējais mērķis	Lauku ekonomikas un kopienu līdzsvarota teritoriālā attīstība, tostarp radot un saglabājot nodarbinātību
Ietekmes rādītāji	I14 Nodarbinātības līmenis laukos (Nodarbinātās personas 15-64 gadu vecumā, % no kopējām)
	I15 Nabadzības līmenis laukos (Iedzīvotāji, kuriem ir nabadzības risks vai sociāli izstumtie, % no kopējiem)
	I16 IKP/ iedzīvotāju laukos (PSL un % no ES vidējā)
Prioritātes un mērķa virzieni	P6 MV 6A, 6B
Mērķa un rezultāta rādītāji:	R21/T20: Atbalstīto projektu radītās darbvietas (prioritārā joma 6A) R22/T21: procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, uz kuriem attiecas vietējās attīstības stratēģijas

	(prioritārā joma 6B) R23/T22: procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, kuri gūst labumu no uzlabotiem pakalpojumiem/ infrastruktūras (prioritārā joma 6B) R24/T23: Atbalstīto projektu radītās darbvietas (LEADER) (prioritārā joma 6B)
Pasākumi	Primārais ieguldījums: M06, M07, M19 Sekundārais ieguldījums: M4, M5, M6, M9, M17

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritērijs	Kopējie rādītāji
Nodarbinātības līmenis lauku teritorijās ir palielinājies	I14 Nodarbinātības līmenis laukos (Nodarbinātās personas 15-64 gadu vecumā, % no kopējām)
Nabadzības līmenis lauku teritorijās ir samazinājies	I15 Nabadzības līmenis laukos (Iedzīvotāji, kuriem ir nabadzības risks vai sociāli izstumtie, % no kopējiem)
IKP uz iedzīvotāju valstī ir palielinājies	I16 IKP/ iedzīvotāju laukos (PSL un % no ES vidējā)
Tiek veicināta lauku teritoriju attīstība	R21/T20: Atbalstīto projektu radītās darbvietas (prioritārā joma 6A)
	R22/T21: procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, uz kuriem attiecas vietējās attīstības stratēģijas (prioritārā joma 6B)
	R23/T22: procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, kuri gūst labumu no uzlabotiem pakalpojumiem/ infrastruktūras (prioritārā joma 6B)
	R24/T23: Atbalstīto projektu radītās darbvietas (LEADER) (prioritārā joma 6B)

3. Pielietotās metodes

Lai atbildētu uz novērtēšanas jautājumu, ir izvēlēti trīs sprieduma kritēriji, kas saistās ar ietekmes rādītājiem I14, I15, I16.

Ietekmes rādītāja I16 IKP uz vienu iedzīvotāju lauku reģionos (PSL un % pret ES vidējo) noteikšanai izmantoti *DG AGRI* aprēķinātie dati konteksta rādītājam CCI08. Saskaņā ar ietekmes rādītāja aprakstu ir pieļauta reģionālo datu kavēšanās par 3 gadiem, tāpēc jaunākajā 2018.gada *DG AGRI* kopējo konteksta rādītāju statistikas datu krājumā lauku-pilsētu reģionu dalījums un aktuālākie dati lauku reģionos pieejami

par 2015.gadu.

Ietekmes rādītāju I14 Nodarbinātības līmenis lauku teritorijās (Nodarbinātās personas 15-64 gadu vecumā, % no kopējām) un I15 Nabadzības līmenis lauku teritorijās (Iedzīvotāji, kuriem ir nabadzības risks vai sociāli izstumtie, % no kopējiem) noteikšanai izmantoti atbilstošo konteksta rādītāju CCI05 un CCI09 dati no Eurostat dalījumā pēc administratīvo teritoriju (novadi un republikas nozīmes pilsētas) apdzīvotības līmeņa (DEGURBA klasifikācija) laika periodā, kas iekļauj izmaiņas šajā Latvijas novadu klasifikācijā. Izmaiņas skar vairāku Latgales novadu pāreju no vidēji apdzīvota novada statusa uz mazapdzīvotu un vairāku Rīgas apkārtnes novadu pāreju no mazapdzīvota statusa uz vidēji apdzīvotu. Tas apgrūtina procesu novērtēšanu visā Programmas darbības posmā lauku teritorijā, kuras datu izmaiņas sadalījumā vērojamas, sākot ar 2016. (I15) un 2017.gadu (I14).

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītāja nosaukums	Vērtība	Datu avots
I14 Nodarbinātības līmenis lauku teritorijās (Nodarbinātās personas 15-64 gadu vecumā, % no kopējām)	67,3 (2018.g.) 61,7 (2013.g.)	CSP
I15 Nabadzības līmenis lauku teritorijās (Iedzīvotāji, kuriem ir nabadzības risks vai sociāli izstumtie, % no kopējiem)	32,3% (2018.g.) 40,9% (2013.g.)	Eurostat
I16 IKP/ iedzīvotāju laukos		
PSL	11 480 (2015.g.) 10 386 (2013.g.)	Eurostat
% no ES vidējā	40 (2015.g.) 39 (2013.g.)	

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritērijs	Atbilde
Lauku nodarbinātības līmenis ir palielinājies	<p>Lauku teritorijās (mazapdzīvoti novadi) nodarbinātības līmenis 15-64 g.v. iedzīvotāju grupā ir palielinājies no 61,7% 2013.g. uz 67,3% 2018.g. Nodarbināto skaita izmaiņas tendenci laukos un vidēji apdzīvotajās teritorijās, iespējams, ietekmē izmaiņas administratīvo teritoriju klasifikācijā pēc urbanizācijas pakāpes (2017.gadā vērojams krass nodarbināto skaita samazinājums mazapdzīvotajās un krass pieaugums vidēji apdzīvotajās teritorijās). Nodarbinātība valstī šajā vecuma grupā līdz 2017.gadam samazinājās, bet pēdējā gadā ir strauji pieaugusi un pārsniedz 2013.gada skaitu par 6,8 tūkst. jeb par 0,8%.</p> <p>Programmas tiešajā un netiešajā ieguldījumā līdz 2018.gada beigām radīto darbavietu skaita novērtējums 1500 jaunas darbavietas ir ļoti neliels attiecībā pret 15-64 g.v. nodarbināto skaitu 2018.gadā - 0,12% no kopskaita valstī un 0,3% no kopskaita mazapdzīvotajos novados.</p> <p>Lielāka ietekme kopējo rādītāju izmaiņās ir bijusi ekonomiskās aktivitātes palielinājumam, kurus noteikuši ārējie faktori.</p>

<p>Lauku nabadzības līmenis ir samazinājies</p>	<p>Latvijā paredzētais ES 2020 pamatmērķa sasniegšanas līmenis ir līdz 2020.gadam samazināt par 121 tūkst. jeb līdz 21% nabadzības riskam pakļauto un/vai zemas darba intensitātes māsasaimniecībās dzīvojošo personu skaitu. Saskaņā ar Eurostat datiem (kumulatīvā starpība kopš 2008.gada) Latvija šo līmeni sasniedza 2015.gadā. Programmas darbības laikā kumulatīvā starpība (ar 2014.gadu) ir 102 tūkst. personu, kas izkļuvušas no nabadzības riska vai sociālās atstumtības. Katru gadu šo cilvēku skaits ir samazinājies. Pēdējos divos gados lejupejošā tendence gan ir apstājusies un mērķa vērtība 21% nav vēl sasniegta – 2018.gadā nabadzības riskam un sociālajai atstumtībai pakļauto personu īpatsvars ir 28,4% (2013.gadā bija 35,1%), tostarp lauku teritorijās (mazapdzīvotie novadi) – 32,3% (2013.gadā bija 40,9%).</p> <p>Programmas lauku teritorija pārklājas ar abiem DEGURBA dalījumiem – gan mazapdzīvotajiem, gan vidēji apdzīvotajiem novadiem (izņemot pilsētas virs 5 tūkst. iedzīvotāju), tāpēc tās ietekme vērojama abu novadu grupu kopējā nabadzības riskam vai sociālajai atstumtībai pakļauto iedzīvotāju skaita izmaiņās no 445 tūkst. 2013.gadā uz 342 tūkst. 2018.gadā.</p> <p>LAP 2014-2020 ietekmi nabadzības līmeņa izmaiņās var novērtēt netieši. VRG veiktās iedzīvotāju aptaujas rezultāti parāda LAP 2014-2020 nozīmi darbavietu radīšanā un saimnieciskās aktivitātes stiprināšanā. Atbildē uz KNJ25 dots izvērsts Programmas rezultātu apskats par ietekmi uz nabadzības līmeņa samazināšanos laukos. Tomēr pieejamie dati neļauj spriest par Programmas pasākumu ietekmi tieši uz nabadzības riskam vai sociālajai atstumtībai pakļauto iedzīvotāju daļu. Tāpēc Programmas ieguldījums ES 2020 pamatmērķa rādītāja nabadzības mazināšanai laukos sasniegšanā nav noteikts.</p>
<p>Lauku IKP uz vienu iedzīvotāju ir palielinājies</p>	<p>IKP uz vienu iedzīvotāju lauku reģionos ir palielinājies no 10,4 līdz 11,5 tūkst. PSL laika periodā no 2013. līdz 2015.gadam. Programmas vairāki pasākumi 2015.gadā vēl nebija uzsākti, daži tika uzsākti gada vidū vai nogalē, īstenošanā bija pasākuma M04 pirmo kārtu projekti visos apakšpasākumos. Rādītāja pieaugumu šajā gadā Programma ietekmēja nenozīmīgi.</p> <p>Pieaugums ir vērojams visos reģionu veidos. Latvijas rādītāja īpatsvars no ES vidējā IKP/iedz. (PSL) katrā attiecīgajā reģionu veidā ir pieaudzis par 1 procentpunktu, bet PSL vērtība uz vienu iedzīvotāju - par 10,5% lauku, 11,4% pārejas un 10,9% pilsētu reģionos no 2013.gada vērtības. Latvijas lauku reģionu un pārejas reģionu IKP uz vienu iedzīvotāju atšķiras nedaudz (3-4% no vērtības), bet pilsētu reģionos tas ir divreiz lielāks. IKP uz vienu iedzīvotāju (PSL) īpatsvars no ES vidējās vērtības abos gados attiecīgi ir 39-40% lauku reģionos (Vidzeme un Zemgale), 40-41% pārejas reģionos (Latgale un Kurzeme) un 85-86% pilsētu reģionos (Rīga un Pierīga). Kopumā valstī rādītāja vērtība uzrāda augšupejošu tendenci - no 64% (2015., 2016.) uz 67% (2017.).</p> <p>Programmas ieguldījumu reģionu attīstības rādītājos varēs noteikt Programmas ex-post novērtējumā, kad būs pieejami vēlāko gadu</p>

	reģionālās statistikas dati un aprēķini par šo periodu.
Tiek veicināta lauku teritoriju attīstība	<p>Lauku telpas attīstība tiek saistīta ar P6 mērķi veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos. Ņemot vērā salīdzinoši nelielo ieguldījuma īpatsvaru – 14,9% no Programmas plānotā kopējā finansējuma (ieguldījums pašvaldības ceļiem 8%, ar lauksaimniecību nesaistītās uzņēmējdarbības dažādošanai 1,9%, LEADER/SVVA 5%) P6 mērķa īstenošanā liela nozīme ir citu prioritāšu ieguldījumam, kas potenciāli ir lielāka nekā tiešā ietekme (piem., nodarbinātības veicināšanā).</p> <p>Pēc CSP datiem 2018.gadā laukos nodarbināto struktūrā lielākās nozaru grupas (pēc NACE 2.red.) ir lauksaimniecība, mežsaimniecība un zvejniecība (A: 19,1%), bet pieaug arī citu nozaru, piem., apstrādes un ieguves rūpniecība un citas ražošanas nozares (B-E: 16,5%) radītās darbavietas, kas paver plašākas iespējas gan laukos dzīvojošajiem, gan tiem, kas vēlas atgriezties laukos.</p> <p>LEADER/SVVA stratēģiju veidošana ir iespēja būtiski paraudzīties uz vietējām vajadzībām, lai veicinātu lauku ekonomikas un kopienu līdzsvarotu teritoriālo attīstību, rīcībā esošā finansējuma ietvaros īstenojot iespējas, kas dod vislielāko sinerģiju situācijas uzlabošanai. LEADER pasākumi, ir vieni no būtiskākajiem, kas veicina lauku ekonomikas un kopienu līdzsvarotu teritoriālo attīstību. Turklāt VRG stratēģijas aptver visu lauku teritoriju.</p>

7.a30) CEQ30-IN - Cik lielā mērā LAP ir palīdzējusi veicināt inovāciju?

7.a30.a) Atbilde uz novērtējuma jautājumu

1. Ar novērtēšanas jautājumu saistītās intervences loģika	
KLP kopējais mērķis	<p>Veicināt lauksaimniecības konkurētspēju; Nodrošināt dabas resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu un rīcību klimata politikas jomā; Panākt lauku ekonomikas un kopienu līdzsvarotu teritoriālo attīstību, tostarp radot un saglabājot nodarbinātību.</p> <p>Inovāciju horizontālais mērķis.</p>
Ietekmes rādītāji	Nav papildu ietekmes rādītāju
Prioritātes un mērķa virzieni	<p>P1, P6, P2, P3, P4, P5</p> <p>MV 1A, 1B, 1C.6A, 6B.2A.3A.5B, 5C, 5D, 5E</p>
Mērķa un rezultātu rādītāji:	T1: Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14., 15. un 35. panta pasākumu ietvaros veikto izdevumu procentuālā daļa no LAP kopējiem izdevumiem

Pasākumi	M01, M02, M04, M16, M19
----------	-------------------------

2. Saiknes starp sprieduma kritērijiem un rādītājiem, kas izmantoti, lai atbildētu uz kopējo novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritērijs	Kopējie rādītāji	Papildu rādītāji
Veicināta inovācija lauku apvidos un nozarēs	T1: % no izdevumiem saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14., 15. un 35. pantu saistībā ar kopējiem LAP izdevumiem	
Ieviestas inovatīvas idejas, procesi, modeļi un/vai tehnoloģijas	T1: % no izdevumiem saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14., 15. un 35. pantu saistībā ar kopējiem LAP izdevumiem	Atbalstīto inovatīvo darbību, ko īstenoja un izplatīja EIP darba grupas, skaits Inovatīvo projektu īpatsvars (%) kopējā atbalstīto projektu skaitā
Palielinātas funkcionālās saites starp dažādu veidu dalībniekiem		Formālo partnerību, kurās Programma veica starpniecību, skaits saistībā ar pārmaiņām lauku attīstības prioritātēs, kurās Programma sniedza savu ieguldījumu Sadarbības projektos iesaistīto partneru skaits un veidi
Radītas un nostiprinātas mācību platformas un citi institucionālās telpas veidi, kas ļauj dalīties, pārdomāt un mācīties		Programmas izveidoto vai stiprināto inovācijas atbalsta platformu un “telpu” (piem., prakses kopienas, inovācijas platformas, pārdomu un mācību pasākumi) skaits un kvalitāte
Radīta iespēja mijiedarbībai starp dalībniekiem (valstu/pārrobežu), lai veicinātu		To Programmas atbalstīto pasākumu skaits, kas vērsti uz kontaktu veidošanu starp inovācijas

inovācijas		dalībniekiem
------------	--	--------------

3. Pielietotās metodes

Izvēlēti 5 kritēriji atbildei uz jautājumu. Inovāciju sekmēšana skatīta no 3 aspektiem: Cik lielā mērā sekmētas inovācijas, veicinot inovatīvu potenciālu, veidojot inovācijas spēju un , veidojot inovācijai labvēlīgus apstākļus.

Galvenā metode ir kvalitatīvs apraksts, kas balstās intervijās un ekspertīzē un LAD datos.

Datu avots ir LAD datubāze. Izmantotas aptaujas un daļēji strukturētas intervijas.

4. Kvantitatīvo rādītāju vērtības un datu avoti

Rādītāja nosaukums	Vērtība	Datu avots
T1: % no izdevumiem saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14., 15. un 35. pantu saistībā ar kopējiem LAP izdevumiem.	0,24	LAD
Atbalstīto inovatīvo darbību, ko īstenoja un izplatīja EIP darba grupas, skaits.	5	LAD
Formālo partnerību, kurās LAP veica starpniecību, skaits saistībā ar pārmaiņām lauku attīstības prioritātēs, kurās LAP sniedza savu ieguldījumu.	35	LAD
Sadarbības projektos iesaistīto partneru skaits un veidi	16	LAD
LAP izveidoto vai stiprināto inovācijas atbalsta platformu un “telpu” (piem., prakses kopienas, inovācijas platformas, pārdomu un mācību pasākumi) skaits un veidi:		
Profesionālās apmācības kursi	461	
Prakšu apmeklējumi	0	LAD
Lauku dienas (projektu skaits)	27	
Demonstrējumi (projektu skaits)	27	
Konsultācijas (skaits)	4574	
VLT pasākumi (veidi)	16	
LAP atbalstīto pasākumu skaits, kas vērsti uz kontaktu veidošanu starp inovācijas dalībniekiem.	6	LAD
Inovatīvo projektu īpatsvars (%) kopējā projektu skaitā	1,27	LAD

5. Atbilde uz novērtēšanas jautājumu

Sprieduma kritērijs	Atbilde
---------------------	---------

<p>Veicināta inovācija lauku apvidos un nozarēs</p>	<p>Sākotnējā informācija, kas balstās projektu pieteikumu datus un procesa novērtējumā (LEADER gadījumā), ļauj pieņemt, ka vislielākais inovāciju potenciāls ir apmācībām, konsultācijām, EIP un citām sadarbības grupām, LEADER pieejas īstenošanai, kā arī ieguldījumiem atbalsta pasākumos (VLT atbalsts no TP). Esošo projektu idejas 100 iesniegtie projekti EIP un 87 sadarbības grupās liecina par inovatīvu ideju potenciālu. Turklāt, projekti ar potenciālu inovāciju ir citās prioritātēs un MV.</p> <p>Programmas izdevumu īpatsvars pašlaik vēl ir neliels, bet samērojams ar ieviesēju kapacitāti, kas turpmāk varētu uzlaboties.</p>
<p>Ieviestas inovatīvas idejas, procesi, modeļi un/vai tehnoloģijas</p>	<p>Inovatīvo projektu īpatsvars (%) kopējā projektu skaitā 1,27%. No projektu pieteikumiem izriet, ka zinātniekiem ir interese par pētījumu attīstību un komercializēšanu. Rodoties jaunām idejām, veidojas sadarbības neformālas grupas, kur šīs idejas tiek attīstītas līdz projektu līmenim, un tas var aizņemt vairākus gadus. Ideju aprobēšanas process katrā no projektiem var būt atšķirīgs gan laika, gan partneru iesaistes ziņā. Iesaistīto partneru skaits ir atkarīgs no projekta specifikas. Nozaru pārstāvju plašākas diskusijas ar zinātnieku piesaisti varētu palielināt ideju skaitu.</p>
<p>Palielinātas funkcionālās saites starp dažādu veidu dalībniekiem</p>	<p>EIP grupās veidojas partnerības un tīkli starp dalībniekiem – zinātniskajām institūcijām un biznesu. Piedevām, ir iespēja veidot šķērssaites gadījumos, kad ir nepieciešams risināt problēmas, kas izriet no viena projekta ar tīkla partneriem citā projektā. Intervijās ar EIP pārstāvjiem tika atzīmēts, ka pasākums M16.1. ir nozīmīgs, jo saved kopā zinātni un uzņēmējus. Līdzīgs efekts veidojas arī sadarbības grupās M16.2, un 16.3.</p> <p>Sekmīga sadarbība ir izveidojusies starp LEADER dalībniekiem, tajā skaitā arī ar valsts institūcijām un atbalsta institūcijām – LLKC, VLT, LLF, LAD, ZM. Šeit mērķis ir vietējo vajadzību definēšana un īstenošana. Pieeja būtu izplatāma citos pasākumos.</p> <p>Partnerību skaits, kas veidojas liecina par divām pieejām – sadarbības projekti, kur apvienojas zinātnes institūcijas un inovāciju ieviesēji (skaits augošs) un VRG (skaits pastāvīgs-35), kur tiek veidotas sociālās inovācijas. Sadarbības projektos iesaistīto partneru veidi aptver EIP zinātnes</p>

	<p>institūcijas, komersantus, konsultāciju uzņēmumus, NVO, VRG gadījumā – galvenokārt pašvaldības, NVO, komersantus.</p> <p>EIP grupās dalībnieki darbojas uz tīkla posma vidējā garuma un tīkla daudzveidības un resursu patēriņa samazināšanos, palielinot biznesa efektivitāti un saīsinot ceļu līdz partneriem.</p> <p>VRG komunicē savā starpā bez trešajām pusēm, lai apmainītos ar informāciju, iegūtu atbildes uz neskaidriem jautājumiem, risinātu kopējas problēmas, kas ir visiem grupas locekļiem. Palīgs saišu stiprināšanai VRG gadījumā ir VLT.</p>	
<p>Radītas un nostiprinātas mācību platformas un citi institucionālās telpas veidi, kas ļauj dalīties, pārdomāt un mācīties</p>	<p>LAP 2014-2020 izveidojusi zinātnes un prakses mijiedarbības telpu – sadarbības pasākumā, Lauku atbalsta institūcijas – LLKC, VLT, paralēli darbojas nevalstiskas atbalsta institūcijas – LLF, ir radīta mācību un konsultāciju sistēma, kas ietver demonstrācijas, pieredzes pārņemšanas apmeklējumus. Esošie dati ļauj secināt, ka minētās sadarbības formas tiek atzinīgi novērtētas no dalībnieku puses, bet vienmēr ir vieta uzlabojumiem.</p> <p>LAP 2014-2020 ir izveidotas apmācības lauksaimniecības, mežsaimniecības un vides jautājumos. Īstenojamie projekti pasākumā M1, M2 veido labu bāzi nozaru attīstībai, tai skaitā, inovāciju idejām un īstenošanai. Konkrēts demonstrējumu saimniecību apmeklējumu un kursu un konsultāciju inovāciju potenciāls nav apzināts. Saskaņā ar LLKC sniegto informāciju kursanti novērtē praktisko nodarbību un pieredzes apmaiņu kā noderīgu.</p>	
<p>Radīta iespēja mijiedarbībai starp dalībniekiem (valstu/pārrobežu), lai veicinātu inovācijas</p>	<p>LAP 2014-2020 atbalstīto pasākumu skaits, kas vērsti uz kontaktu veidošanu starp projektu dalībniekiem – EIP un citu sadarbības grupu veidošana, mācības un konsultācijas, kopprojekti pārtikas pārstrādes un meliorācijas pasākumu ietvaros, ražotāju grupu atbalsts un LEADER/SVVA. VRG un EIP grupas veido starptautiskas sadarbības tīklus un pieredzes apmaiņas pasākumus Latvijā un citās valstīs, VRG kapacitātes celšanas pasākumu dalībniekiem ir iespēja komunicēt ar citiem un gūt ārvalstu pieredzi. LLKC un VLT veicina komunikāciju un informācijas apmaiņu, kur piesaista gan biznesa, gan zinātnes pārstāvjus.</p>	

LEADER/SVVA apakšpasākumā M19.3 līdz 2018.gada beigām ir/tiek īstenoti 12 projekti. VLT veido starptautiskos tīklošanās pasākumus, lai dibinātu kontaktus un izstrādātu kopējus projektus.
--

7.a31) PSEQ01-FA - Īpašais programmas novērtējuma jautājums, kas saistīts ar programmas prioritārajām jomām

Šis jautājums ir atzīmēts kā nebūtisks šai GĪZ versijai

NA

7.a32) PSEQ02-FA - Īpašais programmas novērtējuma jautājums, kas saistīts ar programmas prioritārajām jomām

Šis jautājums ir atzīmēts kā nebūtisks šai GĪZ versijai

NA

7.a33) PSEQ03-FA - Īpašais programmas novērtējuma jautājums, kas saistīts ar programmas prioritārajām jomām

Šis jautājums ir atzīmēts kā nebūtisks šai GĪZ versijai

NA

7.a34) PSEQ04-FA - Īpašais programmas novērtējuma jautājums, kas saistīts ar programmas prioritārajām jomām

Šis jautājums ir atzīmēts kā nebūtisks šai GĪZ versijai

NA

7.a35) PSEQ05-FA - Īpašais programmas novērtējuma jautājums, kas saistīts ar programmas prioritārajām jomām

Šis jautājums ir atzīmēts kā nebūtisks šai GĪZ versijai

NA

7.a36) PSEQ01-TOPIC - Īpašais programmas novērtējuma jautājums, kas saistīts ar programmas konkrēto novērtējuma tematu

Šis jautājums ir atzīmēts kā nebūtisks šai GĪZ versijai

NA

7.a37) PSEQ02-TOPIC - Īpašais programmas novērtējuma jautājums, kas saistīts ar programmas konkrēto novērtējuma tematu

Šis jautājums ir atzīmēts kā nebūtisks šai GĪZ versijai

NA

7.a38) PSEQ03-TOPIC - Īpašais programmas novērtējuma jautājums, kas saistīts ar programmas konkrēto novērtējuma tematu

Šis jautājums ir atzīmēts kā nebūtisks šai GĪZ versijai

NA

7.a39) PSEQ04-TOPIC - Īpašais programmas novērtējuma jautājums, kas saistīts ar programmas konkrēto novērtējuma tematu

Šis jautājums ir atzīmēts kā nebūtisks šai GĪZ versijai

NA

7.a40) PSEQ05-TOPIC - Īpašais programmas novērtējuma jautājums, kas saistīts ar programmas konkrēto novērtējuma tematu

Šis jautājums ir atzīmēts kā nebūtisks šai GĪZ versijai

NA

7.b) Rezultātu rādītāju tabula

Rādītāja nosaukums un nodaļa (1)	Mērķvērtība (2)	Galvenā vērtība (3)	Sekundārais ieguldījums (4)	LEADER/CLLD ieguldījums (5)	Kopā LAP (6)=3+4+5	Piezīmes (maks. 500 zīmes)
R1 / T4: procentuālais daudzums lauku saimniecību ar LAP atbalstītiem ieguldījumiem pārstrukturēšanā vai modernizācijā (prioritārā joma 2A)	5,97	5,00	Neattiecas	0,00	5,00	
R2: Change in Agricultural output on supported farms/AWU (Annual Work Unit) (focus area 2A)* (GROSS VALUE)	Neattiecas	406,00	0,00	0,00	406,00	
R2: Change in Agricultural output on supported farms/AWU (Annual Work Unit) (focus area 2A)* (NET VALUE)	Neattiecas	70,00	0,00	0,00	70,00	
R3 / T5: procentuālais daudzums lauku saimniecību ar LAP atbalstītu darījumdarbības attīstības plānu/ieguldījumiem gados jauniem lauksaimniekiem (prioritārā joma 2B)	0,47	0,36	Neattiecas	0,00	0,36	
R4 / T6: procentuālais daudzums lauku saimniecību, ko atbalsta saistībā ar dalību kvalitātes shēmās, vietējos tirgos un īsās piegādes ķēdēs, un ražotāju grupās/organizācijās (prioritārā joma 3A)	0,14	0,43	Neattiecas	0,00	0,43	
R5 / T7: procentuālais daudzums lauku saimniecību, kas piedalās riska pārvaldības shēmās (prioritārā joma 3B)	4,92	3,40	Neattiecas	0,00	3,40	
R6 / T8: procentuālais daudzums meža vai citas kokaugiem klātās platības, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai labvēlīgus apsaimniekošanas līgumus (prioritārā joma 4A)	1,15	1,20	Neattiecas	0,00	1,20	
R7 / T9: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai un/vai ainavām labvēlīgus apsaimniekošanas līgumus (prioritārā joma 4A)	14,59	15,83	Neattiecas	0,00	15,83	
R8 / T10: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro uz ūdenssaimniecības uzlabošanu orientētus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4B)	16,59	19,73	Neattiecas	0,00	19,73	
R9 / T11: procentuālais daudzums mežsaimniecības zemes, kurā piemēro uz ūdenssaimniecības uzlabošanu orientētus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4B)		0,00	Neattiecas	0,00	0,00	
R10 / T12: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro uz augsnes apsaimniekošanas uzlabošanu un/vai augsnes erozijas novēršanu orientētus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4C)	16,59	19,73	Neattiecas	0,00	19,73	

R11 / T13: procentuālais daudzums mežsaimniecības zemes, kurā piemēro uz augsnes apsaimniekošanas uzlabošanu un/vai augsnes erozijas novēršanu orientētus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4C)		0,00	Neattiecas	0,00	0,00	
R12 / T14: procentuālais daudzums apūdeņotas zemes, kurā notiek pāreja uz efektīvākām apūdeņošanas sistēmām (prioritārā joma 5A)		0,00	Neattiecas	0,00	0,00	
R13: Increase in efficiency of water use in agriculture in RDP supported projects (focus area 5A)*	Neattiecas	0,00	0,00	0,00	0,00	Atbilstoši pasākumi nav izvēlēti Programmā
R14: Increase in efficiency of energy use in agriculture and food-processing in RDP supported projects (focus area 5B)*	Neattiecas	0,00	0,00	0,00	0,00	Rezultāta rādītājs R14 šajā novērtējumā nav pieejams vairāku faktoru dēļ. Lai gan MV 5B ir pabeigti projekti, tomēr nav pieejami dati par primārās enerģijas galapatēriņu un saražoto produkciju pirms un pēc projekta ieviešanas. Pabeigtie projekti ievērojami atšķiras pēc ieguldījuma veida, t.i., kaltes būvniecība, saldējuma ražošanas līnijas izbūve, apkurināmu siltumnīcu izbūve u.tml. Ierobežotas iespējas izveidot atbalsta nesapņēmu grupu pasākuma efektivitātes salīdzināšanai.
R15: Renewable energy produced from supported projects (focus area 5C)*	Neattiecas	0,00	0,00	0,00	0,00	Atbilstoši pasākumi nav uzsākti
R16 / T17: procentuālais daudzums LU, uz kurām attiecas ieguldījumi mājlopu turēšanā (audzēšanā), lai mazinātu SEG un/vai amonjaka emisijas (prioritārā joma 5D)	5,27	0,67	Neattiecas	0,00	0,67	
R17 / T18: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro uz SEG un/vai amonjaka emisiju samazināšanu orientētus apsaimniekošanas līgumus (prioritārā joma 5D)		0,00	Neattiecas	0,00	0,00	
R18: Reduced emissions of methane and nitrous oxide (focus area 5D)*	Neattiecas	22 000,00	0,00	0,00	22 000,00	Novērtēšanas ietvaros veikti aprēķini par atbalsētajiem projektiem parāda, ka precīzā laukkopība dod SEG emisiju samazinājumu 18 100 tonnas CO2 ekvivalenta, kūtsmēsļu krātuves – 2 400 tonnas CO2 ekvivalenta, bet SEG samazinājums precīzajā lopkopībā ir 1 500 tonnas CO2 ekvivalenta apmērā. Novērtēšanas ietvaros veikti SEG samazinājuma aprēķini daļai no MV 5D projektiem (līdz 2017. g. vidum).
R19: Reduced ammonia emissions (focus area 5D)*	Neattiecas	0,00	0,00	0,00	0,00	Rezultāta rādītājs R19 šajā novērtējumā netika aprēķināts, jo praksē līdz šim nav aprobēti atbilstoši metodoloģiskie risinājumi. Programmas ieguldījums šī rādītāja sasniegšanā joprojām ir neliels.
R20 / T19: procentuālais daudzums lauksaimniecības un meža zemes, kurā piemēro apsaimniekošanas līgumus, kas sekmē oglekļa piesaisti un uzglabāšanu (prioritārā joma 5E)	0,70	0,87	Neattiecas	0,00	0,87	
R21 / T20: Jobs created in supported projects (focus area 6A)	Neattiecas	34,00	891,00	Neattiecas	925,00	

R22 / T21: procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, uz kuriem attiecas vietējās attīstības stratēģijas (prioritārā joma 6B)	94,31	94,31	Neattiecas		94,31	
R23 / T22: procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, kuri gūst labumu no uzlabotiem pakalpojumiem/ infrastruktūras (prioritārā joma 6B)	1,98	1,35	Neattiecas	0,78	2,13	
R24 / T23: Atbalstīto projektu radītās darbvietas (LEADER) (prioritārā joma 6B)	200,00	105,00	Neattiecas		105,00	
R25 / T24: procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, kuri gūst labumu no jauniem vai uzlabotiem pakalpojumiem/infrastruktūras (IKT) (prioritārā joma 6C)		0,00	Neattiecas	0,00	0,00	

7.c) Tabula ar papildu un specifiskajiem programmas rādītājiem, kas izmantoti, lai pamatotu novērtējuma konstatējumus

Rādītāja veids	Kods	Rādītāja nosaukums	Prioritārā joma	Mērvienība	Rādītāja vērtība	Piezīmes (maks. 500 zīmes)
Rezultātu papildrādītājs	R7-1	Apsaimniekoto ilggadīgo zālāju platību īpatsvars Natura 2000 teritorijās	4A	ha	57 089,00	Ilggadīgie zālāji 2018. gadā veido 60% no LIZ Natura 2000 teritorijās. Programmas sākumposmā 2014. gadā tie bija 66%.
Rezultātu papildrādītājs	R8-1	Apsaimniekotās LIZ platības ADSI teritorijās	4A	ha	1 567 835,00	ADSI teritorijās atbalstītās LIZ platības Programmas periodā pieaugušas par 31 tūkst. ha
Rezultātu papildrādītājs	R9-1	Aramzemju un ilggadīgo stādījumu īpatsvars, kurās piemēro uz ūdens kvalitātes uzlabošanu orientētus pārvaldības līgumus ĪJT un riska ūdensobjektos	4B	%	19,00	
Rezultātu papildrādītājs	R14-1	Pasākumā M11 un M10.1.2 apsaimniekotās aramzemes un ilggadīgie stādījumi	5D	ha	144 581,00	

7.d) KLP ietekmes rādītāju tabula

Kopējā ietekmes rādītāja nosaukums	Mērvienība	Atjauninātā rādītāja vērtība	LAP ieguldījums	Piezīmes (maks. 500 zīmes)
1. Lauksaimniecības uzņēmējdarbības ienākumi / Lauksaimnieku dzīves līmeni,	EUR/GDV	5 441,00	80,00	Lauksaimniecības uzņēmējdarbības ienākumu palielinājums Programmas līdzšinējā ietekmē ir vērtējams kā neliels. Aprēķinātā tiešā ietekme uz visu lauksaimniecības sektoru sasniedz 80 EUR/GDV. Atbalsta ietekmes īpatsvars veido 2% no šī rādītāja līmeņa valstī 2017.gadā un 6% no kopējā palielinājuma pārskata periodā.
2. Lauksaimniecības faktoru ienākumi / kopā	EUR/GDV	6 269,00	88,00	Faktoru ienākumu palielinājums Programmas līdzšinējā ietekmē ir neliels - par 88 EUR/GDV kopumā sektorā, kas veido 1% no rādītāja vērtības 2017.gadā un 5% no kopējā palielinājuma pārskata periodā.
3. Kopējais faktoru ražīgums lauksaimniecībā / kopā (indekss)	Indekss 2005 = 100	146,00	0,60	Kopējā faktoru produktivitāte Latvijā Programmas darbības laikā ir palielinājusies par vismaz 10%, t.sk. tiešā Programmas ietekme novērtēta ar 0,6 procentpunktiem.
7. Lauksaimniecībā SEG emisijas / kopā lauksaimniecība (CH4 un N2O un augsnes emisijas/pārvietošana)	1000 t CO 2 ekvivalenta	2 782,32	22,50	Latvijā vēl nav pietiekami precīzi izstrādātas un aprobētas metodes detāliem SEG samazinājuma aprēķiniem pasākumu līmenī. Turklāt atsevišķās aktivitātēs kopējais projektu skaits ir salīdzinoši neliels, lai izmantotu specifiskas kvantitatīvās metodes. Novērtēšanas ietvaros veikti aprēķini par SEG emisiju samazinājumu precīzajā laukkopībā, kūtsmēsļu krātuvēm un precīzajā lopkopībā. Sekundārais ieguldījums no P4 pasākumiem samazina slāpekļa oksīda emisijas par 62,1 tūkst.t CO2 ekv. gadā.
7. Lauksaimniecībā SEG emisijas / kopējo SEG emisiju daļa	% no kopējām neto emisijām	24,60	0,00	Radītājs par 2017. gadu. LAP ieguldījuma % no kopējām emisijām netiek aprēķināti, jo nav atbilstošu metodoloģisko risinājumu. Novērtēšanas ietvaros aprēķināts emisiju samazinājums atsevišķiem pasākumiem.
7. Lauksaimniecībā SEG emisijas / ammonia emissions from agriculture	1000 t of NH3	16,52	0,00	Radītājs par 2017. gadu. LAP ieguldījuma % no kopējām emisijām netiek aprēķināti, jo nav atbilstošu metodoloģisko risinājumu. Novērtēšanas ietvaros aprēķināts emisiju samazinājums atsevišķiem pasākumiem.
8. Lauku un pļavu putnu indekss (FBI) / kopā (indekss)	Indekss 2000 = 100	115,59	0,00	Tieša LAP ietekme ar atbilstošu statistisko ticamību nav nosakāma, jo vides maksājumus atbalstīto platību telpiskais izvietojums nav saistāms ar LPI parauglaukumiem. Ilgtermiņa LPI pēdējo 5 gadu tendences klasificējas kā "mērens samazinājums".
9. augstas dabas vērtības (HNV) audzēšanas / kopā	% no kopējās LIZ	4,70	0,20	Novērtēšanā izmantots daļējs ADVZ radītājs (BDUZ zālāji un ilggadīgie zālāji).

10. Ūdens ieguve lauksaimniecībā / kopā	1000 m³		0,00	0,00	Programmas ieguldījums MV 5A nav plānots
11. Ūdens kvalitāte / Potenciāls slāpekļa pārpalikums lauksaimniecības zemē	kg N/ha/gadā		0,00	0,00	Latvijā tiek veikts virszemes ūdens monitorings, bet netiek noteikta metodiski atbilstoša valsts vidējā vērtība. Programmas novērtēšanas ietvaros veikta MV 4B atbalstīto platību telpiskā analīze.
11. Ūdens kvalitāte / Potenciāls fosfora pārpalikums lauksaimniecības zemē	kg P/ha/gadā		0,00	0,00	Latvijā tiek veikts virszemes ūdens monitorings, bet netiek noteikta metodiski atbilstoša valsts vidējā vērtība. Programmas novērtēšanas ietvaros veikta MV 4B atbalstīto platību telpiskā analīze.
11. Ūdens kvalitāte / Nitrāti saldūdenī — virszemes ūdeņi: Augsta kvalitāte	% no monitoringa vietām		21,00	0,00	Rādītāja vērtība sniegta par 2017. gadu (augsta un laba ūdens kvalitāte). LAP ieguldījums netiek aprēķināts, jo nav aprobēti atbilstoši metodoloģiskie risinājumi. Programmas novērtēšanas ietvaros veikta MV 4B atbalstīto platību telpiskā analīze.
11. Ūdens kvalitāte / Nitrāti saldūdenī — virszemes ūdeņi: Vidēja kvalitāte	% no monitoringa vietām		71,00	0,00	Rādītāja vērtība sniegta par 2017. gadu. LAP ieguldījums netiek aprēķināts, jo nav aprobēti atbilstoši metodoloģiskie risinājumi. Programmas novērtēšanas ietvaros veikta MV 4B atbalstīto platību telpiskā analīze.
11. Ūdens kvalitāte / Nitrāti saldūdenī — virszemes ūdeņi: Slikta kvalitāte	% no monitoringa vietām		8,00	0,00	Rādītāja vērtība sniegta par 2017. gadu (slikta 6% un ļoti slikta 2% ūdens kvalitāte). LAP ieguldījums netiek aprēķināts, jo nav aprobēti atbilstoši metodoloģiskie risinājumi. Programmas novērtēšanas ietvaros veikta MV 4B atbalstīto platību telpiskā analīze.
11. Ūdens kvalitāte / Nitrāti saldūdenī — gruntsūdeņi: Augsta kvalitāte	% no monitoringa vietām		0,00	0,00	Lai gan gruntsūdeņu monitorings Latvijā tiek veikts, iegūtie rezultāti netiek iedalīti atbilstošā gruntsūdeņu kvalitātes grupā.
11. Ūdens kvalitāte / Nitrāti saldūdenī — gruntsūdeņi: Vidēja kvalitāte	% no monitoringa vietām		0,00	0,00	Lai gan gruntsūdeņu monitorings Latvijā tiek veikts, iegūtie rezultāti netiek iedalīti atbilstošā gruntsūdeņu kvalitātes grupā.
11. Ūdens kvalitāte / Nitrāti saldūdenī — gruntsūdeņi: Slikta kvalitāte	% no monitoringa vietām		0,00	0,00	Lai gan gruntsūdeņu monitorings Latvijā tiek veikts, iegūtie rezultāti netiek iedalīti atbilstošā gruntsūdeņu kvalitātes grupā.
12. Augsnes organiskā viela aramzemē / Kopējās aplēses par organiskā oglekļa saturu	mega tonnas		0,00	0,00	Saskaņā ar 2015.-2018. gada augšņu agroķīmiskās izpētes rezultātiem Latvijas LIZ ir skābas, ar sliktu fosfora nodrošinājumu un zemu iekultivēšanas pakāpi, attiecīgi vidēji 25-42 % LIZ nepieciešama kaļķošana, t.sk., 17-28 % pamatkaļķošana, 35 - 44 % LIZ ir zems un ļoti zems fosfora nodrošinājums.
12. Augsnes organiskā viela aramzemē / Vidējais organiskā oglekļa saturs	g/kg		0,00	0,00	34-43 % LIZ ir vāja iekultivēšanas pakāpe. Programmas periodā novērojama tendence, ka atsevišķi augsnes kvalitātes rādītāji pasliktinās. Līdz ar to Latvijā ir ļoti aktuāli uz augsnes kvalitātes uzlabošanu vērsti agrovīdes pasākumi.
13. Ūdens izraisīta augsnes erozija / Ūdens izraisītas zemes erozijas rādītājs	tonnas/ha/ gadā		0,00	0,00	
13. Ūdens izraisīta augsnes erozija /	1000 ha		22 482,00	4 902,00	

skartā lauksaimniecības platība				
13. Ūdens izraisīta augsnes erozija / skartā lauksaimniecības platība	% no lauksaimniecības platības	1,85	0,40	Īpatsvars aprēķināts aramzemju platībām
14. Nodarbinātības rādītājs / * lauku (mazapdzīvoti) (15-64 g.v.)	%	67,30	0,30	Tiešajā ietekmē P6 pasākumos jaunradīto darbavietu skaits ir 139. Sekundārajā ietekmē no MV 2A un 3A pasākumiem darbavietu pieaugums ir 891. Citu MV ietekme uz nodarbinātību skaitliski nav novērtēta, taču iespējama. Kopējo Programmas līdzšinējo ietekmi uz nodarbinātības līmeņa kāpumu var vērtēt aptuveni ~1,5 tūkst. darbavietu līmenī, kas ir ļoti neliels skaits attiecībā pret 15-64 g.v. nodarbināto skaitu 2018.gadā - 0,12% no kopskaita valstī un 0,3% no kopskaita mazapdzīvotajos novados.
14. Nodarbinātības rādītājs / * rural (thinly populated) (20-64 years)	%	72,90	0,00	Programmas ietekme darbavietu skaita palielinājumā noteikta bez iedalījuma vecuma grupās, bet jaunradīto darbavietu skaits attiecināts pret 15-64 g.v. nodarbināto skaitu, ņemot vērā iespējamo ģimenes darbaspēka ieguldījumu lauku saimniecībās un nozīmīgu darbavietu pieaugumu no MV 2A.
15. Nabadzības rādītājs / kopā	% no kopējā iedzīvotāju skaita	28,40	0,00	
15. Nabadzības rādītājs / lauku (mazapdzīvoti)	% no kopējā iedzīvotāju skaita	32,30	0,00	Programmas ietekmi nabadzības līmeņa izmaiņās var novērtēt tikai netieši. Nabadzības un sociālās atstumtības risku potenciāli samazina atbalstītajos pasākumos veicinātais zināšanu, darbavietu un saimniecību ienākumu pieaugums, sabiedrisko pakalpojumu piedāvājums. Tomēr šobrīd pieejamie dati vēl neļauj novērtēt Programmas pasākumu ieguldījumu noteiktu mērķa grupu atbalstā un ietekmi tieši uz nabadzības riskam vai sociālajai atstumtībai pakļauto iedzīvotāju daļu.
16. IKP uz vienu iedzīvotāju / * lauku	Indekss PSL (ES- 27 = 100)	40,00	0,00	IKP uz vienu iedzīvotāju lauku reģionos absolūtajā izteiksmē pieaudzis no 10 386 PSL 2013. g. līdz 11 480 PSL 2015. g. Reģionālās statistikas dati pieejami līdz 2015. gadam, kad Programmas daudzi pasākumi vēl bija sākuma stadijā, maz īstenotu projektu un ietekme uz IKP izmaiņām bija nenozīmīga.

8. DARBĪBU ĪSTENOŠANA, LAI ŅEMTU VĒRĀ REGULAS (ES) NR. 1303/2013 5., 7. UN 8. PANTĀ NOTEIKTOS PRINCIPUS

8.a) Vīriešu un sieviešu līdztiesības veicināšana un nediskriminācija (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 7. pants)

LAP paredzētie atbalsta pasākumi un atbalsta saņemšanas nosacījumi neizslēdz nevienu sabiedrības grupu un novērš jebkādu diskrimināciju dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, ticības vai pārliecības, invaliditātes vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ. Dzimumu līdztiesības prioritāte netiešā veidā saistīta ar LAP ieviešanas procesu un visā LAP sagatavošanas un īstenošanas procesā ZM nav saņēmusi nevienu sūdzību vai informāciju par vienlīdzīgu iespēju un attieksmes pārkāpumiem.

Latvijā atbildīgā institūcija par dzimumu līdztiesības jautājumu koordinēšanu valstī ir Labklājības ministrija, kura tiek iesaistīta LAP īstenošanas procesā – Labklājības ministrijas pārstāvis piedalās LAP Uzraudzības komiteju sēdēs, nacionālie normatīvie akti par dzimumu līdztiesības jautājumiem ir izstrādāti Ministru kabineta kārtības rullī noteiktajā kārtībā. Savukārt Tiesībsarga birojs Latvijā ir atbildīgs par vienlīdzīgu iespēju un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos un rūpējas, lai valsts pārvaldes iestādes un pašvaldības iestādes ievērotu labas pārvaldības principu. Tiesībsargs savā darbībā ir neatkarīga iestāde un pakļaujas vienīgi likumam. Katram Latvijas iedzīvotājam ir tiesības iesniegt sūdzības, pieteikumus Tiesībsargam un Labklājības ministrijai par vienlīdzīgu iespējas un attieksmes principu pārkāpumu.

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr. 598 1.pielikuma (Atbalsta pretendenta deklarācija) 23.punktu pretendents jāapliecina, ka tas projekta īstenošanā nepieļaus diskrimināciju dzimuma, vecuma, rases, etniskās izcelsmes, reliģijas, invaliditātes un citu faktoru dēļ. Līdz ar to visos projektveidīgajos LAP pasākumos ir ievērots vienlīdzības princips. LAP atbalsta pasākumu M01 un M02 pakalpojumu iepirkumu nolikumos ir ietverts punkts, ka zināšanu pārneses un informācijas pasākumu un konsultāciju pakalpojumu sniedzējiem līguma izpildes laikā ir jānodrošina horizontālā principa “Vienlīdzīgas iespējas” (dzimumu līdztiesība, invaliditāte, reliģiskā pārliecība, vecums un etniskā piederība) ievērošana, kas, noslēdzot pakalpojumu līgumu, tiek atrunāts arī līguma sadaļā “Pušu tiesības un pienākumi”.

Savukārt atbalsta pasākuma M19 administrēšanai ir izdoti Ministru kabineta noteikumi Nr.125 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība sabiedrības virzītās vietējās attīstības stratēģiju sagatavošanai un īstenošanai”, kuru 8. punktā ir noteikts, ka Vietējās attīstības stratēģijām ir jāatbilst noteiktiem atlases kritērijiem un viens no šiem kritērijiem, kas minēts 8.7. punktā ir “tā paredz nodrošināt vienlīdzīgas iespējas (tostarp cilvēkiem ar invaliditāti, vecāka gadagājuma cilvēkiem un cilvēkiem ar maziem bērniem) un iesaistīt jauniešus vietējās attīstības stratēģijas īstenošanā”. Atbalsta pretendents (Vietējā rīcības grupa) šo noteikumu deklarācijas 15. punktā apņemas arī vietējās attīstības stratēģijas īstenošanas laikā nepieļaut diskrimināciju dzimuma, vecuma, rases, etniskās izcelsmes, reliģijas, invaliditātes un citu faktoru dēļ.

Saistībā ar M19 pasākumu ir izdoti 2015. gada 13. oktobra Ministru kabineta noteikumi Nr. 590 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība lauku attīstībai apakšpasākumā “Darbību īstenošana saskaņā ar sabiedrības virzītās vietējās attīstības stratēģiju””, kuros LEADER ietvaros ir paredzēts atbalsts un 5.1. punkts paredz, ka atbalsta pretendents saimnieciskās darbības īstenošanai sakārto vietējo teritoriju, ja attiecīgo vidi (uzbrauktuves, liftus, durvis, tualetes, dušas telpas) plānots pielāgot personām ar dzirdes, redzes vai kustību traucējumiem, riteņkrēslu un ratiņu lietotājiem.

8.b) Ilgtspējīga attīstība (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 8. pants)

LAP ietvaros ilgtspējīgas attīstības principu it īpaši nodrošina pasākumi, kas dod ieguldījumu LAP 4.prioritātē "Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību" un 5.prioritātē "Veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalstīt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarē".

4.prioritātes mērķis ir tieši saistīts ar ilgtspējīgas attīstības principu, un tas ir atjaunot, saglabāt un veicināt bioloģisko daudzveidību, tostarp Natura 2000 teritorijās, uzlabot ūdens resursu apsaimniekošanu, mēslošanas līdzekļu un pesticīdu lietošanu, kā arī novērst augsnes eroziju un uzlabot augsnes apsaimniekošanu. Ieguldījumu šajā prioritātē nodrošina tādi atbalsta pasākumi un apakšpasākumi, kā 8.3/8.4. "Atbalsts meža bojājumu profilaksei un atjaunošanai, ko nodarījuši ugunsgrēki, dabas katastrofas, katastrofāli notikumi", M10 "Agrovide un Klimats", M11 "Bioloģiskā lauksaimniecība", 12.2. "Kompensācijas maksājums par NATURA2000 mežu teritorijām" un M13 "maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi", kā arī daļa no aktivitātēm pasākumos M01 "Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi" un M02 "Atbalsts konsultāciju pasākumu izmantošanas veicināšanai".

Savukārt 5.prioritātes ietvaros Latvija ir izvēlējusies ilgtspējīgas attīstības mērķi palielināt enerģijas izmantošanas efektivitāti lauksaimniecībā un pārtikas pārstrādē, samazināt siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisijas lauksaimniecībā, kā arī veicināt oglekļa uzglabāšanu un piesaisti mežsaimniecībā un šajā prioritātē ieguldījumu dod sekojoši atbalsta pasākumi un apakšpasākumi: 8.1. "Meža ieaudzēšana, papildinot daļēji aizaugušās lauksaimniecības zemes, un to kopšana. Meža ieaudzēšana un kopšana", 8.5. "Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai", kā arī atsevišķas aktivitātes, kas vērstas uz energoefektivitātes paaugstināšanu un SEG un amonjaka emisiju samazināšanu atbalsta pasākuma M04 "Ieguldījumi materiālajos aktīvos" ietvaros.

No kopējā LAP finansējuma apjoma 4. prioritātei ir atvēlēti 37,9%, bet 5. prioritātei - 4,9%.

LAP ietvaros laika posmā līdz 2018. gada 31. decembrim zināšanu pārneses pasākumos ir noorganizēti 18 mācību kursi, kuros tika nodrošināta iespēja apgūt teorētiskas zināšanas un praktiskas iemaņas vides un klimata, ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanu veicinošu metožu izmantošanas, atjaunojamo energoresursu jomā, kā, piemēram, "Lauksaimnieciskās ražošanas ietekme uz vidi", "Eiropas Savienības nozīmes zālāju biotopu vai sugu dzīvotņu apsaimniekošana" "Emisiju samazināšanas pasākumi lauksaimniecībā (dažādas nozares)", "Meža atjaunošana un ieaudzēšana CO2 piesaistei, meža reproduktīvais materiāls", "Vidi saudzējoša meža apsaimniekošana privātajos mežos", "Izmaksu efektīvie siltumnīcefekta gāzu emisiju (SEG) ierobežojošie pasākumi ražošanas energoefektivitātes uzlabošanai un SEG samazināšanai uz produkcijas vienību" u.tml. Šajosursos kopumā līdz atskaites perioda beigām ir apmācīti 2 354 lauksaimnieki, mežsaimnieki un citas attiecīgajās nozarēs iesaistītas personas saskaņā ar normatīvajiem aktiem[1].

Savukārt saistībā ar vidi un klimata pārmaiņām ir uzsākta 14 demonstrējumu ierīkošana un īstenošana par šādām un līdzīgām tēmām: "Jaunu mēslošanas un augsnes ielabošanas līdzekļu demonstrējums integrētajai un bioloģiskajai lauksaimniecībai", "Dažādu augsnes apstrādes tehnoloģiju salīdzinājums graudaugu bezmaiņas sējumos slimību un kaitēkļu ierobežošanai dažādos Latvijas reģionos", "Augu maiņas izmantošana vējauzas izplatības efektīvai ierobežošanai dažādos Latvijas reģionos".

Papildu īstenojamajām mācībām, 2018. gadā ir sniegtas individuālas konsultācijas saistībā ar vides un klimata pārmaiņu jautājumiem 2 994 lauksaimniekiem un mežsaimniekiem, tai skaitā par šādām tēmām: "Savstarpējās atbilstības noteikumi jomā: vides, klimata pārmaiņas un zemes labi lauksaimniecības apstākļi", "Par normatīvajos aktos noteiktajām prasībām attiecībā uz augu aizsardzības līdzekļu lietošanu, jo

īpaši atbilstību integrētās augu aizsardzības vispārīgajiem principiem”, “Par meža zemes īpašnieku un tiesisko valdītāju pienākumiem, kas paredzēti normatīvajos aktos par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību, par savvaļas putnu aizsardzību un par prasībām ūdens resursu jomā”.

Īstenojot atsevišķus LAP atbalsta pasākumus, atbalstāmo projektu atlasē tiek integrētas vides aizsardzības prasības, kā, piemēram, apakšpasākuma 4.1. „Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās”, apakšpasākumu 6.1 “Atbalsts jaunajiem lauksaimniekiem uzņēmējdarbības uzsākšanai” un 6.3 “Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības” atlases kritērijos tiek doti papildu punkti bioloģiskās lauksaimniecības shēmām un integrētās dārzkopības produktu ražošanai. Pasākumā “Ieguldījumi materiālajos aktīvos” papildu punkti atlases kritērijos tiek doti arī kooperatīvajām sabiedrībām, kas ir bioloģiski sertificētas.

Savukārt apakšpasākumu 4.1. „Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās” un 4.2 „Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē” ietvaros ir noteikta paaugstināta atbalsta intensitāte, ja projekta rezultātā tiek palielināta energoefektivitāte, bet ieviešot SEG un amonjaka emisiju samazinošus pasākumus (piemēram, precīzās tehnoloģijas), atbalsta pretendenta tiek atvieglota nosacījumu izpilde, jo nav jāsasniedz ekonomiskie mērķi – neto apgrozījuma vai fiziskā ražošanas apjoma palielinājums.

Apakšpasākuma 4.3. “Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā” ietvaros (2014. gada 30. septembra Ministru kabineta noteikumu Nr. 600 12. pielikumā) ir definēti tie videi draudzīgie elementi, par kuru ierīkošanu meliorācijas sistēmās ir paredzēta paaugstināta atbalsta intensitāte - akmeņu krāvumi, divpakāpju meliorācijas grāvji, meandrēšana, kontrolētā drenāža, mākslīgie mitrāji, sedimentācijas baseini.

Īstenojot LAP, līdz 2018. gada beigām ir uzturētas un izveidotas vairāk nekā 2100 zaļās darba vietas investīciju veida pasākumos, kuros veikti 2081 zaļie iepirkumi, t.sk.:

- veikti 212 investīciju pasākumi SEG un/vai amonjaka emisiju samazināšanai, t.sk. ieviestas 98 precīzas mēslošanas tehnoloģijas laukkopībā un ierīkotas 92 kūtsmēsļu krātuves;
- īstenoti 25 pasākumi enerģijas izmantošanas efektivitātes nodrošināšanai lauksaimniecībā un pārtikas pārstrādē;
- veiktas dažāda veida investīcijas mazajās un jauno lauksaimnieku vadītajās saimniecībās, t.sk. 1010 saimniecībās, kurās pielieto bioloģiskās lauksaimniecības metodes, un 146 saimniecībās ar integrētās dārzkopības shēmām;
- īstenoti 458 projekti 3 480,5 km meliorācijas sistēmu pārbūvei un atjaunošanai (ietekmētā platība - 267 757 ha), t.sk. 414 projekti, kuros izbūvēti tādi videi draudzīgi meliorācijas sistēmas elementi kā akmeņu krāvumi, divpakāpju meliorācijas grāvji, meandrēšana, kontrolētā drenāža, mākslīgie mitrāji, sedimentācijas baseini.

Līdz 2018. gada beigām pasākuma M10 „Agrovide un klimats” ietvaros aktivitātēs:

- “Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos” ir pieteiktas platības 36 830 ha apmērā, kas nodrošina 4 671 zaļās darba vietas;
- “Vidi saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā” - platības 6 390 ha, 425 zaļās darba vietas;
- “Saudzējošas vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei” – platības 928 ha, 139 zaļās darba

vietas.

Savukārt pasākumā M11 “Bioloģiskā lauksaimniecība” 2018. gadā atbalstam tika pieteikti 261 000 ha, nodrošinot lauku teritorijā 4 009 zaļās darba vietas.

Pasākumā M12 “Kompensācijas maksājums par NATURA2000 meža teritorijām” atbalstam 2018. gadā tika pieteikti 44 360 ha meža zemju, tā veidojot 2 906 zaļās darba vietas.

Laika posmā līdz 2018. gada beigām no jauna ierīkotas 1 925 ha mežu platības, bet mērķtiecīgi atjaunotas un koptas mežaudzes 43 857 ha platībā (kopumā nodrošinot 6 599 zaļās darba vietas) t.sk.:

- valdošās koku sugas nomaiņa 65 ha platībā;
- neproduktīvas mežaudzes nomaiņa 1 486 ha platībā.

Partnerības līgumā LAP ietvaros (6.1. redakcija) noteiktais attiecināmais ES finansējums (LAP publiskā finansējuma ES daļa) klimata pārmaiņu mērķa sasniegšanai ir paredzēts 519,4 milj. EUR apmērā, un no tiem jau ir pilnībā apgūti 70,1% jeb 364,3 milj. EUR.

[1] Ministru kabineta 2015. gada 8. decembra noteikumi Nr. 705 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākumā “Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi” apakšpasākumā “Profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumi””

8.c) Regulas (ES) Nr. 1303/2013 5. pantā minēto partneru nozīme programmas īstenošanā

ELFLA īstenošanas un uzraudzības nolūkā ir izveidota, un veiksmīgi darbojas uzraudzības komiteja atbilstoši tās apstiprinātajam reglamentam. Uzraudzības komitejas sastāvā ir iekļauti ELFLA ieviešanā iesaistīto valsts un pašvaldību institūciju pārstāvji, sociālie un ekonomiskie partneri, nevalstiskās organizācijas, kā arī citas ELFLA plānošanā un īstenošanā iesaistītās institūcijas. ELFLA uzraudzības komitejas galvenie uzdevumi ir sniegt konsultācijas un atzinumus par finansējamo darbību atlases kritērijiem, ierosinātajiem grozījumiem LAP, kā arī izvērtēt LAP īstenošanas ziņojumus un informāciju par LAP ieviešanas rezultātiem. Papildus tam, lai nodrošinātu partneru un arī sabiedrības iesaisti ELFLA īstenošanas procesā, tika organizētas reģionālās konferences, diskusijas, nozaru profesionālās konferences, semināri, kā arī zemkopības ministra darba vizītes Latvijas reģionu pilsētās un novadu centros par ELFLA īstenošanu.

9. PROGRESS, KAS PANĀKTS, LAI NODROŠINĀTU INTEGRĒTU PIEEJU ELFLA UN CITU SAVIENĪBAS FINANŠU INSTRUMENTU IZMANTOŠANĀ

LAP ieviešanas gaitā tiek nodrošināta sasaiste ar citām Kopienas politikām – kopējo lauksaimniecības politiku, reģionālo politiku, kopējo zivsaimniecības politiku u.c. Papildinātības nodrošināšana ir noteikta ar citiem Eiropas Savienības fondiem (Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Sociālo fondu, Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu, Eiropas Lauksaimniecības garantiju fondu).

LAP saikne ar citu ES fondu līdzfinansētajiem plānošanas dokumentiem ir noteikta, ievērojot pasākumu aktivitāti, atbalstāmās nozares, atbalsta saņēmējus un īstenošanas teritorijas.

Lai nodrošinātu koordināciju starp ELFLA, EJZF un citiem ESI fondiem, LAP vadošās iestādes pārstāvji piedalās EJZF Rīcības programmas un ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda uzraudzības komitejas sēdēs. Tāpat koordinācija un demarkācija starp LAP un citiem ES fondiem tiek nodrošināta ZM sadarbojoties ar FM atbalsta pasākumu īstenošanu regulējošo normatīvo aktu izstrādes procesā, nosakot detalizētus atbalsta saņemšanas nosacījumus, saskaņojot atbilstības un projektu atlases kritērijus, kā arī nodrošinot sadarbību un informācijas apmaiņu maksājumu aģentūru līmenī visā programmu īstenošanas un uzraudzības laikā.

Lai nodrošinātu, ka darbības, ko finansē no LAP, nepārklātos ar darbībām, ko finansē citi ESI fondi, LAD ir izveidota tieša sasaiste ar ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības informācijas sistēmu, kur iespējams pārbaudīt projektu nepārklāšanos un atbalsta nedublēšanos. LAD, sadarbībā ar citām attiecīgām iestādēm, veic pārbaudi jau projektu iesniegšanas brīdī projektu uzskaites sistēmā, lai nodrošinātu, ka par vienām un tām pašām investīcijām netiktu saņemts dubultais atbalsts.

Latvija ir izvēlējusies LEADER/SVVA pieejas īstenošanu, piesaistot divu fondu finansējumu, t.i. ELFLA un EJZF, kur ELFLA ir izvēlēts par vadošo fondu.

Starp abiem fondiem tiek nodrošināta saskaņota vietējo rīcības grupu (VRG) SVVA stratēģiju sagatavošana, apstiprināšana un īstenošana (t.i., abiem fondiem ir viena SVVA stratēģiju atlases komiteja, VRG abiem fondiem sagatavo un īsteno vienu SVVA stratēģiju, nošķirot rīcības plānus). Abiem fondiem SVVA stratēģijas īstenošanai tiek nodrošināti saskaņoti nacionālie atbalsta saņemšanas nosacījumi (izņemot specifiskos, kas piemērojami atbilstoši konkrētai atbalstāmajai aktivitātei).

Ja SVVA stratēģijā ir paredzēts finansējums no abiem fondiem, katram fondam ir nošķirts rīcības plāns un katrai rīcībai ir noteikts mērķis, sasniedzamie rādītāji, tāpat arī projektu atlases kritēriji, kas nodrošina mērķtiecīgu atbalsta piešķiršanu atbilstoši rīcības mērķim, priekšroku dodot projektiem, kas sekmē lielāku ieguldījumu, piemēram, attiecībā uz EJZF – zivsaimniecības nozarē vai citās jūras ekonomikas nozarēs. VRG pārzina esošo situāciju savā darbības teritorijā, sniedz informatīvu un konsultatīvu atbalstu atbalsta pretendentiem projektu iesniegumu sagatavošanā. Projektu iesniegumu veidlapā tiek norādīta informācija par atbalsta pretendenta citiem projektiem, kuriem ir saturiskā saistība. LAD šo informāciju pārbauda projektu vērtēšanas laikā.

Arī SVVA stratēģiju īstenošanas uzraudzība tiek koordinēta, saskaņojot to starp abiem fondiem.

10. ZIŅOJUMS PAR FINANŠU INSTRUMENTU ĪSTENOŠANU (REGULAS (ES) NR. 1303/2013 46. PANTS)

30.A. Vai ex ante novērtējums ir sākts?	Nr.
30.B. Vai ex ante novērtējums ir pabeigts?	Nr.
30. Ex ante novērtējuma pabeigšanas datums	-
31.1. Vai atlases vai izraudzīšanās process jau ir uzsākts?	Nr.
13.A. Vai finansēšanas nolīguma ir parakstīts?	Nr.
13. Datums, kurā parakstīts finansēšanas nolīgums ar struktūru, kas īsteno finanšu instrumentu	-

11. KODĒŠANAS TABULAS VISPĀRĒJIEM UN SPECIFISKIEM PROGRAMMAS RĀDĪTĀJIEM UN SKAITLISKI IZTEIKTĀM MĒRĶA VĒRTĪBĀM

Skatīt uzraudzības pielikumu

II pielikums

Detalizēta tabula, kurā parādīts īstenošanas līmenis pa prioritārajām jomām, tostarp iznākuma rādītāji

Prioritārā joma 1A							
FA/M	Mērķrādītāja nosaukums	Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
1A	T1: Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14., 15. un 35. panta pasākumu ietvaros veikto izdevumu procentuālā daļa no LAP kopējiem izdevumiem (prioritārā joma 1A)	2014-2018			0,24	8,08	2,97
		2014-2017			0,12	4,04	
		2014-2016					
		2014-2015					

Prioritārā joma 1B							
FA/M	Mērķrādītāja nosaukums	Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
1B	T2: Sadarbības pasākumā atbalstīto sadarbības darbību kopskaits (Regulas (ES) Nr. 1305/2013 35. pants) (grupas, tīkli/klasteri, pilotprojekti u. c.) (prioritārā joma 1B)	2014-2018			16,00	24,62	65,00
		2014-2017					
		2014-2016					
		2014-2015					

Prioritārā joma 1C							
FA/M	Mērķrādītāja nosaukums	Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
1C	T3: Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14. panta pasākuma ietvaros apmācīto dalībnieku kopskaits (prioritārā joma 1C)	2014-2018			8 103,00	57,88	14 000,00
		2014-2017			4 482,00	32,01	
		2014-2016					
		2014-2015					

Prioritārā joma 2A

FA/M	Mērķrādītāja nosaukums	Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
2A	T4: procentuālais daudzums lauku saimniecību ar LAP atbalstītiem ieguldījumiem pārstrukturēšanā vai modernizācijā (prioritārā joma 2A)	2014-2018	5,44	91,18	5,00	83,81	5,97
		2014-2017	4,51	75,60	3,80	63,69	
		2014-2016	2,19	36,71	1,37	22,96	
		2014-2015	1,46	24,47	1,17	19,61	
FA/M	Iznākuma rādītājs	Laikposms	Pieejamas	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Plānots 2023. gadā
2A	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	370 045 848,48	75,45	244 048 240,38	49,76	490 423 975,00
M01	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	8 578 224,08	128,26	2 219 659,49	33,19	6 688 040,00
M01.1	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018			2 114 250,69	60,41	3 500 000,00
M01.1	O12 - Mācībās iesaistīto dalībnieku skaits	2014-2018			5 749,00	82,13	7 000,00
M02	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	1 722 888,33	54,98	103 662,04	3,31	3 133 557,00
M02.1	O13 - Konsultēto atbalsta saņēmēju skaits	2014-2018			1 580,00	50,16	3 150,00
M04	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	321 254 565,87	77,19	214 610 776,92	51,57	416 187 008,00
M04	O2 - Kopējais investīciju apjoms	2014-2018			449 922 144,40	51,30	877 001 355,00
M04.1	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018			175 818 744,50	53,20	330 500 723,00
M04.1	O4 - Atbalstīto saimniecību/atbalsta saņēmēju projektu skaits	2014-2018			4 173,00	83,88	4 975,00
M04.3	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018			38 792 032,42	45,27	85 686 285,00
M06	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	32 143 810,85	75,19	26 797 869,56	62,68	42 752 336,00
M06	O2 - Kopējais investīciju apjoms	2014-2018			26 797 869,56	62,68	42 752 336,00
M06.3	O4 - Atbalstīto saimniecību/atbalsta saņēmēju projektu skaits	2014-2018			2 241,00	77,20	2 903,00
M16	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	6 346 359,35	29,30	316 272,37	1,46	21 663 034,00

Prioritārā joma 2B							
FA/M	Mērķrādītāja nosaukums	Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
2B	T5: procentuālais daudzums lauku saimniecību ar LAP atbalstītu darbības attīstības plānu/ieguldījumiem gados jauniejiem lauksaimniekiem (prioritārā joma 2B)	2014-2018	0,37	78,11	0,36	76,00	0,47
		2014-2017	0,37	78,11	0,35	73,89	
		2014-2016	0,32	67,56			
		2014-2015	0,08	16,89			
FA/M	Iznākuma rādītājs	Laikposms	Pieejamas	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Plānots 2023. gadā
2B	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	12 240 000,00	77,44	9 565 904,95	60,52	15 805 312,00
M06	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	12 240 000,00	77,44	9 565 904,95	60,52	15 805 312,00
M06	O2 - Kopējais investīciju apjoms	2014-2018			9 565 904,95	55,14	17 349 860,00
M06.1	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018			9 565 904,95	60,52	15 805 312,00
M06.1	O4 - Atbalstīto saimniecību/atbalsta saņēmēju projektu skaits	2014-2018			297,00	75,19	395,00

Prioritārā joma 3A							
FA/M	Mērķrādītāja nosaukums	Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
3A	T6: procentuālais daudzums lauku saimniecību, ko atbalsta saistībā ar dalību kvalitātes shēmās, vietējos tirgos un tās piegādes ķēdēs, un ražotāju grupās/organizācijās (prioritārā joma 3A)	2014-2018	0,43	311,81	0,43	311,81	0,14
		2014-2017	0,28	203,04	0,26	188,53	
		2014-2016	0,17	123,27	0,08	58,01	
		2014-2015	0,04	29,01			
FA/M	Iznākuma rādītājs	Laikposms	Pieejamas	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Plānots 2023. gadā
3A	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	44 892 198,83	58,74	17 524 586,79	22,93	76 431 601,00
M04	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	44 380 299,05	58,66	17 273 916,24	22,83	75 651 414,00
M04	O2 - Kopējais investīciju apjoms	2014-2018			45 787 260,79	26,62	172 028 536,00
M04.1 M04.2	O3 - Atbalstīto rīcību/darbību skaits	2014-2018			208,00	34,38	605,00
M09	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	511 899,78	65,61	250 670,55	32,13	780 187,00
M09	O3 - Atbalstīto rīcību/darbību skaits	2014-2018			3,00	60,00	5,00
M09	O9 - Saimniecību skaits, kuras piedalās atbalstītajās shēmās	2014-2018			362,00	314,78	115,00

Prioritārā joma 3B

FA/M	Mērķrādītāja nosaukums	Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
3B	T7: procentuālais daudzums lauku saimniecību, kas piedalās riska pārvaldības shēmās (prioritārā joma 3B)	2014-2018			3,40	69,15	4,92
		2014-2017			2,82	57,36	
		2014-2016			1,63	33,15	
		2014-2015					
FA/M	Iznākuma rādītājs	Laikposms	Pieejamas	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Plānots 2023. gadā
3B	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	13 306 348,88	78,27	11 336 622,71	66,69	17 000 000,00
M05	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	3 523 963,11	70,48	2 347 759,32	46,96	5 000 000,00
M05.1	O4 - Atbalstīto saimniecību/ atbalsta saņēmēju projektu skaits	2014-2018			58,00	58,00	100,00
M17	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	9 782 385,77	81,52	8 988 863,39	74,91	12 000 000,00
M17.1	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018			8 988 863,39	74,91	12 000 000,00
M17.1	O4 - Atbalstīto saimniecību/ atbalsta saņēmēju projektu skaits	2014-2018			2 781,00	69,53	4 000,00

Prioritāte P4

FA/M	Mērķrādītāja nosaukums	Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
P4	T8: procentuālais daudzums meža/citas kokaugiem klātās platības, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai labvēlīgus apsaimniekošanas līgumus (prioritārā joma 4A)	2014-2018			1,20	104,01	1,15
		2014-2017			1,11	96,21	
		2014-2016			1,02	88,41	
		2014-2015			0,99	85,81	
	T12: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro uz augsnes apsaimniekošanas uzlabošanu un/vai augsnes erozijas novēršanu orientētus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4C)	2014-2018			19,73	118,93	16,59
		2014-2017			19,10	115,13	
		2014-2016			16,01	96,51	
		2014-2015			12,32	74,26	
	T10: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro uz ūdenssaimniecības uzlabošanu orientētus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4B)	2014-2018			19,73	118,93	16,59
		2014-2017			19,10	115,13	
		2014-2016			16,01	96,51	
		2014-2015			12,45	75,05	
	T9: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai un/vai ainavām labvēlīgus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4A)	2014-2018			15,83	108,53	14,59
		2014-2017			15,81	108,39	
		2014-2016			13,60	93,24	
		2014-2015			11,40	78,16	
FA/M	Iznākuma rādītājs	Laikposms	Pieejamas	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Plānots 2023. gadā
P4	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	557 430 345,21	96,00	361 013 427,86	62,17	580 644 817,00
M01	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	3 538 861,67	52,91	723 633,47	10,82	6 688 039,00
M01.1	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018			645 171,09	18,43	3 500 000,00
M01.1	O12 - Mācībās iesaistīto dalībnieku skaits	2014-2018			2 354,00	33,63	7 000,00
M02	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	3 555 892,20	48,63	324 705,00	4,44	7 311 632,00
M02.1	O13 - Konsultēto atbalsta saņēmēju skaits	2014-2018			2 994,00	40,73	7 350,00
M08	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	3 857 259,23	69,37	2 450 622,27	44,07	5 560 373,00
M08.3	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018			2 125 912,62	38,23	5 560 373,00
M08.3	O4 - Atbalstīto saimniecību/atbalsta saņēmēju projektu skaits	2014-2018			2,00	66,67	3,00
M10	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	47 634 177,13	56,85	40 338 333,30	48,14	83 789 619,00
M10.1	O5 - Kopējā platība (ha)	2014-2018			139 329,02	73,33	190 000,00
M11	O1 - Kopējie publiskā sektora	2014-2018	154 069 299,07	79,30	99 855 447,83	51,40	194 279 325,00

	izdevumi						
M11.1	O5 - Kopējā platība (ha)	2014-2018			25 085,30	125,43	20 000,00
M11.2	O5 - Kopējā platība (ha)	2014-2018			224 570,90	121,39	185 000,00
M12	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	12 868 290,65	53,41	12 852 004,04	53,34	24 093 714,00
M12.2	O5 - Kopējā platība (ha)	2014-2018			41 533,38	103,83	40 000,00
M13	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	331 906 565,26	128,19	204 468 681,95	78,97	258 922 115,00
M13.2	O5 - Kopējā platība (ha)	2014-2018			1 317 793,34	106,91	1 232 650,00
M13.3	O5 - Kopējā platība (ha)	2014-2018			52 099,11	80,34	64 850,00

Prioritārā joma 5B							
FA/M	Mērķrādītāja nosaukums	Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
5B	T15: Ieguldījumu kopsumma energoefektivitātes jomā (€) (prioritārā joma 5B)	2014-2018	20 370 311,12	71,86	11 391 301,60	40,19	28 346 212,00
		2014-2017	14 312 787,80	50,49	9 176 892,16	32,37	
		2014-2016	10 259 014,31	36,19	3 188 608,53	11,25	
		2014-2015	5 574 287,82	19,67	384 042,11	1,35	
FA/M	Iznākuma rādītājs	Laikposms	Pieejamas	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Plānots 2023. gadā
5B	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	9 544 760,34	84,18	5 457 498,75	48,13	11 338 485,00
M04	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	9 544 760,34	84,18	5 457 498,75	48,13	11 338 485,00
M04	O2 - Kopējais investīciju apjoms	2014-2018			11 391 301,60	40,19	28 346 212,00
M04.1	O3 - Atbalstīto rīcību/darbību skaits	2014-2018			25,00	33,33	75,00
M04.2							
M04.3							

Prioritārā joma 5C							
FA/M	Mērķrādītāja nosaukums	Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
5C	T16: Ieguldījumu kopsumma atjaunojamās enerģijas ražošanā (€) (prioritārā joma 5C)	2014-2018					40 000 000,00
		2014-2017					
		2014-2016					
		2014-2015					
FA/M	Iznākuma rādītājs	Laikposms	Pieejamas	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Plānots 2023. gadā
5C	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018					16 000 000,00
M04	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018					16 000 000,00
M04	O2 - Kopējais investīciju apjoms	2014-2018					40 000 000,00
M04.1 M04.3	O3 - Atbalstīto rīcību/darbību skaits	2014-2018					25,00

Prioritārā joma 5D							
FA/M	Mērķrādītāja nosaukums	Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
5D	T17: procentuālais daudzums LU, uz kurām attiecas ieguldījumi mājlopu turēšanā (audzēšanā), lai mazinātu SEG un/vai amonjaka emisijas (prioritārā joma 5D)	2014-2018			0,67	12,72	5,27
		2014-2017			0,24	4,56	
		2014-2016			0,06	1,14	
		2014-2015					
FA/M	Iznākuma rādītājs	Laikposms	Pieejamas	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Plānots 2023. gadā
5D	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	8 454 513,28	51,44	6 591 015,95	40,10	16 436 880,00
M04	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	8 454 513,28	51,44	6 591 015,95	40,10	16 436 880,00
M04	O2 - Kopējais investīciju apjoms	2014-2018			14 050 019,01	34,19	41 092 200,00
M04.1 M04.3 M04.4	O3 - Atbalstīto rīcību/darbību skaits	2014-2018			209,00	68,52	305,00
M04.1 M04.3 M04.4	O8 - Atbalstīto nosacīto mājlopu vienību (LU) skaits	2014-2018			3 178,80	12,72	25 000,00

Prioritārā joma 5E							
FA/M	Mērķrādītāja nosaukums	Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
5E	T19: procentuālais daudzums lauksaimniecības un meža zemes, kurā piemēro apsaimniekošanas līgumus, kas sekmē oglekļa piesaisti un uzglabāšanu (prioritārā joma 5E)	2014-2018			0,87	123,76	0,70
		2014-2017			0,55	78,24	
		2014-2016			0,11	15,65	
		2014-2015					
FA/M	Iznākuma rādītājs	Laikposms	Pieejamas	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Plānots 2023. gadā
5E	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	25 927 754,54	82,83	15 654 563,55	50,01	31 303 180,00
M08	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	25 927 754,54	82,83	15 654 563,55	50,01	31 303 180,00
M08.1	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018			1 719 152,18	26,61	6 460 103,00
M08.1	O5 - Kopējā platība (ha)	2014-2018			1 925,10	48,13	4 000,00
M08.5	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018			13 935 411,37	56,09	24 843 077,00
M08.5	O3 - Atbalstīto rīcību/darbību skaits	2014-2018			5 910,00	66,78	8 850,00

Prioritārā joma 6A							
FA/M	Mērķrādītāja nosaukums	Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
6A	T20: Atbalstīto projektu radītās darbvietas (prioritārā joma 6A)	2014-2018			34,00	24,29	140,00
		2014-2017					
		2014-2016					
		2014-2015					
FA/M	Iznākuma rādītājs	Laikposms	Pieejamas	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Plānots 2023. gadā
6A	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	24 287 713,22	79,55	4 669 922,37	15,30	30 531 599,00
M06	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	24 287 713,22	79,55	4 669 922,37	15,30	30 531 599,00
M06	O2 - Kopējais investīciju apjoms	2014-2018			12 726 633,06	16,67	76 329 000,00
M06.2 M06.4	O4 - Atbalstīto saimniecību/atbalsta saņēmēju projektu skaits	2014-2018			144,00	36,00	400,00

Prioritārā joma 6B

FA/M	Mērķrādītāja nosaukums	Laikposms	Pamatojoties uz apstiprināto (attiecīgā gadījumā)	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Mērķis 2023. gadam
6B	T23: Atbalstīto projektu radītās darbvietas (LEADER) (prioritārā joma 6B)	2014-2018			105,00	52,50	200,00
		2014-2017					
		2014-2016					
		2014-2015					
	T22: procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, kuri gūst labumu no uzlabotiem pakalpojumiem/ infrastruktūras (prioritārā joma 6B)	2014-2018			1,35	68,24	1,98
		2014-2017			0,69	34,88	
		2014-2016			0,53	26,79	
		2014-2015					
	T21: procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, uz kuriem attiecas vietējās attīstības stratēģijas (prioritārā joma 6B)	2014-2018			94,31	100,00	94,31
		2014-2017			94,31	100,00	
		2014-2016			94,31	100,00	
		2014-2015			94,31	100,00	
FA/M	Iznākuma rādītājs	Laikposms	Pieejamas	Izmantojums (%)	Faktiskie rādītāji	Izmantojums (%)	Plānots 2023. gadā
6B	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	142 307 407,79	69,17	66 785 757,53	32,46	205 724 105,00
M07	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	91 362 113,56	72,15	37 424 726,02	29,55	126 635 591,00
M07.1 M07.2 M07.4 M07.5 M07.6 M07.7 M07.8	O15 - Iedzīvotāji, kuri gūst labumu no uzlabotiem pakalpojumiem/infrastruktūru (IT vai citi)	2014-2018			13 856,00	68,46	20 241,00
M19	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018	50 945 294,23	64,42	29 361 031,51	37,12	79 088 514,00
M19	O18 - VRG aptvertie iedzīvotāji	2014-2018			964 909,00	100,00	964 909,00
M19	O19 - Atlasīto VRG skaits	2014-2018			35,00	109,38	32,00
M19.1	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018			321 935,38	100,60	320 000,00
M19.2	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018			25 078 688,44	43,42	57 755 004,00
M19.3	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018			370 804,94	4,04	9 183 410,00
M19.4	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	2014-2018			3 589 602,75	30,34	11 830 100,00

Dokumenti

Dokumenta nosaukums	Dokumenta veids	Dokumenta datums	Vietējā atsauce	Komisijas atsauce	Kontroles vērtība:	Datnes	Nosūtīšanas datums	Nosūtītājs
Kopsavilkums LAP 2014-2020 gada īstenošanas ziņojumam par 2018. gadu	Kopsavilkums sabiedrībai	24-09-2019		Ares(2019)5930934	277723095	Kopsavilkums LAP 2014-2020 gada īstenošanas ziņojumam par 2018. gadu	24-09-2019	njanlien
AIR Financial Annex 2014LV06RDNP001	Finanšu pielikums (sistēma)	26-08-2019		Ares(2019)5930934	1201862095	AIRfinancialAnnex2014LV06RDNP001_lv.pdf	24-09-2019	njanlien

